

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI
TEZHİP PROGRAMI

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ'NDE
NURİ ARLASEZ 317'DE BULUNAN DELÂİLÜ'L-HAYRÂT
VE
PERTEVNİYAL 43'DE BULUNAN EN'ÂM-I ŞERÎF
ESERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan:
20152309004 Gülten AYGÜN

Danışman:
Prof. Ö. Faruk TAŞKALE

İSTANBUL-2019

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI
TEZHİP PROGRAMI

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ'NDE
NURİ ARLASEZ 317'DE BULUNAN DELÂİLÜ'L-HAYRÂT
VE
PERTEVNİYAL 43'DE BULUNAN EN'ÂM-I ŞERÎF
ESERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan:
20152309004 Gülten AYGÜN

Danışman:
Prof. Ö. Faruk TAŞKALE

İSTANBUL-2019

Gülten AYGÜN tarafından hazırlanan SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ'NDE BULUNAN NURİ ARLASEZ 317 NUMARALI DELAİLÜ'L-HAYRAT VE PERTEVNİYAL 43 EN'AM-I ŞERİF ESERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince ~~Oybirliğiyle~~ Oyçokluğuyla Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 24/09/2019

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi : Prof. Ö. Faruk TAŞKALE (Danışman)

Jüri Üyesi : Doç. Kaya ÜÇER

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Nermin ÖZCAN ÖZER (Marmara Üniversitesi)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VII
KISALTMALAR.....	IX
RESİMLER LİSTESİ.....	IX
ÇİZİMLER LİSTESİ.....	XVII
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Çalışmanın Amacı.....	3
1.2 Çalışmanın Kapsamı.....	3
1.3 Çalışmanın Yöntemi.....	3
2. TEZHİP SANATI	5
2.1 Tezhip Sanatında Kullanılan Motifler.....	6
2.1.1 Bitkisel Çıkışlı Motifler.....	6
2.1.2 Yarı Stilize Çiçek Motifleri.....	7
2.1.3 Efsanevi Hayvan Motifleri.....	8
2.1.4 Üsluplaştırılmış Hayvan Motifleri.....	9
2.1.5 Tabiat Çıkışlı Motifler.....	10
3. TÜRK TEZHİP SANATININ KISA TARİHÇESİ.....	11
3.1 Uygurlar Dönemi.....	11
3.2 Selçuklu Dönemi.....	12
3.3 Beylikler Dönemi.....	13
3.4 XV. yy. Fatih Sultan Mehmet Dönemi.....	13
3.5 Sultan II. Bâyezîd Dönemi.....	14
3.6 XVI. yy. Kanuni Sultan Süleyman Dönemi.....	14
3.7 XVII. yy. Duraklama Dönemi.....	16
3.8 XVIII. yy. Türk Tezhip Sanatında Batı Etkisi.....	16
3.9 XIX. yy. Tezhip Sanatı.....	20
3.10 XX. yy. Cumhuriyet Dönemi.....	20
4. DELÂİLÜ'L-HAYRÂT	22

5. EN'ÂM'I ŞERÎF.....	93
6. BULGULAR.....	203
6.1 Delâilü'l-Hayrât	203
6.2 En'âm'ı Şerîf	203
7. SONUÇ.....	205
8. ESER ÇALIŞMALARI.....	208
8.1 Kitap Kabı.....	208
8.2 Levha Tezhibi.....	228
9. KAYNAKLAR.....	240
10.ÖZGEÇMİŞ.....	242

ÖNSÖZ

Geleneksel Türk sanatlarında önemli bir yere sahip olan Türk tezhip sanatının geçmişteki ilk örnekleri Uygur Türklerinin bezekli fresklerinde görülmüştür. Bu sanatın gelişerek yüzyılları arkasında bırakıp günümüze kadar gelebilmiş olması, sanat hamisi sultanların, varlıklı kimselerin ve sanatseverlerin ilgisi, sevgisi ve destekleri sayesinde olmuştur.

Kolektif bir çalışma biçimi gerektiren tezhip sanatı, devletin sosyal, ekonomik ve siyasi durumuyla ilişkilendirilerek zaman zaman zirveye çıkmış veya gerileme göstermiştir. Her dönem farklı sanatkarlar ışığında farklı üsluplar ve teknikler geliştirilmiş ve süsleme sanatlarına katılmıştır. XVII. yüzyıldan itibaren gerileme gösteren tezhip sanatı, klasik tarzda eserler verilmeye devam etmiş fakat özensiz bir işçilikle birlikte motiflerde kabalaşma kendini göstermiştir.

XVIII. yüzyılın sonlarına gelindiğinde ise batı kaynaklı barok- rokoko tarzı motifler tezhip sanatına dâhil olarak ve XIX. yüzyıl sonuna kadar sürer. Dönemin önemli sanatkarları da klasik tezhip üslubu ile batı motiflerini bir arada sentezleyerek “Türk Rokokosu Üslubu” adını verdikleri yeni bir tarz geliştirdiler ve bu üslupta eserler verdiler.

Batı etkili bezeme unsurları taşıyan XIX. yüzyıla ait el yazması eserlerden Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi’nde bulunan, Nuri Arlasez 317 numaralı koleksiyona ait “Delâ’ilü’l-Hayrât ve Pertevniyal 43 koleksiyon numaralı “En’âm-ı Şerîf” eserleri kompozisyon, motif, form ve renk açısından incelenerek bu doğrultuda tez/eser metni hazırlanmış olup bir adet “Kitap Kabı” bir adet “Levha Tezhibi” uygulaması ile araştırma tamamlanmıştır.

Bu araştırmayı yapmamdaki amacım günümüze kadar gelmiş orijinal eserlerin iki tanesinin teknik, üslup, renk, kompozisyon ve dönemin tezhip özellikleri açısından inceleyip karşılaştırmak oldu.

Bu araştırma süresi boyunca benden yardımlarını esirgemeyen eser metni ve uygulamalarımda yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle beni destekleyen hocam ve tez danışmanım Sayın; Prof. Faruk Taşkale'ye teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

Eğitim ve öğretim boyunca bilgilerini aktaran Sayın Doç. Münevver Üçer hocama, Sayın Doç. Kaya Üçer hocama teşekkürlerimi sunarım. Bu süreç içinde benden yardımlarını esirgemeyen Sayın Dr. Öğretim Üyesi Turgay Korun hocama, Araştırma Görevlisi Sayın Atilla Yusuf Turgut'a Araştırma Görevlisi Hüsna Kılınç hocama, Sayın Doç. Nermin Özcan Özer hocama şükranlarımı sunar, tüm emeği geçen hocalarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Eser uygulamamın yazısını yazan hattat Mehmet İşcan'a, kitap kabımı yapan Nurgül Tanrıverdi'ye, Elif Ece Ulu'ya ve Elis Akay'a teşekkürlerimi bir borç bilirim. Desteklerini benden esirgemeyen eşim Engin Aygün'e teşekkür ederim.

Haziran 2019

Gülten AYGÜN

ÖZET

Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan Nuri Arlasez 317 koleksiyon numaralı “Delâ'ilü'l-Hayrât” ve Pertevniyal koleksiyon 43 numaralı “En-âm-ı Şerîf” eserlerinin kompozisyon, renk, motif ve üslup açısından incelenerek karşılaştırması yapılmıştır.

Sözcük anlamı Arapça Zeheb (altın) yani “altınlama” anlamına gelen tezhip altın, kök ve toprak boyalarının su ile inceltilerek uygulanan bir süsleme sanatıdır. Bu sanat dini, ilmi ve edebi el yazması kitaplarda, levhalarda ve tuğra bezemelerinde ince bir teknik ile uygulanan bir sanattır. Günümüze gelene kadar farklı teknik ve üslup değişimine uğramış kompozisyon, desen, motif, renk kullanılan teknik ve malzeme açısından her dönem değişiklik göstermiştir.

Devletin siyasi gücü, sosyal ve ekonomik durum tezhip sanatının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Saraya gelen yabancı sanatkarlar, batıya açılma zorunluluğu, devlet büyüklerinin kültür ve sanat anlayışının değişimi ve beğenisi tezhip sanatının gelişiminde etkili olmuştur.

XIX. yüzyıla gelindiğinde Türk tezhip sanatçıları batıdan aldıkları etkileri klasik üslupla harmanlayarak “Türk Rokokosu” üslubunu oluşturdular ve bu üslupta eserler verdiler. Bu üslubun en önde gelen ismi Hazergradlı Zade Ahmed Ataullah Efendi'dir. Rokoko üslubu tezyinatının en önemli motifi gül olmuş ve çok kullanılmıştır. Bunun yanı sıra perdeler, sütunlar, çiçek buketleri, iri ve geniş akantus yaprakları, güllü girlandlar, kurdele, zikzaklar, ışınlar, C-S kıvrımlar ve bereket boynuzlarıdır... Sayfa zeminleri altının yanı sıra koyu bordo, füme siyah, lacivert renk ile doldurulmuştur. Kitap sanatlarında batı etkili süsleme tarzı devam ederken klasik bezeme üslubunda da eserler verilmiştir.

XIX. yüzyıl sonlarına kadar süren Türk rokoko akımının önde gelen temsilcileri; Hezargradlı Zade Ahmed Ataullah Efendi, Hüseyin Hüsnü Efendi ve Osman Yümni Efendi'dir. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan iki

ayrı eserin verildiği döneme ait tezhip özellikleri kompozisyon, sayfa tasarım düzenleri, motif ve renk açısından incelenerek çizimleri yapıp analiz edilmiştir. Bu iki eserin incelenmesi sonucunda desen, motif, renk ve formlar yorumlanarak iki adet özgün eser hazırlanıp çalışılmış ve bu eserler tanıtılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tezhip, Sanat, Üslup, Rokoko ve Yazma Eser.

ABSTRACT

Nuri Arasez 317 Dela'ülül'-Hayrat and Pertevniyal 43' en-am-I şerif works are studied and interpreted in the art of illumination.

The word, meaning Arabic Zeheb (gold), meaning gold, gold, Root and soil paint powder with water is a decorative art applied by thinning. This art, religious, scientific and literary manuscripts, books, plates and Tugra decorated with a fine technique applied art. The technique used for composition, cutting, motif and color has changed every period in terms of material.

The political power of the state, the social and economic situation played an important role in shaping the illumination art. Foreign artists coming to the palace, the necessity and curiosity of opening to the West; the change and appreciation of the understanding of culture and art of the state elders has been effective in the development of illumination art.

XIX. by the time the century came, Turkish illumination artists blended their influences from the West with classical style and formed the style of Turkish rococo and gave works in this style. The most prominent name of this style is Zade Ahmed Atahullah of Hazergrad. The most important motif of the Rokoko style was a Rose and very used. In addition to this, curtains, columns, flower bouquets, large and wide acanthus leaves, Rose girls, ribbons, zigzags, Rays, C-S curves and abundance horns are. The page floors are filled with gold as well as dark burgundy, smoked black, navy blue. While the Western decorative style continues in the book arts, works were given in classical decoration style. XIX. the leading representatives of the Turkish Rococo movement, which lasted until the end of the century, were Zade Ahmed Atalullah Efendi of Hezargad, Hüseyin Hüsnü Efendi and Osman Yumni Efendi of Hezargad.

Two different works in the Süleymaniye writing works library belonging to the period, illumination features, composition, page design layouts, motifs and color

in terms of examination, drawings were made and analyzed. As a result of the examination of these two works patterns, motifs, colors and forms has been studied and prepared and two original works by interpreting these works was introduced.

Keywords: Illumination, Art, Style, Rokoko and Writing Work.

KISALTMALAR

b	: Bin
G.S.F.	: Güzel Sanatlar Fakültesi
H.	: Hicrî
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
Ktp.	: Kütüphane
KTSV	: Klasik Türk Sanatları Vakfı
M.	: Miladi
M.S.G.S.Ü.	: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
s.	: Sayfa
S.A.V.	: Sallallâhu Aleyhi ve Sellem
S.K.	: Süleymaniye Kütüphanesi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TSMK	: Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi
UGYÖDES	: Uluslararası Geleneksel ve Yöresel Değerler Sempozyumu
vb.	: ve benzeri
Yay.	: Yayın
yy.	: Yüzyıl

RESİMLER LİSTESİ

- Resim 4.1 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.2 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.3 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.4 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.5 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.6 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.7 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.8 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.9 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.10 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.11 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.12 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.13 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.14 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.15 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.16 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Resim 4.17 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.18 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.19 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.20 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.21 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.22 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.23 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.24 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.25 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.26 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.27 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.28 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.29 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.30 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.31 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.32 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 4.33 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Resim 5.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.3 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.4 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.5 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.6 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.7 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.8 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.9 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.10 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.11 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.12 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.13 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.14 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.15 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.16 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.17 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.18 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.19 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.20 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.21 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.22 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

- Resim 5.23 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.24 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.25 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.26 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.27 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.28 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.29 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.30 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.31 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.32 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.33 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.34 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.35 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.36 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.37 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.38 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.39 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.40 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Resim 5.41 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.42 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.43 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.44 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.45 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.46 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.47 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.48 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.49 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.50 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.51 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.52 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.53 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.54 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.55 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.56 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.57 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.58 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.59.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.59.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.60.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.60.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.61.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.61.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.62.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.62.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.63.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.63.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.64.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.64.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.65.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.65.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.66.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.66.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 5.67 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Resim 8.1.1 Kitap Kabı

Resim 8.1.2 Kitap Kabı

Resim 8.1.3 Kitap Kabı

Resim 8.1.4 Kitap Kabı

Resim 8.1.5 Kitap Kabi

Resim 8.1.6 Kitap Kabi

Resim 8.1.7 Kitap Kabi

Resim 8.1.8 Kitap Kabi

Resim 8.1.9 Kitap Kabi

Resim 8.1.10 Kitap Kabi

Resim 8.1.11 Kitap Kabi

Resim 8.1.12 Kitap Kabi

Resim 8.1.13 Kitap Kabi

Resim 8.1.14 Kitap Kabi

Resim 8.1.18 Kitap Kabi

Resim 8.2.1 Levha Tezhibi

Resim 8.2.2 Levha Tezhibi

Resim 8.2.3 Levha Tezhibi

Resim 8.2.4 Levha Tezhibi

Resim 8.2.5 Levha Tezhibi

Resim 8.2.6 Levha Tezhibi

Resim 8.2.7 Levha Tezhibi

Resim 8.2.8 Levha Tezhibi

ÇİZİMLER LİSTESİ

- Çizim 4.1 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.2 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.3 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.4 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.5 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4,6 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.7 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.8 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.9 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.10 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.11 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.12 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.13 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.14 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.15 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.16 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.17 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

- Çizim 4.18 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.19 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.20 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.21 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.22 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.23 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.24 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.25 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.26 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.27.1 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.27.2 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim.4.28 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.29 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.30 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.31 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.32.1 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.32.2 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.33.1 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317
- Çizim 4.33.2 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.34 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.35.1 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.35.2 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.36 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.37 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.38 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.39.1 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.39.2 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.40 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.41.1 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.41.2 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.42 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.43.1 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.43.2 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.44 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.45.1 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.45.2 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.46 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.47.1 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.47.2 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.48 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.49 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.50.1 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.50.2 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.51 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.52 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.53 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.54 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.55.1 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.55.2 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.56 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.57 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.58.1 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 4.58.2 Süleymaniye Ktp. Nuri Arlasez 317

Çizim 5. 1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.2.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.2.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.3 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

- Çizim 5.4 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.5 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.6 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.7 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.8 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.9 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.10 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.11 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.12 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.13 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.14 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.15 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.16 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.17 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.18 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.19 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.20 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.21 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.22 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

- Çizim 5.23 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.24 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.25 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.26 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.27 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.28 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.29 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.30 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.31 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.32.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.32.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.33.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.33.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.34.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.34.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.35 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.36.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.36.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43
- Çizim 5.37.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.37.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.38.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.38.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.39.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.39.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.40 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.41.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.41.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.41.3 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.41.4 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.41.5 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.42.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.42.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.42.3 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.42.4 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.43.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.43.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.43.3 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.43.4 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.43.5 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.44.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.44.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.44.3 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.44.4 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.45.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.45.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.46 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.47.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.47.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.47.3 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.48.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.48.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.49 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.50.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.50.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.50.3 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.50.4 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.51 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.52.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.52.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.53.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.53.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.54.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.54.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.55.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.55.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.56 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.57 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.58 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.59.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.59.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.60.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.60.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.61.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.61.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.62.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.62.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.63.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.63.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.64.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.64.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.65.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.65.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.66.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.66.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.67.1 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 5.67.2 Süleymaniye Ktp. Pertevniyal 43

Çizim 8.1.1 Kitap Kabı Deseni

Çizim 8.1.2 Kitap Kabı Deseni

Çizim 8.1.3 Kitap Kabı Deseni

Çizim 8.1.4 Kitap Kabı Deseni

Çizim 8.1.5 Kitap Kabı Deseni

Çizim 8.1.6 Kitap Kabı Deseni

Çizim 8.1.7 Kitap Kabı Deseni

Çizim 8.1.8 Kitap Kabı Deseni

Çizim 8.2.1 Levha Tezhibi Deseni

Çizim 8.2.2 Levha Tezhibi Deseni

Çizim 8.2.3 Levha Tezhibi Deseni

Çizim 8.2.4 Levha Tezhibi Deseni

Çizim 8.2.5 Levha Tezhibi Deseni

Çizim 8.2.6 Levha Tezhibi Deseni

Çizim 8.2.7 Levha Tezhibi Deseni

Çizim 8.2.8 Levha Tezhibi Deseni

Çizim 8.2.9 Levha Tezhibi Deseni

1. GİRİŞ

Geleneksel Türk Sanatlarının önemli bir dalı olan tezhip sanatı derin ve köklü bir geçmişe sahiptir. İlk örneklerine Uygurlar döneminde rastlanmış bu sanat dalı İslam medeniyetinde daha çok kabul görmüştür. Kutsal kitapların ve yazma eserlerin daha estetik güzel bir görünüm kazanması için tatbik edilmiş ve vazgeçilmeyen bir güzellik statüsü ve zenginlik göstergesi olmuştur. Devlet büyüklerinin, sanat hamilerinin, kitapseverlerin ve önemli kişilerin kütüphanelerinde yer almak üzere, ilk olarak dini yazmalar edebi, ilmi, mesneviler, divanlar ve tarihi el yazması kitapların bezemesinde etkin bir süsleme sanatı olmuştur. “Geç Emevi, erken Abbasi Döneminde VIII.-X. yüzyıllar arasında istinsah edilen Kur’ân nüshalarından anlaşıldığı gibi, sayfaları tezhiple bezeme geleneğinin kutsal kitabın sayfalarında başladığı söylenebilir.”¹

Türk tezhip sanatçıları tarih boyunca her devirde yeni arayışlar içine girmiş ve kendilerine özgü üsluplar geliştirmişlerdir. VIII. yüzyıldan günümüze gelen Uygurlara ait ilk örneklerde dikdörtgen formlu mani alfabesi ile yazılmış dini ve felsefi konulu yazmalardır. Burada basit ağaç şekilleri, çiçek ve yapraklarla bezenmiş simgesel yönden resimler görülmüştür.

XI. yüzyılın başlarında Selçuklular eserlerinde geometrik, yuvarlak, oval formlar kullandılar. Sayfa tezhibinde sayfa kenar bezemeleri, iri rozetli gül, gülçe, yıldız, yaprak motifleri yanında bolca altın kullanımı ile renklerde mavi, yeşil, koyu kırmızı renkler hâkimdir. Yazmalarının kompozisyon özellikleri geçmeler, bordürler ve kufi yazının kullanılmış olması bu dönem tezhip özelliğidir.

Beylikler döneminin kitap bezemelerinde desen ve motiflerin mükemmel ya da işçiliğin çok ince olduğu söylenemez. Motifler oldukça iri seçilmiş, tahrirler ve renklendirmede henüz ince işçiliğe erişilememiştir. Desen kenarında bulunan tığlar,

---

¹ Zeren Tanındı, Başlangıcından Osmanlı’ya Tezhip Sanatı, **Hat ve Tezhip Sanatı**, s. 243

açık lacivert renkte sade görünüşleri ile bazen cetvelin bazen de kuzu tabir edilen çizgisi üzerinde yer alır. Tezhipte kullanılan kızıl kahve, siyah, açık lacivert, kırık beyaz ve pembe, devrinin karakteristik renkleri arasındadır. Altın bol miktarda ezilerek ve varak halinde yapııştırılarak kullanılmış, motifler tonlama tekniği ile renklendirilmiştir. Dinî eserlerin zahriye ve serlevhaları kare, daire veya dikdörtgen şekillerde olup, desenler geometrik üslup kullanılmış, münhanî motifi ile zencirekler devrin sembolü olmuştur.²

XV. yüzyıl Fatih Sultan Mehmet döneminde çok sayıda yazma eser tezhiplenmiştir. Bu eserler nakkaşhanenin başında bulunan Özbek asıllı Babanakkaş nezaretinde gerçekleştirilmiştir. Bezeme formları dikdörtge n, oval şeklinde olup motifler soyut ve bitkisel özelliindedir. Kompozisyon zeminlerinde altının az kullanılmasının yanında mavi ve lacivert renkler kullanılmıştır. Motif renklerinde ise pembe, kahverengi, açık koyu yeşil ve kiremit rengi kullanılmıştır. Fatih ve II. Bâyezîd dönemi XVI. yüzyılın hazırlık dönemi olmuştur. XVI. yüzyıl klasik tezhibin doruk noktasıdır. Bu dönemin önemli sanatçıları Şahkulu ve öğrencisi Karamemi, farklı üsluplar geliştirmiş ve tezhip sanatına yeni bir tarz kazandırmışlardır.

XVII. yüzyıl tezhip sanatında yenilik görülmemiş ve aksine duraklama devrine girilmiştir. XVI. yüzyıl tezhip anlayışı devam ettirilmiş, işçilik kalitesi zayıflamış ve motifler kabaca çalışılmıştır. Zeminlerde ise bol altın kullanılarak üzerine iğne perdahı tatbik edilmiştir. XVIII. yüzyılda klasik tezhip üslubu değişim göstermiş, barok ve rokoko üsluplarının etkisi altına girmiştir. İri çiçek motifleri ve karışık desenler hâkim olmuştur. Bu dönemin en ünlü sanatçısı Ali Üsküdarî'dir.

XIX. yüzyılda Türk rokokosu üslubunun yaratıcısı Hezargradlı Zade Ahmed Ataullah Efendi ve talebesi Hüsnü Efendi bu üslupta eserler vermişlerdir.

---

² Dr. İnci A. Birol, *Türk Tezyini Sanatlarında Desen Tasarımı*, s. 41

1.1 Çalışmanın Amacı

Türk süsleme sanatları yüzyıllar boyunca farklı teknik ve üsluplarda günümüze kadar varlığını sürdürebilmiştir. Bazı dönemlerde zirveye ulaşırken bazı dönemlerde ise gerilemiş ve duraklamıştır.

XVIII. yüzyılda batı etkisi altına girmiş olan Türk tezhip sanatı, Avrupa'dan gelen barok ve rokoko akımlarının etkisiyle tekrar canlanmıştır. Bu etki XIX. yüzyıl sonuna kadar devam etmiş ve Türk sanatkarları “ Türk Rokokosu” adı verdikleri yeni bir üslup geliştirmişlerdir. XIX. yüzyılda dua kitaplarında, dini yazmalarda, levha bezemelerinde çerçeve içine alınıp çalışılan; Mekke, Medine, Kâbe ve Hz. Muhammed S.A.V. 'in tasvirleri ve kendisine ait kişisel eşyalarının minyatür çalışmaları çok ince şekilde işlenmiştir. Bu çalışmadaki amaç tez konum olan XIX. yüzyıla ait Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan iki yazma eserin verildiği dönemin üslup, teknik ve kompozisyon farklılıklarını incelemek, analiz etmek, araştırmaktır.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

Bu çalışmada XIX. yüzyıla ait iki eserin incelenmesi sonucundan yola çıkarak özgün şekilde yorumlanıp dönemin tezhip özelliklerine sahip iki eserin hazırlanmasıdır.

Sayfa düzeni, renk, kompozisyon, motif ve şekil olarak incelenen bu iki eserin, çizimlerle desteklenerek daha iyi ve anlaşılır olması amaçlanmış incelenen her iki eserin tezhip üslup özellikleri hazırlanan iki uygulamada da yansıtılmıştır.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

Süleymaniye Kütüphanesi'nde Nuri Arlasez 317'de bulunan “Delâilü'l-Hayrât” ve Pertevniyal 43'te bulunan “En'âm-ı Şerîf” karşılaştırması tez eser çalışması dâhilinde iki adet eser uygulaması ve bunları destekleyen eser metni ile tamamlanacaktır. Her iki eser nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi

yapılarak incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda değerlendirmeler bulgular başlığında ele alınarak sonuç bölümünde neticelendirilmiştir.

2. TEZHİP TANIMI

Tezhip; el yazması kitap sanatlarında, murakka yazı albümleri, fermanlarda, hüsn-i hat levhalarında, tuğralarda, Mushaflarda fırça ile ince ve hassas çalışmayı gerektiren, altın ve toprak boyaların çeşitli renk kullanımıyla yapılan bir süsleme sanatıdır.³ Sözcük anlamı Arapça zeheb (altın) yani altınlama anlamına gelen tezhip, altın, kök ve toprak boyalar su ile inceltilerek uygulanan bir süsleme sanatıdır. Bu sanat dini, ilmi ve edebi el yazması kitaplarda, levhalarda ve tuğra bezemelerinde ince bir teknik ile uygulanan sanattır.⁴

Tezhip bezemesi yapılmış eserlere müzehheb eser denir; bu sanatı yapan erkek sanatçıya müzehhib, kadın sanatçıya ise müzehhibe denir.⁵ Yazma eserlerde klasik tezhip ile kullanım alanı bulmuş daha iri formda düzenlenen motiflere ve çiçeklere sadece ezilmiş altının jelatinli su ile zer mürekkep haline getirilip fırça yardımı ile yapılan tezhibe halkâr denilmiştir.⁶ Yüzyılları aşarak günümüze kadar gelebilmiş tezhip sanatı, vazgeçilmeyen değeri yüksek farklı bir zenginlik manası yüklenmiştir. Ayrıca tezhip sanatı hüsn-i hat levhalarını ve cilt sanatlarında eserin güzelliğini ortaya çıkaran önemli bir unsurdur.⁷

Tezhip sanatı, kolektif işbirliği yapmayı gerektiren geleneksel bir sanattır. Eskiden kalıp silkme işlemi denilen bir yöntem kullanılırdı. Bir hattat kitabı yazıp bitirdikten sonra cetvelkeş sayfaları alıp sırasıyla altın, siyah is mürekkebi, sürh denilen kırmızı boya ile sayfa kenarlarının cetvelini çeker. Müzehhib hazırladığı desenin kâğıdını, usta ve çıraklarına verir, sert bir zemin üzerine konulan desen kâğıdı, bir iğne yardımı ile tüm alanda boşluk kalmayacak şekilde delinir. Bu işlemden sonra desen kalıbı tezhiplenecek esas alan üzerine ince kömür tozu ile

---

³ Mine Esiner Özen, **Türk Tezhip Sanatı**, s. 2

⁴ Mine Esiner Özen, **Türk Tezhip Sanatı**, s. 2

⁵ Prof. Faruk Taşkale, **Tezhip Sanatı Notları**, s. 1

⁶ Mine Esiner Özen, **Türk Tezhip Sanatı**, s. 2

⁷ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s. 29

geçirilirdi. Desenin ortaya çıkması için bir fırça ile kömür tozları birleştirilerek desen ortaya çıkarılmış olurdu.⁸

2.1 Türk Tezhip Sanatında Kullanılan Motifler

2.1.1 Bitkisel Çıkışlı Motifler;

Bitkisel motif unsurları şöyle sıralanır; stilize çiçekler, yarı üsluplaştırılmış çiçekler, penç, goncagül, hatâyî ve yapraklardır.⁹ Yaprak; Türk bezeme sanatlarında yapraklar, tabiattaki doğal şeklini bozmadan kısmen üsluba çekilmiştir. Yaprak motifi, süsleme elemanlarının olmazsa olmaz ana motiftir.¹⁰

Yaprak motifi temel bir motiftir ve hatâyî, penç, goncagül gibi bitkisel motif grubundaki motifleri meydana getiren önemli bir unsurdur. Tezhip sanatında kullanılan yaprak, tabiattaki görünüşü sadeleştirilerek tezyinata farklı görünüşlerde çizilmiştir.¹¹ Yaprak çeşitlerine örnek olarak; yalın ve küçük yapraklar, dilimli yapraklar, parçalı ve dilimli yapraklar, ortadan katlanmış yapraklar, kıvrımlı yapraklar verilebilir.

Sap Çıkmaları; yaprak motifinin bir uzantısı olup sap çıkması olarak adlandırılır. Küçük boyda bir yaprak veya yaprağa bağlı goncagül ya da yarım penç şeklinde çizilir. Desen içindeki vazifesi, uzun sapları örtmek, kesişme noktalarını kapatmak ve boşlukları doldurmaktır.¹²

Penç; Hatâyî grubundan motif olup tam açmış bir çiçeğin kuş bakışının üsluplaştırılmış halidir. Yaprak sayısına göre çeşitlenir ve farsça isimler alır. Penç çeşitleri; tek yapraklı penç, yek berk, iki yapraklı penç, dü berk, üç yapraklı penç, se

---

⁸ Mine Esiner Özen, **Türk Tezhip Sanatı**, s. 3

⁹ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s. 60

¹⁰ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s. 60

¹¹ Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s. 17

¹² Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s.19

berk, dört yapraklı penç, cihar berk, beş yapraklıya penç berk, altı yapraklıya ise şeş berk denilmiştir.¹³

Hatâyî; Orta Asya çıkışlı olup İran'dan Anadolu'ya ulaşan hatâyî motifi en çok Osmanlı döneminde kullanılmıştır. Hatâyî motifi çeşitli çiçeklerin dikine kesiti olup anatomik çizgilerinin stilize edilmesi ile ortaya çıkmış bir motif şeklindedir.¹⁴

Goncagül; tam açmamış bir çiçeğin dikine kesitinin stilize edilmiş şekli olup hatâyî motifinin bir benzeridir.¹⁵

2.1.2 Yarı Stilize Edilmiş Çiçek Motifleri

XVI. yy. Kanuni Sultan Süleyman döneminde sarayın başnakkaşı Karamemi yarı stilize edilmiş çiçek motiflerinin yaratıcısı olmuştur. Bu çiçekler tabiattaki görünümüne yakın üsluptadır. Her çiçek kendi dalı ve yaprağı üzerinde çizilmiştir.¹⁶

Yarı stilize edilmiş çiçek motifleri XV. yüzyıl sonlarına doğru sure başlarında görülmüş, hasbahçe renklerini yansıtan yalın tasarımlar olmuş ve daha sonra süsleme sanatlarının her sahasında çok tercih edilmiştir. XVI. yüzyılda Karamemi tarafından tezhiplenen, Muhibbi Divanı, bu üslubun en yetkin örneğidir.¹⁷

Yarı stilize edilmiş çiçekler arasında; gül, karanfil, sümbül, bahar dalı ve lale sayılabilir.

---

¹³ Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s. 47

¹⁴ Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s. 65

¹⁵ Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s. 101

¹⁶ Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s. 113

¹⁷ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s. 74

2.1.3 Efsanevi Hayvan Motifleri

Ejder; İslam sanatında önemli bir yere sahiptir ve çeşitli isimler ile anılmaktadır. Türkler evren, Araplar tanin, Çinliler lung, Moğollar moghur, İranlılar ise ejderha ismi ile tanımlamışlardır. Ejder ve yılanın eski devirlerde terim anlamı olarak aynıdır. Ejder Çin’de kraliyet mührü sembolü, yılan ise Mısır’da krallığı ve egemenliği temsil etmekteydi.

Ejder tasvirleri İslam sanatında Türklerin İslamiyet’i kabulüyle çoğalmış ve Büyük Selçuklu etkisiyle Anadolu Selçuklu sanatına girmiştir ve ejder çeşitli şekillerde işlenmiştir. Dede Korkut masallarında; iki ayaklı, dört ayaklı, yedi başlı, uzun kalın kuyruklu olarak tasvir edilmiştir.

Selçuklu sanatında düğüm halinde yılan gibi pullu gövdeli, kanatlı, ayaklı, kanatsız veya sadece ön ayakları olan kanatlı şekillerde işlenmiştir. Ejder kuvvet, güç, mutluluk ve uğur sembolü olarak gösterilmiştir.¹⁸

Simurg; Farsça’da anlam olarak otuz ve kuş “si-murg” kelimelerinden türemiştir. Osmanlı’da Anka veya Zümrüd-i Anka dedikleri Simurga “devlet kuşu” denmiştir. Bu kuşun Kaf dağının arkasında yaşadığına inanılırdı. Bu kuş görünüş olarak iri gövdeli renkli ihtişamlı bir kuyruğa sahip güçlü bir yaratık şeklinde anlatılmıştır ve şifa dağıttığına inanılmıştır. Ejderle mücadele edecek güçte ve yırtıcılıkta olduğu kabul edilir. Dini konuların dışında tezhipte kullanılmış bir motiftir. Özellikle halkâri örneklerinde görülür.¹⁹

Kilin; (Ejder atı) erkeğine Chi, dişisine Lin denilir. Erkeğinin başında tek boynuz bulunur. Su üstünde ve karada yürüdüğüne inanılan kilin; gövdesi misk geyiği, kuyruğu öküz kuyruğu, alını kurt alnına ve ayakları at ayağına benzer. Çin inancında uzun ömürlülük, iyi kehanet, refah, mutluluk ve iyi ürün manası taşır.²⁰

¹⁸ Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s. 29

¹⁹ Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s. 29

²⁰ Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s. 130

2.1.4 Üsluplaştırılmış Hayvan Motifleri

Osmanlı Tezyinatında en az kullanılan motif grubu üsluplaştırılmış hayvan motifleridir. İran sanatının tesiriyle Türk Tezyini sanatlarına giren bu motifler daha çok XV. yy. şemse örneklerinde karşımıza çıkmaktadır ve çini, halı, seramik sanatlarında daha çok kullanılmıştır. Bu motif çeşitleri; kuşlar, geyik, aslan, tavşan, leylek, pars ve timsah figürleri üsluplaştırılarak tezyinata girmiştir.²¹

Münhani; kelime manası eğri demektir. XIII. yy. ve XIV. yy. kadar kullanılmıştır. Selçuklu yazma eserlerinin tezhibinde önemli bir yere sahip olan Münhani, Beylikler devri Kur'ân-ı Kerîm'lerinde güzel örnekler oluşturmuştur. Osmanlı tezyinatında kullanılmış olan bu motif daha sonra geçmişteki değerini kaybetmiştir. Bu motif tezyinatta, kenar suyu ya da müstakil desen olarak kullanılmıştır.²²

Rumi; hayvan çıkışlı bir motif olup M.Ö. I. binde Orta Asya Hunları'nda Rumi'nin başlangıç aşamasındaki ilk benzer örneklerine rastlanmıştır. IX. ve X. yy.'lar da Uygur Türkleri 'ne ait bezekli freskinde görülen Rumi kanatlı ejderha tasviri, elde bulunan en eski belgedir. Uygurlar 'da Rumi motiflerini eserlerinde kullanmışlardır. Rumi motifi tezyinatımızda mühim bir yere sahip olup her devirde her üslupta ilk zamanlardan günümüze kadar taş işçiliğinde, ahşapta, çinide, madende, kumaşta ve tezhipte kullanılmıştır.²³

Çiziliş şekline göre Rumi motifinin aldığı isimler; sade, dendanlı, işlemeli, sencide, sarılma ve hurdelenmiş Rumi'dir.

Desen içindeki vazifelerine göre aldığı isimler; ayırma, tepelik, ortabağ ve hurde rumi'dir.²⁴

²¹ Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s. 130

²² Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s.175

²³ Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s.179

²⁴ Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s. 182-183

Çintemani; Orta Asya kaynaklı olan bu motifin en eski örneği 921 /1515 tarihli Bkz.“Mantıku’t-tayr” adlı yazma eserin sayfa kenarlarında görülür. Tezyinatımıza bu motif Tebrizli Türk sanatkarlarının yoluyla girmiştir. Üçgen şeklinde olup ikisi altta birisi üstte üç yuvarlak ve iki dalgalı çizgiden meydana gelir. Osmanlı sanatkarları bu motif güç, kuvvet ve saltanat sembolü olarak kullanılmıştır. Bu nedenle padişah ve şehzade kaftanlarında tercih edilmiştir.²⁵

2.1.5 Tabiat Çıkışlı Motifler

Bulut; Türk sanatında XV. yy.’dan sonra önemli bir yer işgal eden bulut motifi Türk Tezyini sanatlarımıza Uzak Doğu kültüründen gelmiştir ve Çin sanatında inanca dayalı motiftir. XV. yy. Herat ve Şiraz ekolünde çokça kullanılmış önemli bir bezeme ögesidir.²⁶

---

²⁵ Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s. 169

²⁶ Aziz Doğanay, **Hatâyî Üslubu Motifler, Hat ve Tezhip Sanatı**, s. 467

3. TÜRK TEZHİP SANATININ KISA TARİHÇESİ

Yöneticilerin ve varlıklı kimselerin sanata, kitaba sevgi ve ilgilerinin artması ile tezhipli, tasvirli, güzel ciltli kitap kaplarına sahip olma isteğini artırmıştır.

Merv, Şam, Kahire, Bağdat, Kurtuba gibi şehirler ortaçağın bilim merkezleri haline gelmiştir. Burada kütüphaneler kurulmuş ve kitapların istinsah edilip ciltlendiği kitapçı dükkânları çoğalmıştır. Bu durumda kâtipler, müzehhipler, mücellitler ve musavvirler için elverişli bir çalışma ortamı sağlanmıştır.²⁷

Uzun bir geçmiş ve birikime sahip olan Türk tezhip sanatı, zaman zaman evrensel özelliklerle zirveye çıkmıştır. Aynı zamanda farklı arayışlar içine girmiş ve geriye gidişler de göstermiştir. Bu farklılıkları anlayabilmek için tezhip sanatı tarihi dönemlere ayrılarak incelenmiştir; Uygurlar, Karahanlılar, Gazneliler, Büyük Selçuklular, Anadolu Selçukluları, Osmanlı dönemi, Cumhuriyet dönemi ve günümüz tezhip sanatı.

3.1 Uygur Dönemi

Son yüzyıl içinde Orta Asya'da yapılan kazı çalışmalarında, Rus, Alman, İngiliz, Japon ve Fransız arkeologların ortaya çıkardığı VIII. ve IX. yüzyıllara ait minyatürler, yazmalar ve duvar resimleri genellikle gelişmiş bir teknikle yapılmıştır. Gerçekçi bir ifade ile yaşadıkları hayatı, giysi ve mesleklerini, mabetlerine, tavan ve duvarlarına yansıtmışlardır.²⁸

Uygurlardan günümüze gelen yazma eserler dikdörtgen formunda olup, Mani alfabesi ile yazılmıştır. Bu değer biçilemez eserler dini ve felsefi konuları ele alan eşsiz yazmalar, mükemmel kompozisyonlar içinde metinle alakalı simgesel formlar kullanılarak yapılmış resimlerdir. Stilize edilmiş bitkisel süslemeler altın ile mavi, kırmızı, beyaz, erguvan rengi ile açık koyu yeşil renktir. Altın ise varak ve ezilmiş

²⁷ Zeren Tanındı, Başlangıcından Osmanlı'ya Tezhip Sanatı, **Hat ve Tezhip Sanatı**, s. 243

²⁸ İnci A. Birol, **Türk Tezyini Sanatlarında Desen Tasarımı**, s. 34

şekillerde kullanılan önemli bir malzeme olmuştur. Farklı tekniklerde kaliteli kâğıtlar ve çeşitli boyama usulleriyle çok zengin eserler ortaya çıkarmışlardır. Bu dönemin bezeme unsurları sadeleştirilmiş ağaç şekilleri, desen boşluklarını dolduran çiçek motifleri ve yapraklarla bezenmiş helezonlardır. Bu motifler İslamiyet dönemi hatâyî üslubunun hazırlığı gibidir.²⁹

3.2 Selçuklu Dönemi

Gazneliler 'den sonra Horasan'da kurulan Büyük Selçuklu Devleti (1040-1308) Sultan Tuğrul Bey, Alparslan ve Melikşah devri itibarıyla kısa sürede bir imparatorluk haline gelmiştir. XI. yüzyılın başlarında İran bölgesine geldiler ve bu bölgeyi muhteşem mimari yapılarla donattılar. Bu eserlerde geometrik, bitkisel ve hayvansal motif, kufi ve nesih yazılar, çini ve mermer taklidi bezemeleri vb. süslemeleri yoğun şekilde kullanmışlardır. Bezemeler ilk önceleri Kur'an'lar da sure başlığı ya da herhangi bir satır yatay olarak tezhiplenmiştir. Sayfaların kenar bezemeleri iri rozetler (gül, gülçe) yuvarlak veya oval formda tezhiplenip bazılarının içlerine yazılar yazılmıştır. Bolca altının yanında mavi, yeşil, koyu kırmızı renkler kullanılmıştır.³⁰

Anadolu'yu ele geçiren Selçuklu kumandanı Kutalmışoğlu Süleyman Şah, Büyük Selçuklu Devletine bağlı Anadolu Selçuklu Devleti'ni (1077-1309) kurdu. Birçok yapı üreterek bir sentez oluşturdular bunların başlıcaları; kervansaraylar medrese, tekke, camii, köşk, saray, han, hamam ve köprülerdir. Tezhipli eserleri fazla yoktur ve yazmalarda kullanılan süslemeler bu dönemin taş, çini ve halı bezemelerinde kullanılan motiflere benzerliği dikkat çeker. Yazmaların kompozisyon özellikleri genelde mimaride kullanılan mükemmel formlardır örgülü bordürler, iri geometrik madalyonlar, geçme madalyonlar, kufi yazının kullanılmış olması bu dönem tezhibinin karakteristik özelliğidir. Renklendirmede genellikle zeminde bol altın kullanımı hâkim olup, renklerde lacivert, koyu mavi, kiremit rengi, yeşil, kahverengi, sarı, pembe, mor ve beyaz renk kullanılmıştır.³¹

²⁹ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s. 32

³⁰ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s.35-36

³¹ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s.36-37-38

3.3 Beylikler Dönemi

Bu dönemden günümüze gelmiş az sayıda tezhipli eser örneği bilinmektedir. Bunlar arasında 15.yüzyılda Sultan II. Murad için yazılmış olan müzik kitabı farklı bir sayfa tasarımıyla bu eser zengin bir bezemeye sahiptir. Ayrıca kullanılan renk ve motiflerde dönemin tezhip özelliklerini gösterir. Kitap kaplarında şemse, köşebentler, Rumi süslemeleri, renklerde mavi, yeşil, kırmızı, lacivert, siyah pembe ve altın kullanılmış. XV. yüzyılın başlarında sanatsal faaliyetlerin yoğun olduğu Bursa'da yapıldığı tahmin edilen bu eser renkleriyle, Rumi ve zarif bezeme tarzıyla ve oval madalyon formu bakımından Fatih devri eserlerini andıran özellikte ve klasik Osmanlı bezeme sanatının öncülerindedir.³²

3.4 XV. yüzyıl Fatih Sultan Mehmet Dönemi

Sanata ve bilime büyük değer veren Fatih Sultan Mehmed (1451-1481) İstanbul'u fethettikten sonra sanata olan merak ve ilgisinden dolayı Topkapı Sarayı'nda bir nakkaşhane kurmuş ve burada çok değerli yazma eserler ortaya konulmuştur.³³ Yeni sarayda kurdurduğu nakkaşhanenin başında bulunan Özbek asıllı Babanakkaş kontrolünde çok sayıda yazma eser tezhibi yapılmıştır.³⁴

Fatih devri tezhibinde üç üslubun olduğu söylenir; Naif tezhip üslubu, Timuri Herat üslubu etkisi ve Baba Nakkaş üslubudur. Fatih dönemi tezhibi denilince ilk akla gelen üslup, Babanakkaş üslubudur.³⁵ Bu dönemde bezemeler dikdörtgen, oval ve yuvarlak formlar içine uygulanmış, geometrik şekiller, tuğlarla bitirilmiş desenlerde bitkisel ve soyut motifler kullanılmıştır. Kompozisyon zeminlerine mavi ve lacivert, motif renklerinde kiremit rengi, pembe, açık ve koyu yeşil ve kahverengi kullanılmış ve fazla altın kullanılmamıştır.³⁶

³² Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s. 41

³³ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s. 42

³⁴ Mine Esiner Özen, **Türk Tezhip Sanatı**, s. 6

³⁵ Öğr. Gör. Seher Aşıcı, **Kitap Dostu Bir Sultan FATİH: Hat ve Tezhip Sanatı**, s. 310

³⁶ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip** s. 42

3.5 Sultan II. Bayezid Dönemi

II. Bayezid döneminde Fatih döneminin tezhip özellikleri devam ettirmiş ve çok zengin eserler vermiştir.³⁷

Fatih ve Sultan II. Bayezid dönemleri 16. yüzyıl klasik tezhibin hazırlık ve gelişim dönemidir, bunun sonucunda İstanbul üslubu doğmuştur.³⁸

Bu dönemde yetişmiş en önemli hattat Şeyh Hamdullah'tır. Onun yazdığı Kur'an-ı Kerîm'lerin mükemmel şekilde süslenmesi tezhip sanatının gelişmesine olumlu etki sağlamıştır.³⁹

Dönemin tezhip özellikleri, işçilik hassaslaşmış ve kullanılan motif türleri artmıştır. Rumi, bulut, hatâyî gibi motifler dâhil edilmiştir. Hasan bin Abdullah, bu dönemin en önemli tezhip sanatkârıdır.⁴⁰

3.6 XVI. yüzyıl Kanuni Sultan Süleyman Dönem

XVI. yy Klasik tezhip sanatında yeniliklerin, yeni üslupların ve yeni tekniklerin uygulandığı ihtişamlı bir dönemdir. Motifler ve kompozisyonlar çeşitlenip zenginleşmiş ve işçilik kalitesi artmıştır.⁴¹ XVI. yüzyılda tarama ve sulandırma halkâr tekniği çok tercih edilmiş, farklı altın renkleri kullanılarak daha zengin ve gösterişli hale getirilmiştir.⁴² XVI. yüzyıl Kanuni döneminin en önemli iki sanatkârı, Tebriz kökenli Şahkulu ve onun öğrencisi olan Karamemi'dir.

Yavuz Sultan Selim'in Tebriz'den savaş sürgünü olarak Amasya'ya getirmiş olduğu Şahkulu, oradan da İstanbul saray nakışhanesinde sernakkaş olarak çalışmış ve "Saz Yolu" üslubunu Osmanlı tezhip sanatına kazandırarak büyük beğeni

³⁷ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s. 38

³⁸ Prof. Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, s. 343

³⁹ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s. 43

⁴⁰ Prof. Faruk Taşkale, **Tezhip Sanatı Notları**, s. 2-3

⁴¹ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s. 43

⁴² Prof. Çiçek Derman, Osmanlıda Klasik Dönem, **Hat ve Tezhip Sanatı**, s. 344

toplamaştır. İkicisi ise Şahkulu 'nun yetiştirdiği öğrencisi Mehmed Çelebi, nakkaş Karamemi'dir.⁴³ “Karamemi” lale, gül, karanfil, sümbül ve bahar dalı gibi bahçeci çeklerinden ve bitkilerden ilham alarak yarı stilize çiçekler üslubunun yaratıcısı olmuş ve bu dönemde ilk kez tezhip sanatında kullanılmıştır.⁴⁴

Klasik dönemde zahriyelerde sayfanın tamamı tezhiplidir. Motifler ve kompozisyonlar zengin, işçilik mükemmeldir. Özellikle sayfa kenarlarında halkâr tekniğinde, realist bir anlayışla yorumlanmış bitkisel bezemelerden oluşan olgun kompozisyonlar yer alır. Serlevhalar yatay başlıklar üzerine üçgen veya dilimli mihrabiyele şeklinde düzenlenmiştir. Tezhibin yazma eserlere uygulama şekli alan düzenlemeleri, motif birikimi, kompozisyon tasarımları olağanüstü bir çeşitlilik sergiler. Simetrik rumiler ve bulutlar dönemin yaygın motifleri arasındadır. Ayrıca yarı natüralist üslupla çalışılmış çeşitli lale, sümbül, karanfil, kadife çiçeği, narçiçeği, yaban gülü, menekşe, şakayık, nergis, yıldız çiçekleri gibi tabiatta görülen hemen hemen her çiçek kullanılmıştır. Zeminde farklı ton ve renklerde altınla birlikte lacivert yer alırken, diğer renklere daha az yer verilmiş. Motiflerde beyaz, turuncu, pembe, sarı, bordo, koyu pembe gibi çiçeklerin koyu tonları ya da siyah ve kahverengi vardır. Yüzyılın sonlarına doğru hatâyî çiçeklerin, rumilerin de kullanıldığı tığlar neredeyse başlı başına bir bezeme unsuru olmuştur.

Türk süslemeciliğinde saz yolu (saz üslubu) olarak bilinen eserler klasik dönemde ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Helezoni dallar üzerinde zengin, çeşitli hatâyî ve sivri uçlu, iri yaprak bezemeleriyle oluşan bu üslubu Tebriz'den getirip uygulayan Kanuni'nin nakışhanenin başına getirdiği Şahkulu'dur. XVI. yüzyılın ilk yarısından itibaren 1540-1566 yılları arasında saray nakışhanesinde çalışan Kara Mehmet Çelebi (Karamemi) eserleri öne çıkar. Karamemi saray bahçelerinin coşkulu, zengin, renk dolu, iç açıcı renklerini yazmaların sayfalarına taşımıştır.

XVI. yüzyılın ikinci yarısından sonra saray nakışhanesinden çıkan en görkemli eserlerden biri hattat Ahmet Karahisari ve Hasan Çelebi'nin yazdığı

⁴³ Gülbün Mesera, Kanuni Sultan Süleyman'ın Sernakkaşı Karamemi, **Hat ve Tezhip Sanatı**, s. 361-362

⁴⁴ Prof. Faruk Taşkale, **Tezhip Sanatı Notları**, s. 2-3

düşünülen anıtsal ölçüdeki Kur'ân-ı Kerîm'dir. XV. yüzyıl sonlarından XVI. yüzyıl ikinci yarısına kadar Türk tezhibinde görülen örneklerin toplamı gibidir.

3.7 XVII. yy Duraklama Dönemi

Bu dönem tezhip sanatında önemli bir yenilik görülmemiş ve klasik dönemin bezeme anlayışı üslubunda eserler üretilerek devam eder, fakat motifler kabalaşır, kompozisyon tasarımı zayıflar ve işçilikte gerilemeler başlar.⁴⁵

Bezeme alanlarının zeminlerinde bolca altın kullanılıp iğne perdahları yapılmış ve farklı form arayışları içine girilmiştir.⁴⁶ Bu yüzyılın en önemli sanatkarı ve klasik hilye tasarımını geliştiren Hafız Osman'dır ve onun yazdığı Kur'ân-ı Kerîm'lerini tezhipleyen bu dönemin önemli müzehhibi ise Hasan Çelebi'dir.⁴⁷

Bu dönemde geleneksel bezeme elemanlarına özgün biçimler katılır. Bunların başında gölgeli boyanarak hacim kazanmış natüralist çiçek buketleri, uzanmış ucu kıvrılmış ve irileşmiş sivri uçlu yapraklarla, helezoni dallar üzerinde gölgeli mavi ve kırmızı renkle boyanmış iri hatâyî'ler ve yapraklar gelir. Yüzyılın ikinci yarısında altın ve lal renginin hâkim olduğu çalışmalarda natüralist çiçeklerde eflatun, turuncu, beyaz, bordo, lacivert ve yeşil renkler kullanılmıştır.

3.8 XVIII. yüzyıl Türk Tezhip Sanatında Batı Etkisi Dönemi (Natüralist Çiçekler)

Sanatçı bir kişiliğe sahip olan Sultan III. Ahmed (1703-1730) şair ve hattat'tı. Batıdaki gelişmeleri merak ve ilgiyle takip etmesi onun siyasi açıdan arasının açık olduğu Fransa ile ilişkilerini düzeltmek adına bir elçi göndermeye karar verir. Yirmisekiz Mehmet Çelebi, oğlu ve kırka yakın heyeti ile deniz yoluyla Fransa'ya gitmişlerdir. Fransa'da sanatın her alanında etkili olan barok-rokoko üslubu altın dönemini yaşıyordu. Yirmisekiz Mehmet Çelebi, geziden aldığı notlar ve hediyelerle

⁴⁵ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s. 48

⁴⁶ Mine Esiner Özen, **Türk Tezhip Sanatı**, s. 9

⁴⁷ Prof. Faruk Taşkale, **Tezhip Sanatı Notları**, s. 3

dönmüş. Osmanlı sanatkârları bu hediyelerin üzerine işlenen barok- rokoko süslemelerden etkilenip kendi zevk ve görüşleriyle yorumlayarak yeni tasarımlar yaptılar, böylece batı etkisi Türk sanatına girmiş oldu.⁴⁸

“Türk Rokokosu” adı verilen batı etkili bu akım XVIII. yy. sonlarında başlayıp XIX. yy. sonlarına kadar sürmüştür. Rokoko üslubunun en önemli motifleri; iri ve geniş kıvrımlı yapraklar, sepet içinde çiçek buketleri, vazoda çiçekler, güllü gırlımlar, kurdele ve fiyonklar, ışın ve zikzaklar içinden çıkan çiçek buketleri, bereket boynuzları, C-S kıvrımları, sütun ve perdelerdir. Bu dönemde en fazla kullanılan çiçek motifi gül’ dür. Gül; Rokoko üslubunun en vazgeçilmez unsuru olmuştur.⁴⁹ Eser süslemelerinde yapılan iğne perdahı yanı sıra teknik olarak, akıtma ve tarama yöntemi de kullanılmıştır. Ayrıca klasik tezhibin yanında, yeni bir anlayışla çizilip gölgeli boyanarak üç boyut kazandırılmaya çalışılmış natüralist çiçek demetleri görülür.⁵⁰

XVIII. yüzyıl Sultan Ahmed döneminde tezhip sanatına yeni akımların katılımıyla tekrardan bir canlanma yaşanır, batıdan gelen süsleme unsurları Türk tezhip sanatında kendini gösterir, yapılan tasarımlarda natüralist üslupta çiçek resimleri ve motifler üç boyutlu gölgelendirme şeklinde boyanmıştır.⁵¹

Dönemin önemli sanatkârları;

Yusuf Mısırî; XVIII. yüzyılın başlarında yaşamış ve kendisinden sonra gelenlere hocalık etmiş bir sanatkârdır. Hakkında çok fazla bilgiye sahip olmadığımız sanatkârın imzası Ameli Yusuf-ı Mısırî şeklinde yazmasından

İstanbul’a Mısır’dan geldiği anlaşılmaktadır. Tuhfe’de de Ali Üsküdarî’nin hocası olduğuna dair kayıt vardır.⁵²

⁴⁸ Asiye Okumuş, **Türk Süsleme Sanatlarında Barok ve Rokoko**, s.17-18

⁴⁹ Prof. Faruk Taşkale, **Hat ve Tezhip Sanatı**, s. 417

⁵⁰ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s. 49

⁵¹ Prof. Faruk Taşkale, **Tezhip Sanatı Notları**, s. 3

⁵² Dr. Gülnur Duran, 18.Yüzyıl Tezhip Sanatı, **Hat ve Tezhip Sanatı**, s.410

Ali Üskûdarî; en meşhur çiçek ressamı, rugani, lake ve halkârî üstadı, şair ve müzehhiptir. Aynı zamanda mücellit olan sanatkâr, isminden de anlaşılacağı gibi Üskûdarlıdır, doğum ve ölüm yılı hakkında bilgi yoktur, sanat hayatı ise 1718-1763 arasına tarihlenir. Eserlerine “Bunu Üskûdarlı Ali tezhiptedi” manasına gelen ”Zehebbehu Alyyü’l -Üskûdarî” şeklinde imza atardı ve eserlerine imza atan nadir sanatkârlardandı. Sultan III. Ahmed’in kendi yazdığı kitabın kabını ve tezhibini yapmış olmasından dolayı bu sanatkârın saray için çalıştığı anlaşılır.⁵³

Eserlerin de XVI. yüzyılın en meşhur nakkaşbaşısı saz yolu üslubunun yaratıcısı Şahkulu ve Karamemi’nin başlatmış olduğu natüralist üslupta çiçekler üslubunun motif ve desen anlayışını batı tarzıyla harmanlayarak şaheserler vermiştir.

Tezyini sanatların değer kaybettiği dönemde klasik üslupta kitap sanatında şaheserler vermiş en önemli müzehhiplerden Yusuf Mısrî’nin talebesi Ali Üskûdarî olmuş.⁵⁴

Günümüze kadar gelebilmiş eserlerinden; kitap kabı, yazı altlığı, kubur, kalemdan, yazı çekmecesesi, yay, murakka, levha, kitap tezhibidir.⁵⁵ Ali Üskûdarî ’ye ait olduğu bilinen 20’si imzalı 24 eseri bulunuyor aynı zamanda sanatkâr daha çok rugani eserleriyle ün yapmıştır.

Abdullah Buharî; hayatı hakkında fazla bilgiye sahip değiliz, XVIII. yüzyılın ortalarında yaşadığı tahmin ediliyor. Batı resmi sanatına geçiş döneminde yetişmiş ve dönemin kadın, erkek tiplerini ve kıyafetlerini tasvir etmiş son tasvir sanatkârlarındandır.⁵⁶

Daha çok minyatür üstadı olarak bilinen Abdullah Buharî, batılılaşma döneminde klasik kalıpların dışına çıkarak Avrupa resim anlayışı tarzında tek figürlü kadın, erkek albümleri ve çiçek minyatürleri ile başarılı bir portre ve albüm ressamıdır.⁵⁷

⁵³ Asiye Okumuş, **Türk Süsleme Sanatlarında Barok ve Rokoko**, s. 179

⁵⁴ İnci A. Birol, **Türk Tezyini Sanatlarında Desen Tasarımı**, s. 49

⁵⁵ Dr. Gülnur Duran, XVIII. Yüzyıl Tezhip Sanatı, **Hat ve Tezhip Sanatı**, s. 411-412

⁵⁶ Dr. Gülnur Duran, XVIII. Yüzyıl Tezhip Sanatı, **Hat ve Tezhip Sanatı**, s. 412

⁵⁷ Asiye Okumuş, **Türk Süsleme Sanatlarında Barok ve Rokoko**, s. 180

Levnî; yaşamı ve eğitimi hakkında çok az bilgi bulunur. Asıl adı Abdülcelil Çelebidir ve Levnî ise mahlasıdır, meşhur halk şairi olan sanatçı,⁵⁸ İstanbul nakkaşhanesinde öğrenci olmuş, burada saz üslubunda tezhip ve resim çalışmalarında kendini yetiştirdikten sonra, musavvir olmuştur. Surnâme-i Vehbî'deki tasvir ve albüm resimleri batı resim etkisiyle yapılmış bir eserdir. XVIII. yüzyıl geleneksel Osmanlı minyatür sanatına farklı bir yorum katmış ve batı tarzında yorumlamıştır. Levnî'nin sözcük anlamı çok renkli demektir. Ustasının XVII. yüzyıl sonunda yaşamış bu dönemin ünlü portrecisi Musavvir Hüseyin olduğu düşünülür. Çelebi Edirne'den İstanbul'a gelmiş sarayda nakkaş olarak çalışıp tezhip ve resimde ustalaştıktan sonra portre ressamı olmuştur. I. Osman'dan III. Mustafa'ya kadar 23 Sultanın portrelerini gerçekçi bir şekilde resmetmiştir. Figür çalışmalarında tipleme, ten rengi, fiziksel özellik, duyguları yansıtan ifade, mekânda ise derinlik yani perspektif kullanılmıştır.⁵⁹

Çâkerî, XVIII. yüzyılda yaşamış önemli sanatkârlardandır. Asıl adı Ali'dir. Çâkerî, sanatkârın mahlasıdır. Hayatı hakkında fazla bir bilgi yoktur, ölüm tarihi 1160/1747 civarındadır. İstanbul'da oturduğu, Süleymaniye Kütüphanesi: Hacı Beşir Ağa Bölümü numara 163'teki rugani kitap kabı bezemesinde bulunan imzasından anlaşılmaktadır. Bu imzada ésanattü'l-hakir es-seyyid Çâkerî an sakin-i Kostantiniyye, 1157 yazılmıştır. Eserlerinde Ali Üskûdarî üslubunun etkileri görülür. Sanatçının bilinen iki adet imzalı eseri vardır; biri şiir mecmuası, diğeri 1744 tarihli ve imzalı kitap kabıdır.⁶⁰

Ahmed Hazine; Sultan III. Ahmed dönemi saray nakkaşlarından. Hattat, müzehhip ve mücellit olduğu eserlerine attığı bir imzasından anlaşılmıştır.

Mustafa Nakşı; sanatkârın, TSMK. H. 893, 1792 tarihli rugani kitap kabı bezemeli imzalı tek eseridir.

⁵⁸Prof. Banu Mahir, **Osmanlı Minyatür Sanatı**, s.181-182

⁵⁹Asiye Okumuş, **Türk Süsleme Sanatlarında Barok ve Rokoko**, s. 178

⁶⁰Dr. Gülnur Duran, XVIII. Yüzyıl Tezhip Sanatı, **Hat ve Tezhip Sanatı**, s. 413

Nakşı Hüseyin; Ali Üsküdarî'nin öğrencisi olabileceği, rugani bir yay bezemesinin benzer olmasından dolayıdır(1793 tarihli).

Mustafa Edirnevi; eserleri üzerinde en çok imzası olan Edirneli bir sanatkârdır. Rugani tarzdaki eserlerinin bezemelerinde natüralist çiçek demetleri ve rokoko üslupta motifler kullanmıştır.

Seyyid Mehmet; kendisi hakkında hiçbir bilgi sahibi değiliz, Ali Üsküdarî tarzında bezenmiş miklebinin içinde imzası bulunan bir Kur'ân-ı Kerîm kabı yapmıştır.

Nakşı Hasan; “Nakşı Hasan,1195” imzalı bir yay bezemesi kendisine aittir. ⁶¹

3.9 XIX. yüzyıl Tezhip Sanatı

Bu döneme gelindiğinde yavaşlayan ve birkaç sanatkârın devam ettirdiği Türk tezhip sanatı, ⁶² Batı etkili motifler barok ve rokoko süsleme tarzında eserler üretilirken aynı zaman da klasik tezhip tarzına da dönüş çabası görülmüştür. ⁶³

Bu yüzyılda kıt'a, levha, hilye bu dönem sıkça çalışılmış “Tekke yazıları” tezyinatında rokoko üslubunun bezeme unsurları olan, perde, püskül, sütun şeklinde motifler kullanılmış. XIX. yüzyılın en önemli sanatkârlarının başında, müzehhip Hezargradlı Zade Ahmed Ataullah Efendi ve talebesi Hüseyin Hüsnü Efendi' dir. ⁶⁴

3.10 XX. yüzyıl Cumhuriyet Dönemi

XX. yüzyıl başlarında geleneksel sanatlarımız olan hat sanatı dışında minyatür, tezhip ve ebru sanatında durgunluk görülmüştür. ⁶⁵ Önceleri sarayın nakkaşhanesinde usta-çırak usulüyle ortaya konan sanat çalışmaları, daha sonrada saray dışında aynı gelenekte bu sanatların eğitiminin verilmesi amacıyla 1914'te

⁶¹ Dr. Gülnur Duran, XVIII. Yüzyıl Tezhip Sanatı, **Hat ve Tezhip Sanatı**, s. 397-399-406-408-411-413

⁶² Mine Esiner Özen, **Türk Tezhip Sanatı**, s. 10

⁶³ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s. 4

⁶⁴ Prof. Faruk Taşkale, **Tezhip Sanatı Notları**, s. 4

⁶⁵ Prof. Faruk Taşkale, 20.Yüzyıl Tezhip Sanatı, **Hat ve Tezhip Sanatı**, s. 418

Medresetü'l Hattatin adında ilk defa ülkemizde bir okul açılmıştır. Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra, Şark Tezyini Sanatlar Mektebi ismiyle sanat eğitimleri devam etmiştir.⁶⁶

Cumhuriyet dönemi tezhip sanatı, Ord.Prof.Dr.Süheyl Ünver, Muhsin Demironat ve Rikkat Kunt'un çabalarıyla gelişme göstermiş günümüze kadar gelebilmiştir.⁶⁷

---

⁶⁶ Prof. İlhan Özkeçeci, **Türk Sanatında Tezhip**, s. 50

⁶⁷ Prof. Faruk Taşkale, 20. Yüzyıl Tezhip Sanatı, **Hat ve Tezhip Sanatı**, s. 4

4. DELÂ'İLÜ'L-HAYRÂT

Delâ'il, Arapça bir kelime olup, Türkçesi deliller, kanıtlar demektir. Hayrat ise Arapça bir kelimedir, Türkçe sevap kazanmak için yapılan iyilik anlamındadır.

Türkler kendi arasında daha çok Delâ'il-i Şerîf, Delâ'il-i Hayrât ve Delâ'il diye bilinen bu risalenin tam olarak ismi Delâ'ilü'l-Hayrât ve şevâriku'l-envâr fi zikri's-salât 'ale'n-nebiyyi'l-muhtâr'dır⁶⁸ ve seçilmiş peygambere salat ve selamlar anlamına gelir⁶⁹

Delâ'ilü'l-Hayrât ve En'âm-ı Şerîf kutsal kitap Kur'ân-ı Kerîm'den sonra en çok yazılan ve çok okunan kitaplardır. Bu kitapların içeriğinde Hz. Muhammed (S.A.V) için okunan salatlar ve dualar bulunur.⁷⁰

Şeyh Muhammed b. El- Cezûlî'nin (ö.870/1465) derlemiş olduğu bir salavat mecmuasıdır. Dolayısıyla çok sayıda istinsah edilmiştir. Bu eserin nüshaları arasındaki farklılıklar Cezûlî'nin müridi ve halifesi Ebu Abdullah es-Sehli tarafından düzenlenip şeyhine sunulmuş. Şeyh de bu fazlalık olan bölümleri Delâ'il metnine dâhil etmiştir.

Delâ'il-i Cezuliyye ve Şaziliyye tarikat mensupları dışında Müslümanlar da faziletine inanarak düzenli şekilde okumuşlardır. Salavatı belli dönemlerde düzenli bir şekilde okuyan kişilerin çok sevap kazanacakları, günahlarının affedileceği kötü huyların terk edilip iyi huylar edinileceği, peygamberin şefaatine nail olunulacağını ve dünya işlerinin düzeleceği söylenmiştir.⁷¹

Delâ'il düzenli olarak bölüm bölüm okunur ve bölüm başlıklarında haftanın hangi günü hangi bölümün okunacağı yazılıdır. Her gün, gün aşırı, dört günde veya haftada bir defa okunur.⁷²

⁶⁸ TDV İslam Ansiklopedisi, s. 113-114

⁶⁹ www.tdk.gov.tr.

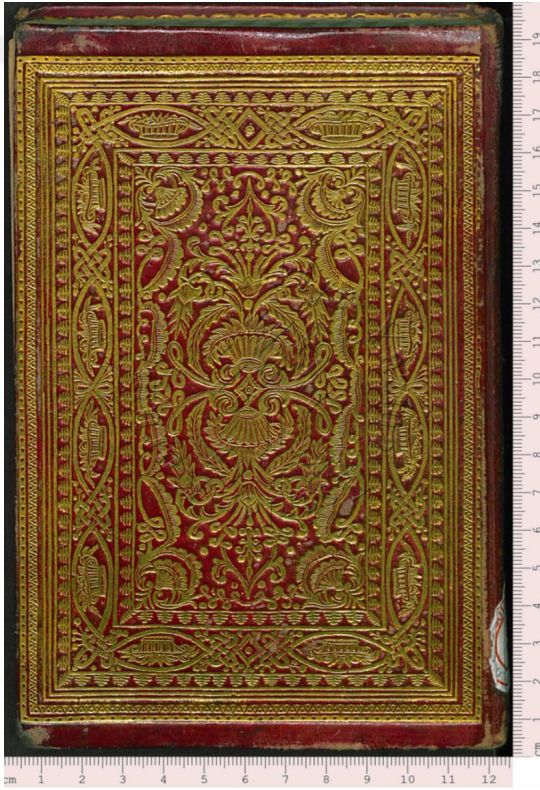
⁷⁰ Betül Gündüz Demir, UGYÖDES 5. Bildiri Kitabı, s. 117

⁷¹ TDV İslam Ansiklopedisi, s.11

⁷² Betül Gündüz Demir, UGYÖDES 5. Bildiri Kitabı, s. 118

Okumaya pazartesi başlanır önce niyet ve istiğfar edilir, Esmâ-i Hüsnâ okumak başlama ve bitirme duası da yapılması gerekenlerdendir. Delâ'il-i usulüne göre okumak için bir ehline danışmak gerektiği yazılmıştır.⁷³

Delâ'ilü'l Hayrat, hattat Mustafa Resmi Efendi tarafından Hicri 1220./Miladi 1805 tarihinde nesih hat ile arapça olarak 11'li satır düzeninde yazılmıştır. Eser 19,5cm x12,5cm boyutlarında ve 131 sayfadır. Eserin müzehhibi Esseyid Mehmed el- Üsküdarî'dir.

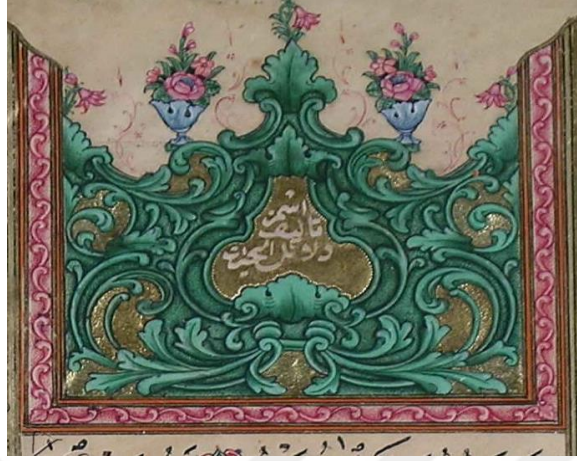
Resim 4.1: Kitap Kabı

Çizim 4.1: Kitap Kabı

Kitabın cildi bordo renkli olup sarı altın ile rokoko tarzında üstten ayırma teknik kullanılarak yapılmıştır.

⁷³ TDV İslam Ansiklopedisi, s.11

Resim 4.2: Varak 1a

Çizim 4.2: Varak 1a

Başlık tezhibi $\frac{1}{2}$ simetrlili rokoko üslupta akantus yapraklarıyla koyu yeşil renkte boyanarak iç form oluşturulmuştur. İç formun içerisinde beyaz renkle hat yer almaktadır. Dış formda ise mavi renk vazolar içerisinde pembe renkli natüralist çiçek ve gül motifleri yerleştirilmiştir. Başlık tezhibini pembe renk arasuyu ve turuncu renkte ince cetveller çevrelemiştir. Sayfa kenarlarına hatâyî, penç ve yaprak motiflerinden oluşan $\frac{1}{2}$ simetrlili desen sulandırma halkârî tekniğinde uygulanmıştır.

Resim 4.3: Varak 11a

Çizim 4.3: Varak 11a

Başlık tezhibi kısmen simetrik olup, kapalı form içinde mor, pembe, mavi ve yeşil renkle natüralist üslupta gül çiçek demeti yerleştirilmiştir. Mavi renkte akantus yaprak motifleri ile tezhiplenip, desenin üst sınırına pembe renkte akantus yapraklı kapalı form kullanılmış, desen pembe renk arasuyu kenarlarına turuncu renkte 1mm.lik cetvel çekilerek çevrelenmiştir. Keşide üzeri ise yeşil renk akantus yaprak motifleriyle tezhiplenmiş, zeminler mavi, yeşil renkte boyanıp altın ile doldurulan zeminlerin belli kısımları perdahlanmıştır.

Sayfa kenar bezemeleri, halkârî, yaprak, penç ve bahar dalı motifleri ile $\frac{1}{2}$ simetrlili desen, sulandırma halkâr tekniğinde süslenmiştir.

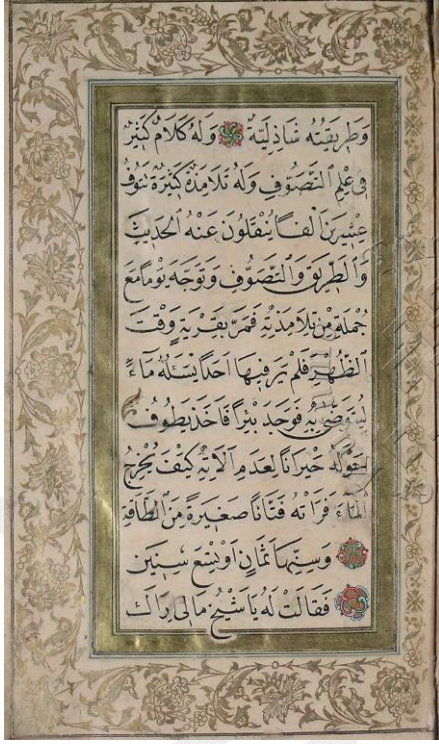

Resim 4.4: Varak 38a

Çizim 4.4: Varak 38a

Başlık tezhibi $\frac{1}{2}$ simetrlili olup, pembe renk akantus yaprak motifleriyle tezhiplenip gölgelendirilmiştir. Mavi vazolar içerisinde pembe renkte gül ve natüralist çiçeklerle süslenmiş, desen yeşil renk arasuyu ile çevrelenmiştir. Keşide üstü ise mavi renk akantus yaprak motifleri ile süslenip, zeminler sarı renk altın ve pembe ve mavi renkte doldurularak, altın zeminlerin belli kısımları perdahlanmıştır.

Resim 4.5: Varak 1b.

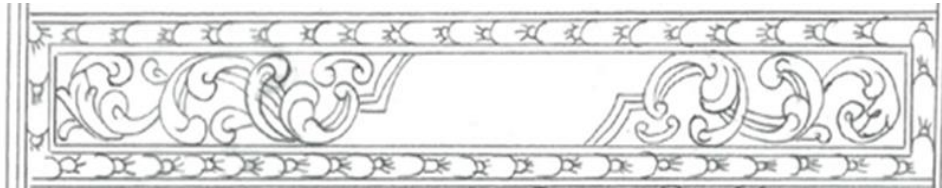

Çizim 4.5: Varak 1b

Halkârî tezyinat, $\frac{1}{2}$ simetrikli serbest desen çeşidiyle sarı renkte altın kullanılarak tezyin edilmiştir.

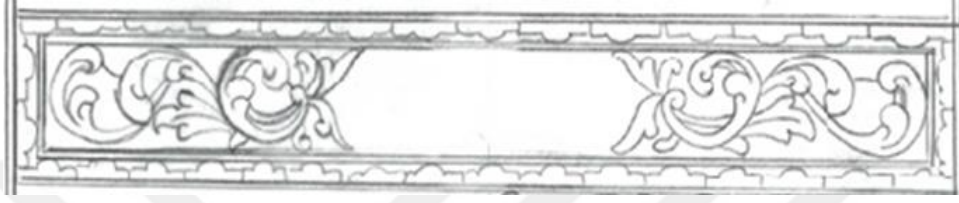
Resim 4.6: Varak 5b.

Çizim 4.6: Varak 5b

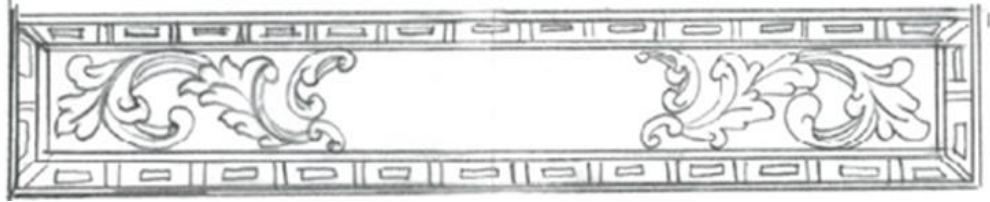
Resim 4.7: Varak 6b.

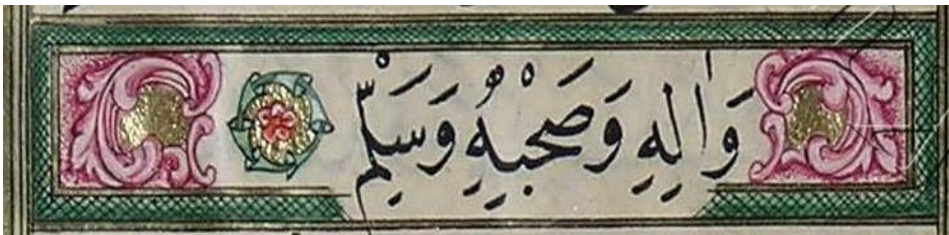
Çizim 4.7: Varak 6b

Resim 4.8: Varak 6a

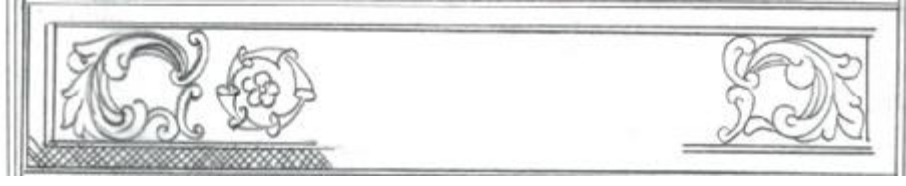

Çizim 4.8: Varak 6a

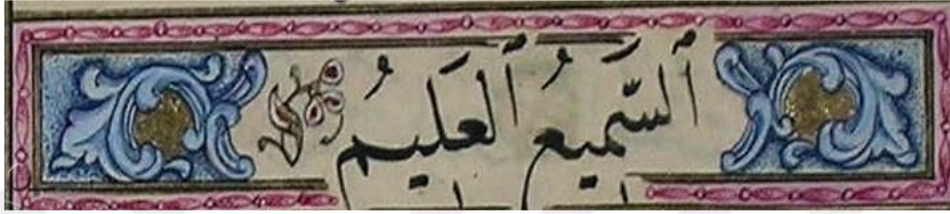

Resim 4.9: Varak 8b.

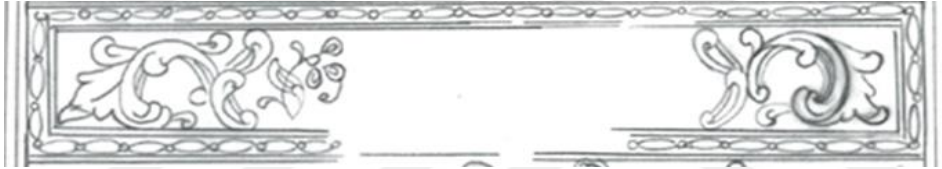

Çizim 4.9: Varak 8b

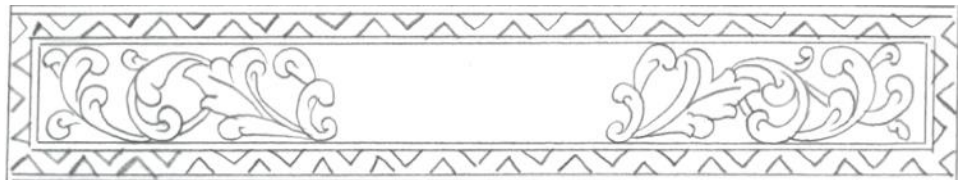
Resim 4.10: Varak 8a.

Çizim 4.10: Varak 8a

Resim 4.11: Varak 9a.

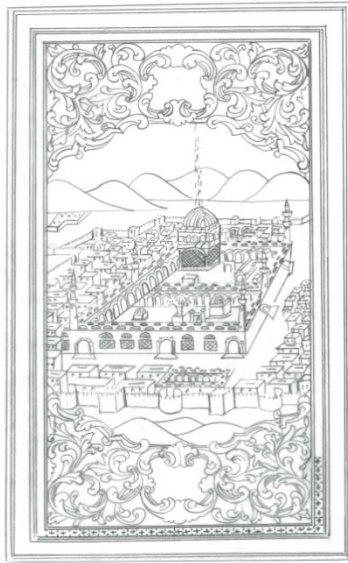
Çizim 4.11: Varak 9a

Eserde yirmi dört adet arabaşlığın tezhibi $\frac{1}{2}$ simetrlili yatay dikdörtgen formunda olup akantus yaprak motifleri S ve C kıvrımları ile tezhiplenerek mavi, pembe, mor ve yeşil renk ile boyanmış koyu renk ile kontörleri çekilmiştir. Zeminler

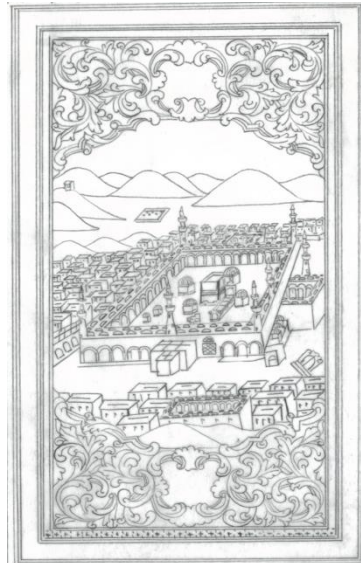
bazı yerlerde motiflerle aynı renge boyanmış, sarı renk altın alanlar yer yer perdahlanmıştır. Cetveller 2 mm. 'lik pembe, mavi, yeşil renk ince arasuyu ile çevrelenmiştir.

Resim 4.12: Varak 36a-36b

Çizim 4.12: Varak 36b

Çizim 4.12: Varak 36a

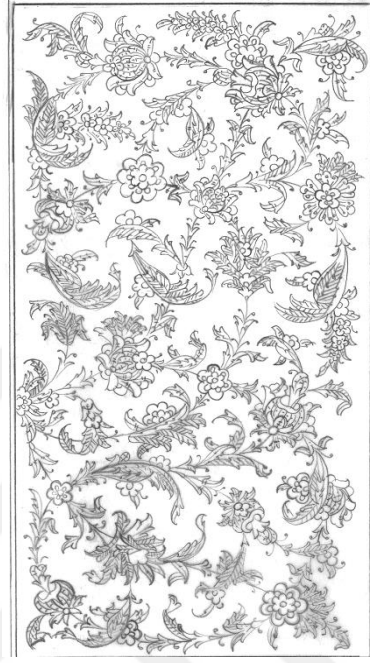
$\frac{1}{2}$ Simetrik olarak mavi renkte akantus yaprak motifleri ile tezhiplenen sayfada Mekke ve Medine minyatürleri yer almaktadır. Zeminleri sarı renk altın olup

yer yer perdahlanmıştır. Pembe renk ince kurtçuk arasuyu ile çevrenmiştir. Sayfa kenarı serbest desen hatâyî grubu motifleri ile bezenmiştir.

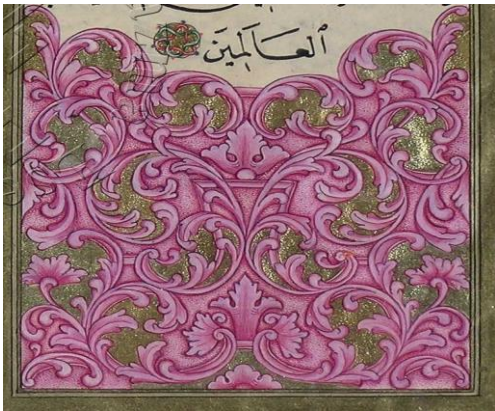

Resim 4.13: Varak 10b

Çizim 4.13: Varak 10b

Eserde iki adet tam sayfa halkârî tezyinat yer almaktadır.

Resim 4.14: Varak 10a

Çizim 4.14: Varak 10

Sayfa sonu tezhibi; Pembe renk akantus yaprak motifleri, S ve C kıvrımlı ½ simetridir.

Resim 4.15: Varak 20b

Rasim 4.15: Varak 20b

Sayfa sonu tezhibi; Mor renk akantus yaprakları ve S-C kıvrımlı $\frac{1}{2}$ simetridir. Orta kısmında natüralist çiçek buketi yer alır ve zemin lacivert renkte olup üzeri üç noktalar ile beyaz renkte süslenmiştir.

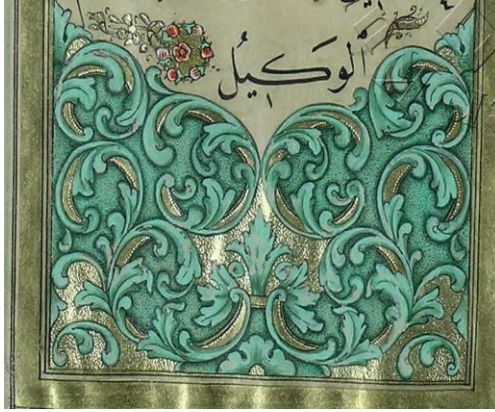
Resim 4.16: Varak 37b

Çizim 4.16: Varak 37b

Sayfa sonu tezhibi; Yeşil renk akantus yaprakları S-C kıvrımlı $\frac{1}{2}$ simetridir. Orta kısmında natüralist üslupta gül motifi yerleştirilmiştir. Zeminler yeşil renk boya ve sarı altın ile bezenmiştir ve yer yer perdahlanmıştır.

Resim 4.17: Varak 123b

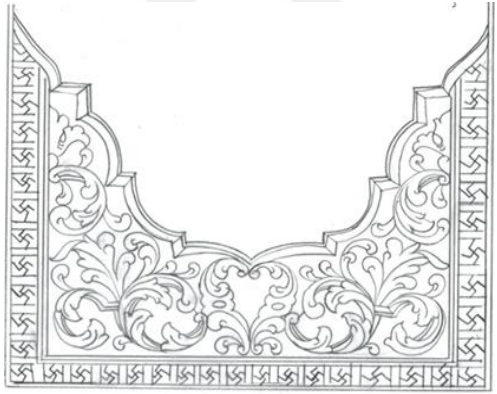

Çizim 4.17: Varak 123b

Sayfa sonu tezhibi; Yeşil renk akantus yaprakları ile $\frac{1}{2}$ oranında desen çizilerek zeminler sarı altın ve yeşil renk tercih edilmiş olup altın zemine kısmen iğne perdahı yapılmıştır.

Resim 4.18: Varak 126b

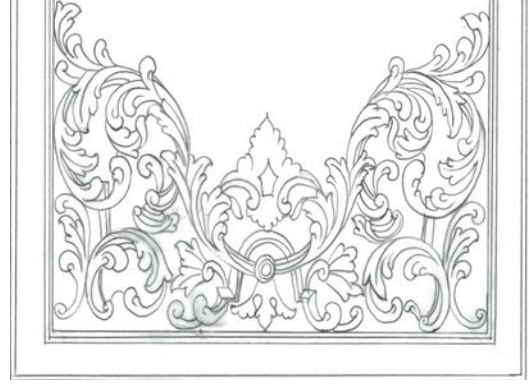

Çizim 4.18: Varak 126b

Sayfa sonu tezhibi; $\frac{1}{2}$ Simetrik desen pembe renk akantus yapraklarıyla tezhiplenip, mavi arasuyu ile çevrelenmiştir. Zemin boşlukları ise yer yer pembe renkte boyanmıştır. Sarı altınlı zeminlere iğne perdahı yapılmıştır.

Resim 4.19: Varak 131b

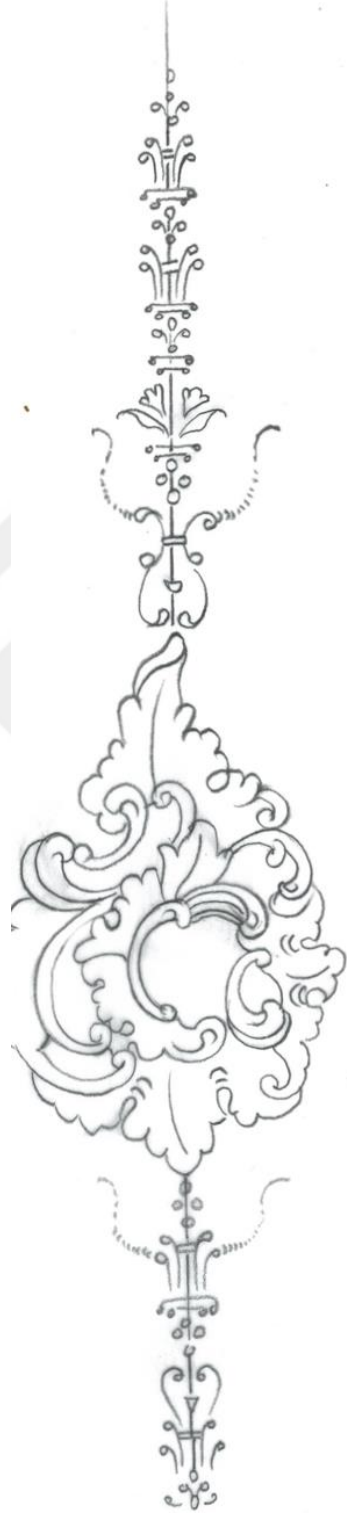

Çizim 4.19: Varak 131b

S-C kıvrımlı mor renkte akantus yaprakları $\frac{1}{2}$ simetridir. Zemin boşlukları mor renkte olup, sarı altınlı zeminlere ise iğne perdahı uygulanmıştır.

Resim 4.20: Varak 58a

Çizim 4.20: Varak 58a

Resim 4.21: Varak 69b

Çizim 4.21: Varak 69b

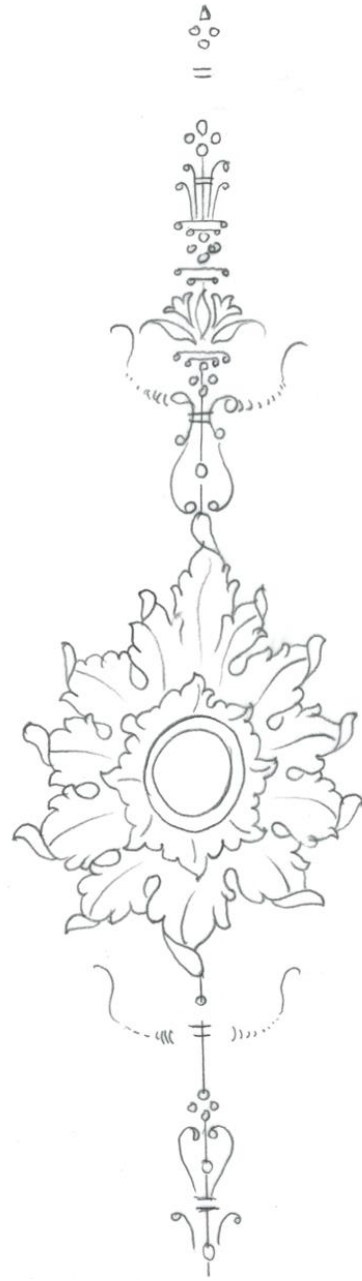
Resim 4.22:Varak 81a

Çizim 4.22:Varak 81a

Resim 4. 23: Varak 93b

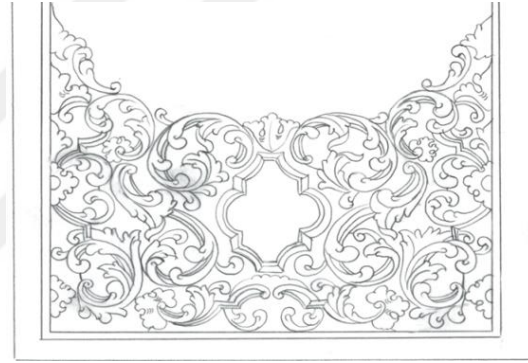

Çizim 4.23: Varak 93b

Sayfa kenarı gül tezhipleri altı adet olup $\frac{1}{2}$ simetrik ve asimetric formlardadır. Güller C-S kıvrımlı akantus yaprakları pembe, mavi, mor, yeşil renklindedir. Zemin boşlukları sarı altın kullanılarak iğne perdahı ile parlatılmıştır. Hatâyî grubu motifleri negatif üslupta olup çizgisel unsurlar da kullanılarak güllerin tığları yapılmıştır. Ayrıca tirfiller de güllerde yer almaktadır.

Resim 4. 24: Varak 128a

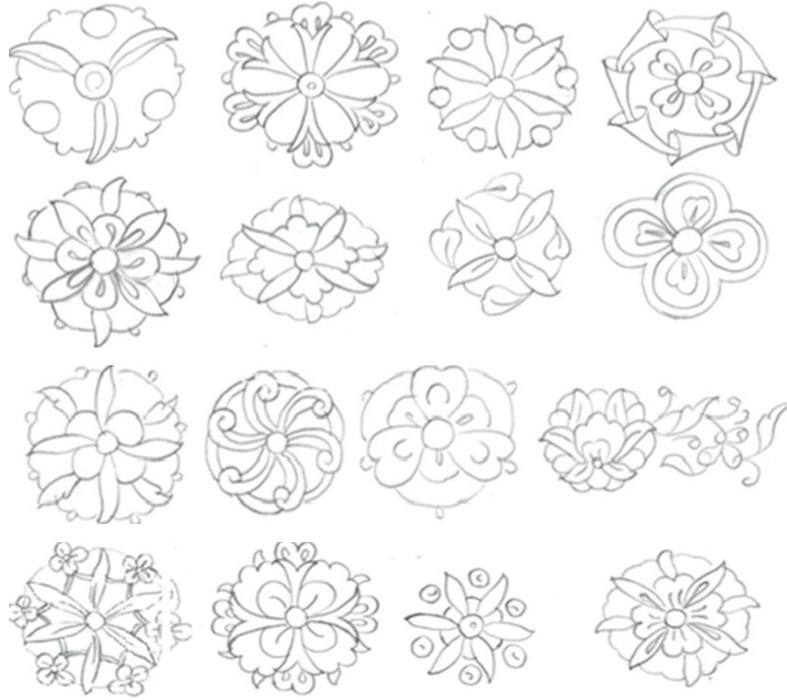
Çizim 4.24: Varak 128a

Ketebe sayfası; S-C kıvrımlı akantus yaprakları ile oluşturulan ½ simetrik desende yer alan kapalı formda beyaz renkle hattatın adı yer almaktadır. Mavi renkteki akantus yapraklarının zemini kısmen boyanmıştır. Sarı altınlı zeminler ise iğne perdahı ile parlatılmıştır.

Resim 4.25: Varak 67a- Varak 67b

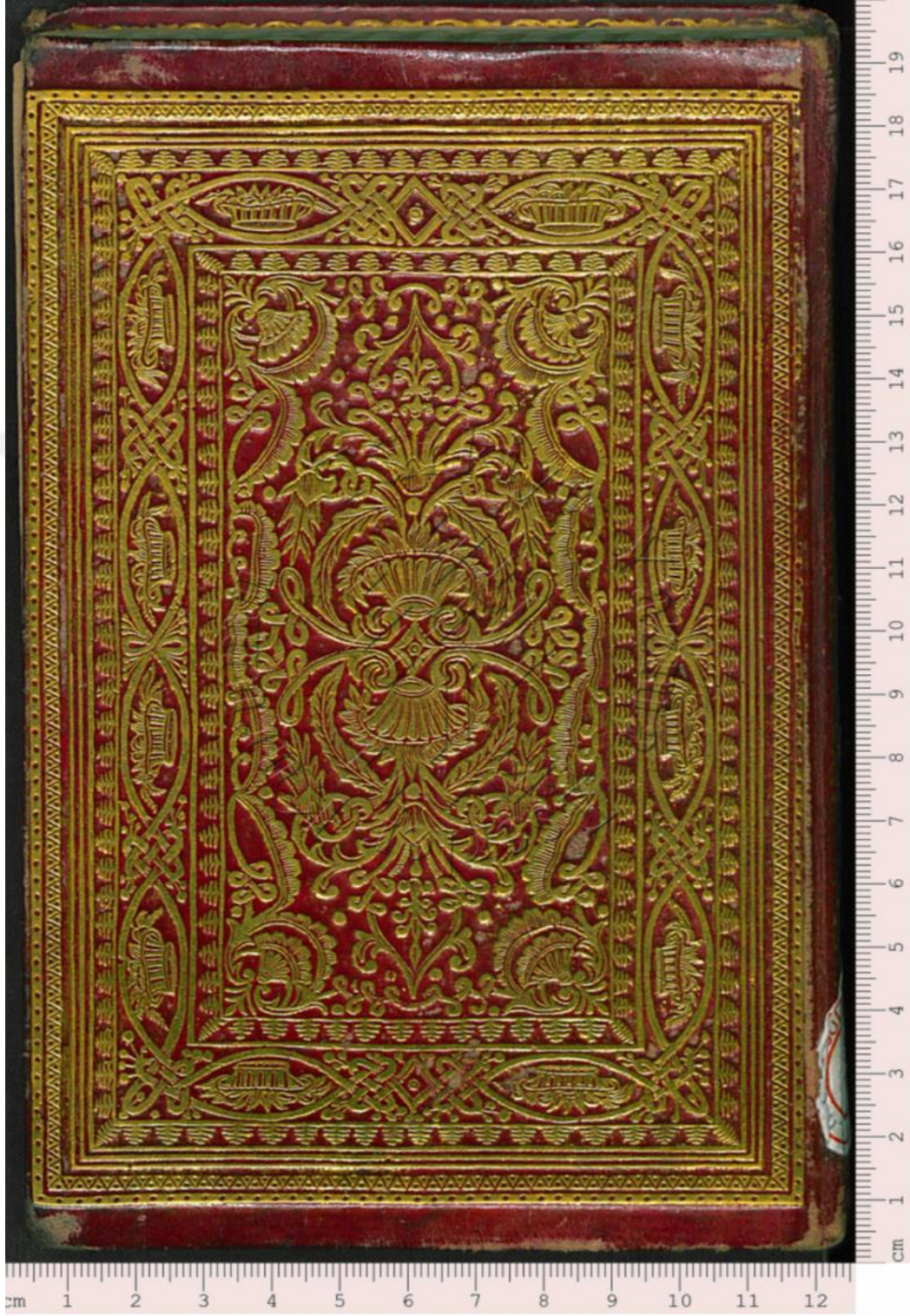

Çizim 4.25: Varak 67a- Varak 67b

Eserde 1mm.'den büyük boyutlardaki duraklar hatâyî, üç yapraklı, beş yapraklı penç çeşitleri, çarkifelek, akantus yapraklı, rumili, yıldızlı ve mücevher duraklar şeklinde eserin metninde birbirinin tekrarı olarak turuncu, yeşil, beyaz ve lila renk kullanılarak yer almaktadır. Sarı altınlı durakların genelinde iğne perdahı kullanılmıştır.

Delâ'ilü'l-Hayrat, hattat Mustafa Resmi Efendi tarafından Hicri 1220./Miladi 1805 tarihinde nesih hat ile arapça olarak 11'li satır düzeninde yazılmıştır. Eser 19,5cm x12,5cm boyutlarında ve 131 sayfadır. Eserin müzehhibi Esseyid Mehmed el- Üsküdarî'dir. Kitabın cildi bordo renkli olup sarı altın ile rokoko tarzında üstten ayırma teknik kullanılarak yapılmıştır.

Resim 4.26: Delâ'ilü'l-Hayrât- Rokoko Üstten Ayırma Kitap Kabı.

Çizim 4.26: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Üstten Ayırma Kitap Kabı.

Resim 4.27: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Başlık ve Sayfa Kenarı Halkârî. Varak 1a-1b

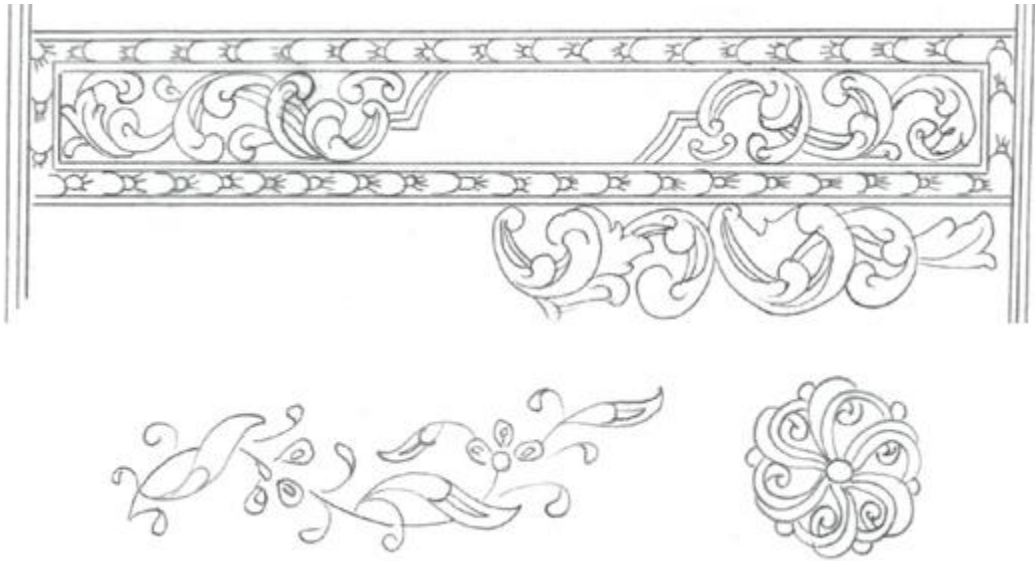
Çizim 4.27.1: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Başlık ve Sayfa Kenarı Halkarı.Varak 1a.

Çizim 4.27.2: Delâ'ilü'l-Hayrât-. Rokoko Başlık ve Sayfa Kenarı Halkarı.Varak1b.

Resim 4.28: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi.Varak5b

Çizim 4.28: Delâ' ilü'l-Hayrât-. Rokoko Arabaşlık Tezhibi.Varak5b

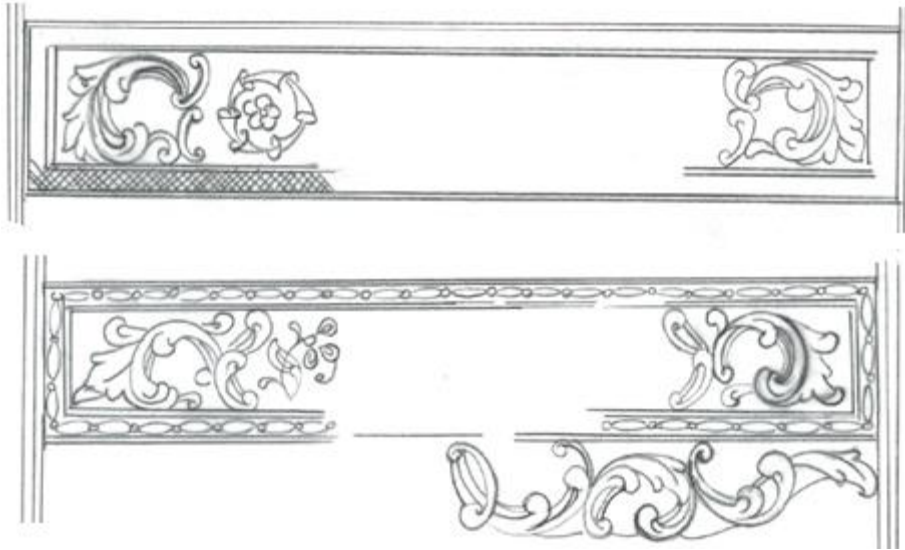
Resim 4.29: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 6a-6b

Çizim 4.29: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 6a-6b

Resim 4.30: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 8a-8b

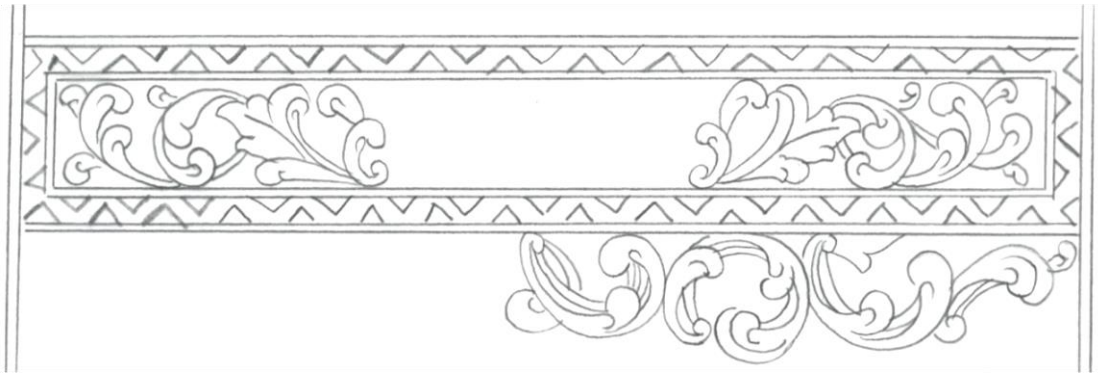

Çizim 4.30: Delâ' ilü'l-Hayrât. Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 8a-8b

Resim 4.31: Delâ'ilü'l-Hayrat- Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 9

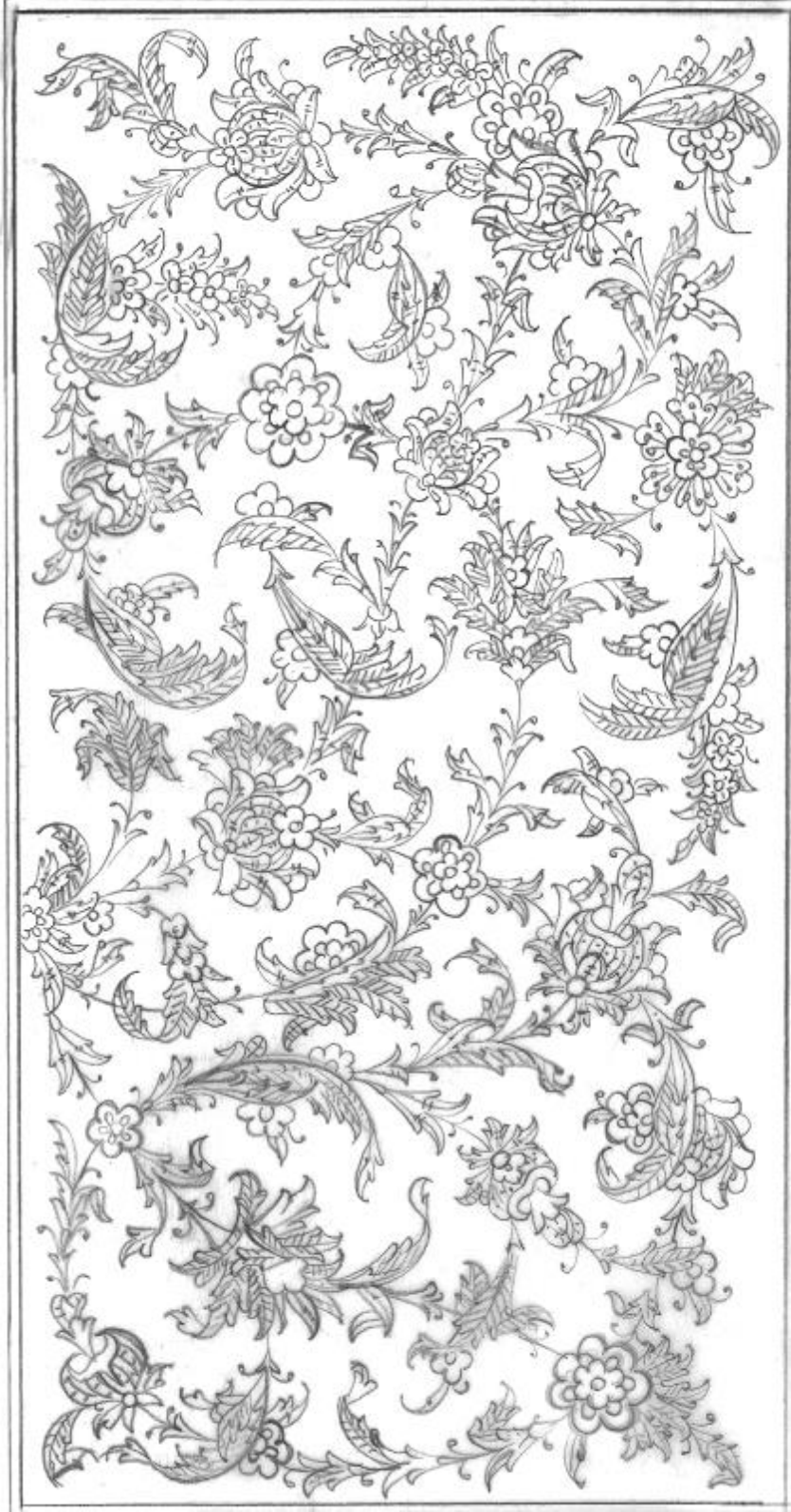
Çizim 4.31: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 9a

Resim 4.32: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Tezhip ve Halkârî. Varak 10.

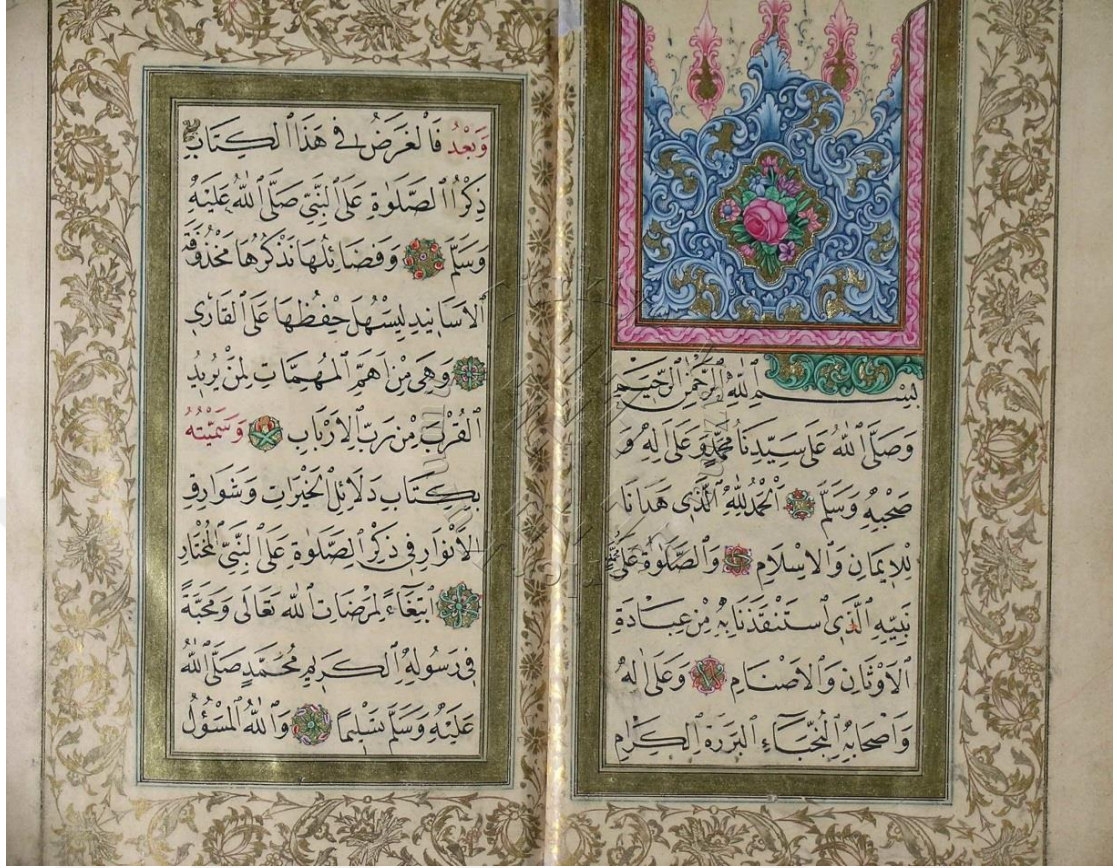

Çizim 4.32.1: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Tezhip Varak10a

Çizim 4.32.2: Delâ'ilü'l-Hayrât- Halkârî. Varak 10b

Resim 4.33: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Başlık Tezhibi ve Sayfa kenarı Halkârî. Varak11

Çizim4.33.1: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Başlık Tezhibi. Varak11a

Çizim 4.33.2: Delâ'ilü'l-Hayrât- Sayfa Kenarı Halkârî. Varak 11b

Resim 4.34: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Tezhip. Varak 20 b

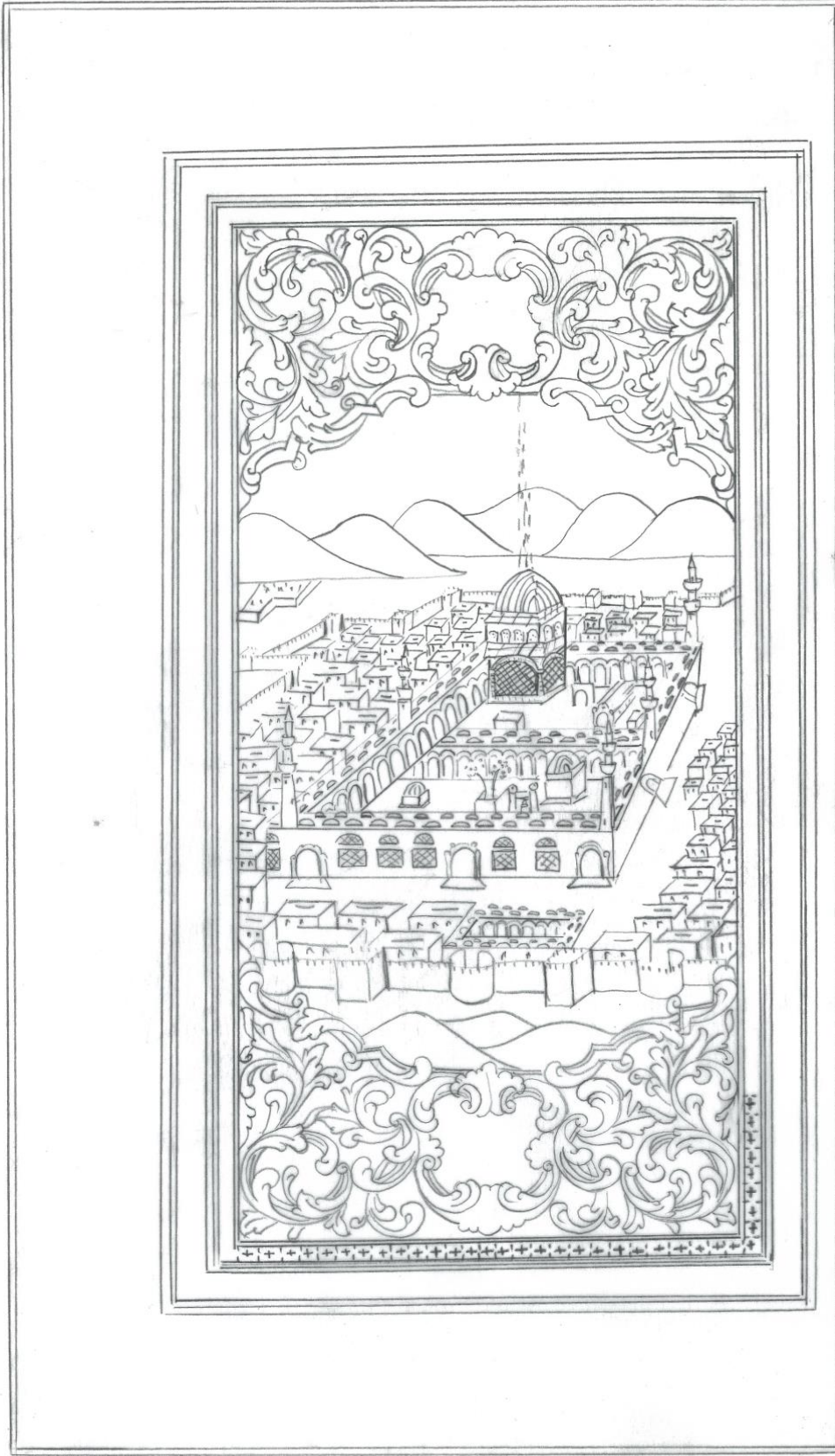

Çizim 4.34: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Sayfa Sonu Tezhibi. Varak 20b

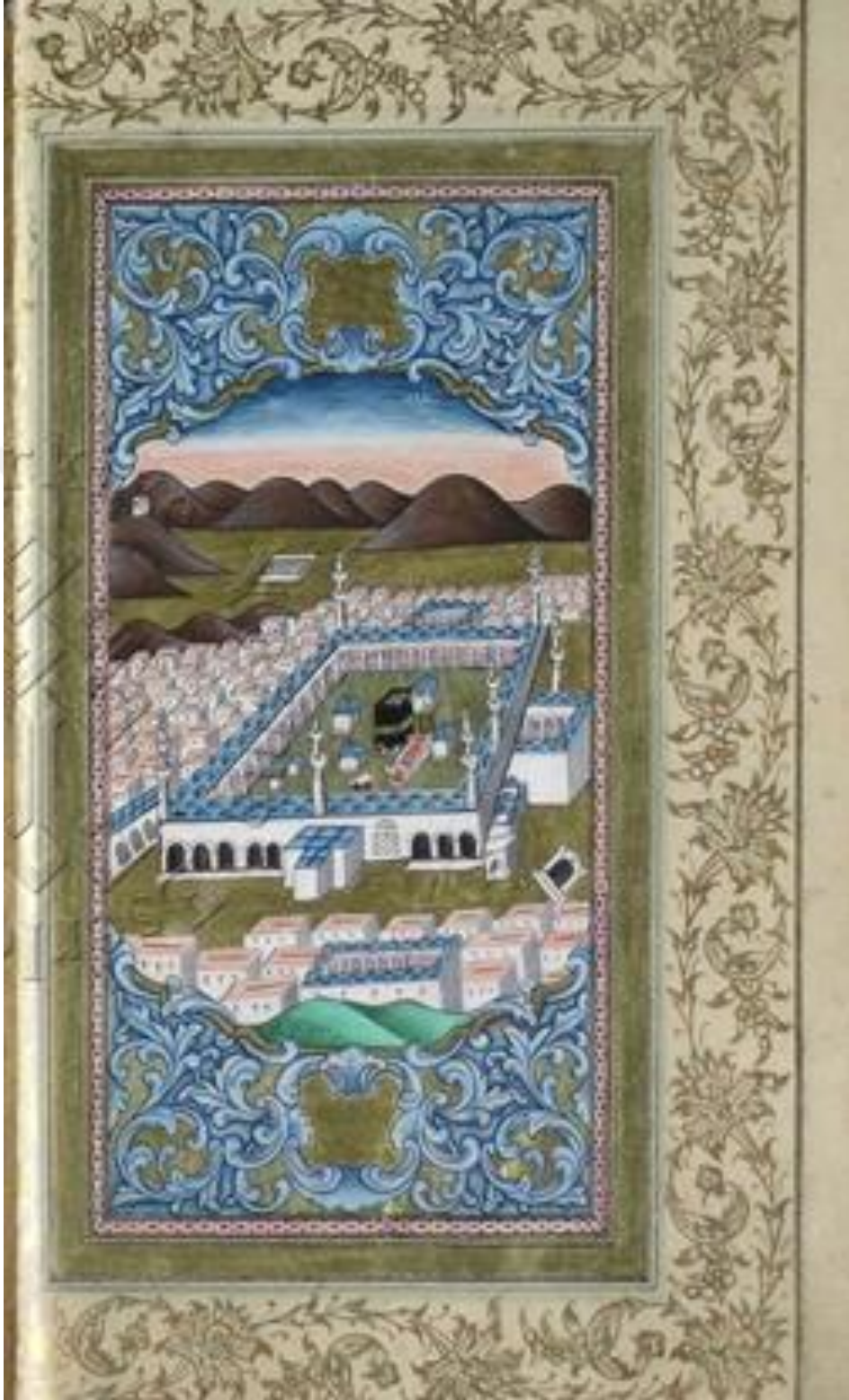

Resim 4.35.1: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Tezhip ve Sayfa Kenarı Halkârî. Varak 36b

Çizim 4.35.1: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Tezhip. Varak 36b

Resim 4.35.2: Delâ'ilü'l Hayrat- Rokoko Tezhip ve Sayfa Kenarı Halkârî. Varak a

Çizim 4.35.2: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Tezhip ve Sayfa Kenarı Halkârî. Varak 36a

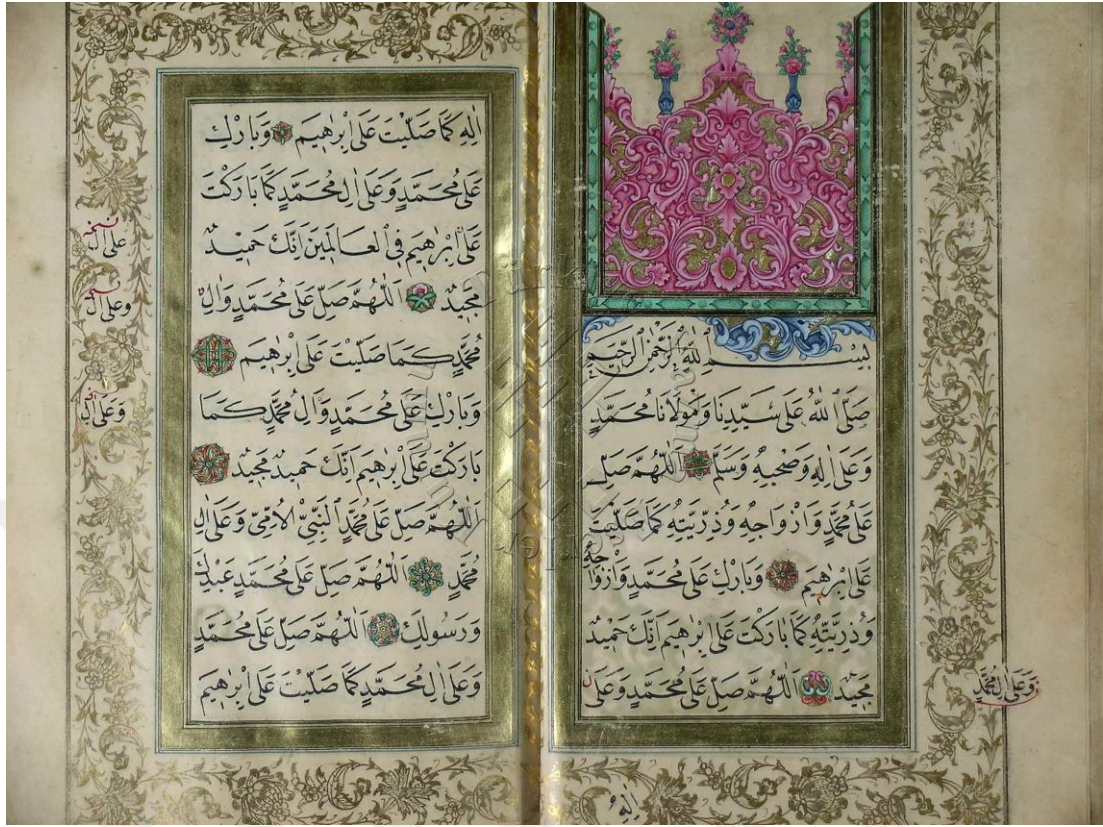

Resim 4.36: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Sayfa Sonu Tezhibi. Varak 37b

Çizim 4.36: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Sayfa Sonu Tezhibi. Varak 37b

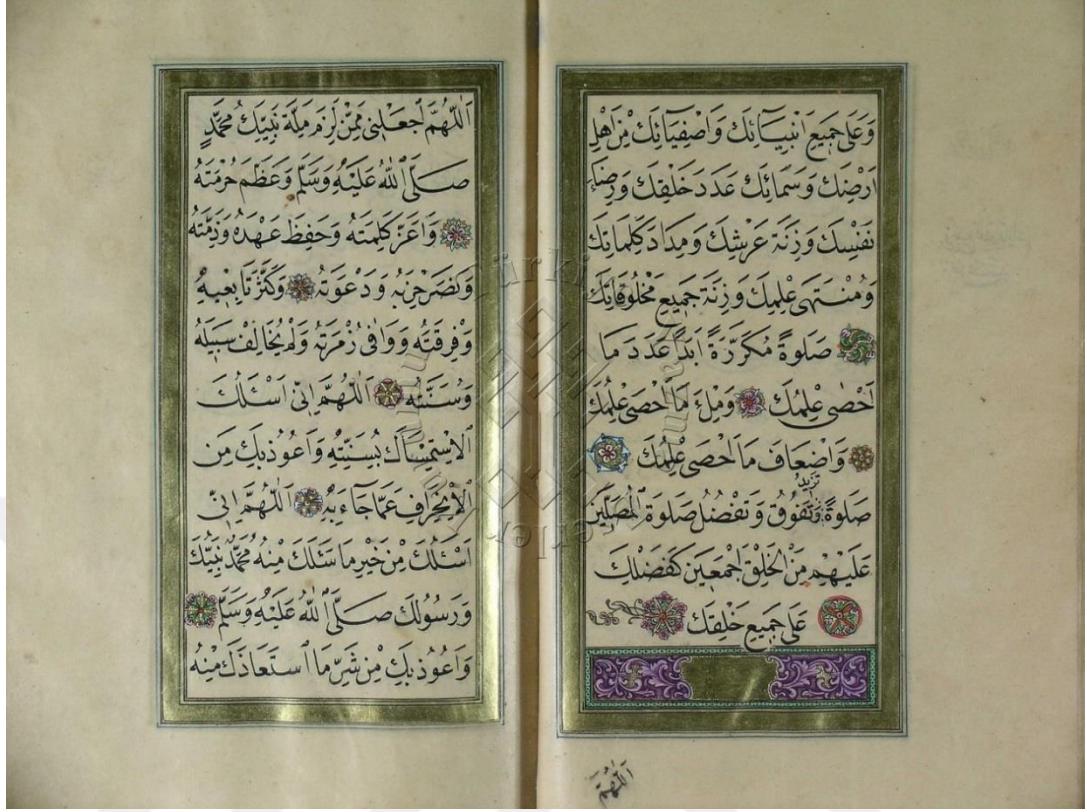

Resim 4.37: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Başlık Tezhibi ve Sayfa Kenarı Halkârî. Varak 38a-38b

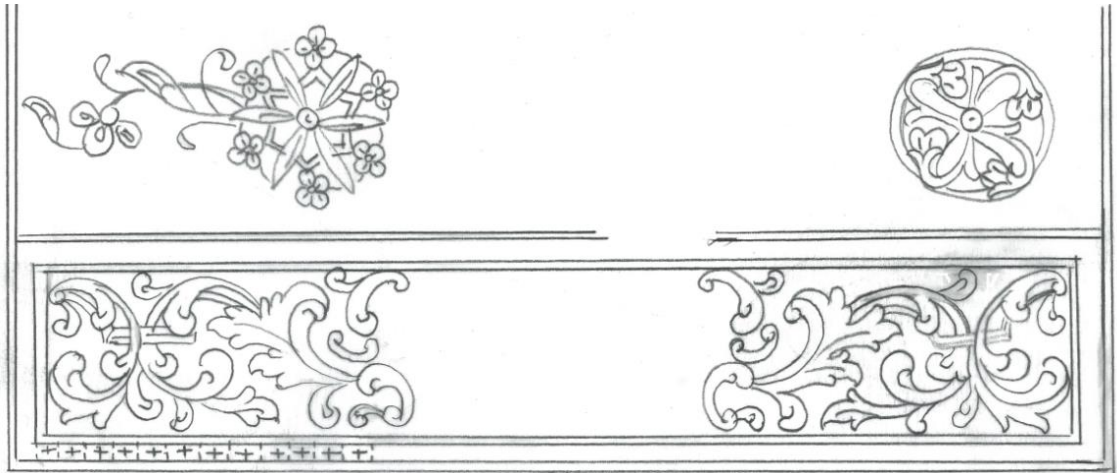

Çizim 4.37 Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Başlık Tezhibi ve Sayfa Kenarı Halkârî. Varak 38a

Resim 4.38: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 46 a-46b

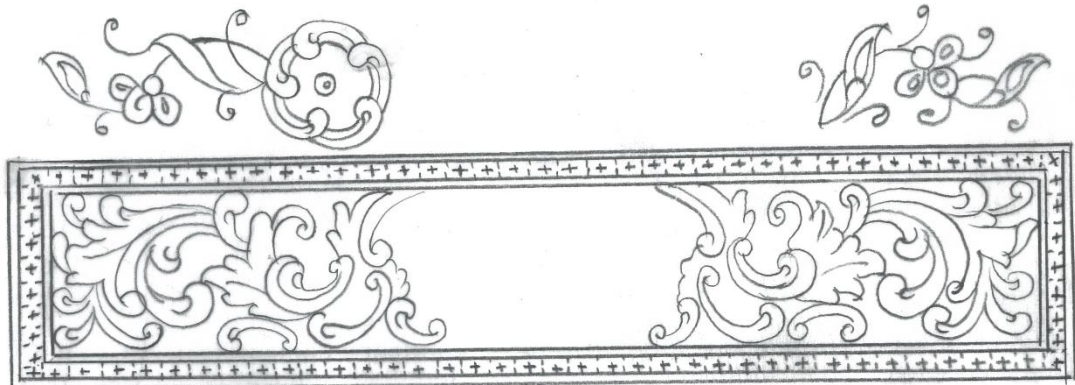

Çizim 4.38: Delâ'ilü'l-Hayrât-. Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 46a

Resim 4.39: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık ve Gül Teziniatı. Varak 48a-48b

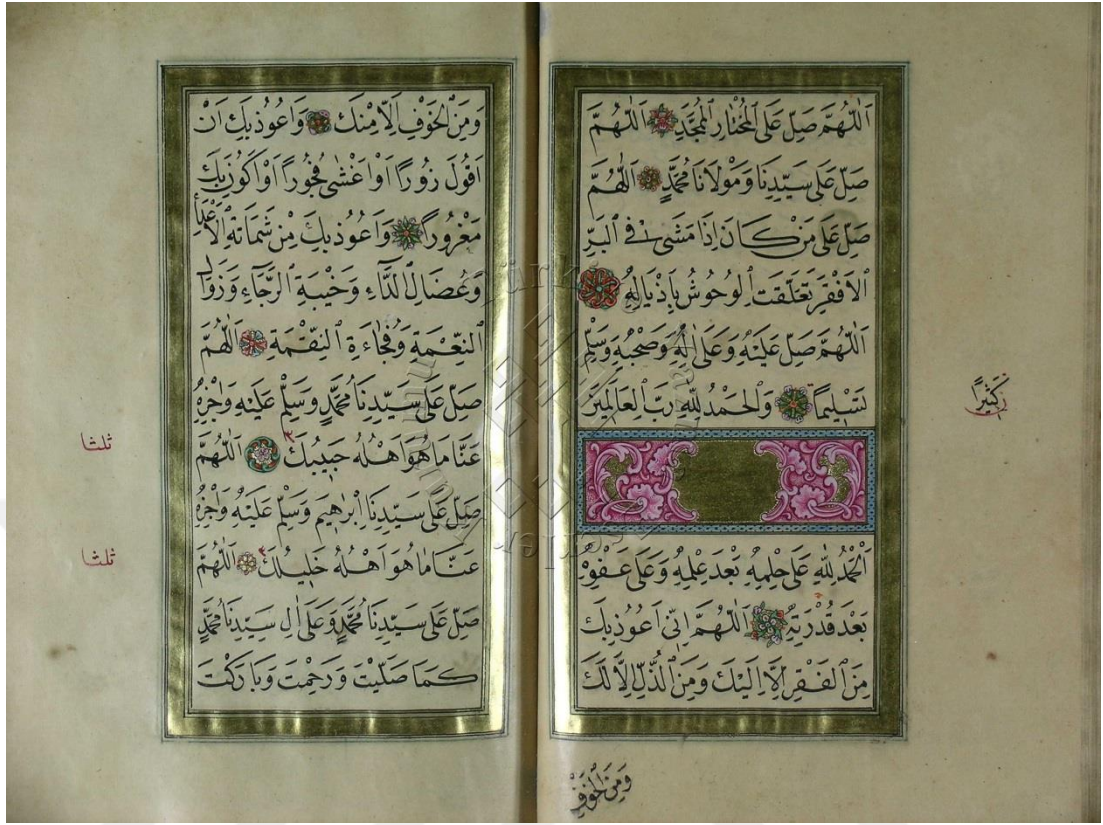

Çizim 4.39.1: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 48a

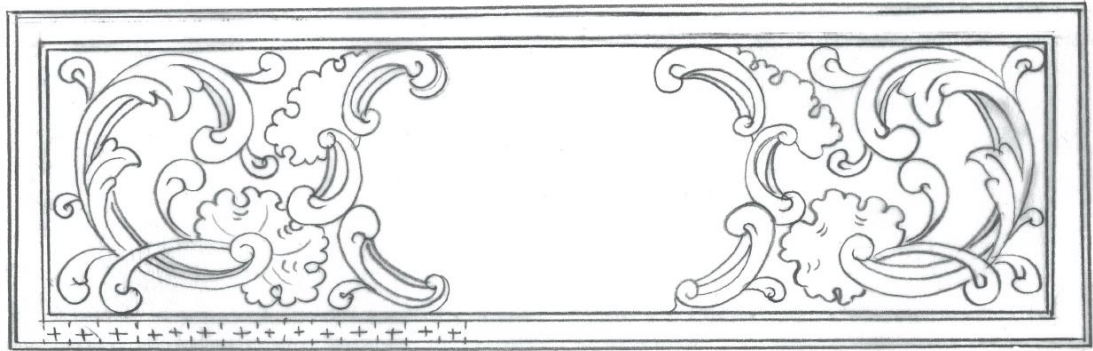

Çizim 4.39.2: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Gül Tezyinatı. Varak 48a

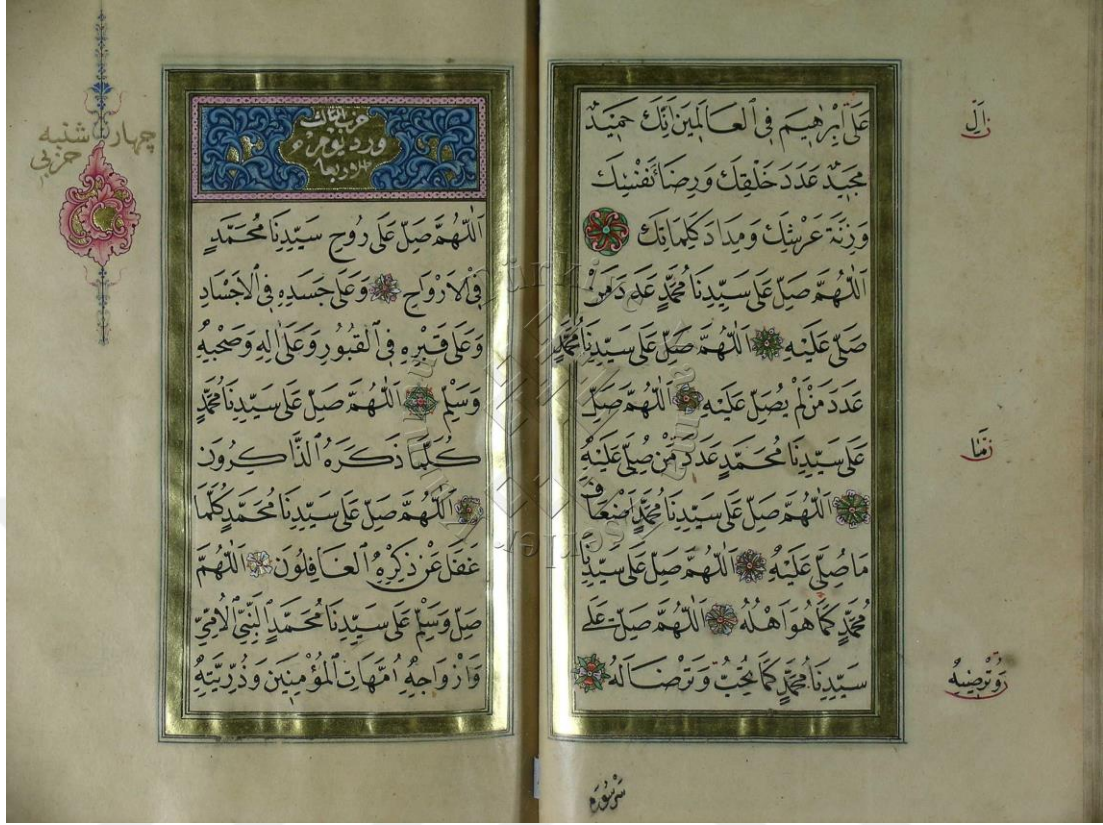

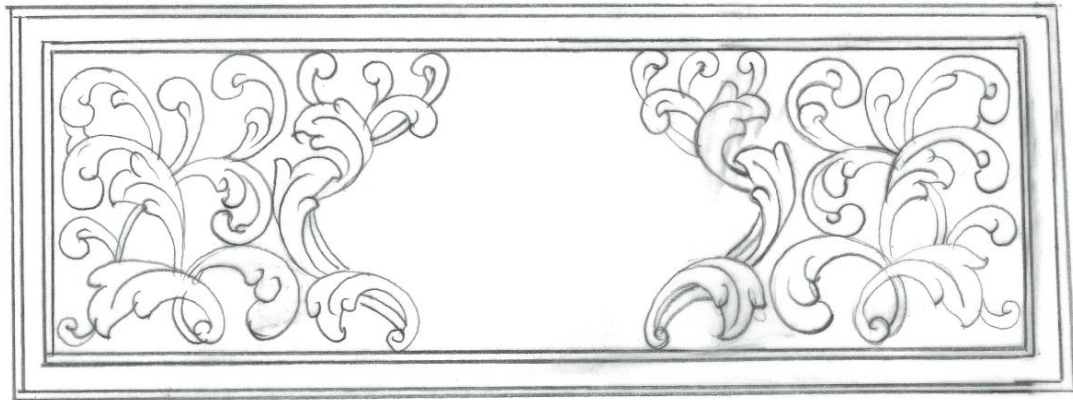
Resim 4.40: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 57 a-57b

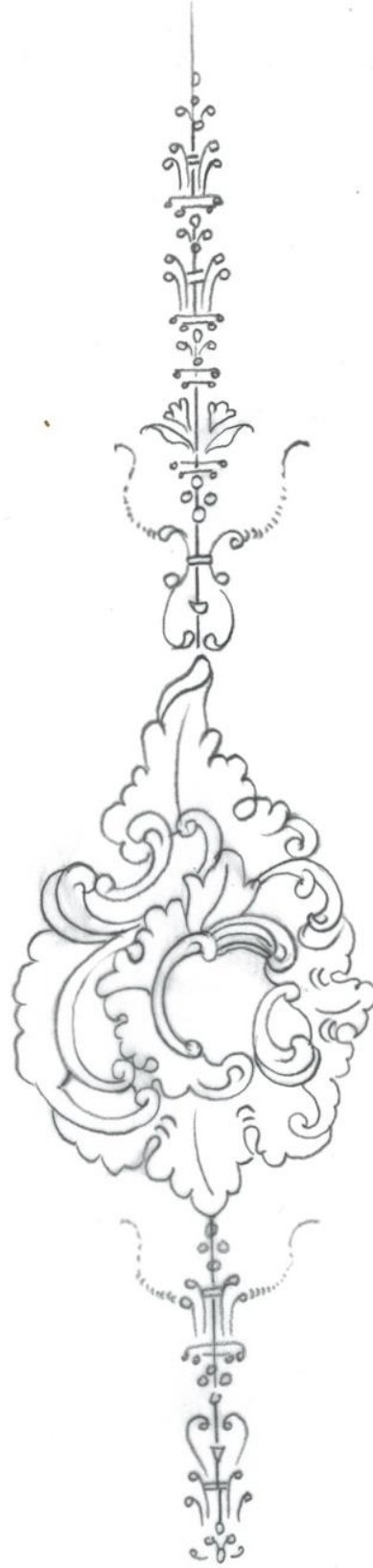
Çizim 4.40: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 57a

Resim 4.41: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık ve Gül Tezyinatı. Varak 58a-58b

Çizim 4.41.1: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 58b

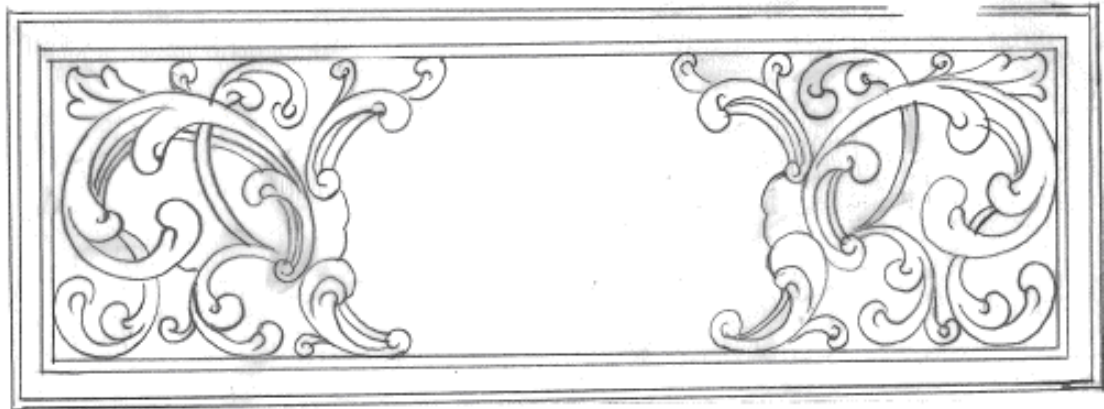

Çizim 4.41.2: Delâ'ilü'l-Hayrât- Rokoko Gül Tezhibi. Varak 58b

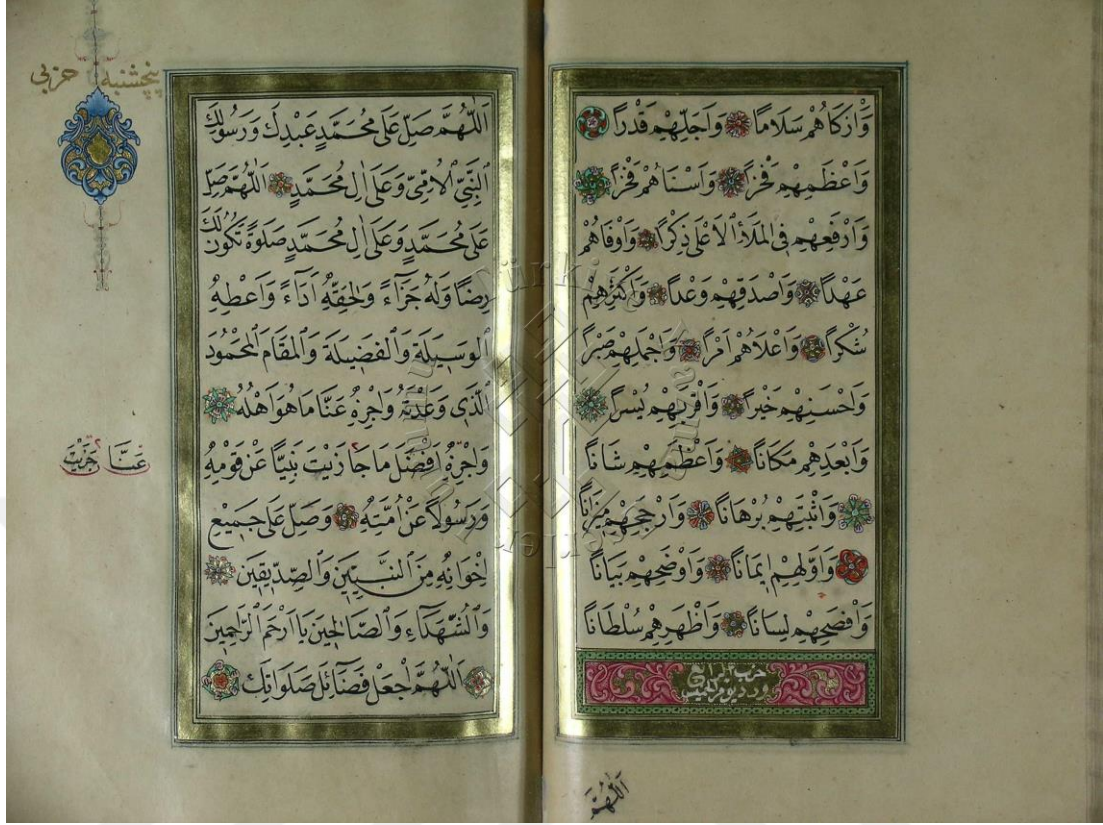

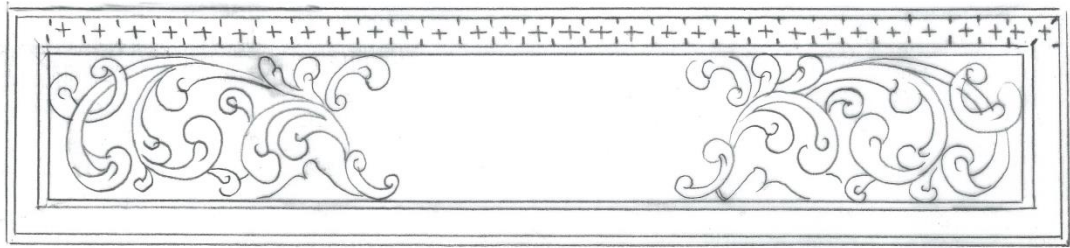
Resim 4.42: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 63 a-63b

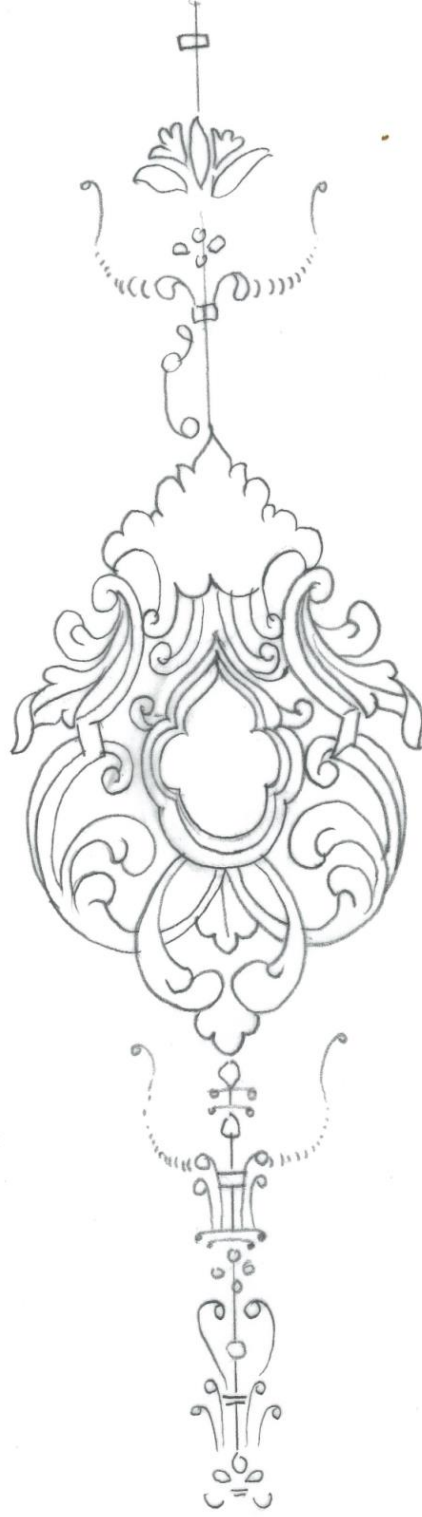
Çizim 4.42: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 63b

Resim 4.43: Delâ'ilü'l-Hayrât- Rokoko Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 69 a-69b

Çizim 4.43.1: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 69a

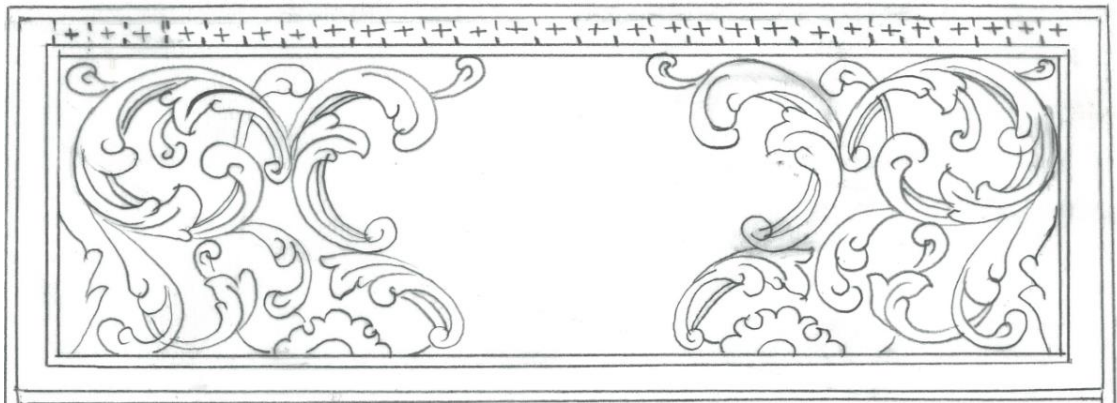

Çizim 4.43.2: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Gül Tezhibi. Varak 69b

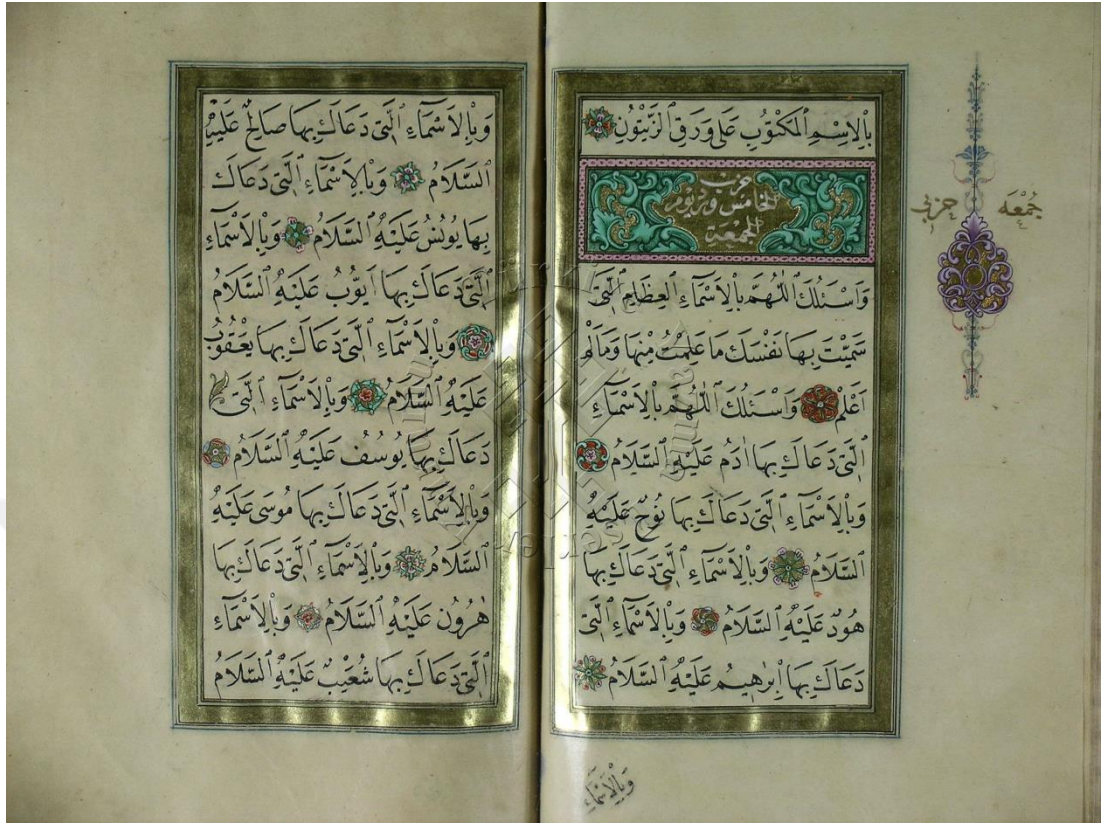

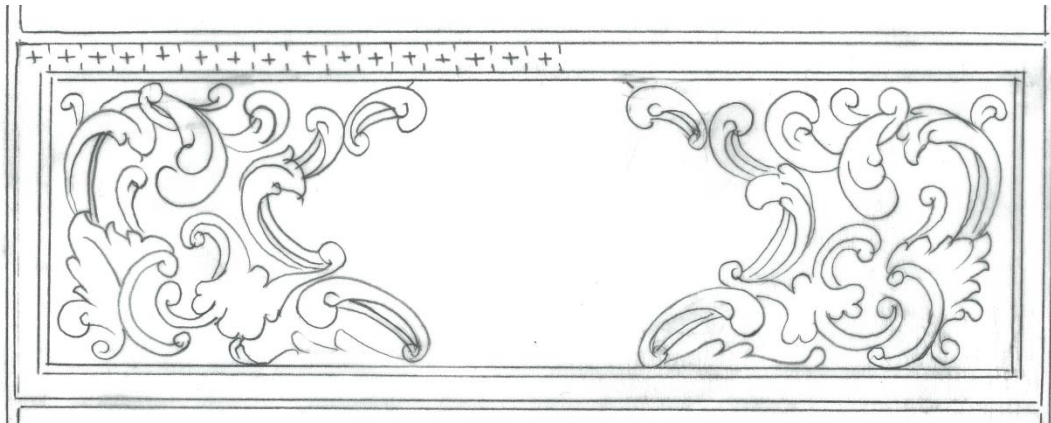
Resim 4.44: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 77a-77b

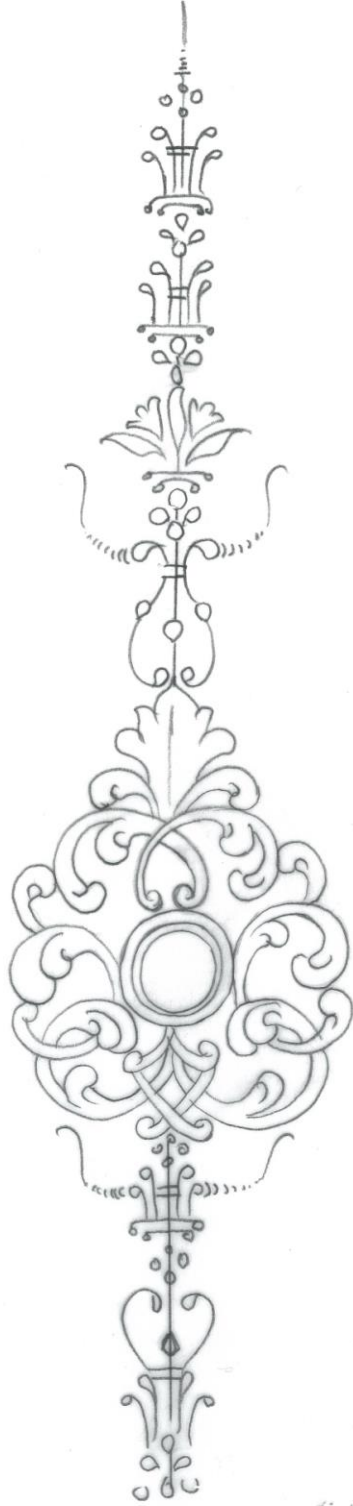
Çizim 4.44: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 77b

Resim 4.45: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 81a-81b

Çizim 4.45.1: Delâ' ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 81a

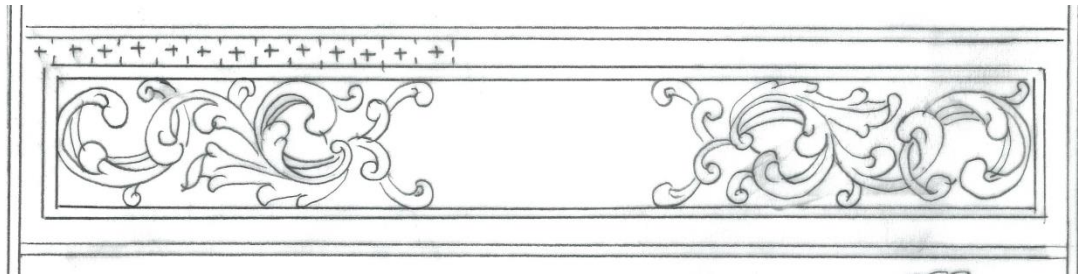

Çizim 4.45.2: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Gül Tezhibi. Varak 81a

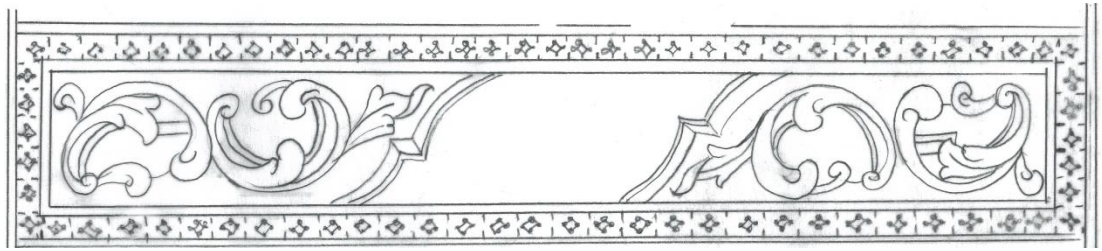
Resim 4.46: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 89a-89b

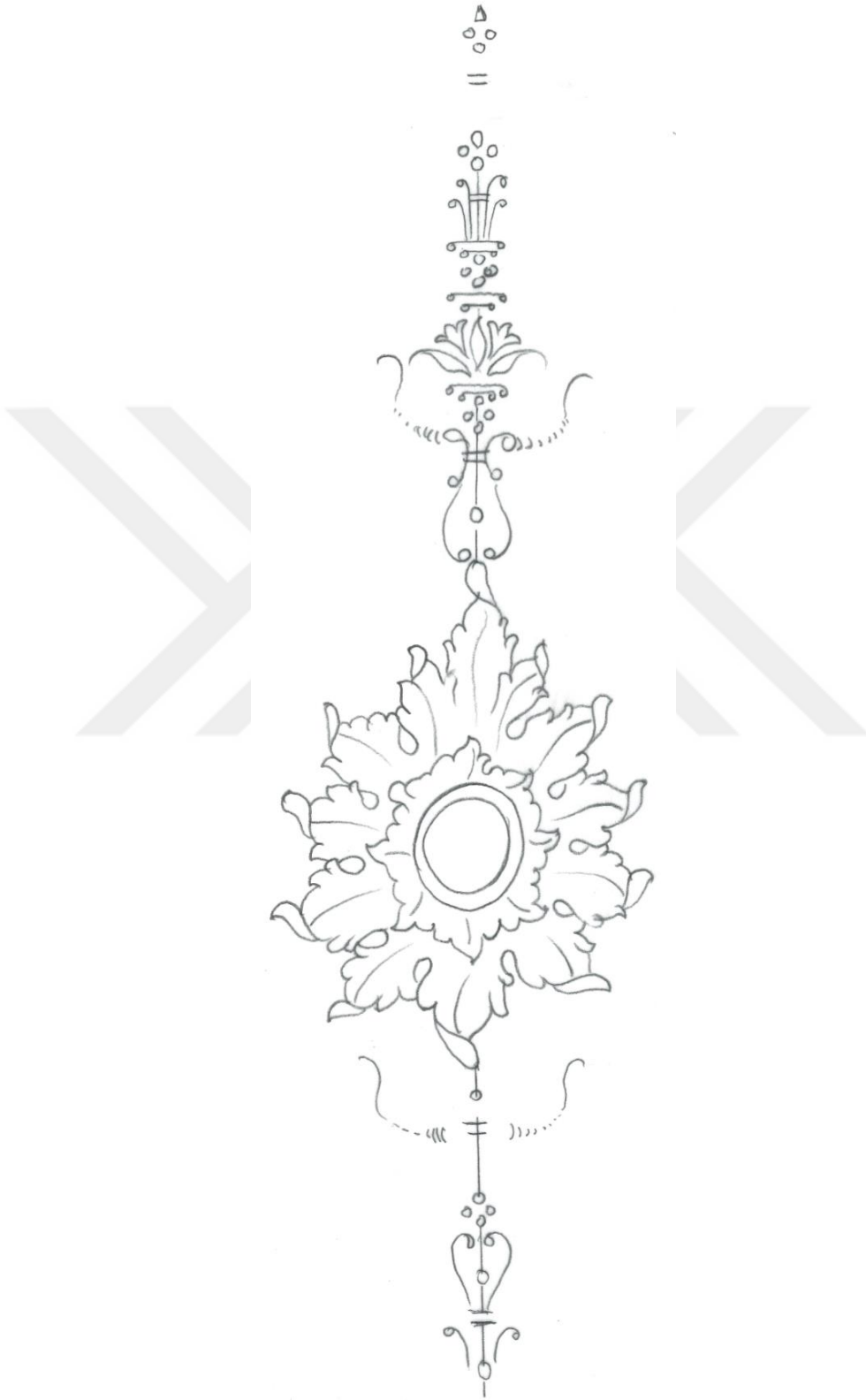
Çizim 4.46: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 89a

Resim 4.47: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 93a-93b

Çizim 4.47.1: Delâ'ilü'l-Hayrât- Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 93b

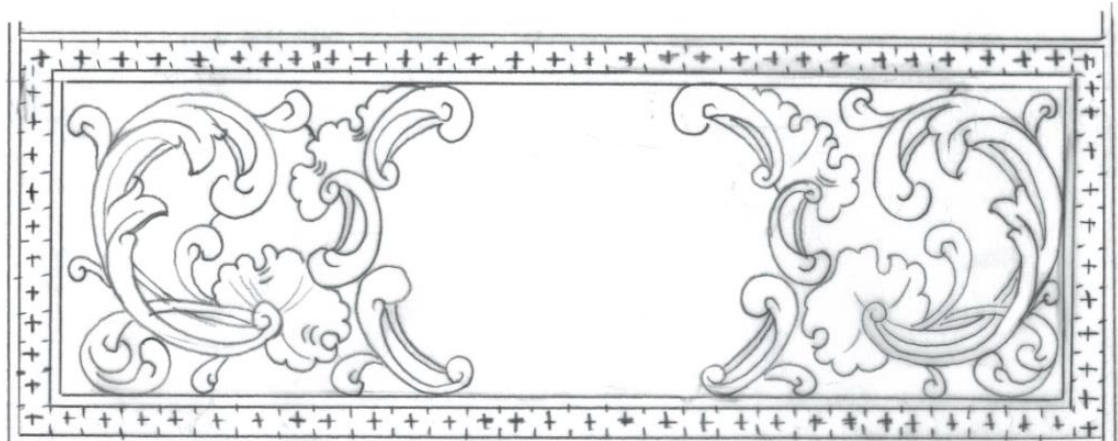

Çizim 4.47.2: Delâ'ilü'l-Hayrât- Rokoko Gül Tezhibi. Varak 93b

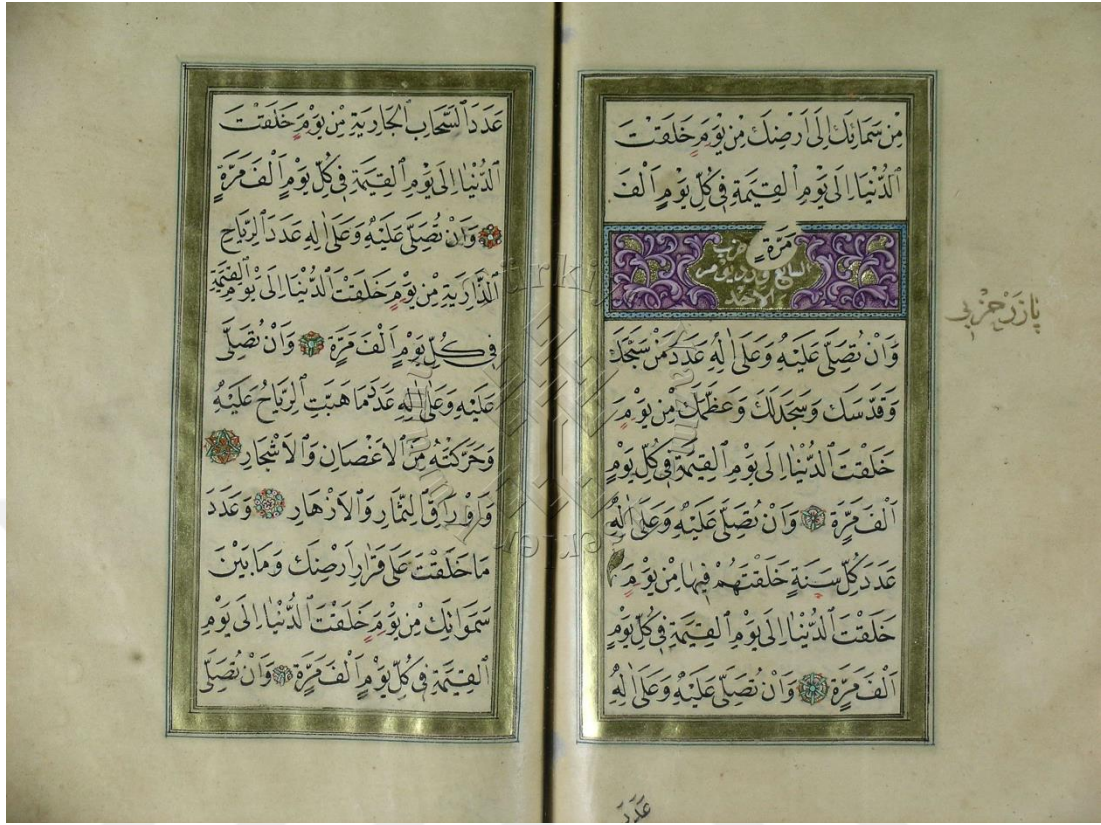

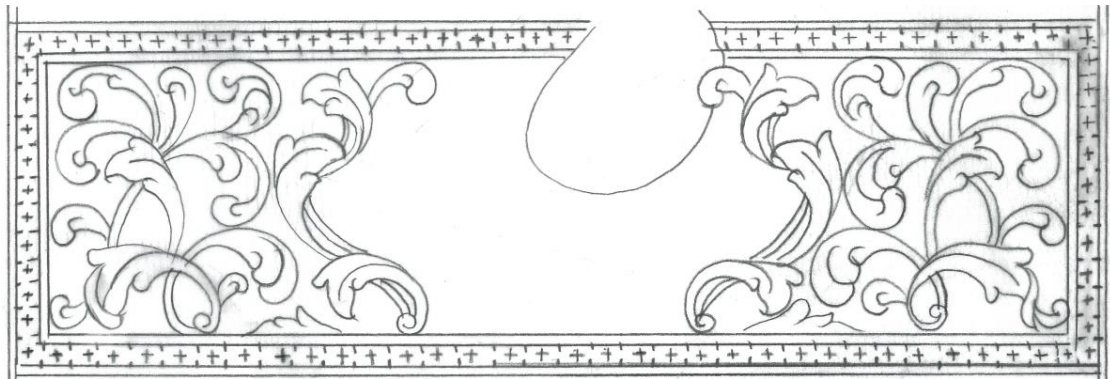
Resim 4.48: Delâ'ilü'l-Hayrât-. Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 101a-101b

Çizim 4.48: Delâ'ilü'l-Hayrât- Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 101a

Resim 4.49: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 106a-106b

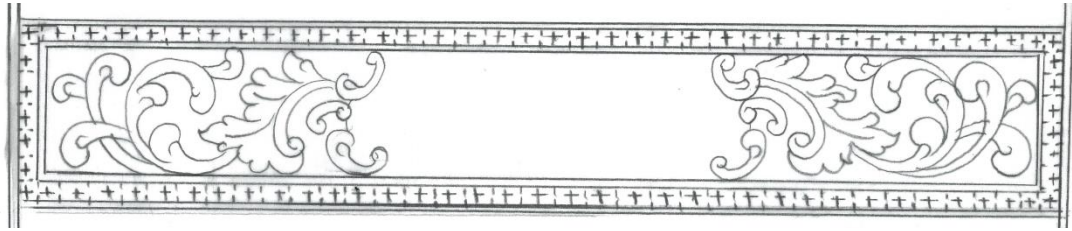

Çizim 4.49: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 106 a

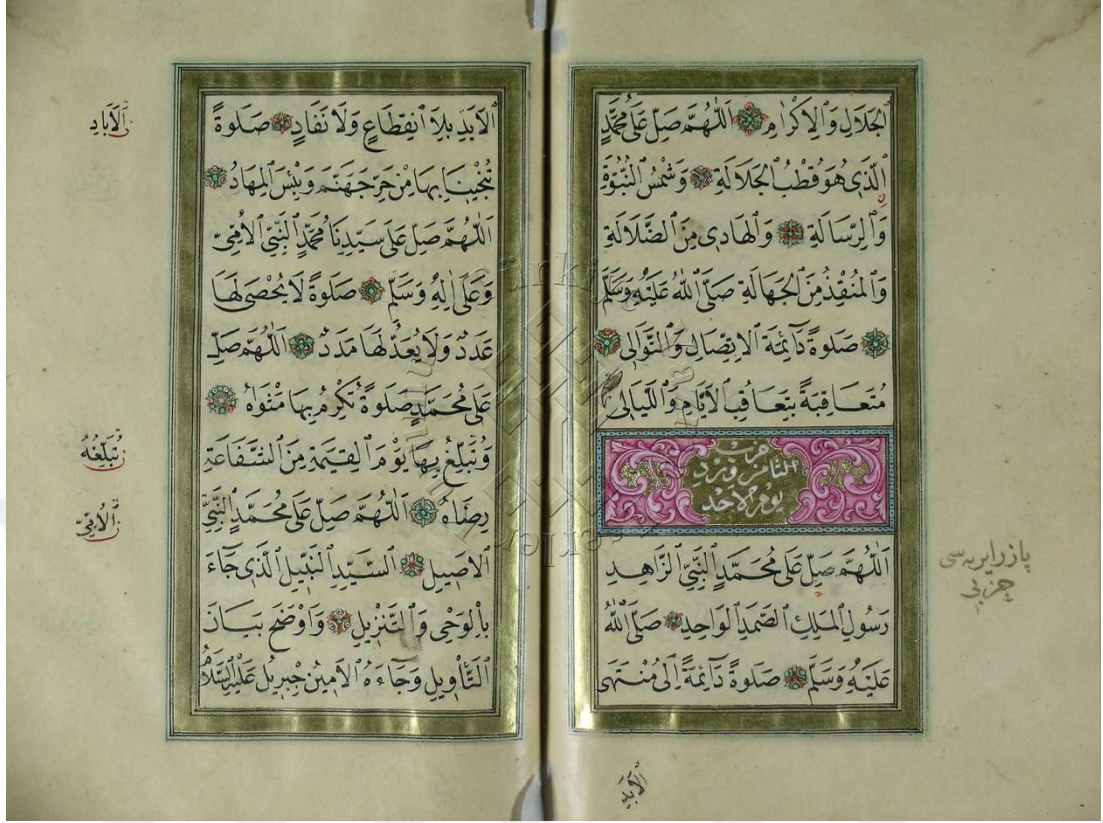
Resim 4.50: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 109a-109b

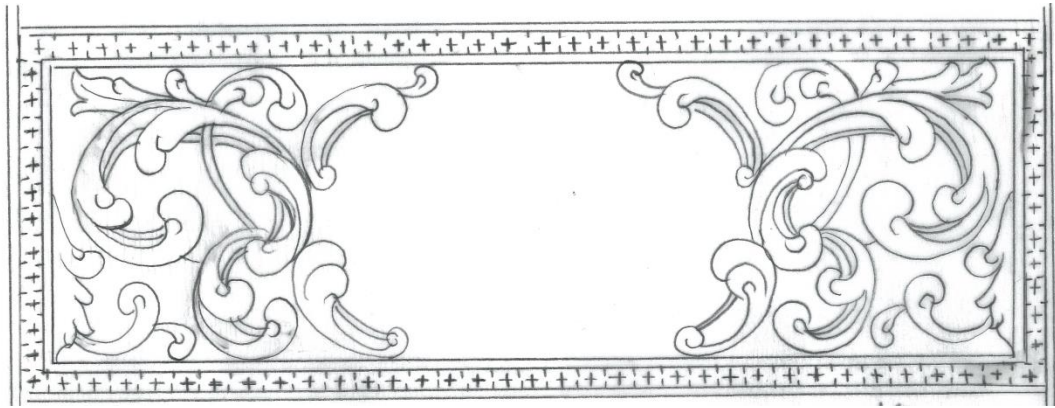
Çizim 4.50.1: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 109b

Çizim 4.50.2: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Gül Tezhibi. Varak 109b

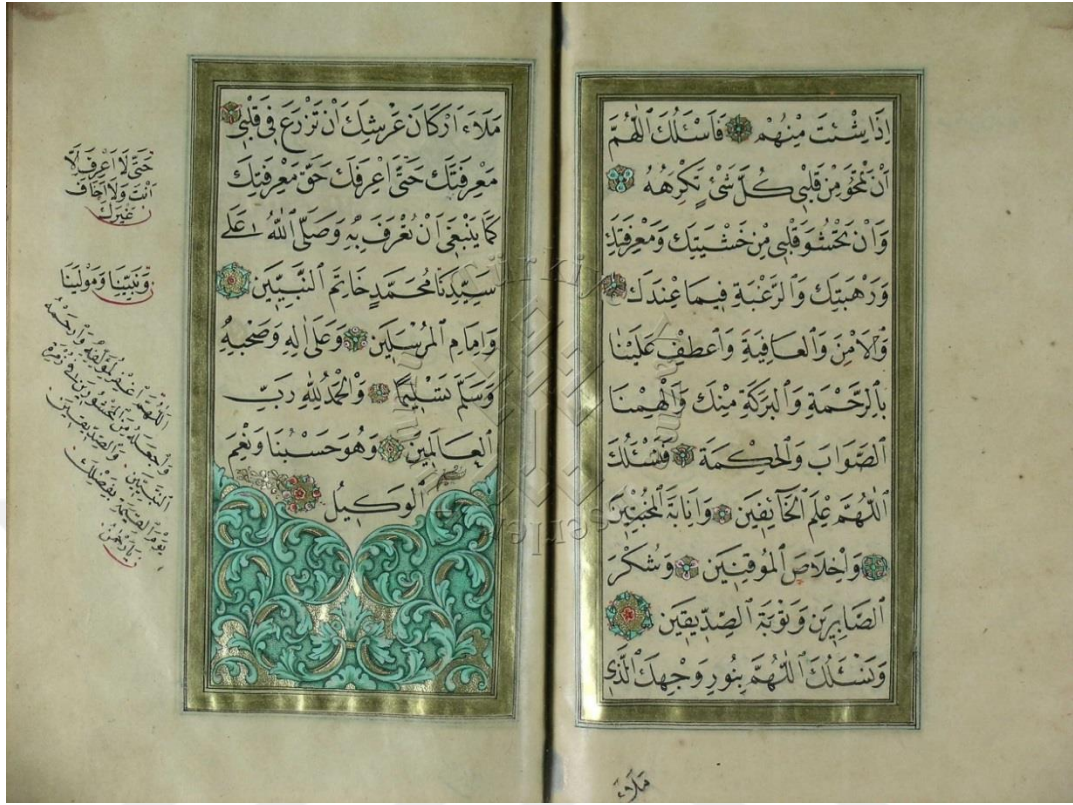

Resim 4.51: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 118a-118b

Çizim 4.51: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 118a

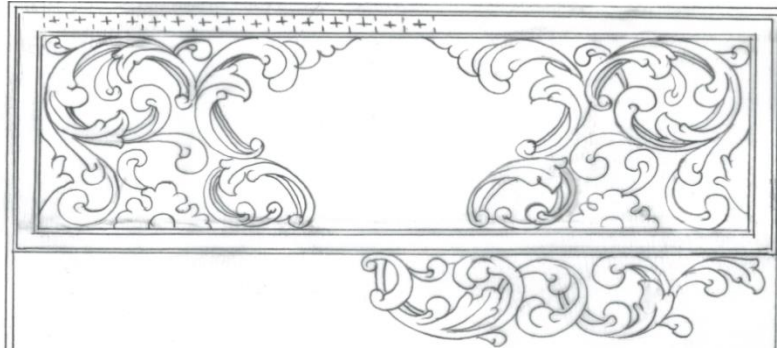
Resim 4.52: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Sayfa Tezhibi. Varak 123a-123b

Çizim 4.52: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Sayfa Sonu Tezhibi. Varak 123b

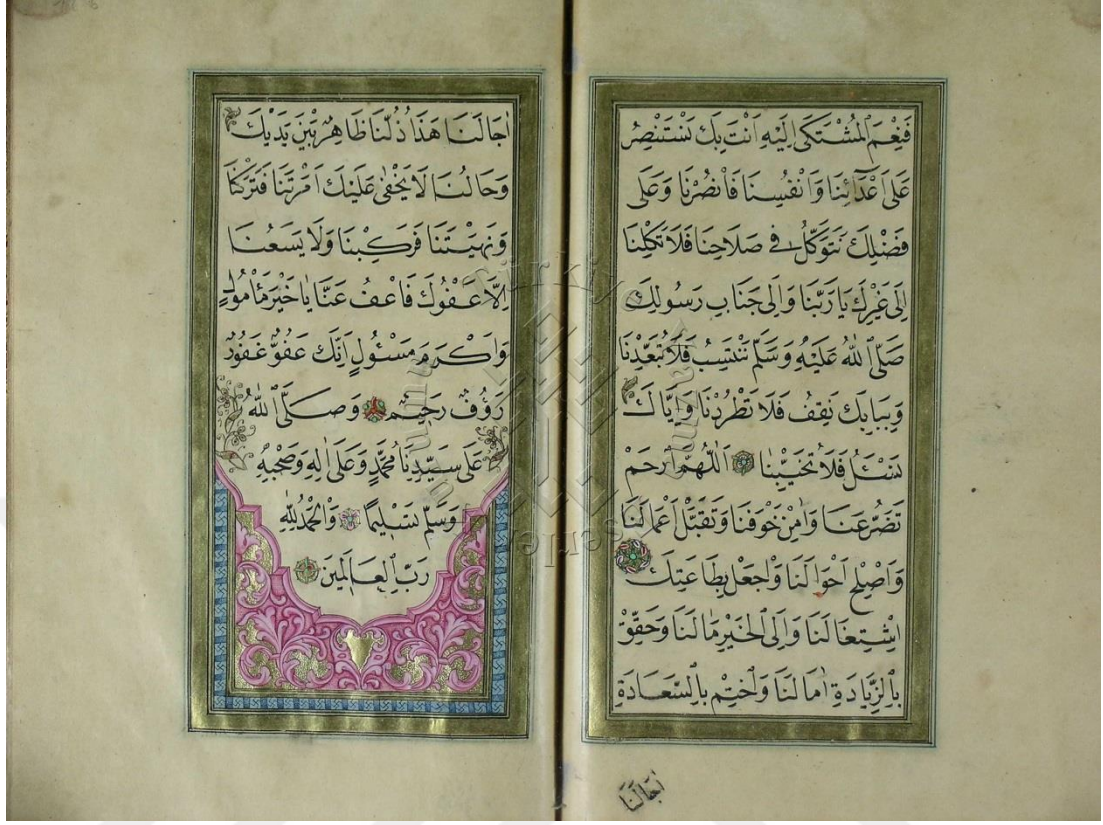

Resim 4.53: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 124 a-124b

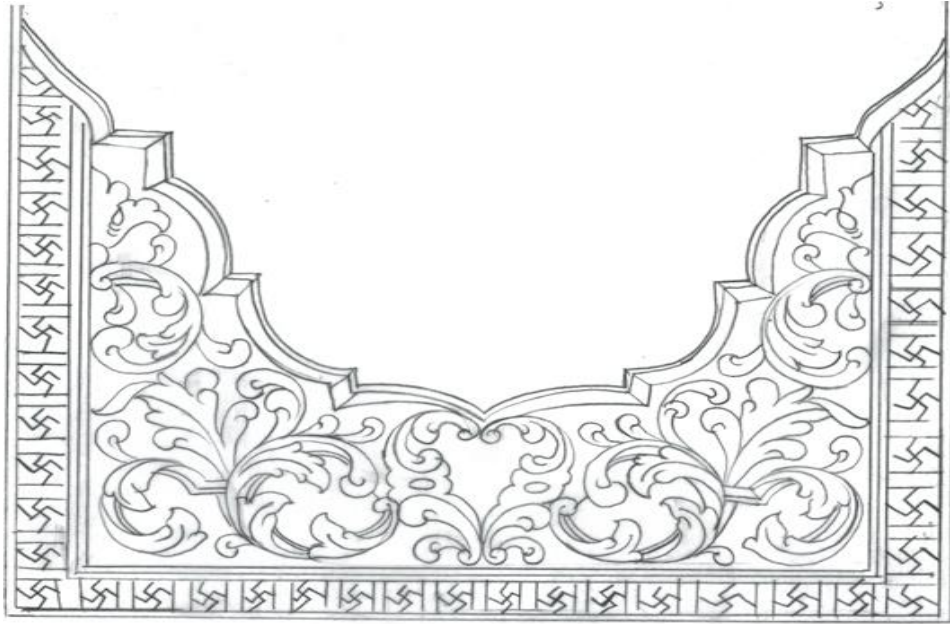

Çizim 4.53: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 124a

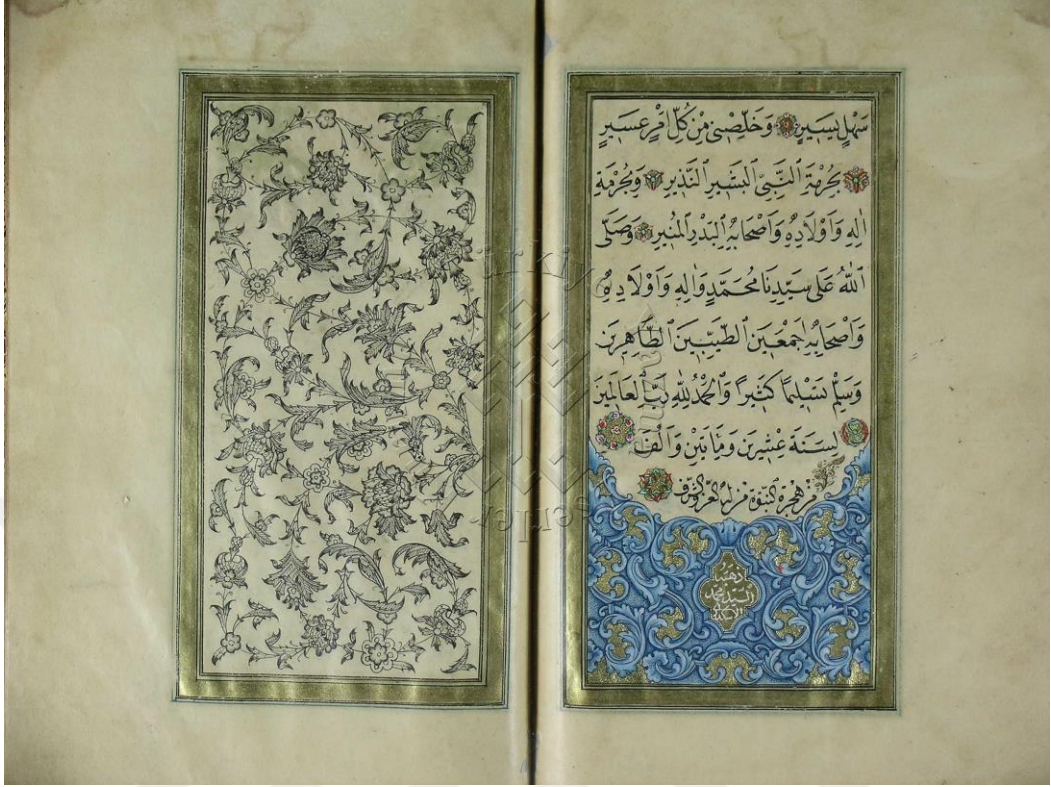

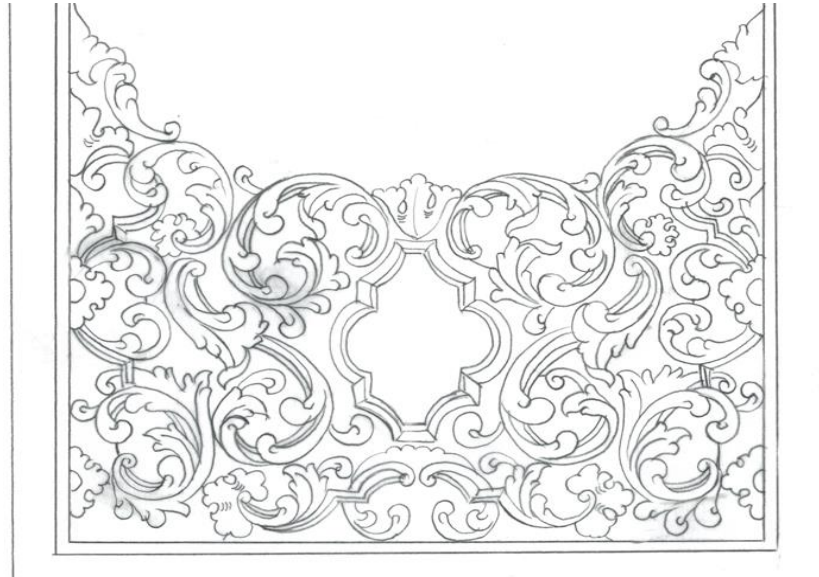
Resim 4.54: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Sayfa Sonu Tezhibi. Varak 126a-126b

Çizim 4.54: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Sayfa Sonu Tezhibi. Varak 126b

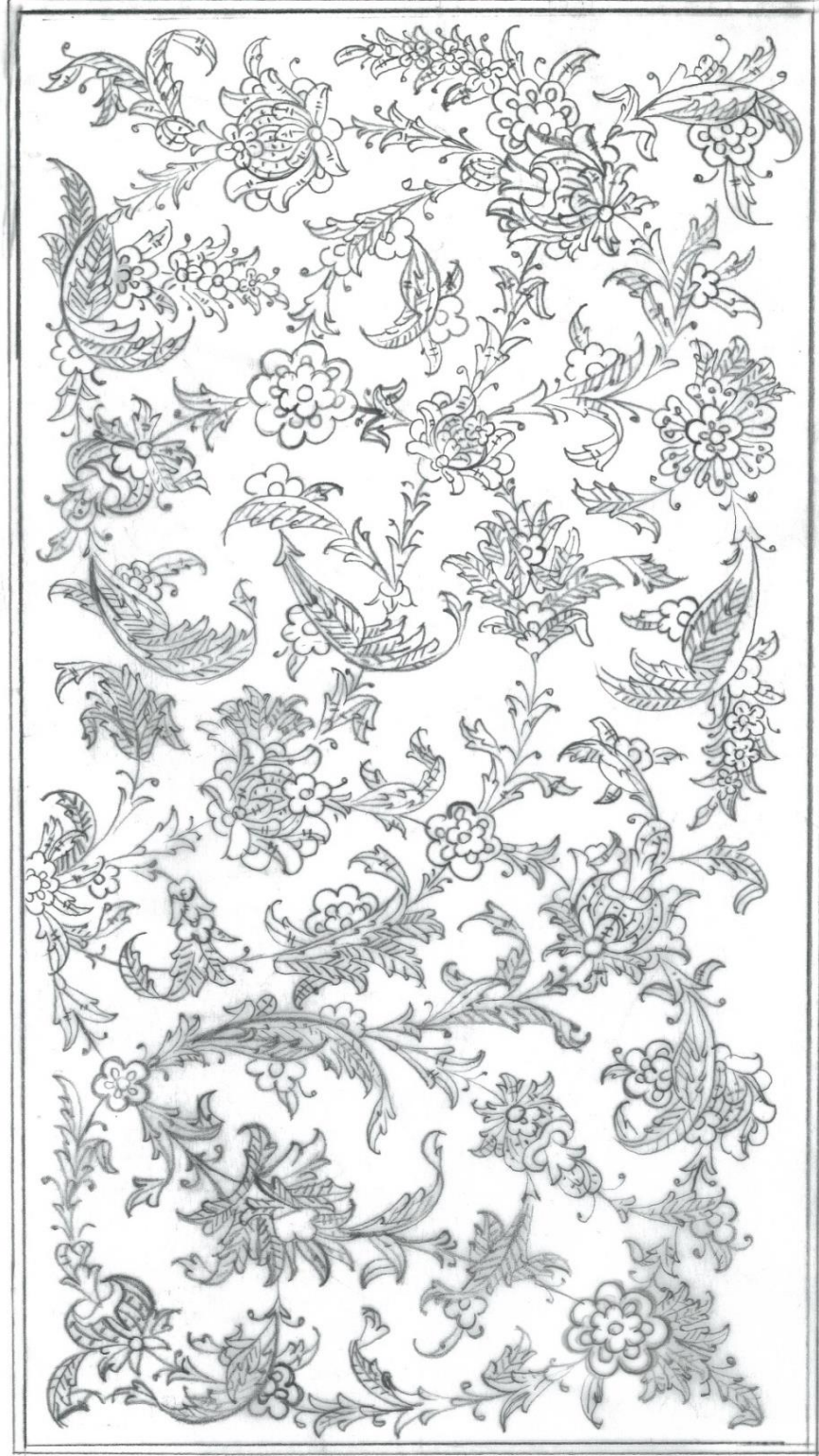

Resim 4.55: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Ketebe Sayfası ve Halkârî Tezyinatı. Varak 128a-128b

Çizim 4.55.1: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Ketebe Sayfası. Varak 128a

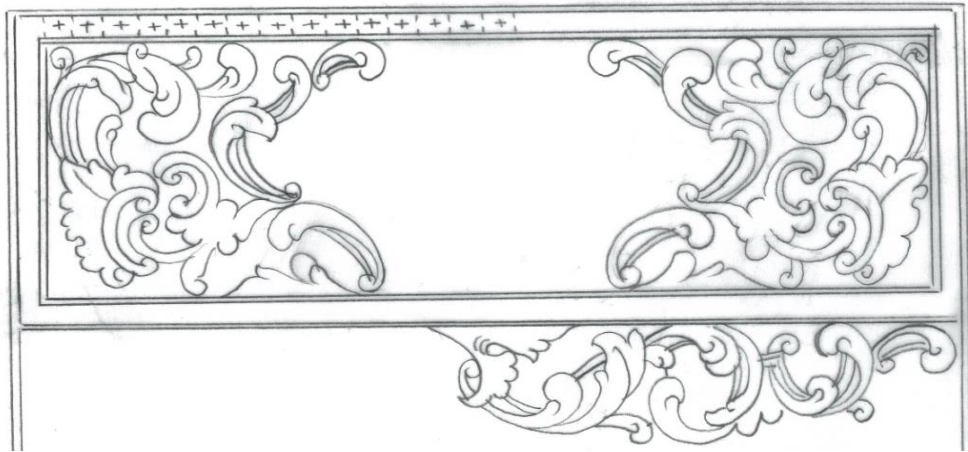

Çizim 4.55.2: Delâ'ilü'l-Hayrât- Halkârî. Varak 128b

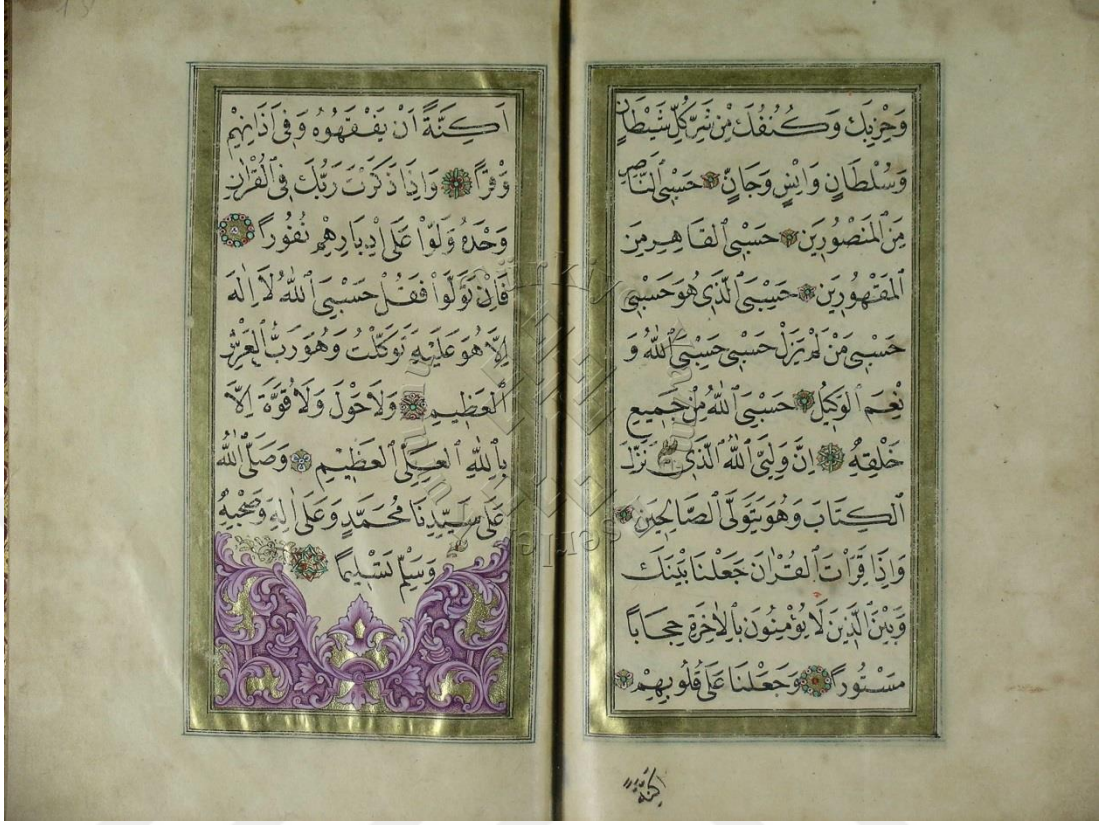

Resim 4.56: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 129 a-129b

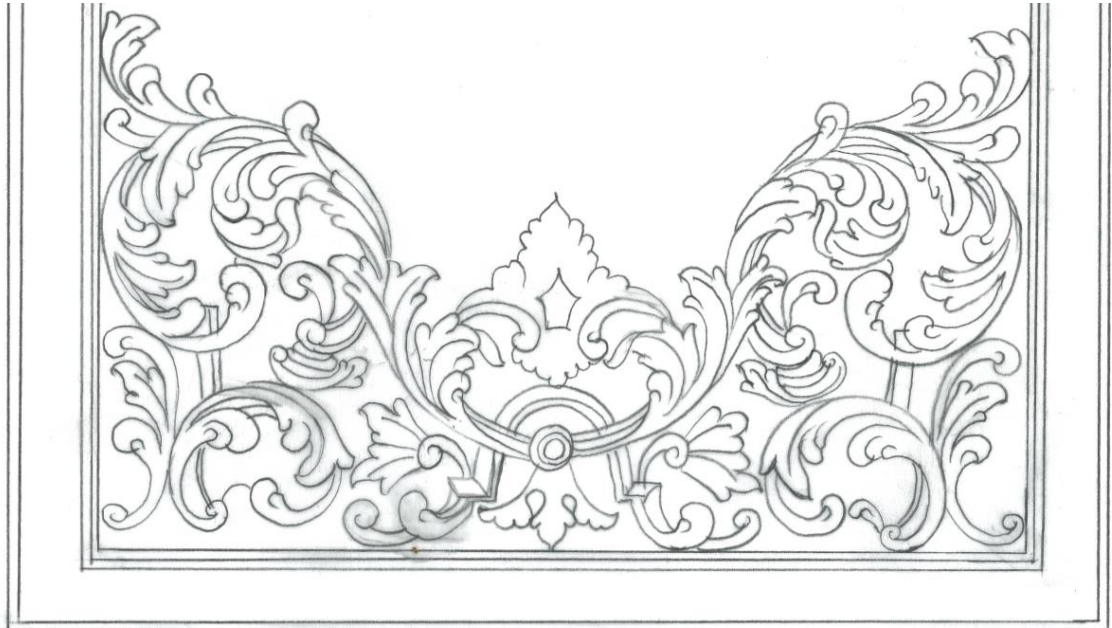

Çizim 4.56: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Arabaşlık Tezhibi. Varak 129a

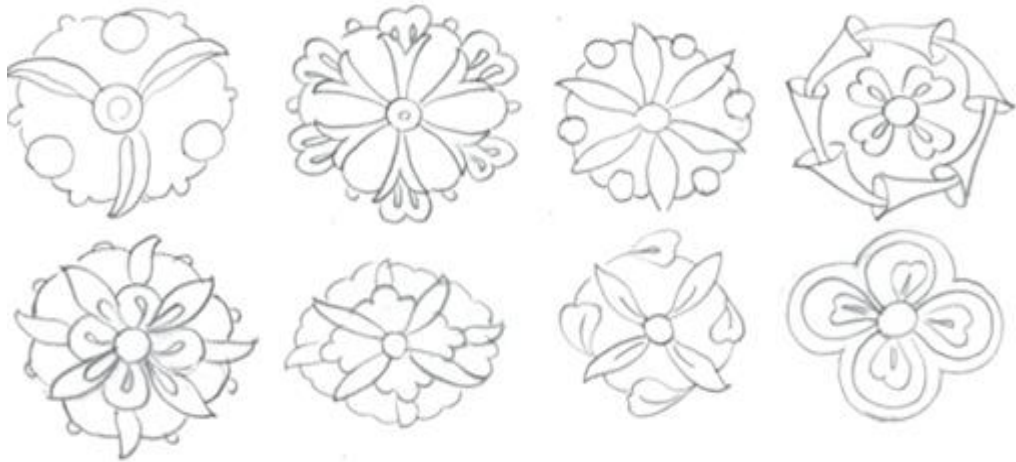
Resim 4.57: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Sayfa Sonu Tezhibi. Varak 131a-131b

Çizim 4.57: Delâ'ilü'l-Hayrât-Rokoko Sayfa Sonu Tezhibi. Varak 131b

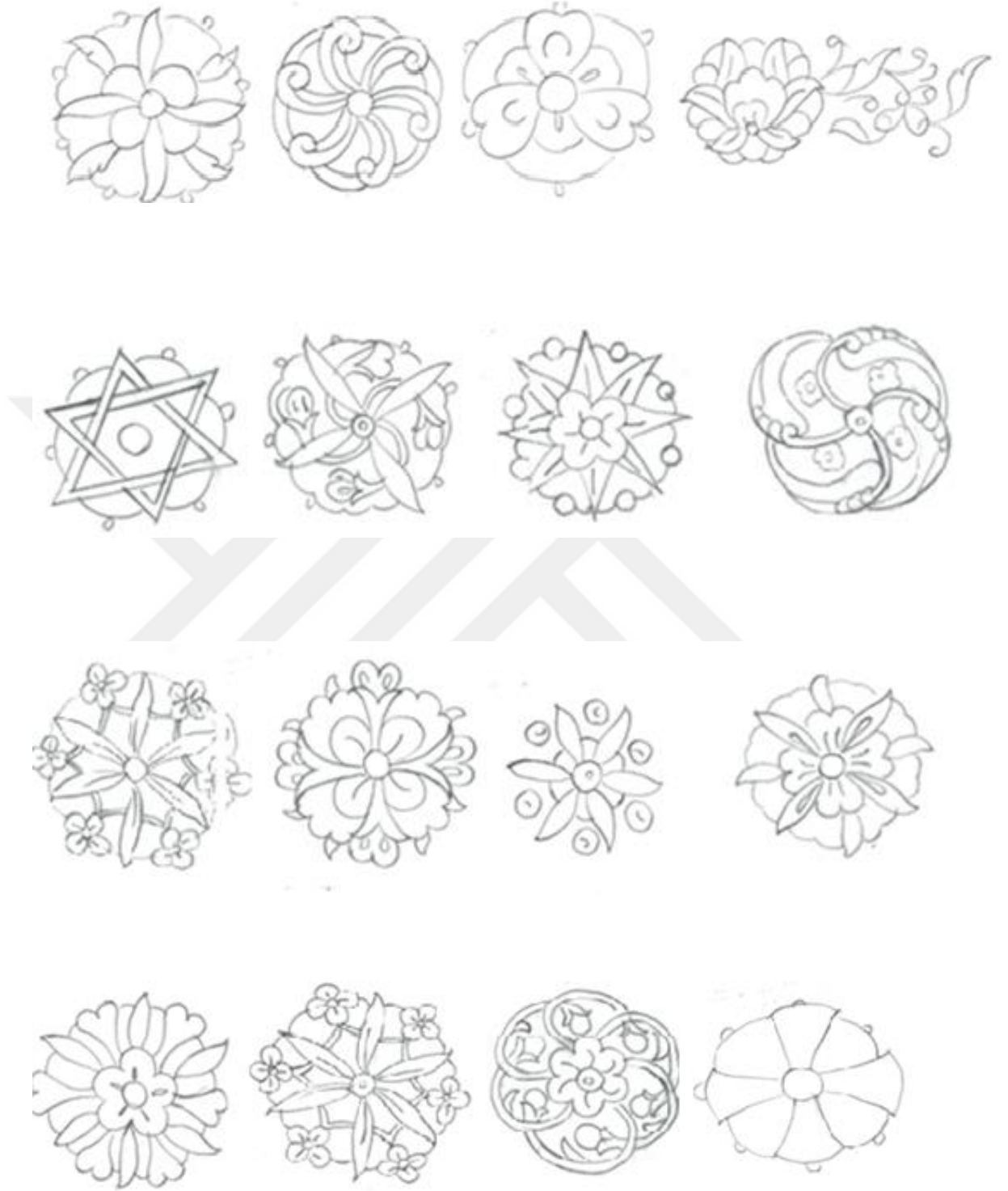

Resim 4.58: Delâ' ilü'l-Hayrât-Durak Örnekleri. Varak 7a-7b

Çizim 4.58.1: Delâ' ilü'l-Hayrât-Durak Örnekleri. Varak 7a-7b

Çizim 4.58.2: Delâ'ilü'l-Hayrât-Durak Örnekleri. Varak 7a-7b

5. EN'ÂM-I ŞERÎF

Hat sanatının kitap şekli olan Mushaflardan sonra ikinci sırada fazlaca eser verilen formlar arasında En'âm-1 Şerîf'ler vardır. Adını Kur'ân-1 Kerîm'in altıncı suresinden almıştır. Kur'ân-1 Kerîm surelerinin ve dualarının bulunduğu küçük ebatlı kitapçıklardır.⁷⁴

En'âm suresinin fazileti ile ilgili rivayetlere göre Hz. Muhammed (S.A.V)'e En'âm suresi kendisine bir kereden nazil olmuştur. En iyi şekilde yazılıp çokça okunmuştur. Yasîn suresi ve Mülk sureleri ile beraber yazılan En'âm suresinin bulunduğu mecmuaya En'âm-1 Şerîf veya En'âm adı verilir. Osmanlı sanatkârları bu mecmuaları en güzel şekilde tezhiplenmiş, yazmış ve kitap kapakları ile koruma altına almışlardır.

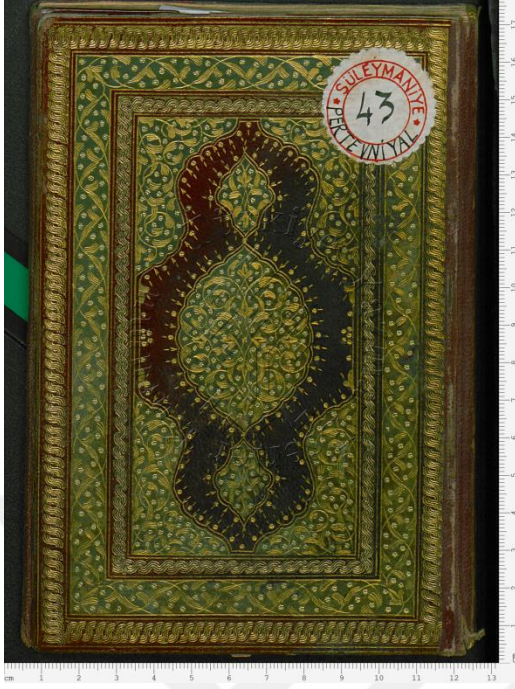
Bu yazmalarda Mekke, Medine minyatürleri bulunur. Hz. Muhammed (S.A.V.)'in kullanım eşyaları; leğen, ibrik, tesbih, misvak, giysi, tarak, el ve ayak izleriyle resimlendirilmiştir.⁷⁵ Eserin Başlık sayfası hariç kitabın tamamında cetveller 4mm. olup, duraklar 2mm ve üzeri büyüklüktedir.

En'âm-1 Şerîf Hattat Mustafa Nazif tarafından Hicri 1208/Miladi1793 tarihinde nesih hat ile 11'li satır düzeninde yazılmıştır. Eser 16.9cmx11.5cm boyutlarında ve 66 sayfadır.

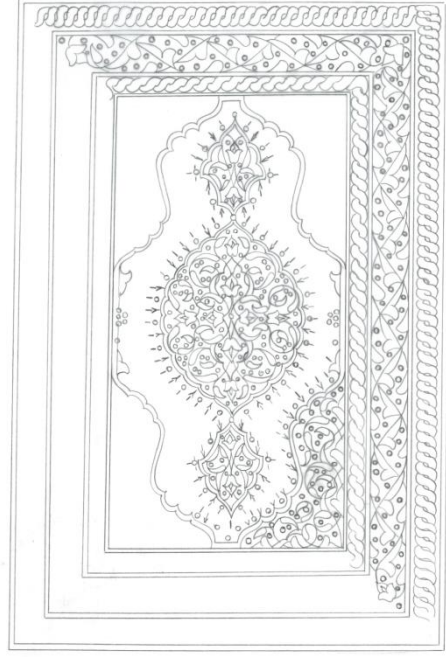
---

⁷⁴ Uğur Derman, **Türk Petrol Vakfı Söyleyişi**,

⁷⁵ Betül Gündüz Demir, **UGYÖDES 5. Bildiri Kitabı**, 118

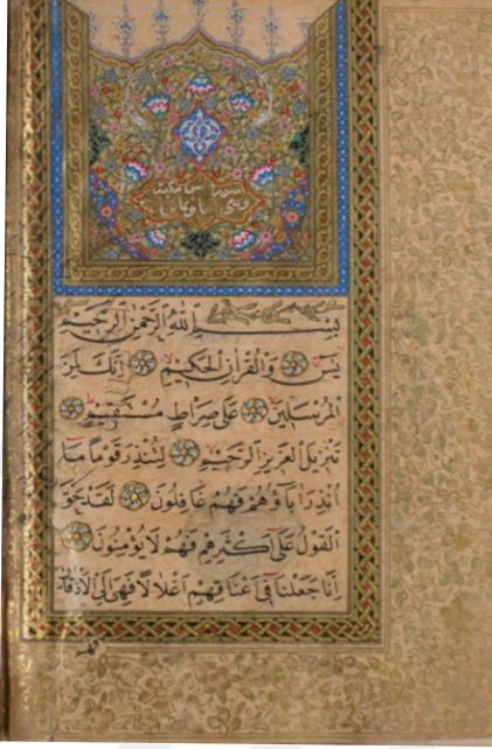
Resim 5.1: Kitap Kabı

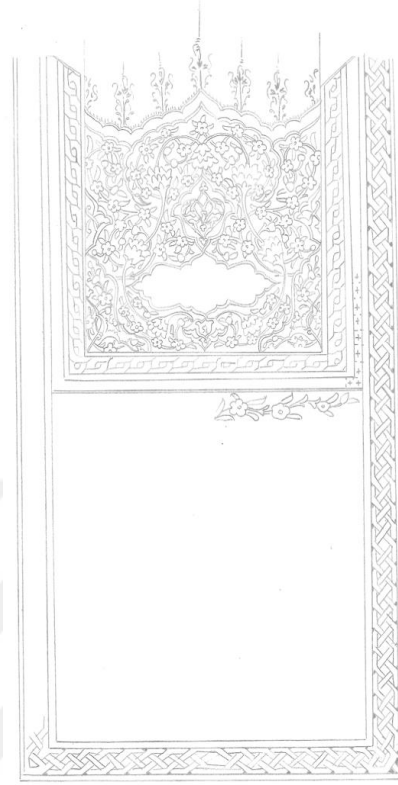
Çizim 5.1: Kitap Kabı

Kitabın Kapağı, Klasik Yazma Yekşah Cilttir. Bordo deri üzerine yeşil renkte cetveller çekilerek, cetveller arasında rumi motifleri kullanılarak tezyin edilmiştir.

En'am-ı Şerif Hattat Mustafa Nazif tarafından Hicri 1208/Miladi 1793 tarihinde nesih hat ile 11'li satır düzeninde yazılmıştır. Eser 16.9cmx11.5cm boyutlarında ve 66 sayfadır.

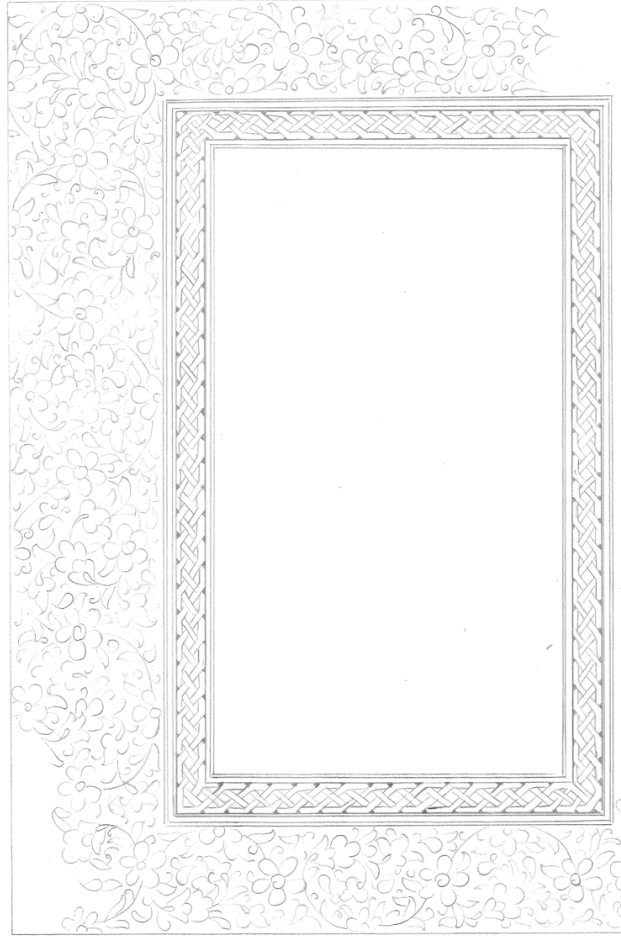
Resim 5.2: Varak 1a

Çizim 5.2.1: Varak 1a

Başlık tezhibi; $\frac{1}{2}$ simetrikli tezhipli alan sarı renk altın zencerek arasuyu ve mavi renk ince arasuyu ve ince altın cetvellerle çevrelenmiş, yazı sahasının etrafında saç örgüsü zencerek yer almaktadır. Arasuyunun zemini kiremit kırmızısı, siyah boyanıp, sarı renk altın iğne perdahı yapılmıştır. Desenin zemini yeşil, sarı altın, koyu mavi ve siyah renktedir. Turuncu renk dendanlı kuzu içerisinde sarı altın ayırma rumi motifiyle birlikte sarı, mavi, pembe, yeşil renkli küçük boyda penç motifleri ile bezenmiştir. Başlık yazısı formunun alt ve üst kısmında iki ayrı form vardır. Üstteki turuncu dendanlı formun içerisinde beyaz renkli rumi kompozisyon yer almaktadır. Alttaki formda ise yeşil renkli tepelik mevcuttur. Desen de goncagül motifi dikkat çekicidir. Dal ve çanak kısımları yeşil renkte olup, diğer dal ve yapraklar sarı altındır. Altın zemin iğne perdahı ile üç nokta şeklinde parlatılıp lacivert zeminlerde beyaz renkte üç noktalar yapılmıştır. Negatif üslupta lacivert renkli bitkisel motifler ile başlık tezhibi sonlandırılmıştır.

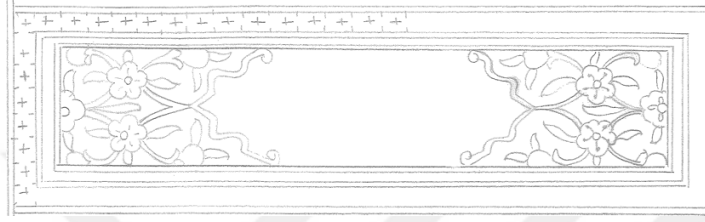
Çizim 5.2.2: Varak 1b

Sayfa kenarı halkârî tezyinatı serbest desen çeşidiyle hatâyî grubu motiflerden penç, goncagül, yaprak ve tirfiller yardımıyla sulandırma halkârî tekniğinde yapılmıştır.

Başlık sayfası haricinde, kitabın diğer sayfalarında sarı renk altın ile “Kalbur Zer-efşanı” uygulandığı görülmektedir.

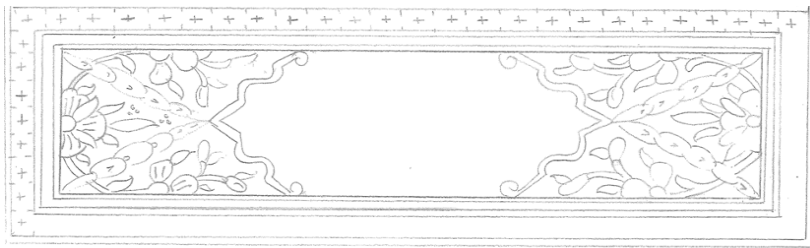
Resim 5.3: Varak 7b

Çizim 5.3: Varak 7b

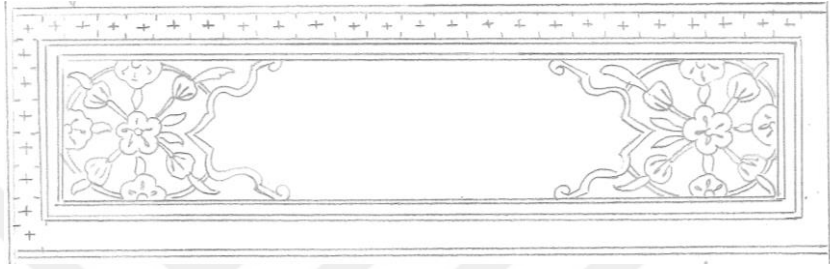
Resim 5.4: Varak 10a

Çizim 5.4: Varak 10a

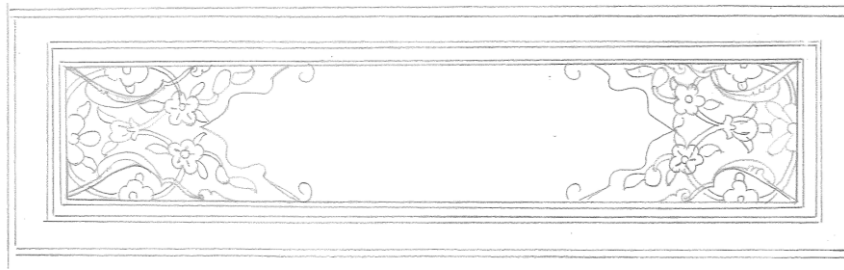
Resim 5.5: Varak 19a

Çizim 5.5: Varak 19a

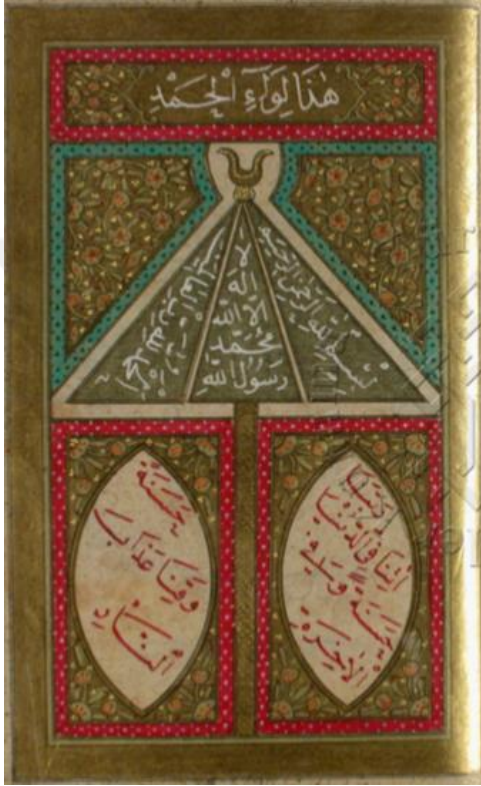
Resim 5.6: Varak 33b

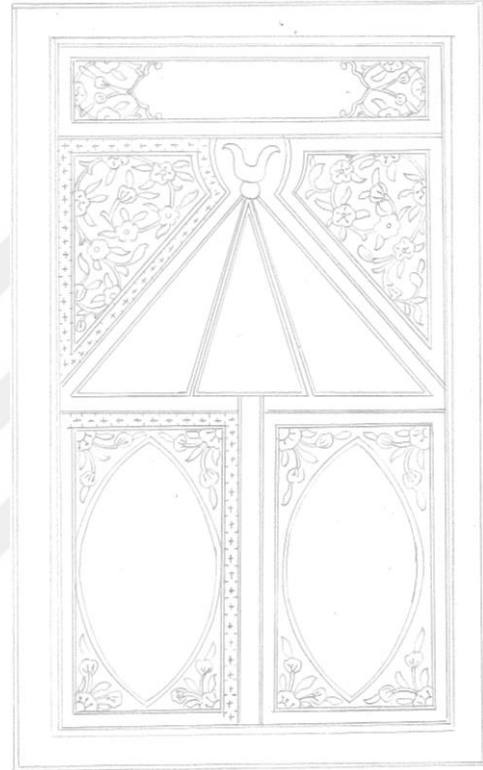
Çizim 5.6: Varak 33b

Arabaşlık tezhibi; yatay dikdörtgen formulu $\frac{1}{4}$ simetrik olup desen zeminleri yeşil, sarı renk altın ile lacivert renkte paftalanmıştır. Paftalamalar, sarı altın sarılma rumi motifi, sarı altın, kırmızı ve turuncu renk kuzular, altın yapraklar ve dallarla

yapılmıştır. Paftaların içlerindeki motifler penç, goncagül, yaprak, rumi olup, rumiler altın, çiçek motifleri pembe, mavi, kırmızı, turuncu, sarı ve soluk yeşildir. Tezhipli sahalar turuncu, mavi, pembe, siyah, vişneçürüğü ve sarı renk kurtçuk motifli ince arasuyu ile çevrelenip ince altın cetveller siyah is mürekkebi ile tahrirlenmiştir.

Resim 5.7: Varak 53b

Çizim 5.7: Varak 53b

Vişneçürüğü, beyaz ve yeşil renkte olan geometrik formlu sayfa $\frac{1}{2}$ simetridir. Geometrik alanların zeminleri altındır. Zeminde kullanılan motifler altınlanarak renklendirilmiştir. Altınlı zeminlerde beyaz renkli üç nokta görülmektedir. Büyük üçgen formun içerisinde paftalanmış olarak üç adet beyaz renkle yazılmış hatlı üçgen form yer almaktadır. Üçgenin üst birleşme noktasında altın alem görülmektedir. Dikdörtgen formlarda yer alan mekik formlarında ise vişneçürüğü ile yazılmış olan hat mevcuttur.

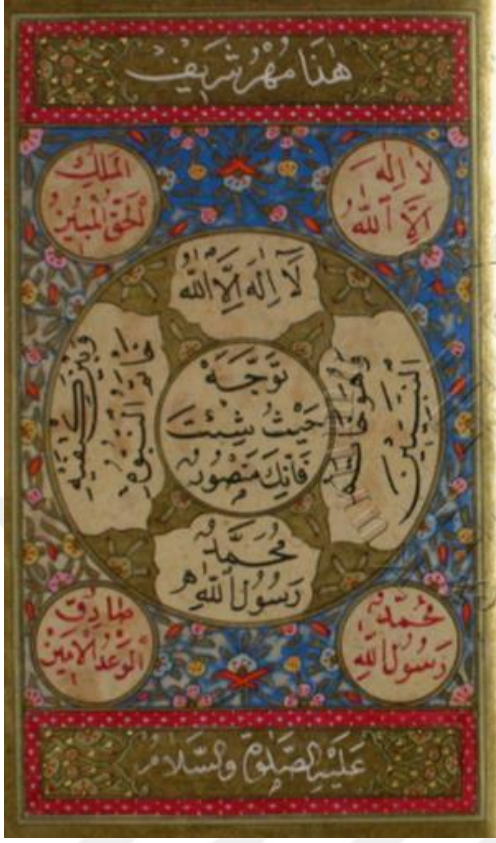

Resim 5.8: Varak 54a

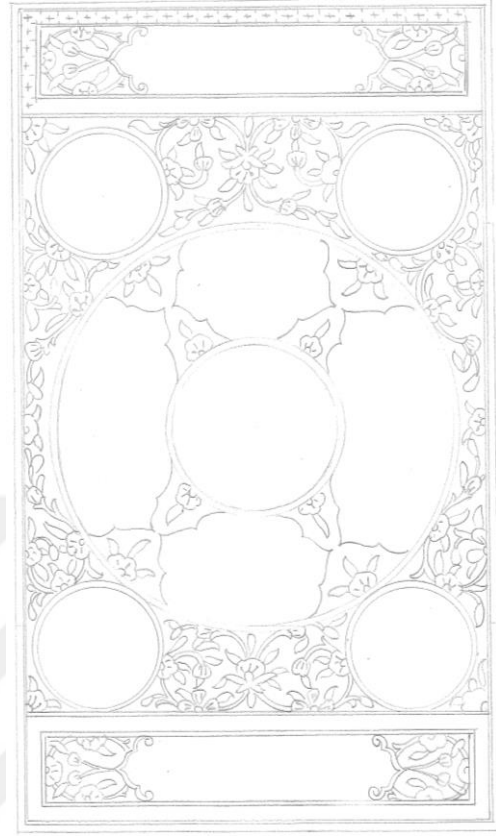

Çizim 5.8: Varak 54a

Varak 54a'nın orta bölümünde damla şeklinde bir form yer almaktadır. İç içe geçen altın, beyaz zeminli üç adet damla formunda birinci ve ikinci formlarda yazılar var iken üçüncü formda altın zemine siyah renkle negatif desen çalışılmıştır. Damla formunun sağ ve sol üst bölümlerinde altın zeminli ayırma rumiler görülür. Damla formunun alt ve üst kısmında dikdörtgen beyaz zeminlerde vişneçürüğü renginde hat mevcuttur. Yine alt ve üst kısımlardaki kurtçuk yapılmış dikdörtgen formlardaki altın zeminli alanlarda beyaz renk ile hat yer almaktadır.

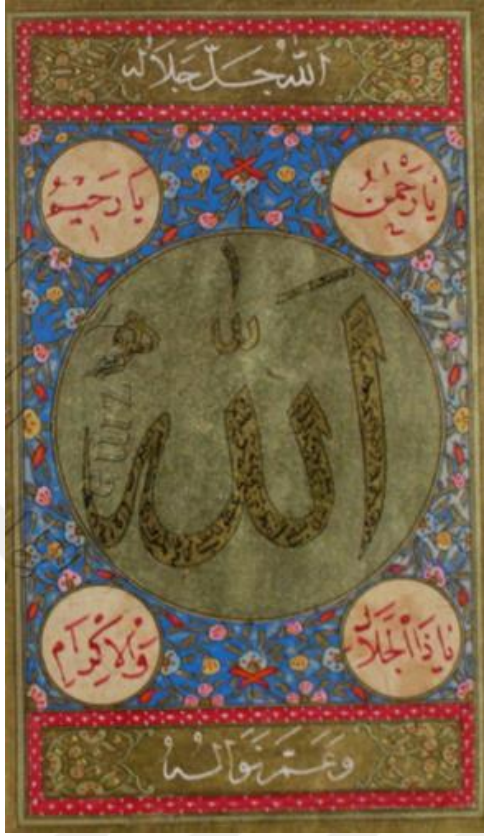

Resim 5.9: Varak 54b

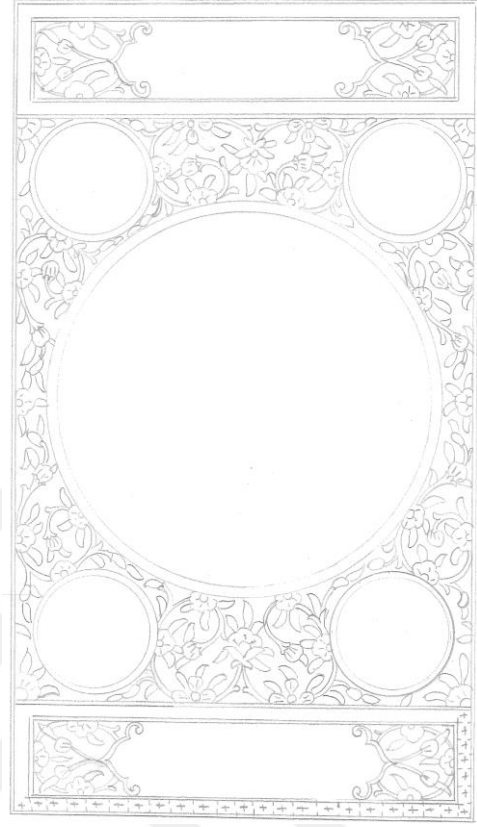

Çizim 5.9: Varak 54b

Varak 54b'nin orta bölümündeki iç içe dairelerde nesih hatlar mevcuttur. Büyük dairenin hemen dış kısmında dört adet daire formu içerisinde vişneçürüğü renginde hatlar yer almaktadır. Dairelerin dış kısmında yer alan alanlara tezhip yapıldığı görülür. Sayfanın alt ve üst kısımlarındaki vişneçürüğü rengindeki kurtçuk yapılmış dikdörtgenlerin içerisinde altın zeminli alanlarda beyaz renkli hatlar ve köşelerde altınlı tezyinat göze çarpar.

Resim 5.10: Varak 55a

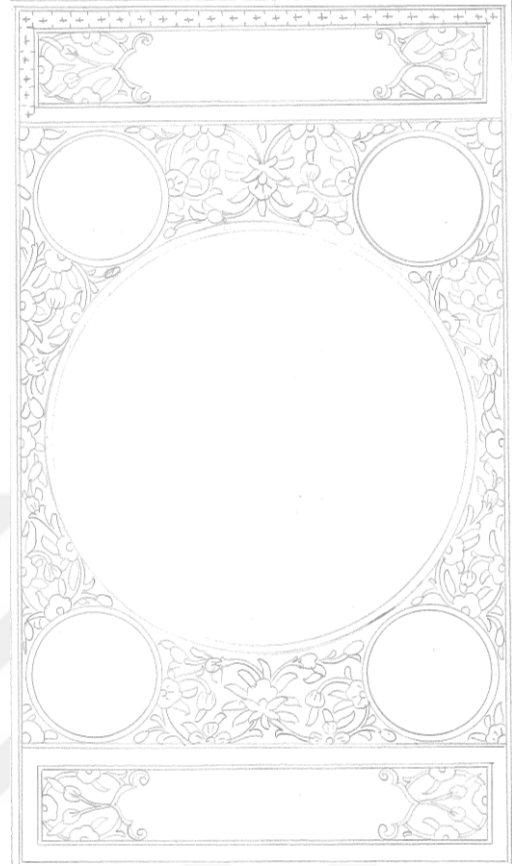

Çizim 5.10: Varak 55a

Varak 55a'nın orta bölümündeki dairede sülüs hatlı lafza-i celal yazısının içerisinde nesih hat ile yazılmış yazı vardır. . Büyük dairenin hemen dış kısmında dört adet daire formu içerisinde vişneçürüğü renginde hatlar yer almaktadır. Dairelerin dış kısmında yer alan alanlara tezhip yapıldığı görülür. Sayfanın alt ve üst kısımlarındaki vişneçürüğü rengindeki kurtçuk yapılmış dikdörtgenlerin içerisinde altın zeminli alanlarda beyaz renkli hatlar ve köşelerde altın tezyinat göze çarpar.

Resim 5.11: Varak 55b

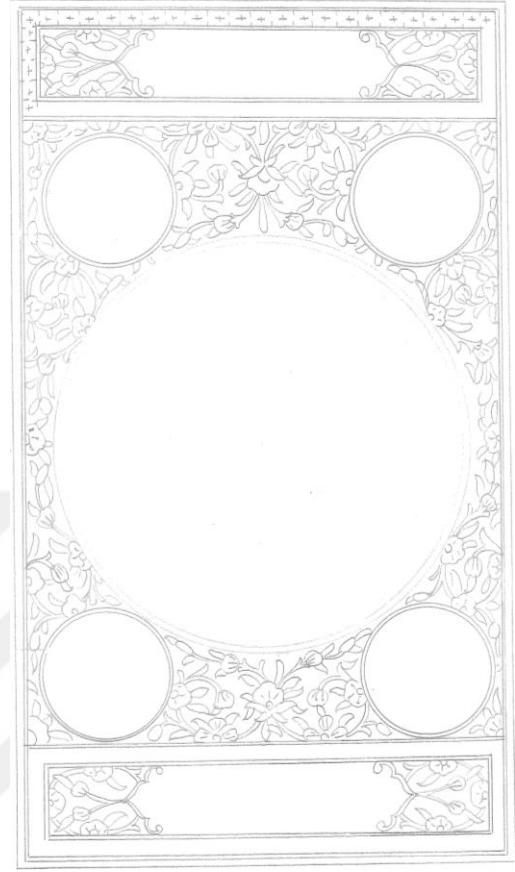
Çizim 5.11: Varak 55b

Varak 55b'nin orta bölümündeki dairede sülüs hatlı Hz. Muhammed yazısının içerisinde nesih hat ile yazılmış yazı vardır. Büyük dairenin hemen dış kısmında dört adet daire formu içerisinde vişneçürüğü renginde halifelerin isimleri yer almaktadır. Dairelerin dış kısmında yer alan alanlara tezhip yapıldığı görülür. Sayfanın alt ve üst kısımlarındaki vişneçürüğü rengindeki kurtçuk yapılmış dikdörtgenlerin içerisinde altın zeminli alanlarda beyaz renkli hatlar ve köşelerde altın tezyinat göze çarpar.

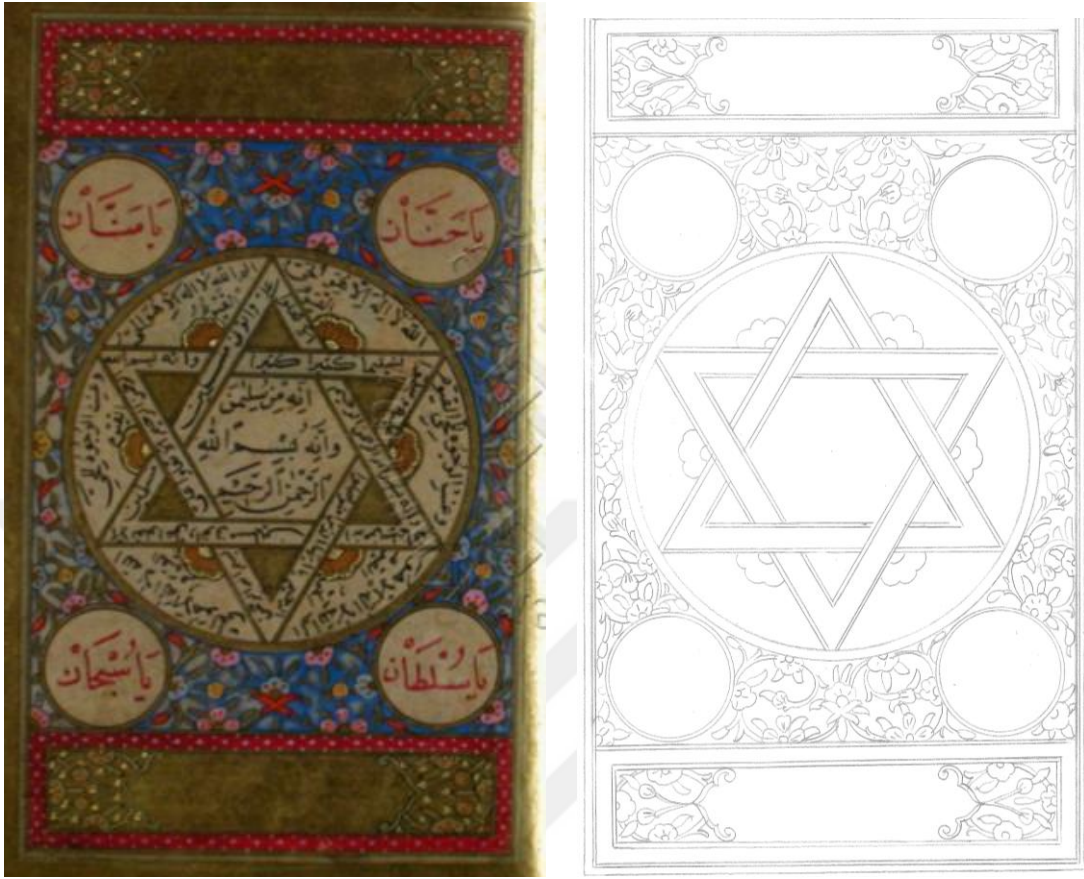

Resim 5.12: Varak 56a

Çizim 5.12: Varak 56a

Varak 56 a'nın orta bölümündeki dairede nesih hatlı metin yer almaktadır. Büyük dairenin dış kısımlarında dört adet daire formu içerisinde vişneçürüğü renginde hatlar bulunur. Dairelerin dış kısmında yer alan alanlara tezhip yapıldığı görülür. Sayfanın alt ve üst kısımlarındaki vişneçürüğü rengindeki kurtçuk yapılmış dikdörtgenlerin içerisinde altın zeminli alanlarda köşe tezyinat göze çarpar.

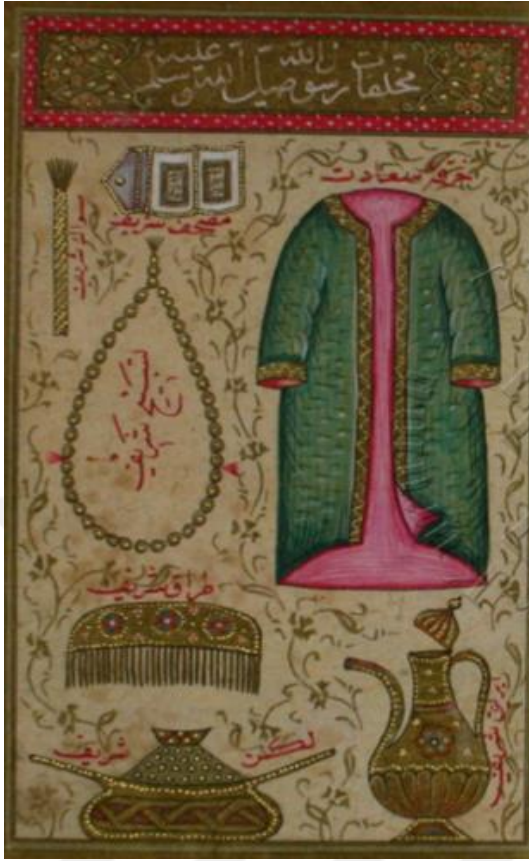

Resim 5.13: Varak 56b

Çizim 5.13: Varak 56b

Varak 56b'nin orta bölümündeki dairede yıldız formunun içerisinde hatlar yer almaktadır. Büyük dairenin dış kısımlarında dört adet daire formu içerisinde vişneçürüğü renginde hatlar bulunur. Dairelerin dış kısmında yer alan alanlara tezhip yapıldığı görülür. Sayfanın alt ve üst kısımlarındaki vişneçürüğü rengindeki kurtçuk yapılmış dikdörtgenlerin içerisinde altın zeminli alanlarda köşe tezyinat göze çarpar.

Resim 5.15: Varak 57b

Çizim 5.15: Varak 57b

Varak 57b'de Hz. Muhammed S.A.V.'in kullanım eşyalarından hırka(hırka-i saadet), ibrik(ibrik-i şerif), leğen(leğen-i şerif), tarak(tarak-ı şerif), kırklı tesbih (tesbih-i şerif), misvak(misvak-ı şerif), küçük boyutlu Mushaf-ı şerif yer almaktadır. Dış kısımlarda ise altın ile negatif tarzda çalışılmış bitkisel motifli tezyinat yer alır. Sayfanın üst kısmında vişneçürüğü rengindeki kurtçuk yapılmış dikdörtgenin içerisinde altın zeminli alanda beyaz renkli hat ve köşe tezyinat göze çarpar.

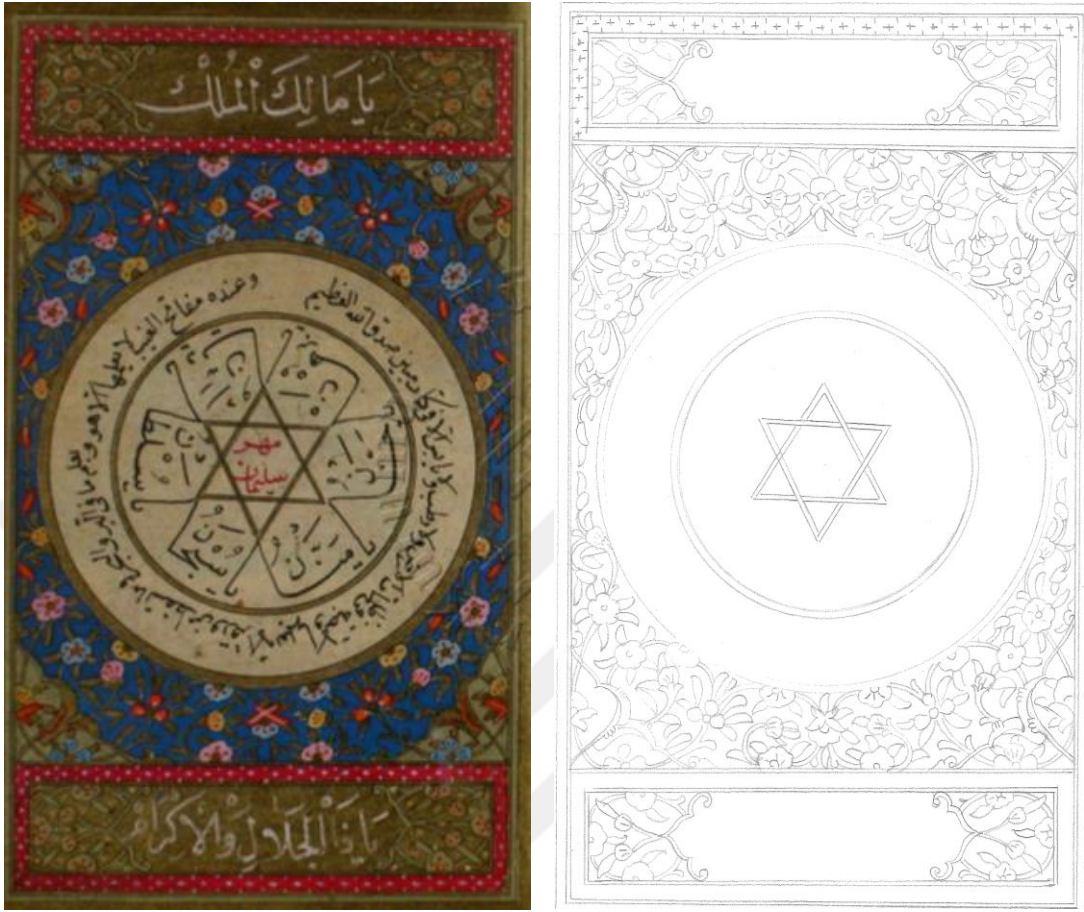

Resim 5.16: Varak 58a

Çizim 5.16: Varak 58a

Varak 58a'da orta bölümde altınlı kufi hat yer almaktadır. Sayfanın alt bölümündeki köşelerde ayırma rümi ile paftalanmış altın zeminler göze çarpmaktadır. Tezyinat kufi hattı olduğu gibi çevrelemektedir. Üst kısımda vişneçürğü rengindeki dikdörtgen alanda kurtçuk uygulanırken, altın zeminli alanda beyaz renkle hat yazılmıştır. Yazının Sağında ve solunda tezyinat bulunur.

Resim 5.17: Varak 58b

Çizim 5.17: Varak 58b

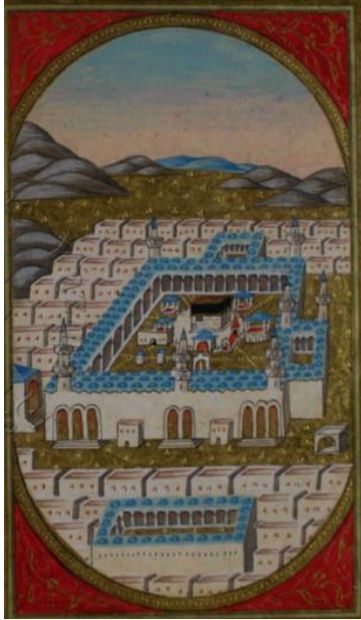
Varak 58b'nin orta bölümünde iç içe daireler içerisinde hatlar mevcuttur iç dairenin ortasında altın ile yıldız formu oluşturulmuştur. Dairenin dış kısmında köşelerde ayırma rumi ile paftalanmış alanlar altın zeminlidir. Daireyi tezyini alan kapsamaktadır. Sayfanın alt ve üst kısımlarındaki vişneçürüğü rengindeki kurtçuk yapılmış dikdörtgenlerin içerisinde altın zeminli alanlarda beyaz renkli hatlar ve köşelerde altınlı tezyinat göze çarpar.

Resim 5.18: Varak 59b

Çizim 5.18: Varak 59b

Resim 5.19: Varak 59a

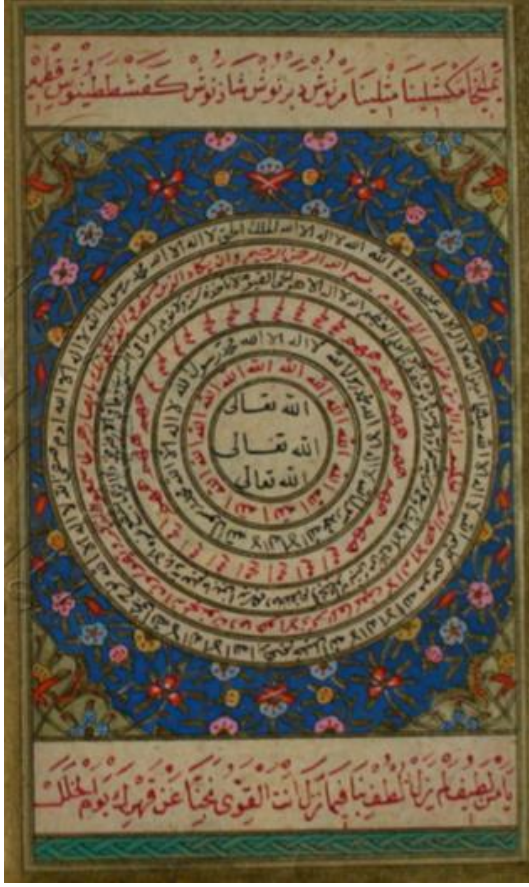

Çizim 5.19: Varak 59a

Varak 59 a'da Mekke minyatürü varak 59b'de Medine minyatürü oval form içerisinde yer almaktadır. Her iki sayfada yer alan oval formların Köşelerinde vişneçürüğü zeminler üzerine sarı altın ile negatif tarzda bitkisel motifler tezmin

edilmiştir. Oval formu saran 2 mm. altın cetvellerde ve minyatürün altın zeminlerinde iğne perdahı yapıldığı görülmüştür.

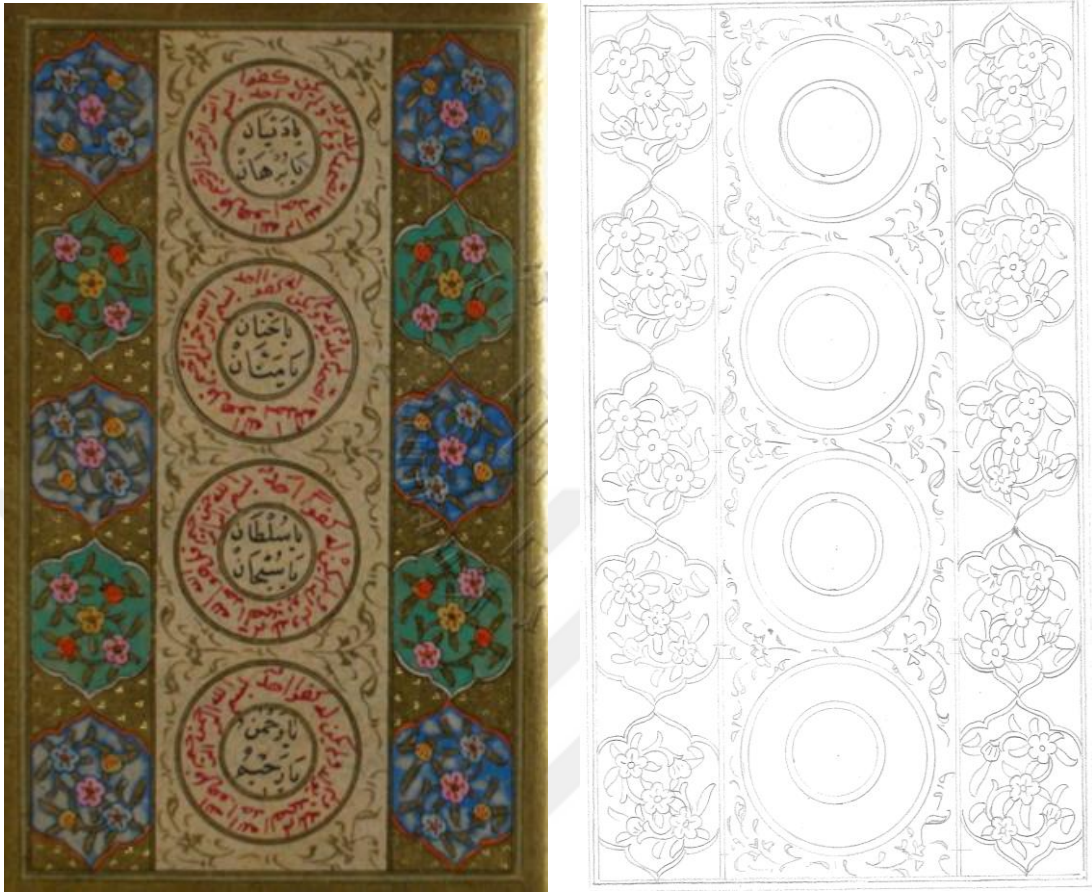
Resim 5.20: Varak 60a

Çizim 5.20: Varak 60a

Varak 60a'nın orta kısmında iç içe geçen yedi adet daire içerisinde hatlar yer almaktadır. İç dikdörtgen köşelerinde ayırma rumi ile paftalanmış altın zeminli alanlar görülmektedir. Tezyinat daireyi kuşatmaktadır. Dairenin alt ve üst kısımlarında yatay dikdörtgen içerisinde yazı metni bulunur. Yazı metnin dışındaki alanda yeşil renk zemin üzerine saç örgüsü tezyin edilmiştir.

Resim 5.21: Varak 60b

Çizim 5.21: Varak 60b

Varak 60b'de sayfa üç ayrı dikey dikdörtgene bölünmüştür. Orta bölümde iç içe geçen yazılı dört adet daire yer almıştır. Hatlar iç dairede siyah mürekkep ile dış dairede vişneçürüğü renk ile yazılmıştır. Dairelerin dışında altın ile uygulanmış bitkisel negatif tarz görülmektedir. Sağ ve sol dikey dikdörtgenler beş adet paftaya bölünmüştür. Paftalar mavi- turkuaz şeklinde zemin boyalıdır. Pembe, mavi, sarı ve turuncu renkli çiçekler paftalarda yer almaktadır. Paftaların dış kısmında yer alan altın zeminlere üç nokta ile iğne perdahı yapılmıştır.

Resim ve Çizim 5.22: Varak 10b

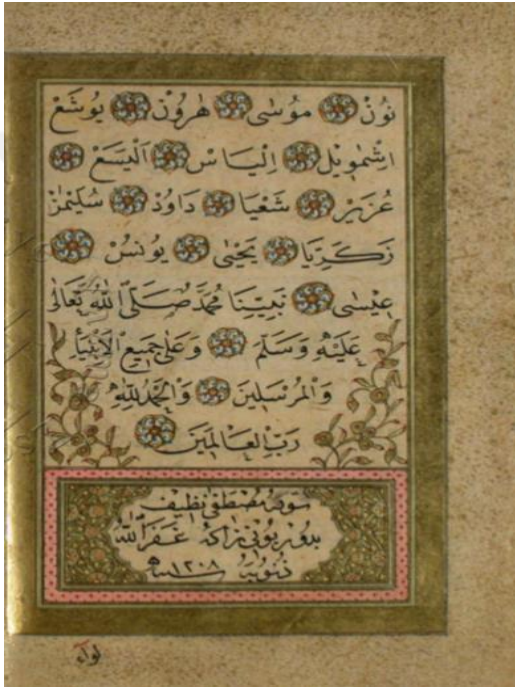
Resim ve Çizim 5.23: Varak 26a

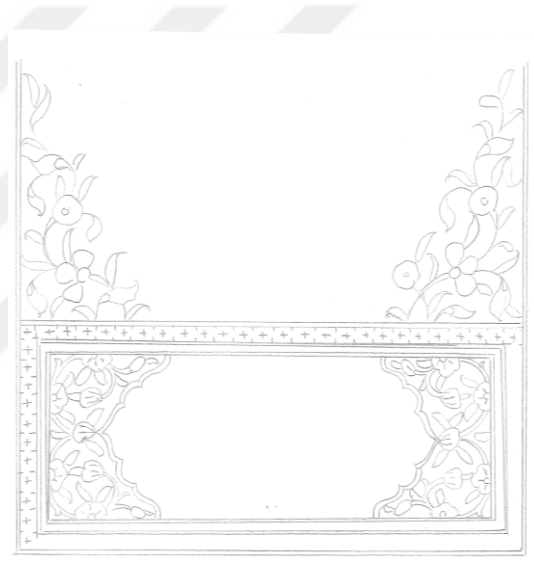
Resim ve Çizim 5.24: Varak 31a

Resim ve Çizim 5.25: Varak 32a

Eserde 42 adet gül yer alırken bu güller birbirinin tekrarı şeklinde sayfalarda yer almaktadır. Bu çalışmada en belirgin özelliklerin göze çarptığı güller resim ve çizim olarak belirlenmiştir. Belli sayfa aralıklarında bulunan güller pençberk, hatâyî, çarkifelek, yıldız ve rumili motif gruplarıyla turuncu, pembe, mavi, lacivert renk kullanılarak tezyin edilmiştir. Altınlı alanlara iğne perdahı yapılmıştır. Güllerin tığları ise lacivert renkte bitkisel motiflerle negatif tarzda çalışılmıştır.

Resim 5.26: Varak 53a

Çizim 5.26: Varak 53a

Ketebe sayfası tezhibi ¼ simetrlili yatay dikdörtgen formludur. Yeşil altın ile paftalanan bölümde hattatın isminin yer aldığı görülür. Sarı altın zeminli alanda bitkisel motifler yer alır. Zeminde yine iğne perdahı da uygulanmıştır. Ketebe sayfası pembe renk ile cetvellenerek üzerine kurtçuk yapılmıştır.

Resim 5.27: Varak 7b

Resim 5.28: Varak 22a

Çizim 5.27: Varak 7b

Çizim 5.28: Varak 22a

Resim 5.29: Varak 49a

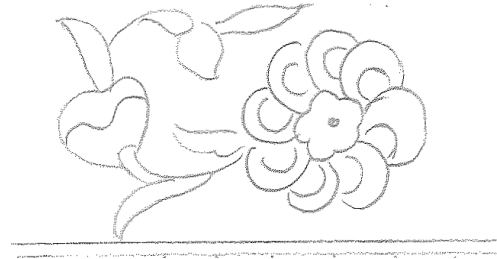

Çizim 5.29: Varak 49a

Eserde keşide üstü süslemelerinin elli sekiz adet olduğu görülür. Ancak keşide üstü süslemelerinde üç farklı kompozisyonun sarı altın ile bitkisel motiflerle uygulandığı fark edilir. Motiflerin bazı yerlerinde iğne perdahı tercih edilmiştir.

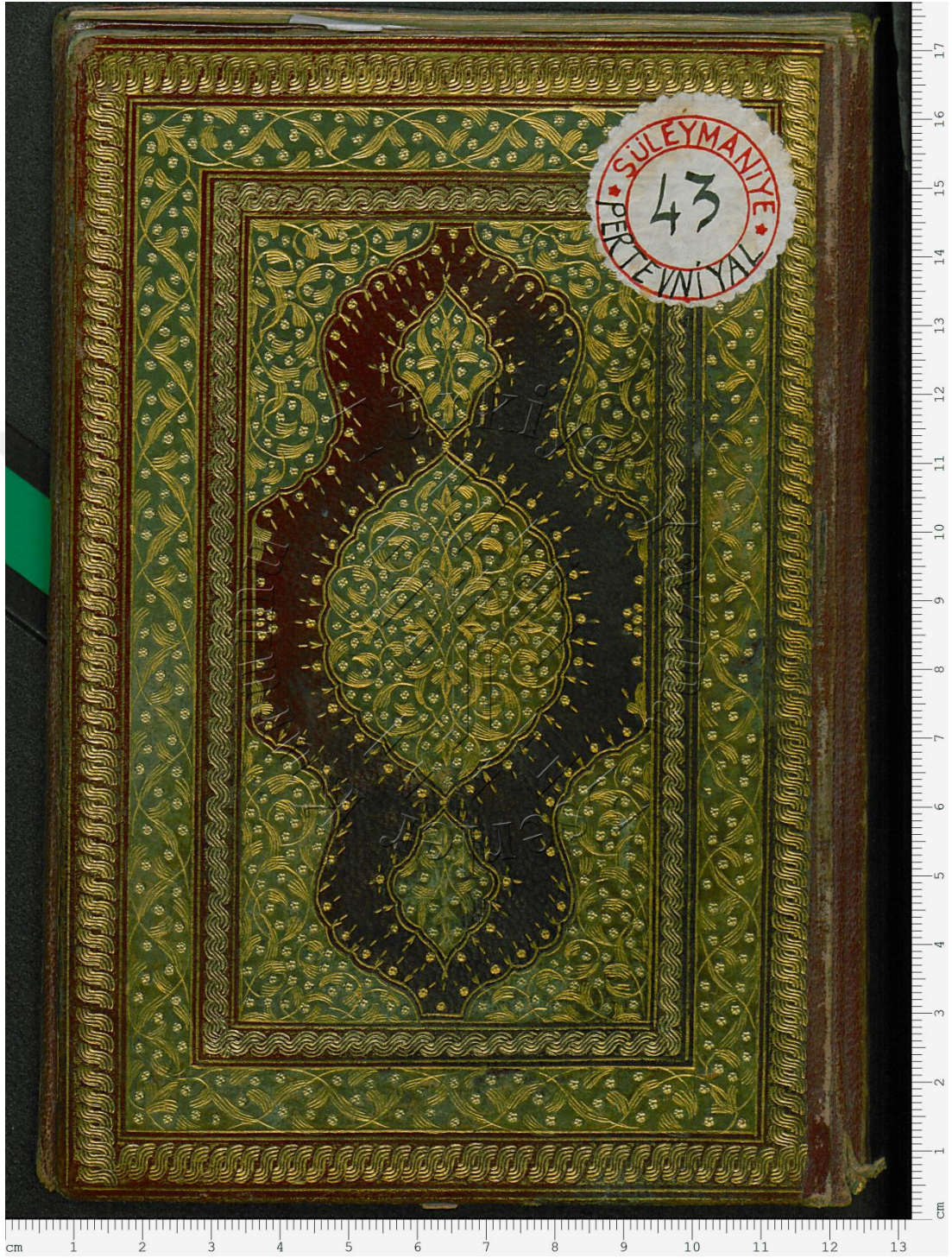
Resim 5.30: Varak 19a

Çizim 5.30: Varak 19a

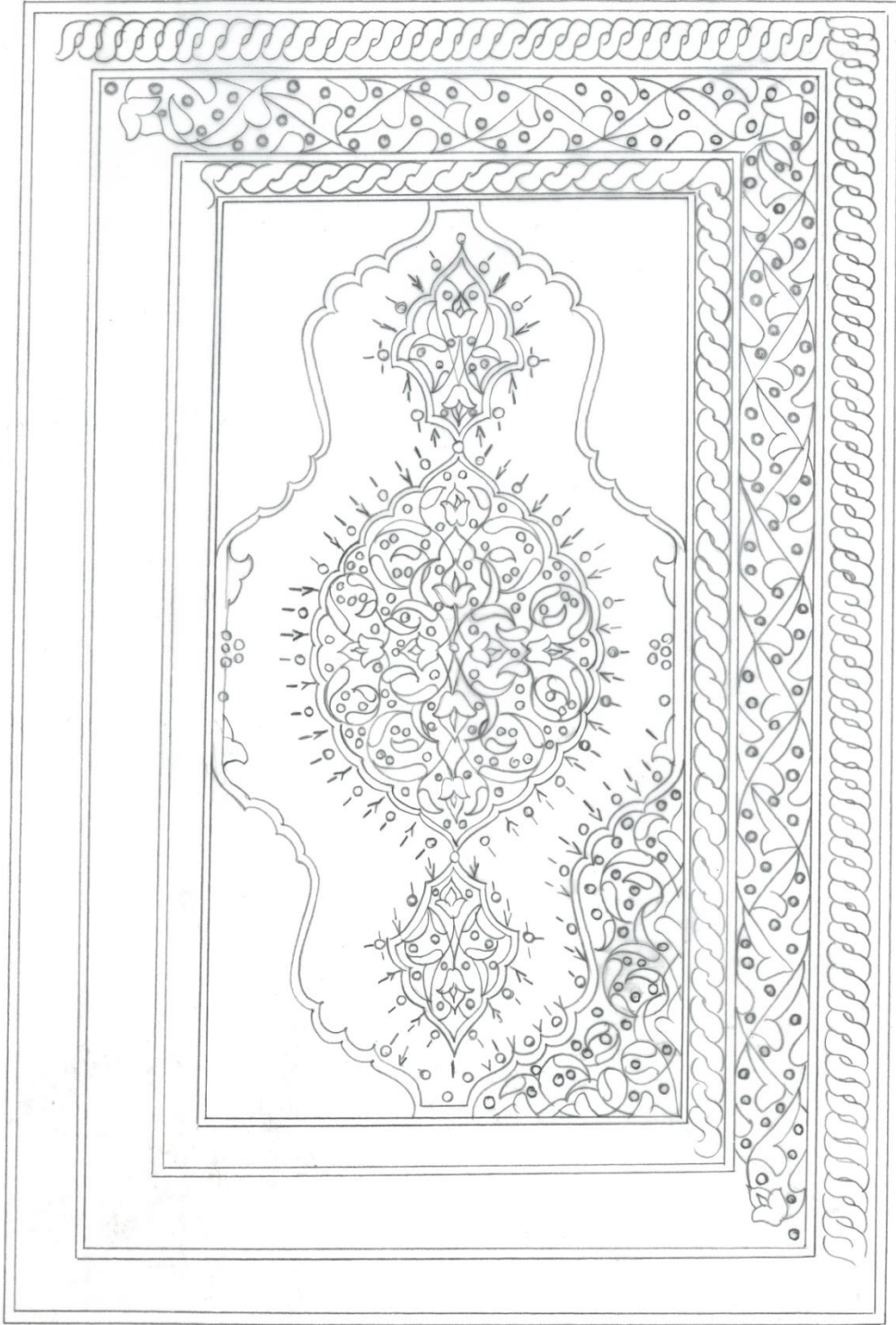
Eserde durak motifleri birbirinin tekrarı şeklinde olup, bu duraklar küçük ve orta boylarda pençlerdir. Motif zeminleri beyaz boyanıp mavi ve lacivert renkle gölgelendirilerek altın alanlara noktasal parlatmalar yapılmıştır.

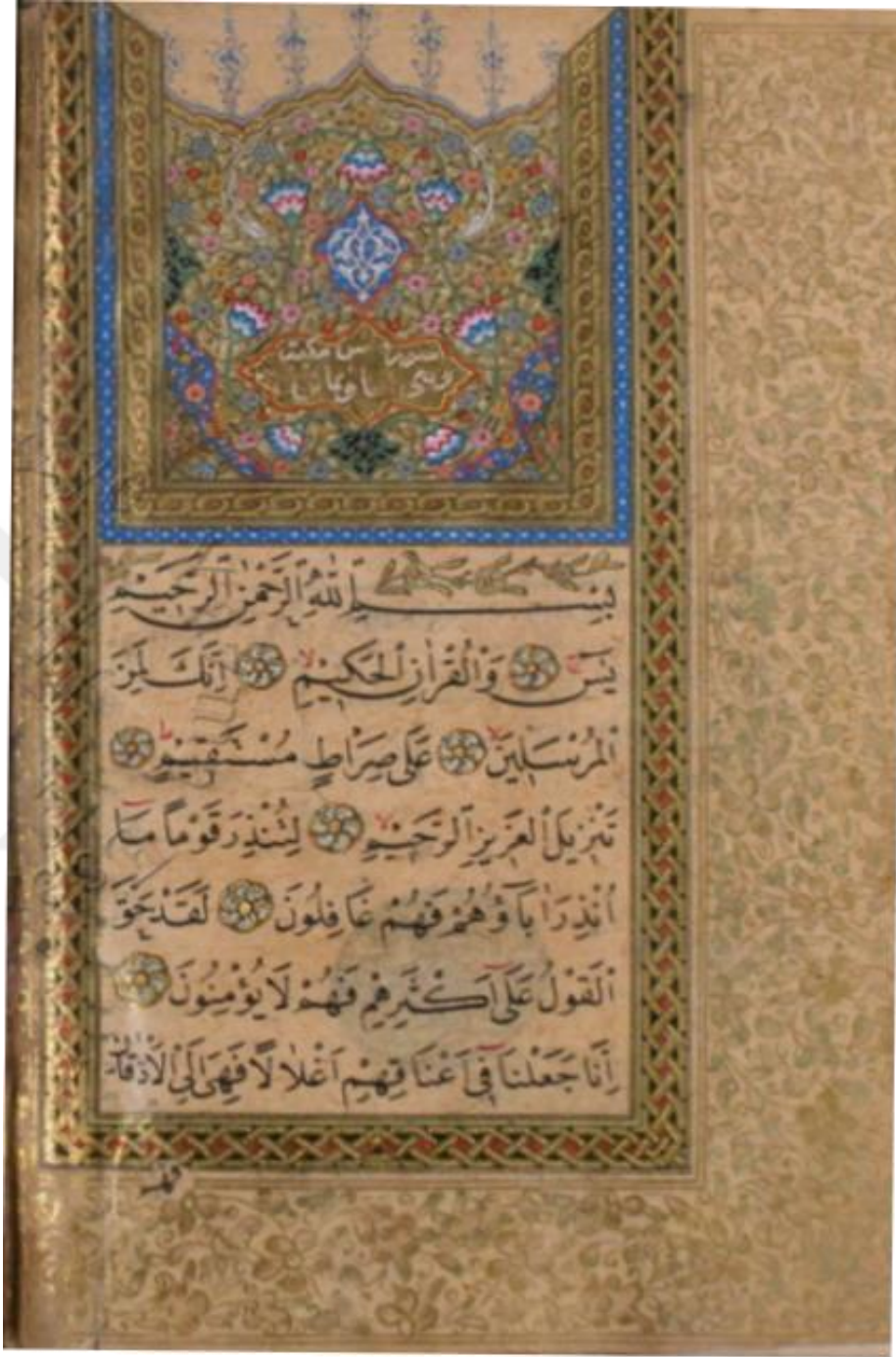

Resim 5.31: En'âm-ı Şerîf- .Klasik Yazma Yekşah Cilt. Kitap Kabı.

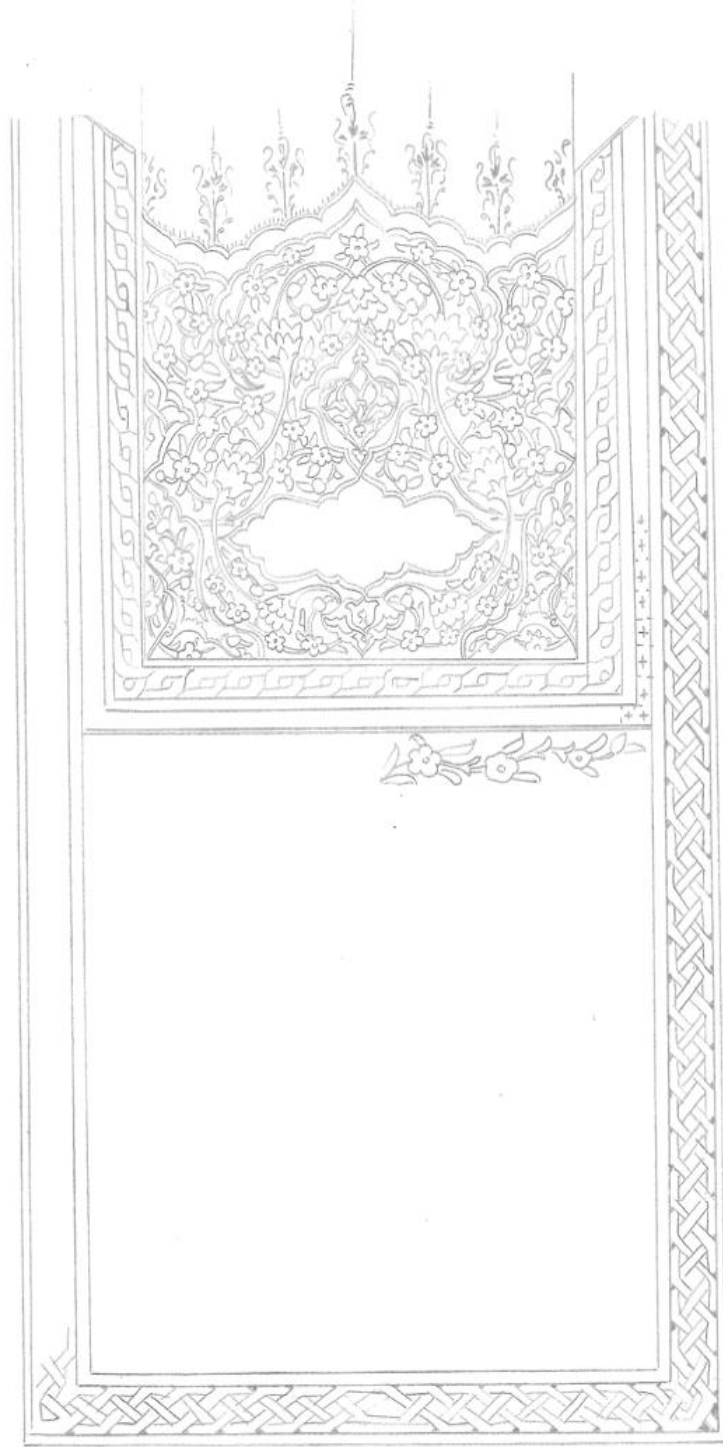

Çizim 5.31: En'âm-1 Şerif -.Klasik Yazma Yekşah Cilt. Kitap Kabı.

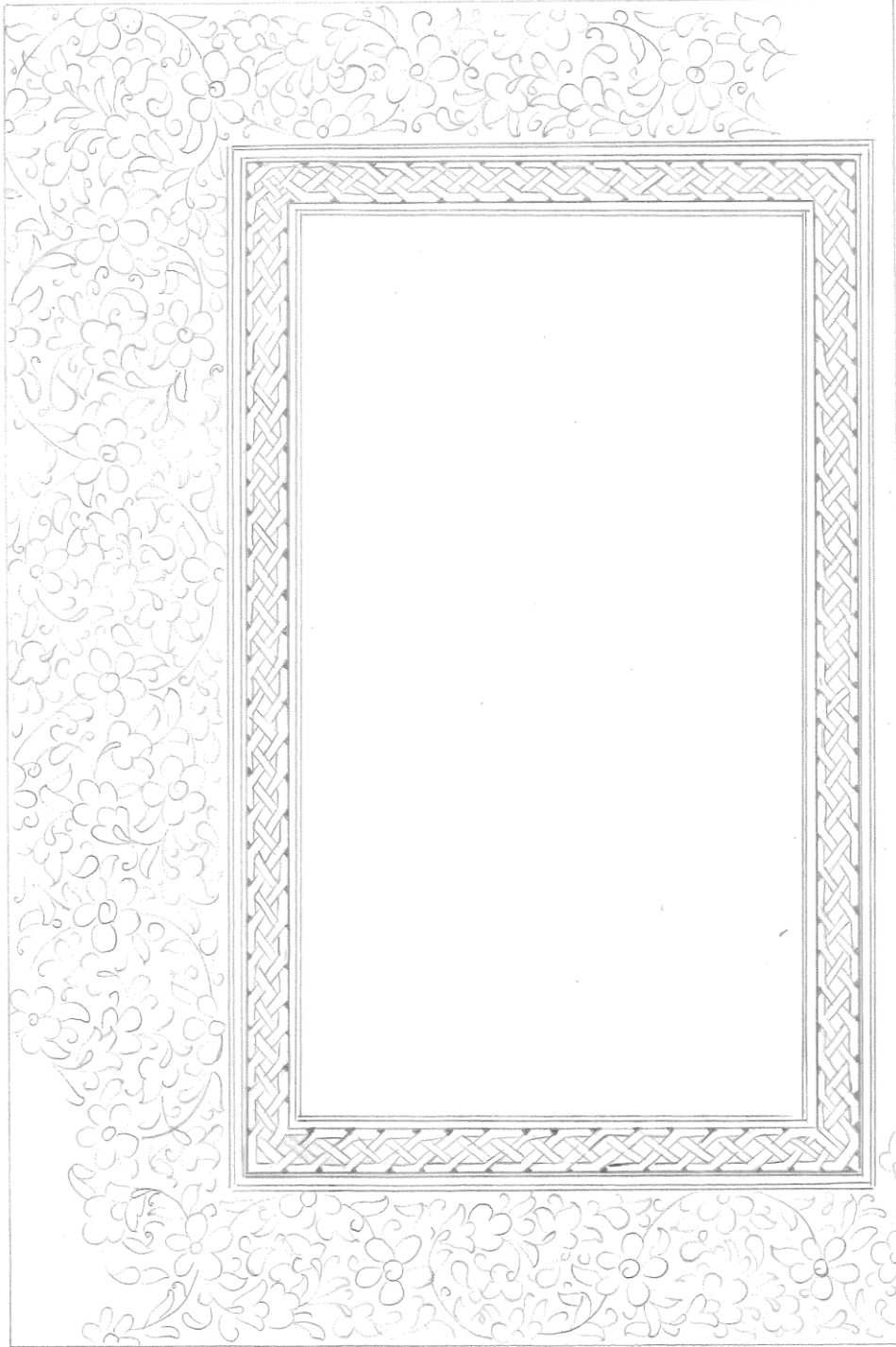

Resim 5.32: En'am-ı Şerif -Klasik Başlık Tezhibi ve Sayfa Kenarı Halkârî. Varak 1a

Çizim 5.32.1: En'âm-ı Şerîf -Klasik Başlık Tezhibi Varak1a

Resim 5.32.2: En'âm-ı Şerîf -Sayfa Kenarı Halkârî. Varak 1b

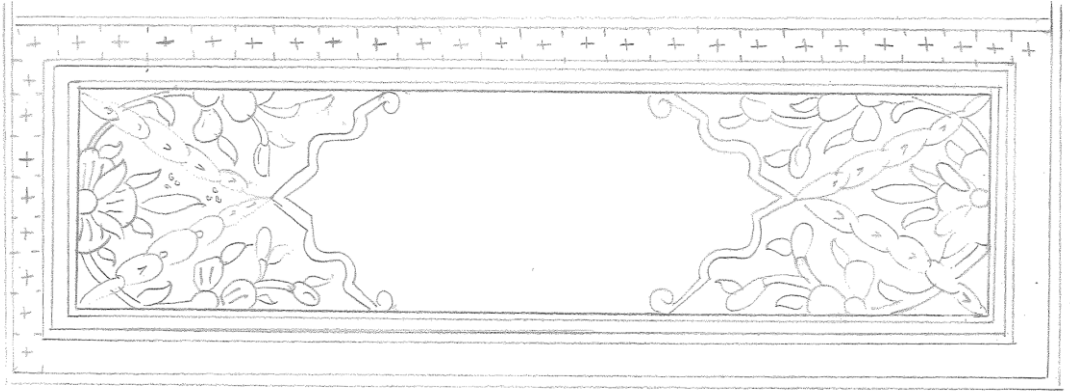

Çizim 5.33.2: En'âm-ı Şerîf -Klasik Gül Tezhibi. Varak 7b

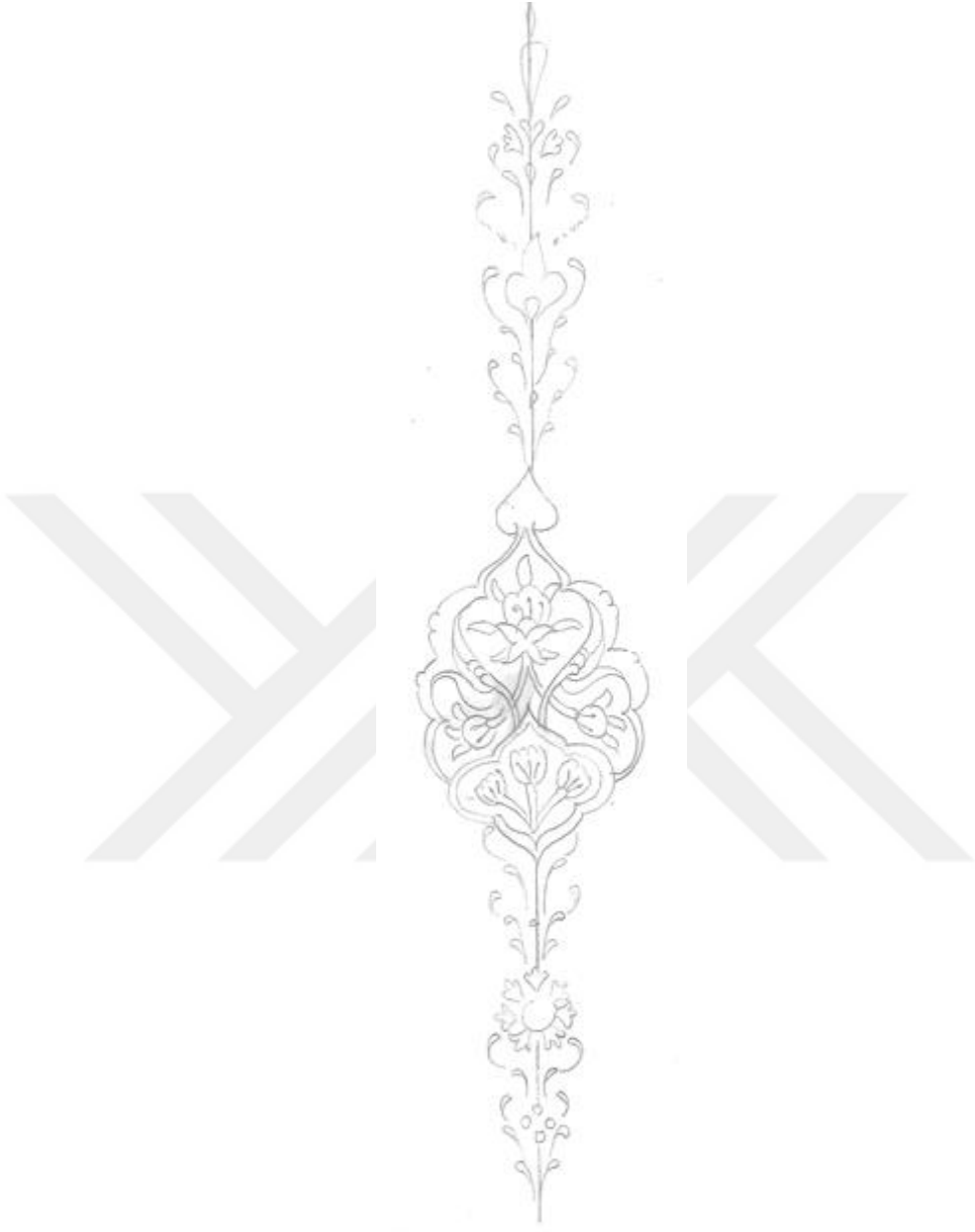

Resim 5.34: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 10a-10b

Çizim 5.34.1: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 10b

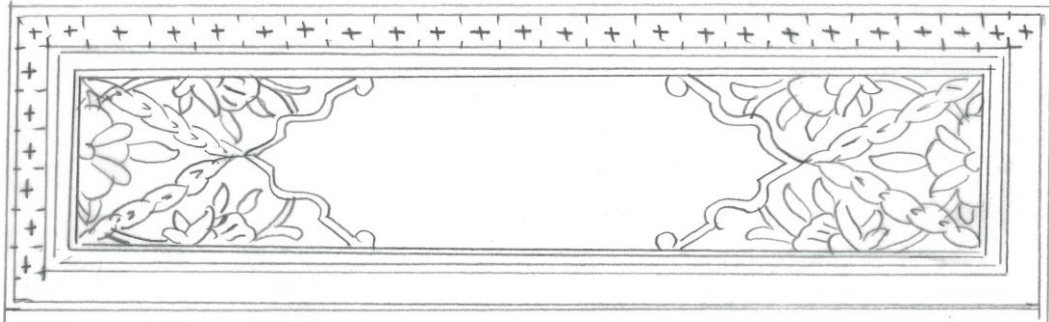

Çizim 5.34.2: En'âm-ı Şerif -Klasik Gül Tezhibi. Varak 10a

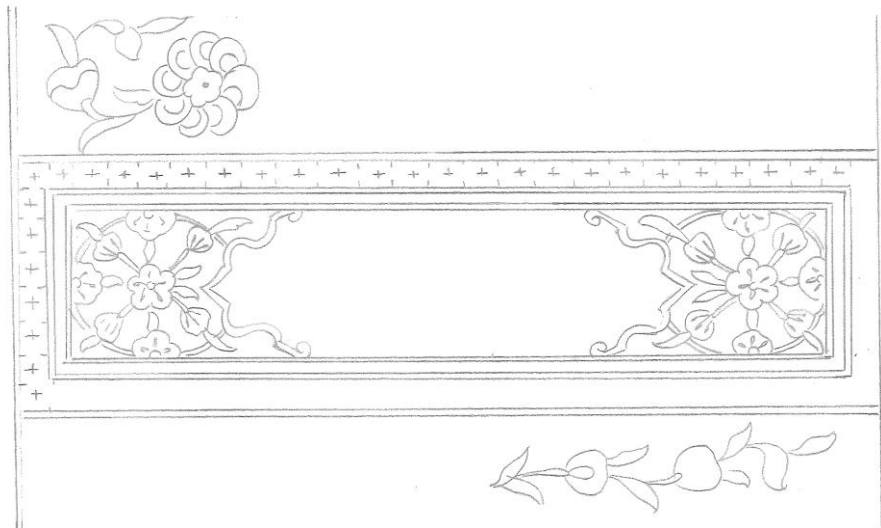
Resim 5.35: En'âm-1 Şerif -Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 14a-14b

Çizim 5.35: En'âm-1 Şerif -Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 14b

Resim 5.36: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 19a-19b

Çizim 5.36.1: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 19b

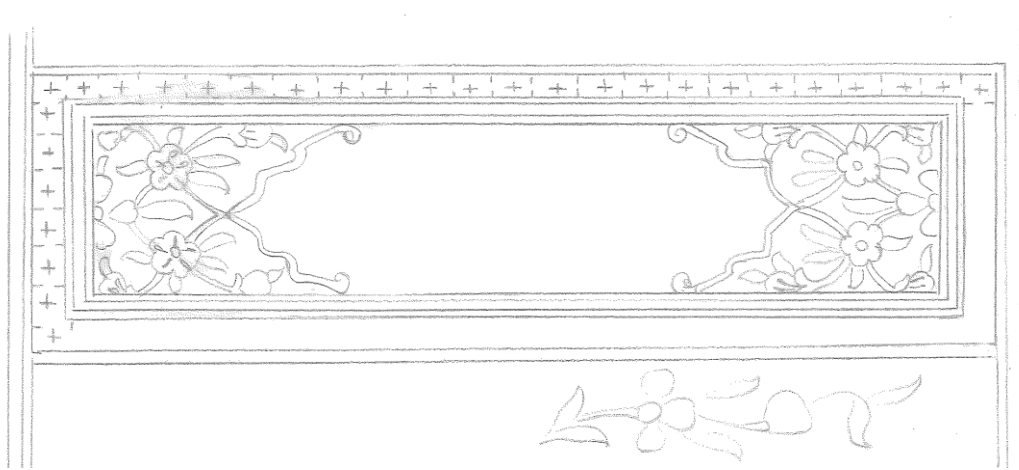

Çizim 5.36.2: En'âm-ı Şerîf -Klasik Gül Tezhibi. Varak 19b

Resim 5.37: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 22a-22b

Çizim 5.37.1: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 22a

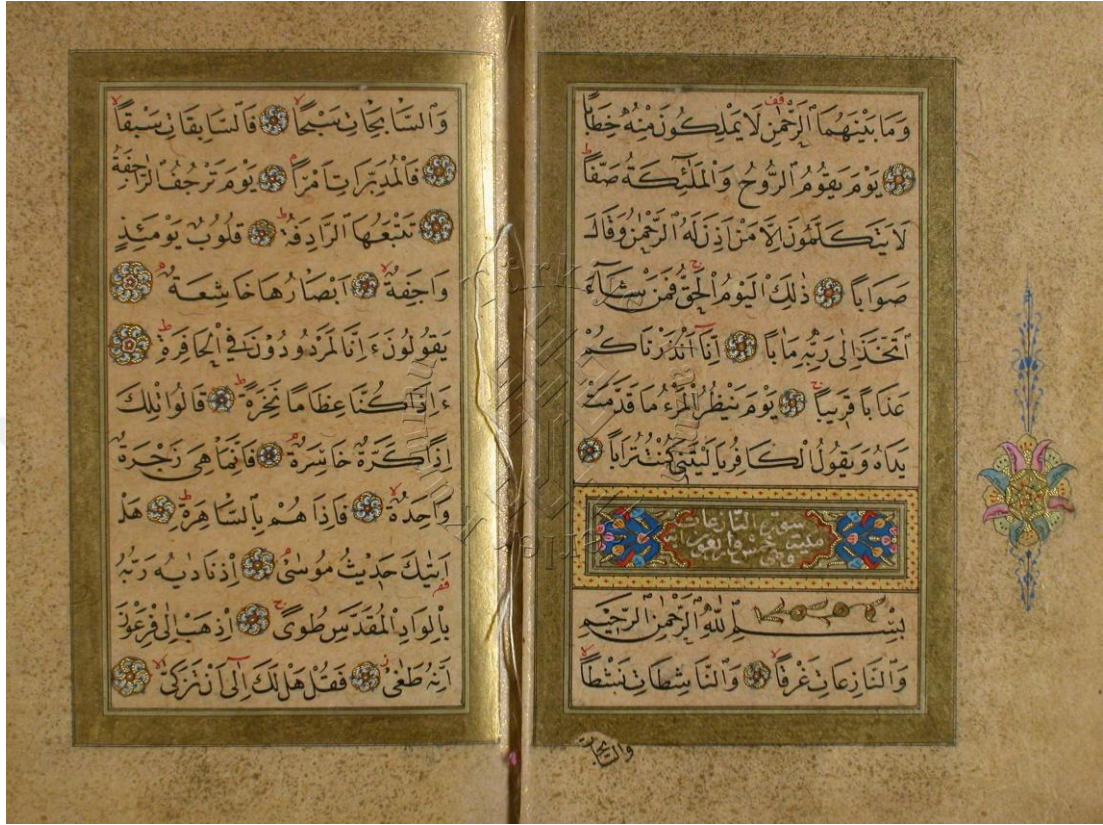
Çizim 5.37.2: En'âm-ı Şerif -Klasik Gül Tezhibi. Varak 22a

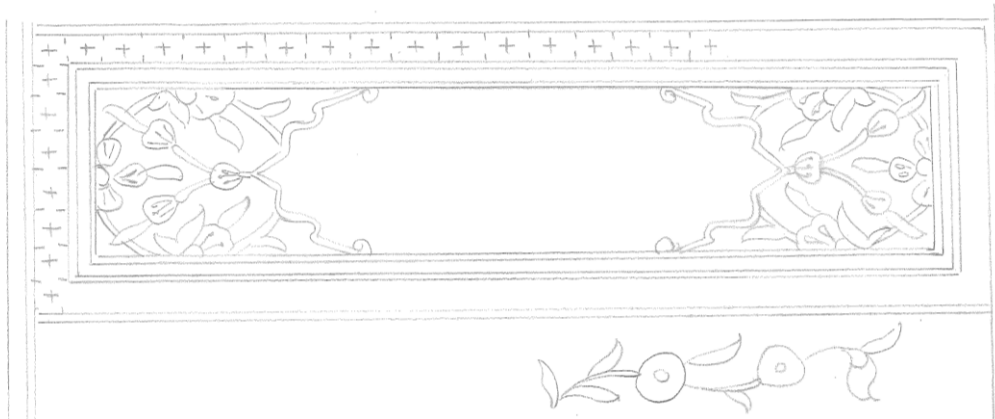

Çizim 5.38.2: En'âm-ı Şerif -Klasik Gül Tezhibi. Varak 24b

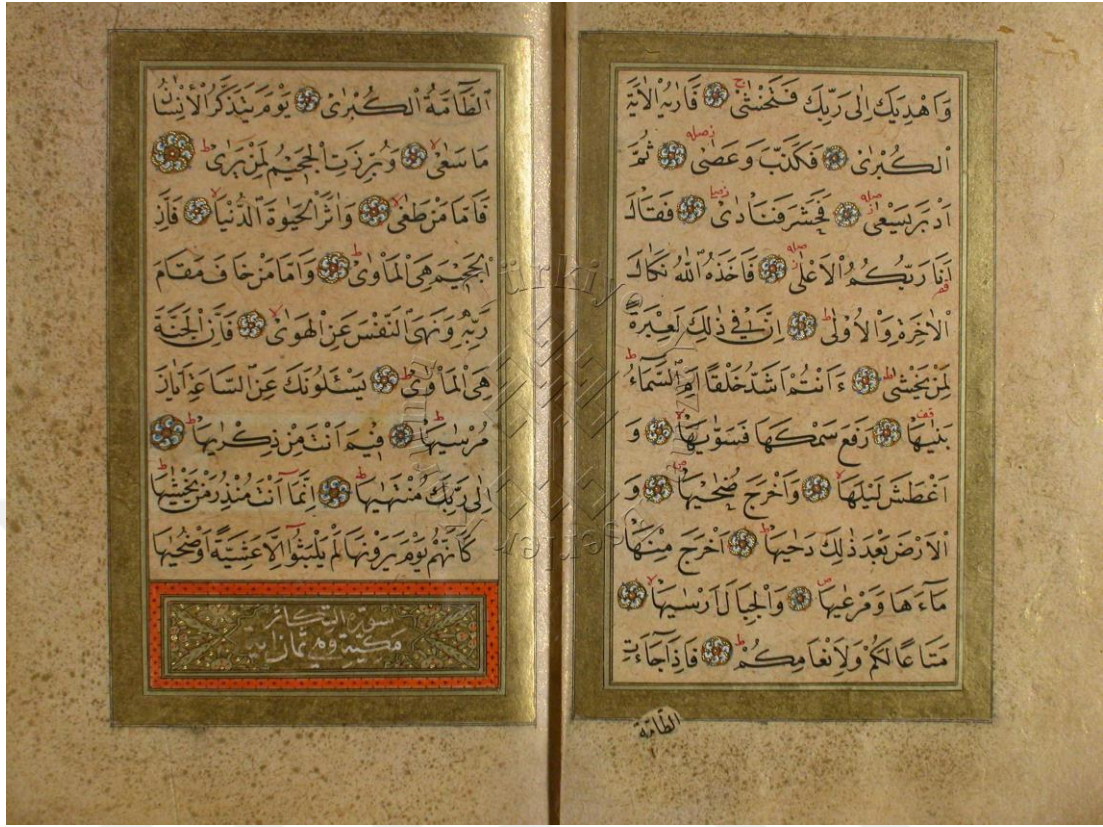
Resim 5.39: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 26a-26b

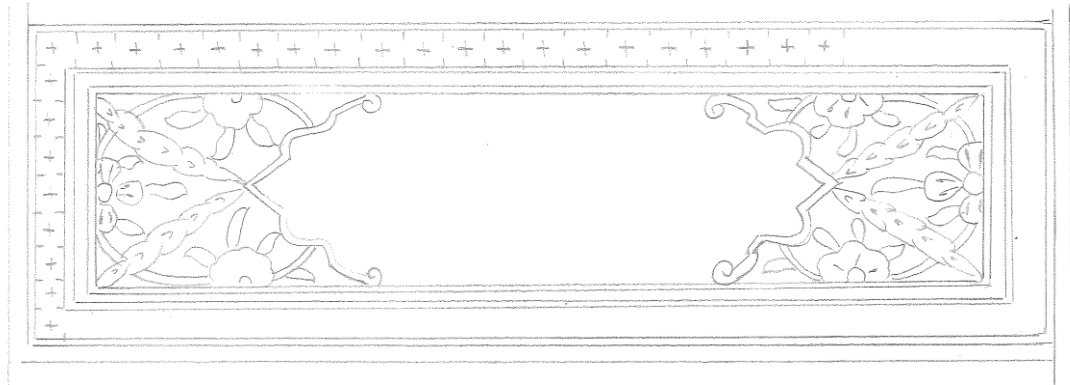
Çizim 5.39.1: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 26a

Çizim 5.39.2: En'âm-ı Şerif -Klasik Gül Tezhibi. Varak 26a

Resim 5.40: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak.27a-27b

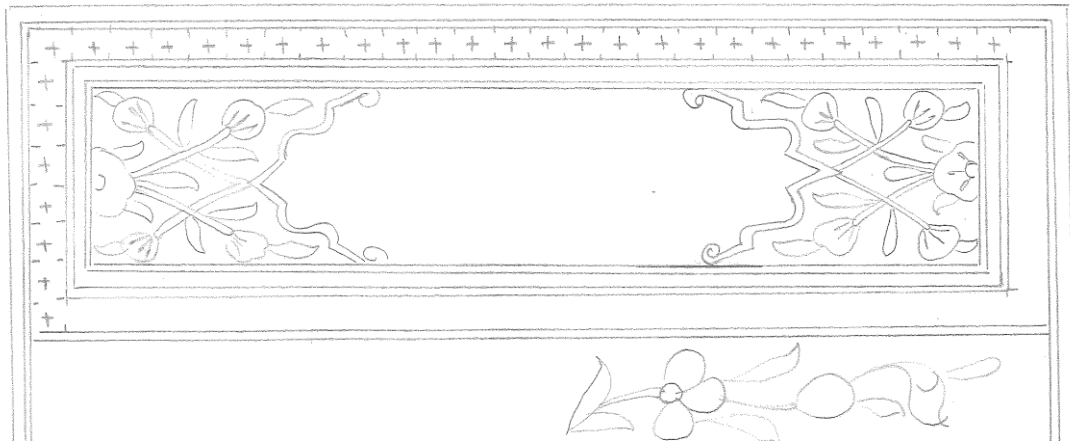

Çizim 5.40: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak.27b

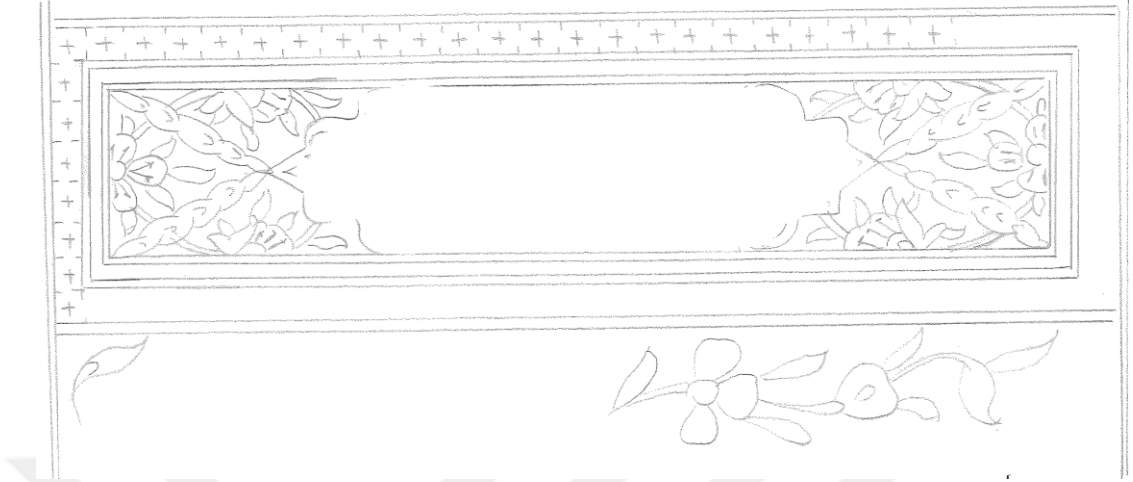

Resim 5.41: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 28a-28b

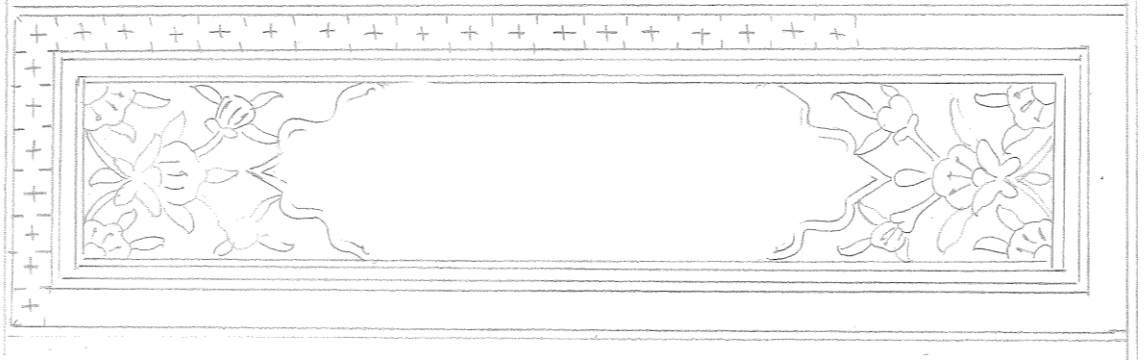

Çizim 5.41.1: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 28b

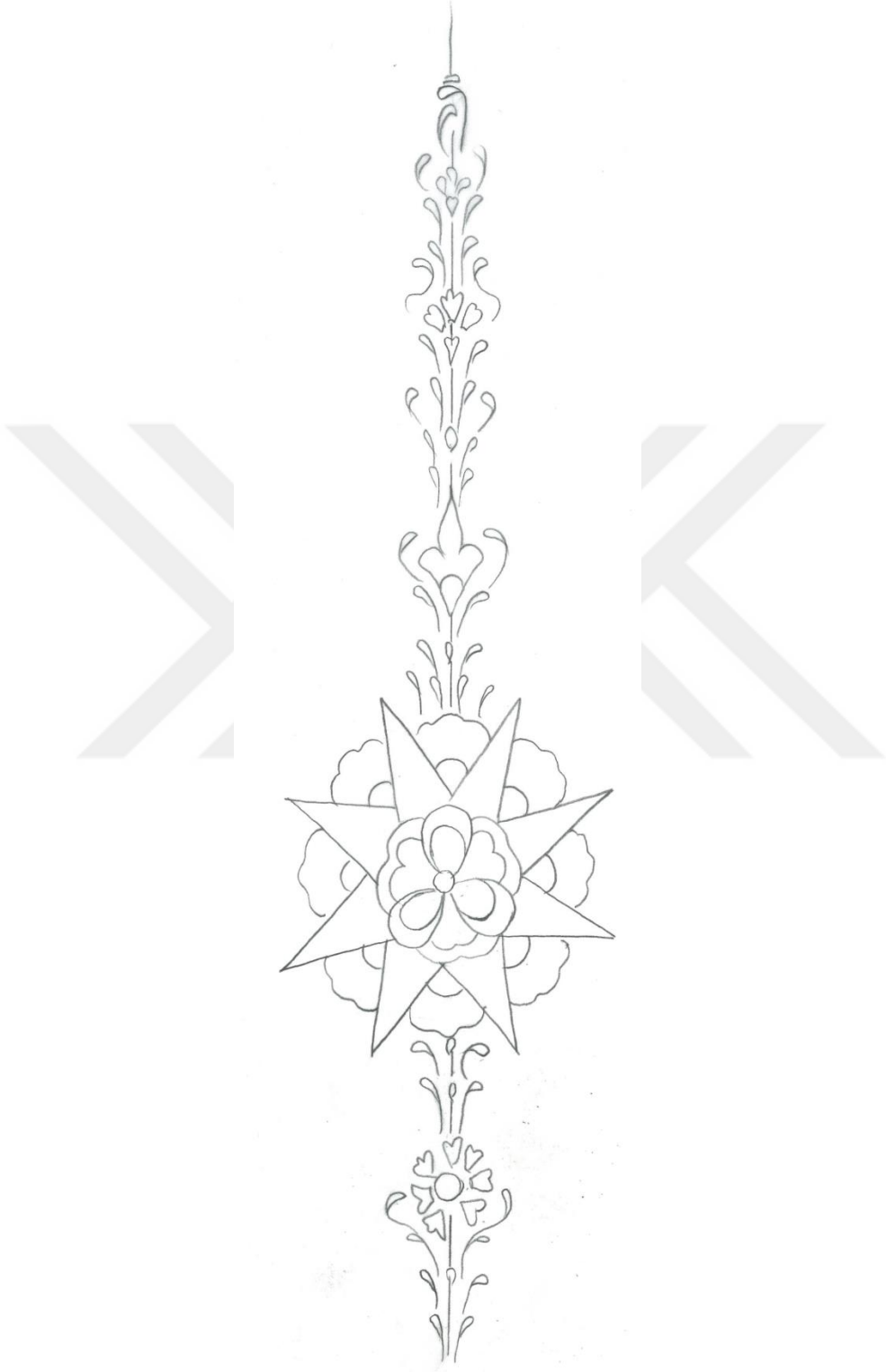

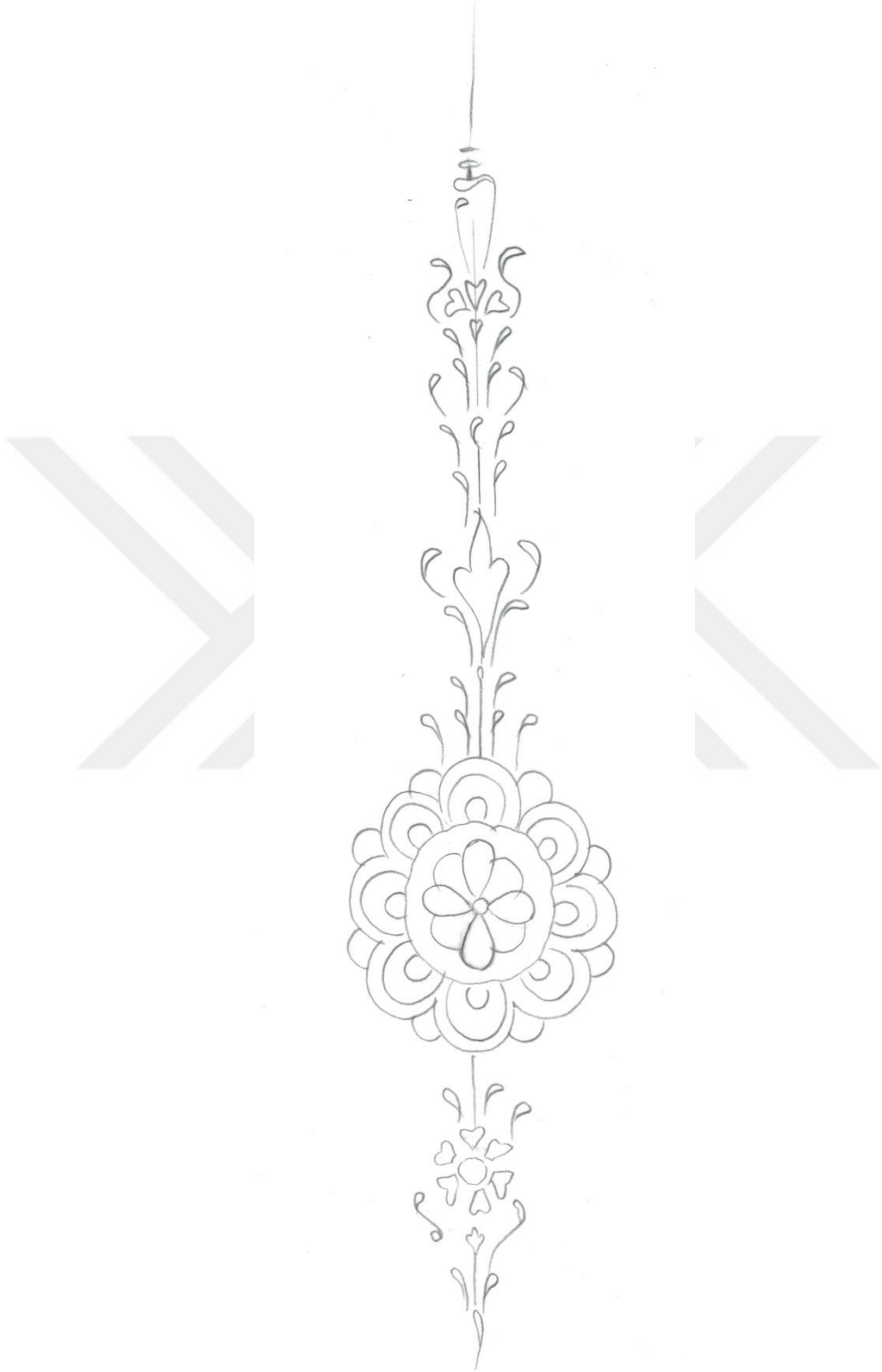
Çizim 5.41.2: En'âm-ı Şerîf –Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 28b

Çizim 5.41.3: En'âm-ı Şerîf - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 28a

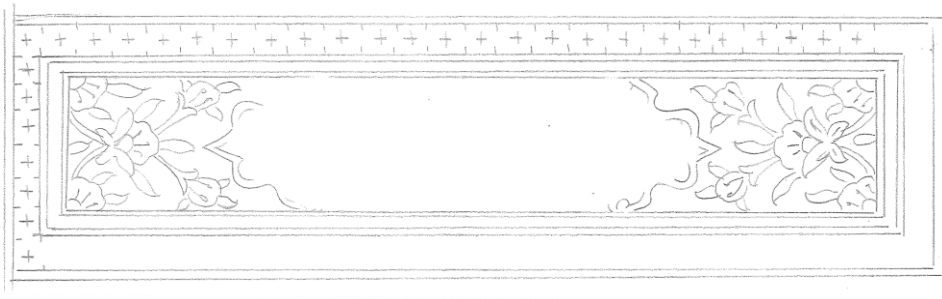
Çizim 5.41.4: En'âm-ı Şerîf -Klasik Gül Tezhibi. Varak 28a

Çizim 5.41.5: En'âm-ı Şerîf - Klasik Gül Tezhibi. Varak 28b

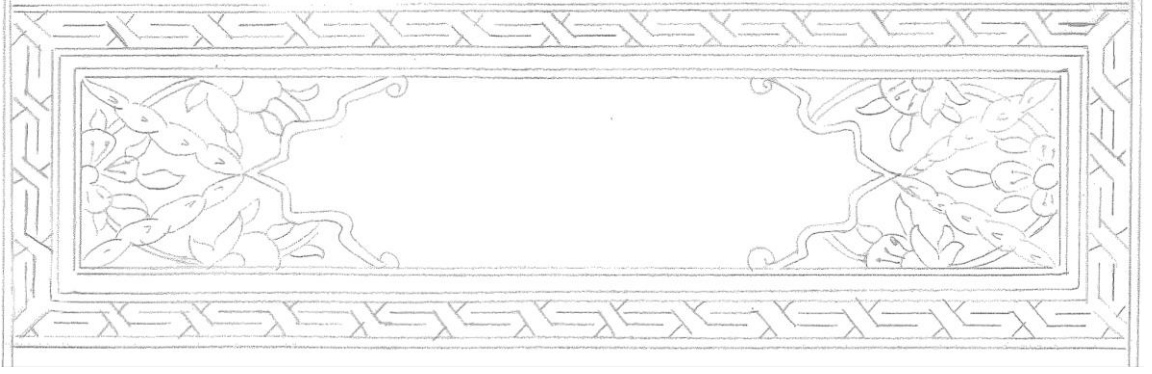

Resim 5.42: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 29a-29b

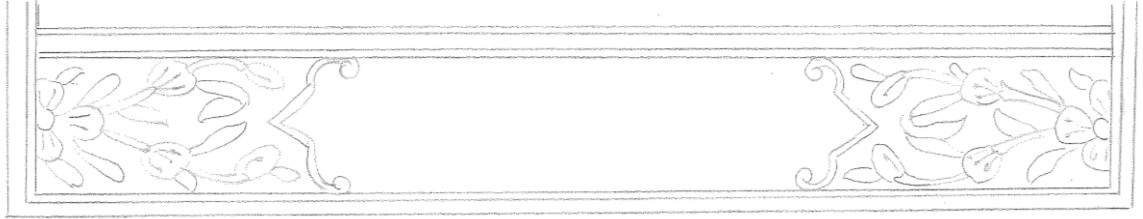

Çizim 5.42.1: En'âm-ı Şerif - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 29b

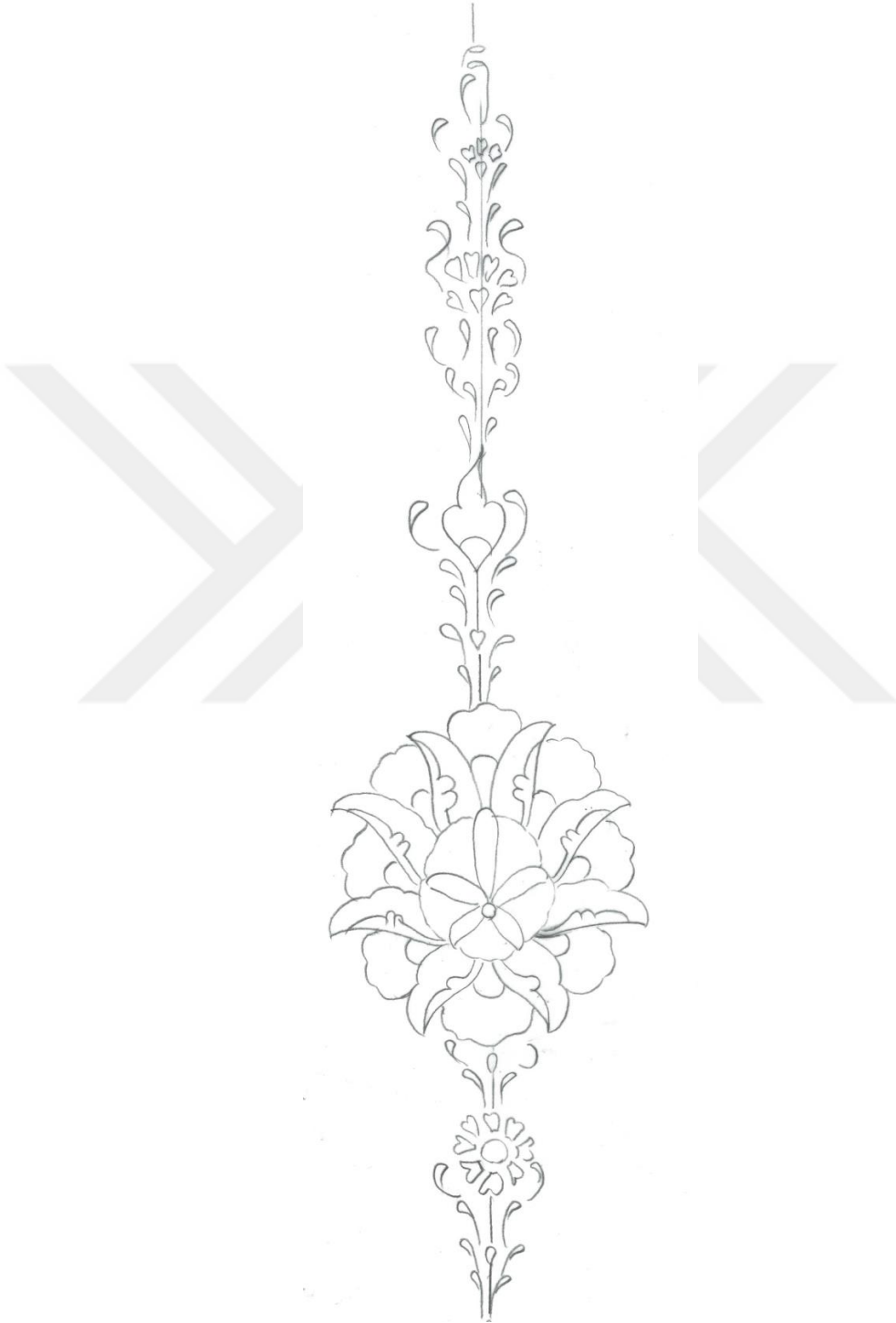

Çizim 5.42.2: En'âm-ı Şerîf - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 29a

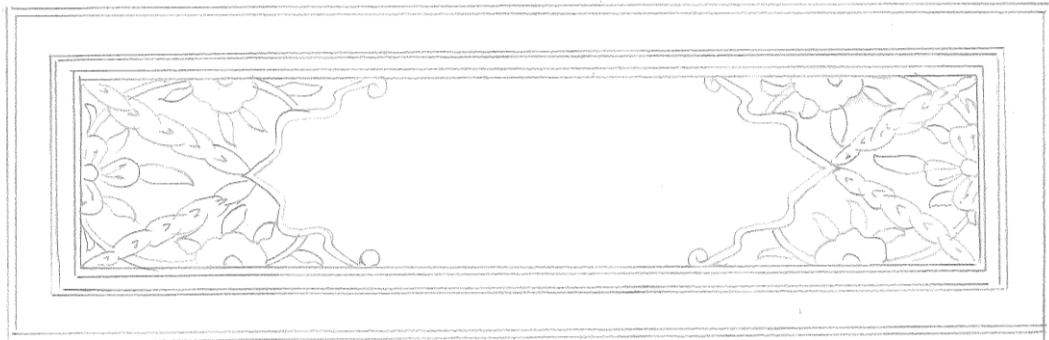
Çizim 5.42.3: En'âm-ı Şerîf - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 29a-29b

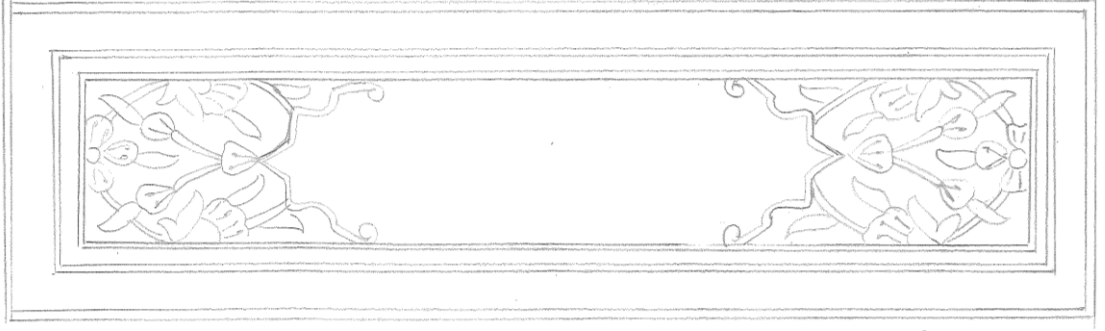
Çizim 5. 42.4: En'âm-ı Şerîf – Klasik Gül Tezhibi Varak 29a-29b

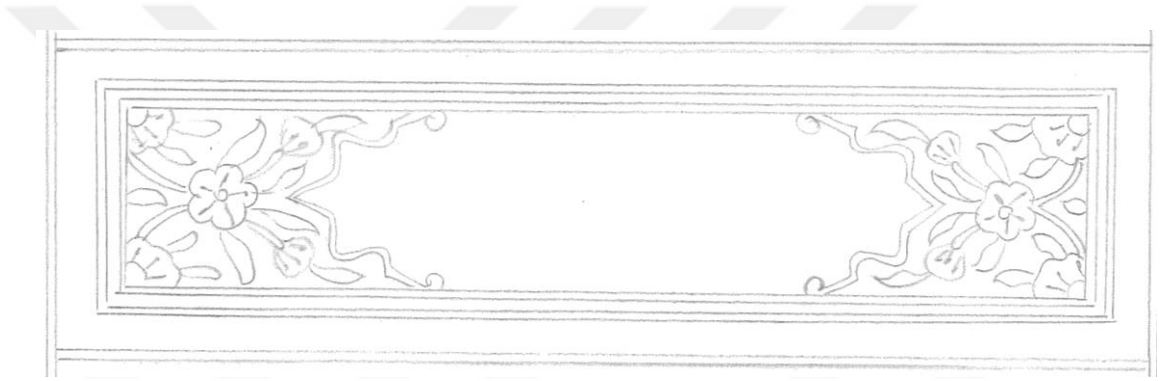
Resim 5.43: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 30a-30b

Çizim 5.43.1: En'âm-ı Şerif –Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 30b

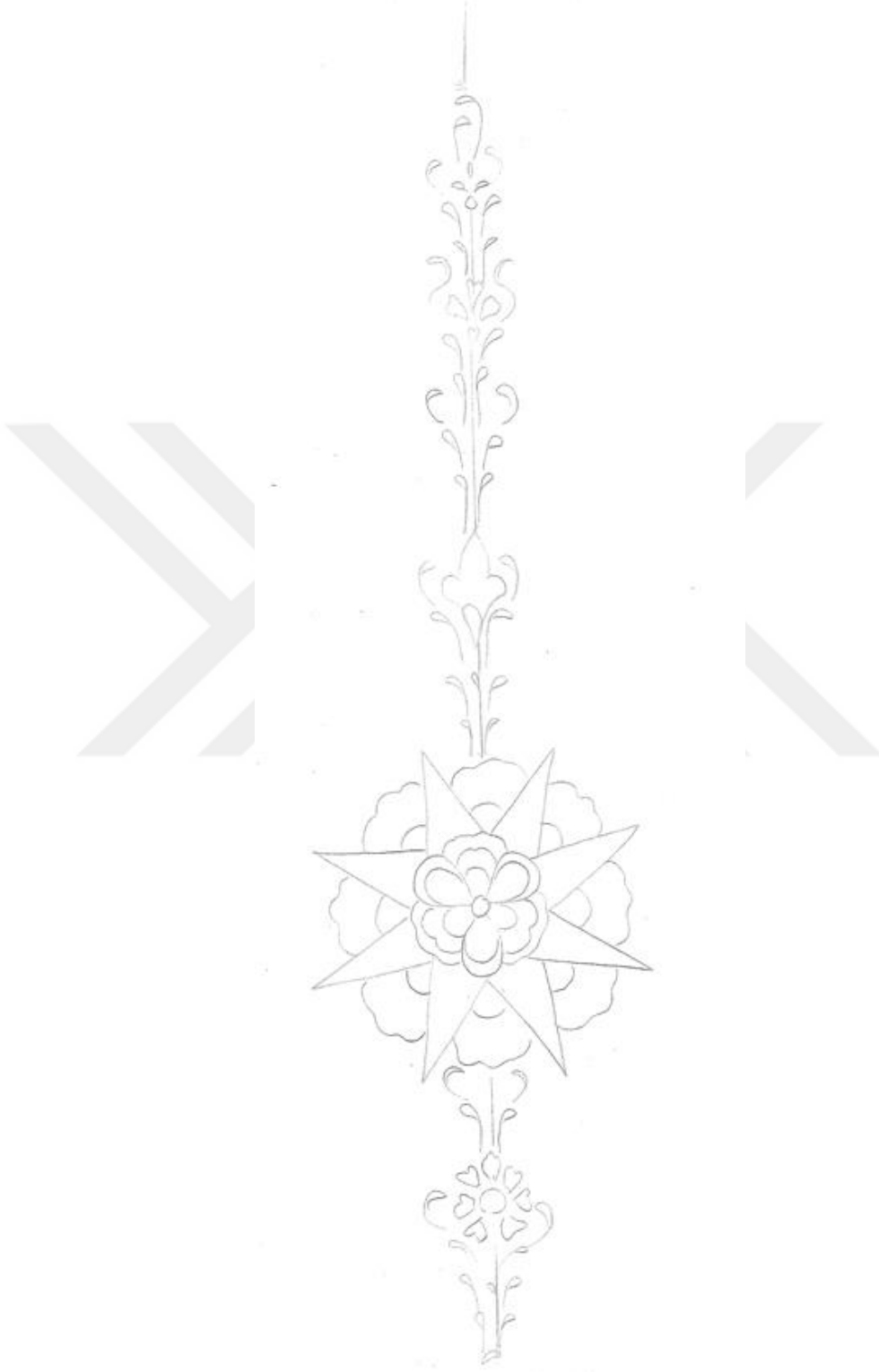

Çizim 5.43.2: En'âm-ı Şerîf - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 30b

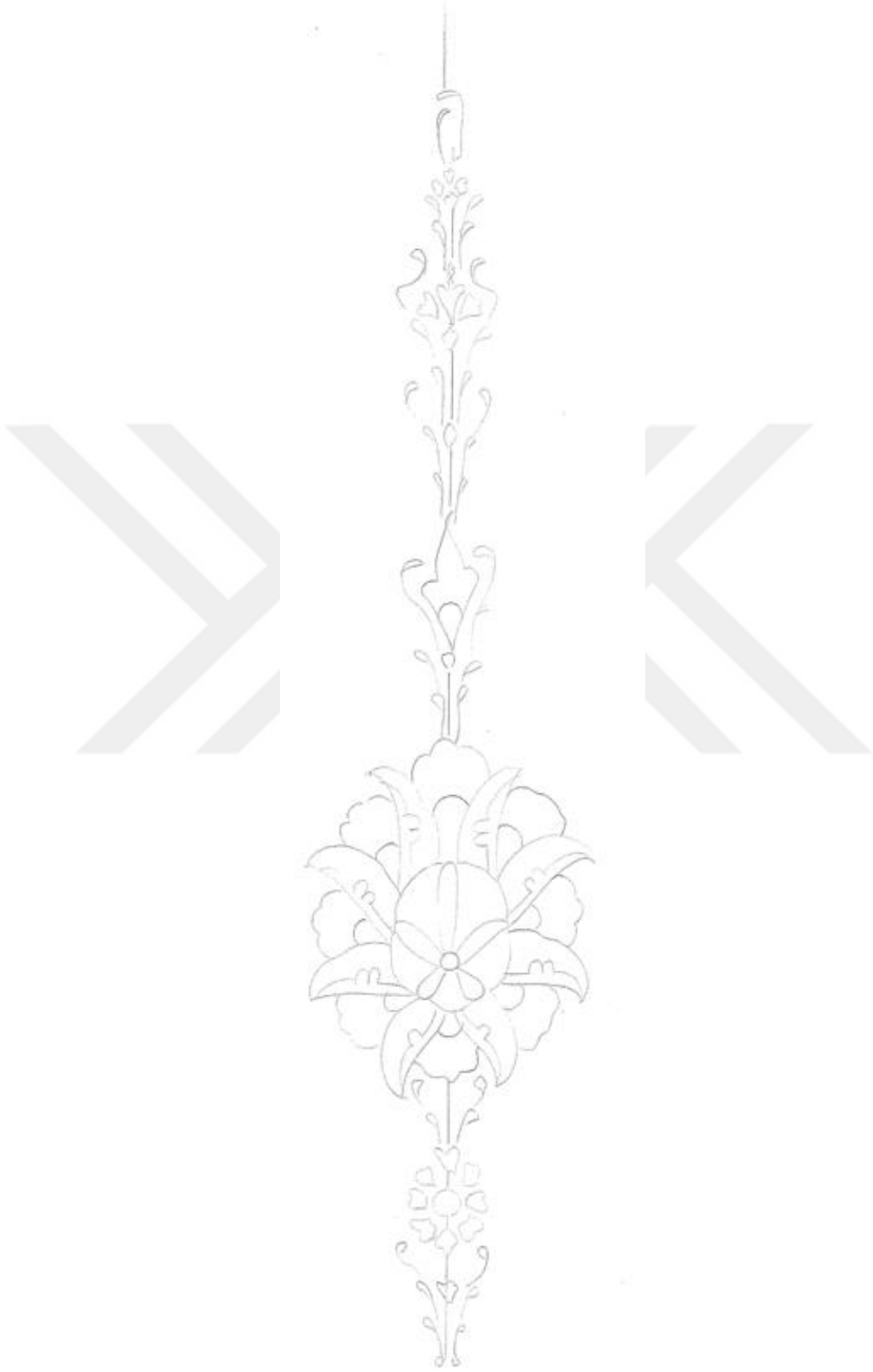

Çizim 5.43.3: En'âm-ı Şerîf - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak30a

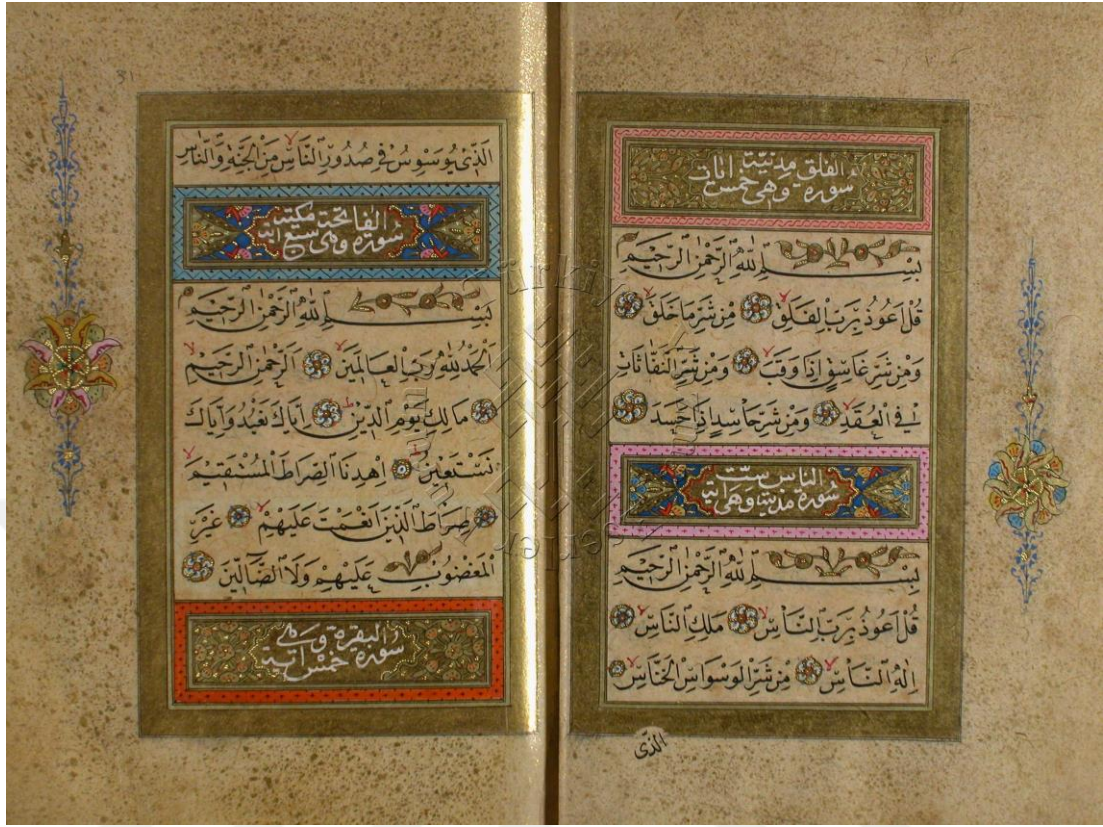

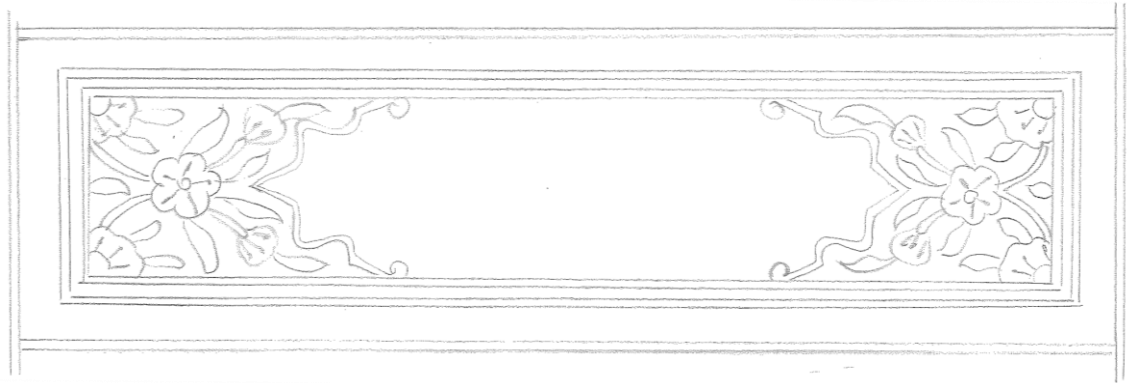
Çizim 5.43.4: En'âm-1 Şerif – Klasik Gül Tezhibi. Varak 30b

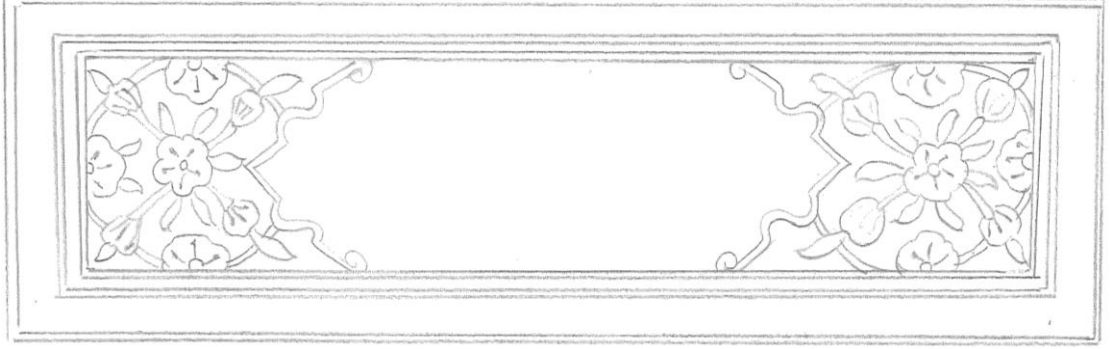
Çizim 5.43.5: En'âm-ı Şerîf –Klasik Gül Tezhibi. Varak 31b

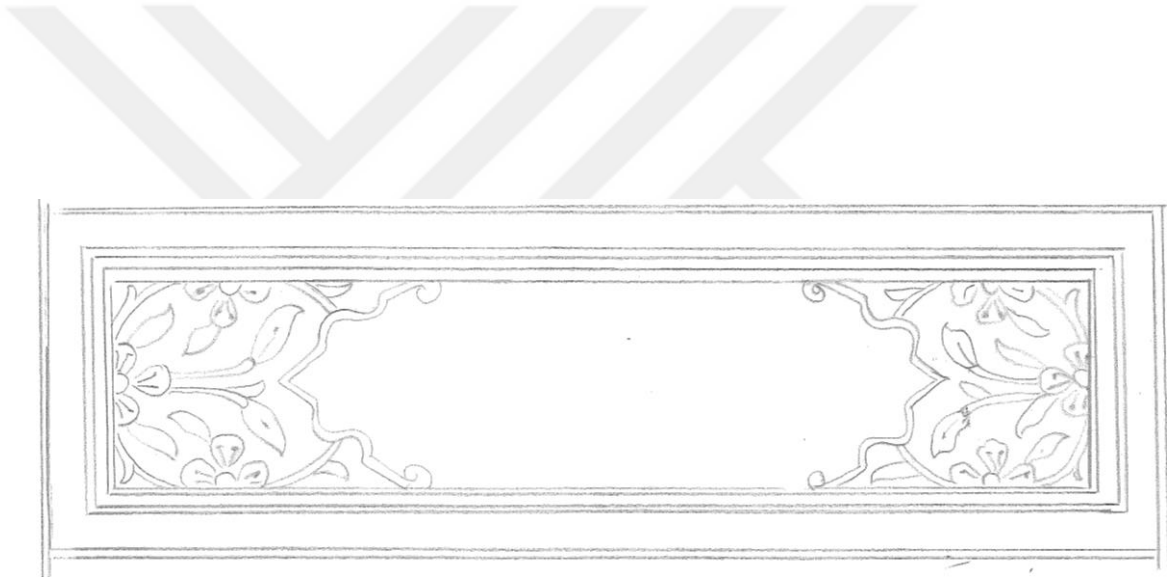
Resim 5.44: En'âm-ı Şerîf –Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 31a-31b

Çizim 5.44.1: En'âm-ı Şerîf - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 31a

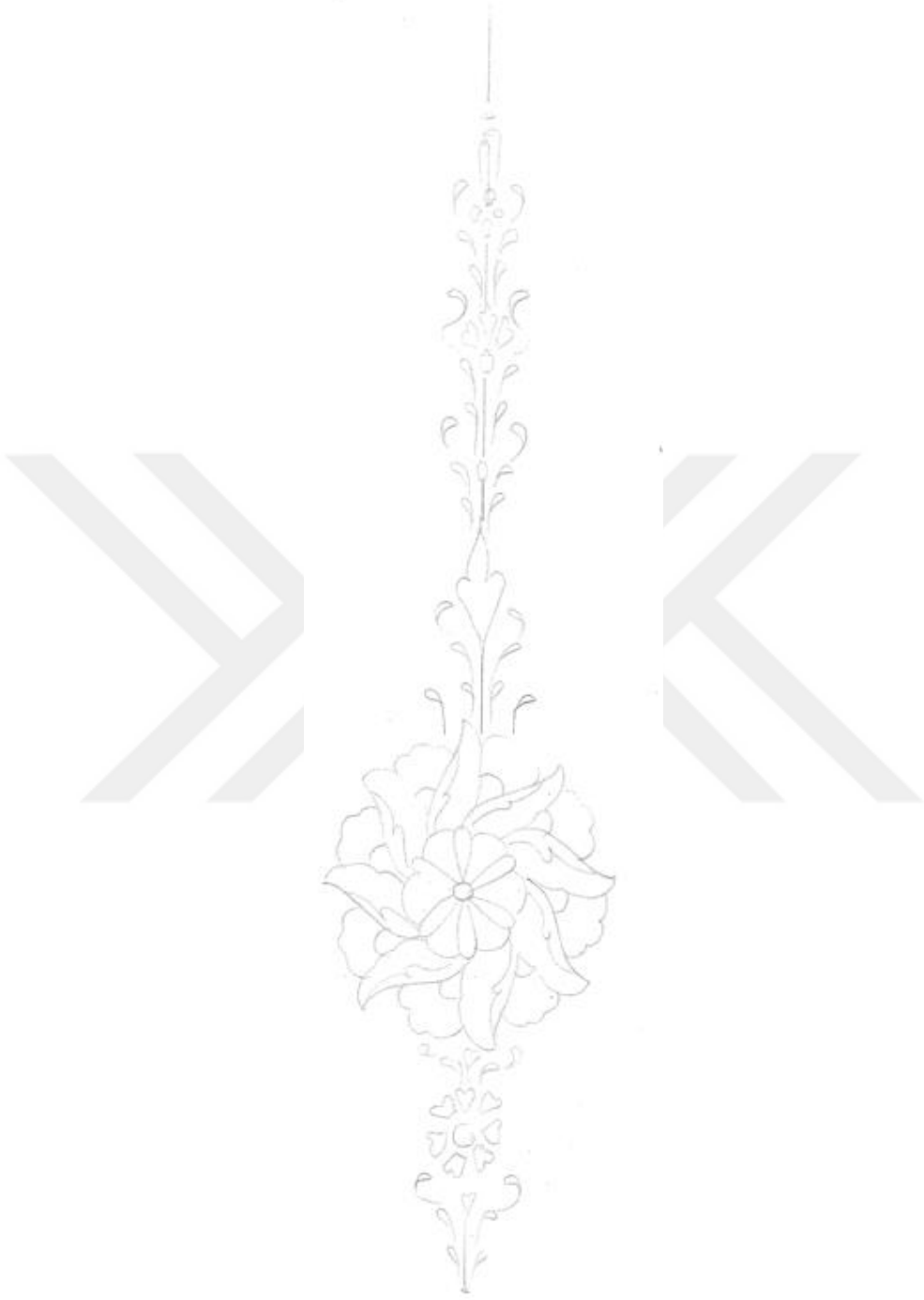

Çizim 5.44.2: En'âm-ı Şerîf -Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 31b

Çizim 5.44.3: En'âm-ı Şerîf - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 31a

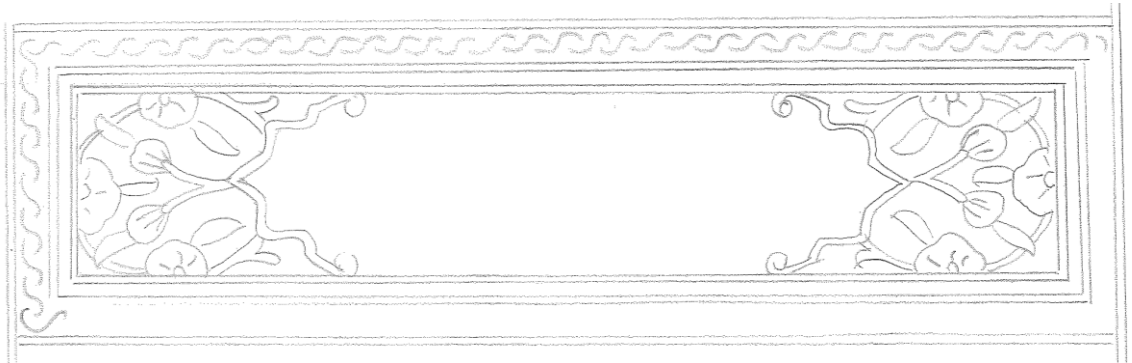

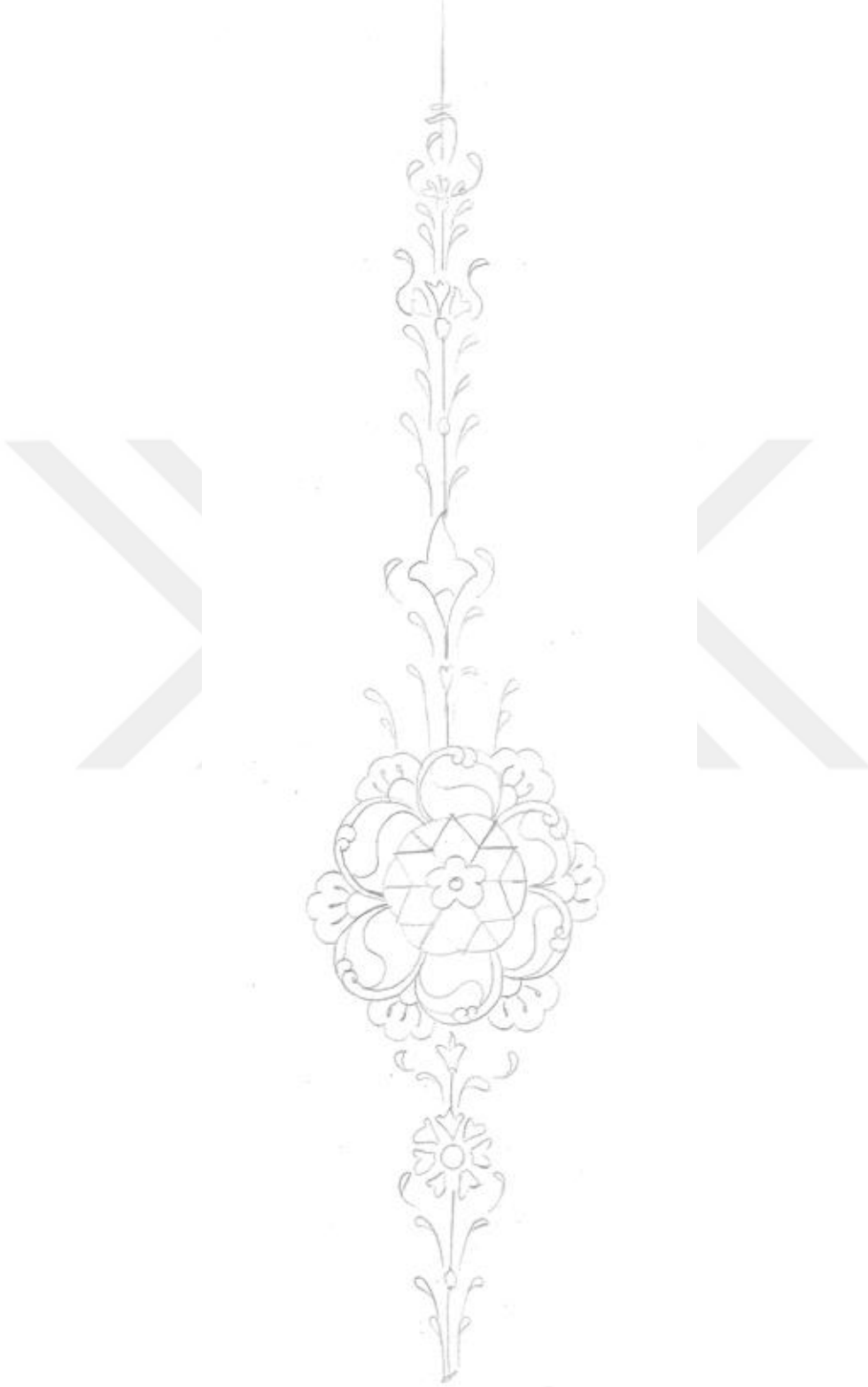
Çizim 5.44.4: En'âm-ı Şerîf - Klasik Gül Tezhibi. Varak 31a

Resim 5.45: En'âm-ı Şerif - Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 32a-32b

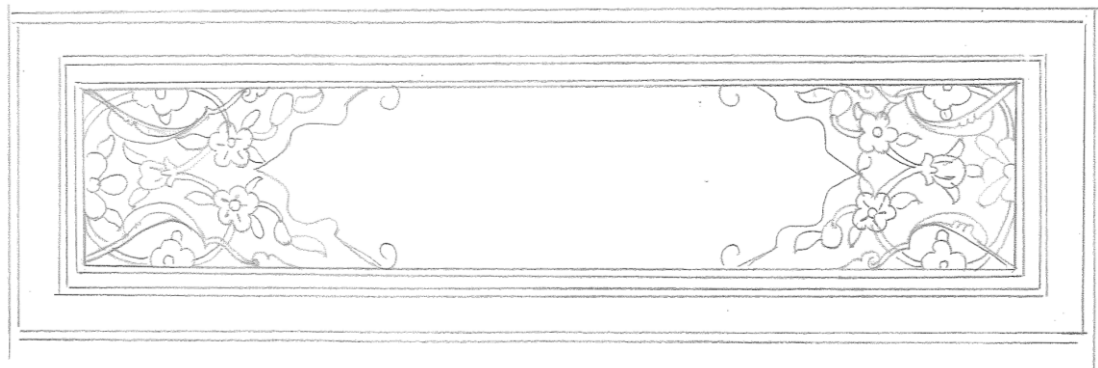
Çizim 5.45.1: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 32a

Çizim 5.45.2: En'âm-ı Şerif - Klasik Gül Tezhibi. Varak 32b

Resim 5.46: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 33a-33b

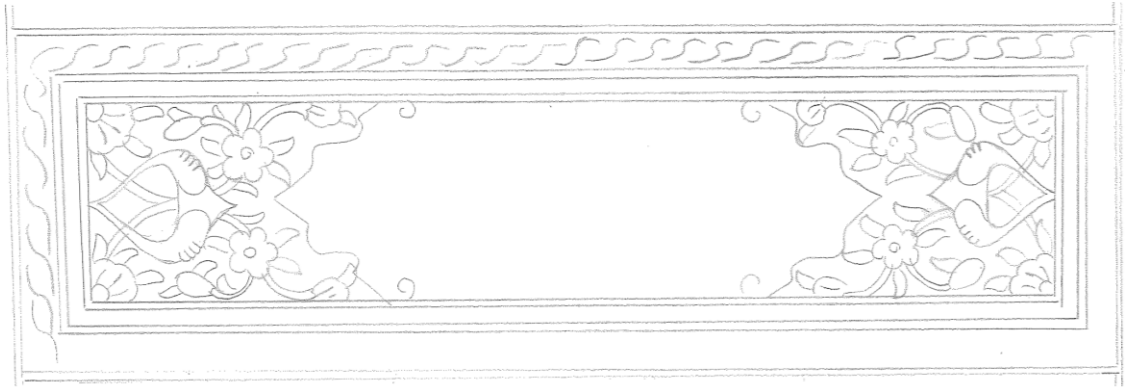

Çizim 5.46: En'âm-ı Şerif –Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 33b

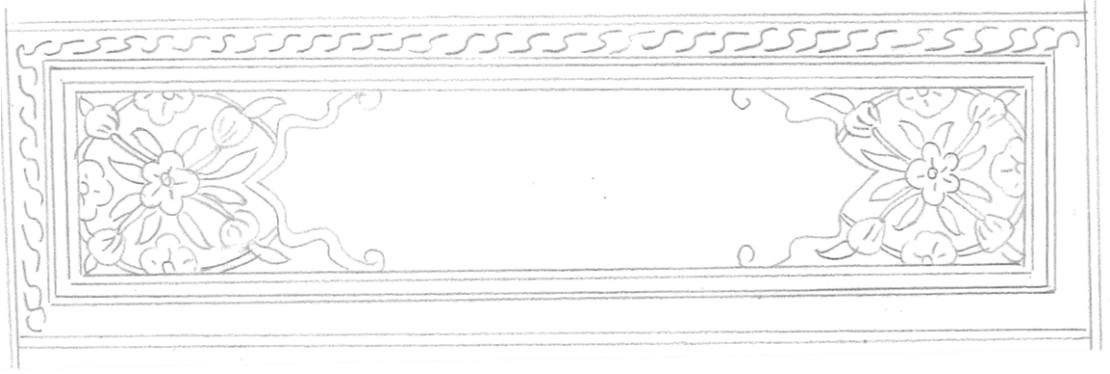

Resim 5.47: En'âm-ı Şerif- Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 34a-34b

Çizim 5.47.1: En'âm-ı Şerif - Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 34b

Çizim 5.47.2: En'âm-ı Şerîf -Klasik Tezhip. Varak 34a

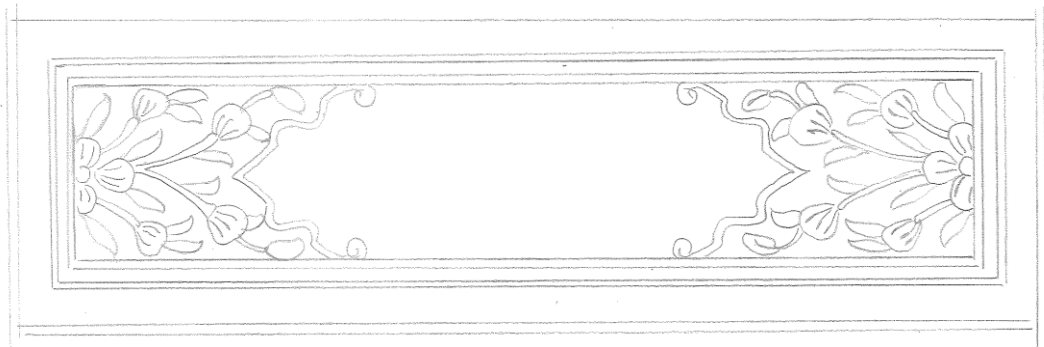

Çizim 5.47.3: En'âm-ı Şerif -Klasik Gül Tezhibi. Varak 34a-34b

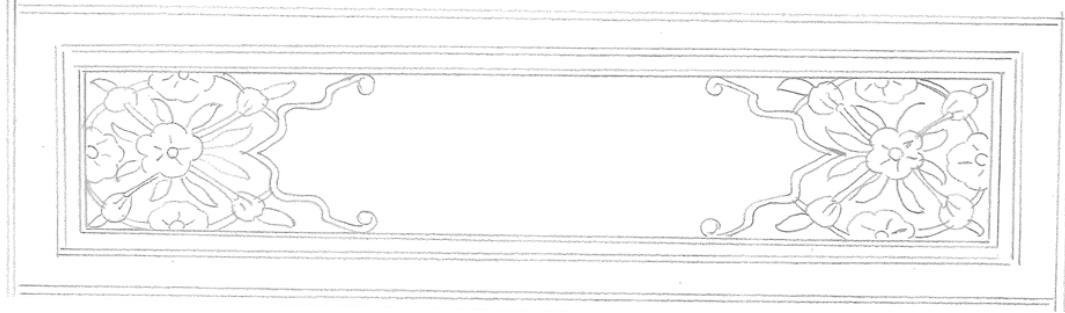

Resim 5.48: En'âm-ı Şerîf - Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 35a-35b

Çizim 5.48.1: En'âm-ı Şerîf -Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 35a

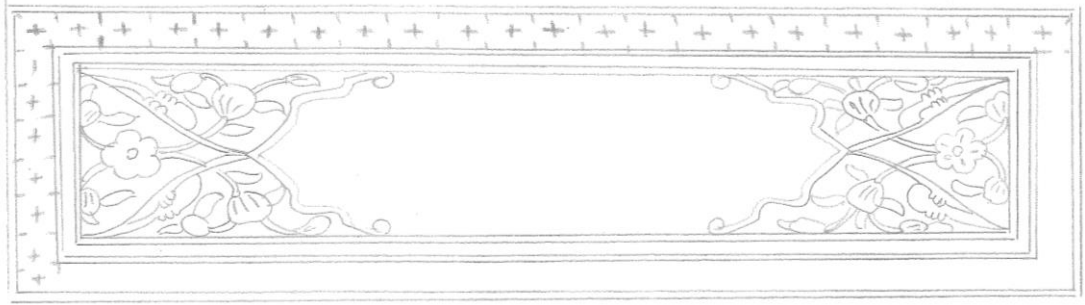

Çizim 5.48.2: En'âm-ı Şerîf – Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 35b

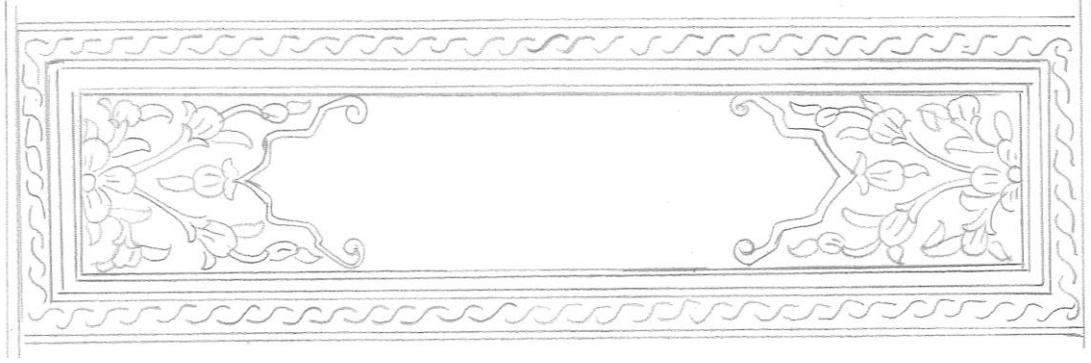
Resim 5.49: En'âm-ı Şerîf -Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 37a-37b

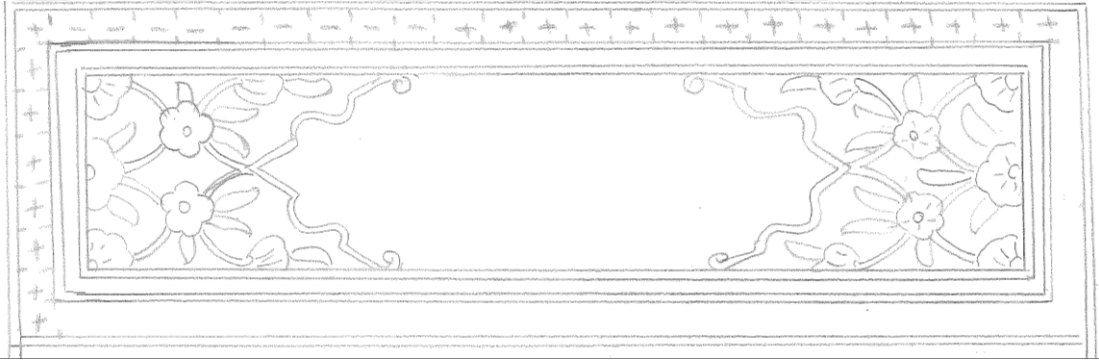
Çizim 5.49: En'âm-ı Şerif –Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 37a

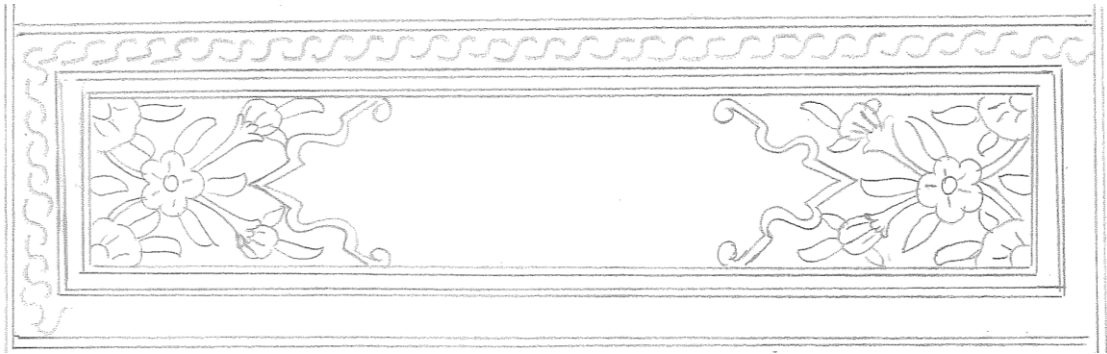
Resim 5.50: En'âm-ı Şerif –Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 38a-38b

Çizim 5.50.1: En'âm-ı Şerîf – Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 38a

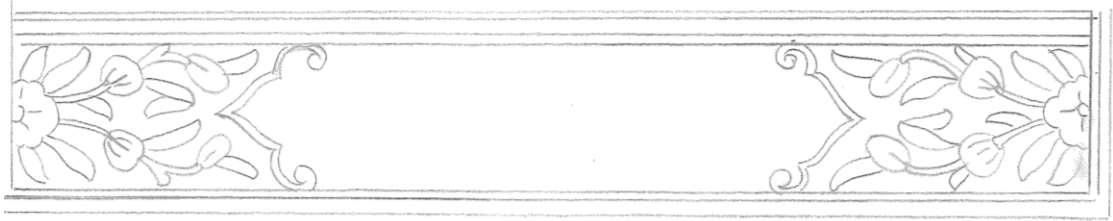

Çizim 5.50.2: En'âm-ı Şerîf - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 38b

Çizim 5.50.3: En'âm-ı Şerîf - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 38b

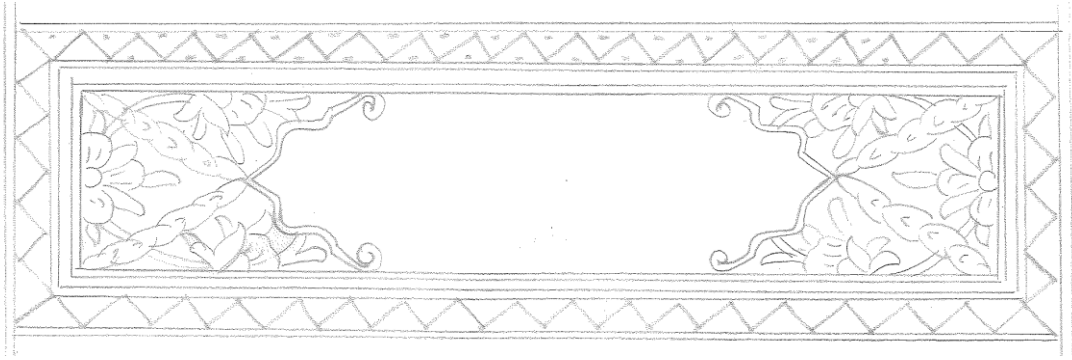

Çizim 5.50.4: En'âm-ı Şerif - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 38b

Resim 5.51: En'âm-ı Şerif - Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 39a- 39b

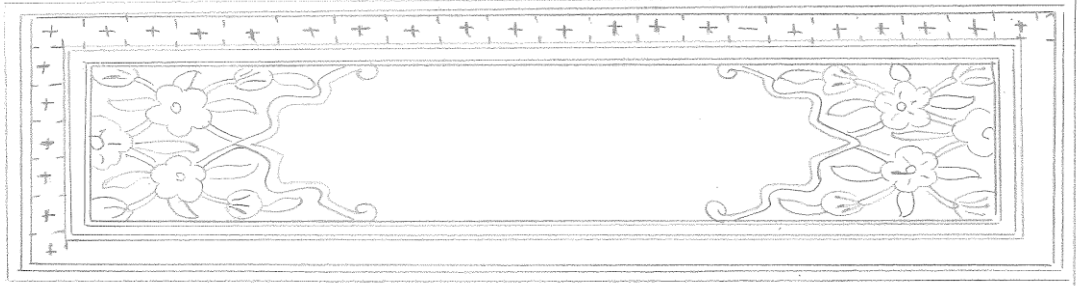

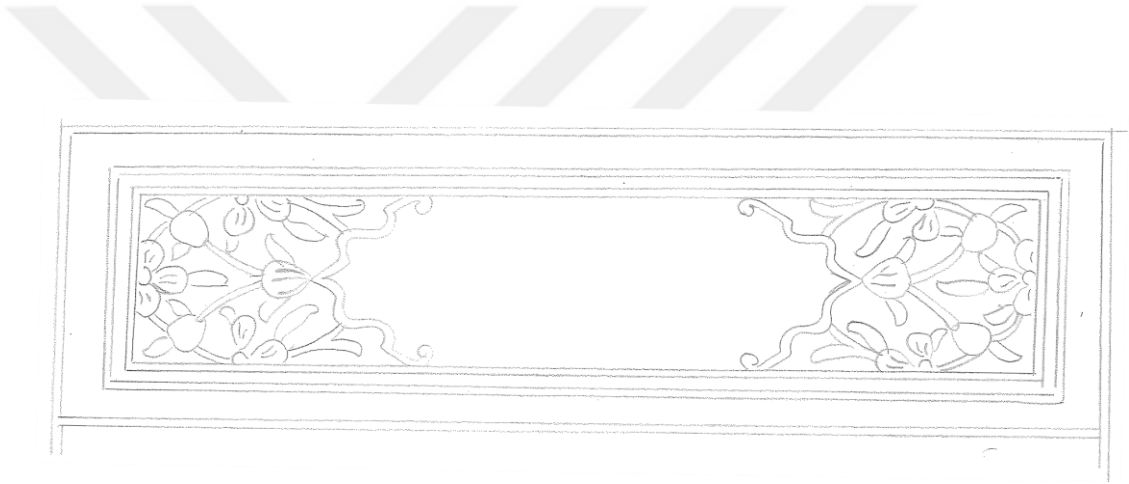
Çizim 5.51: En'âm-ı Şerif – Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak.39a

Resim 5.52: En'âm-ı Şerif –Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 46a-46b

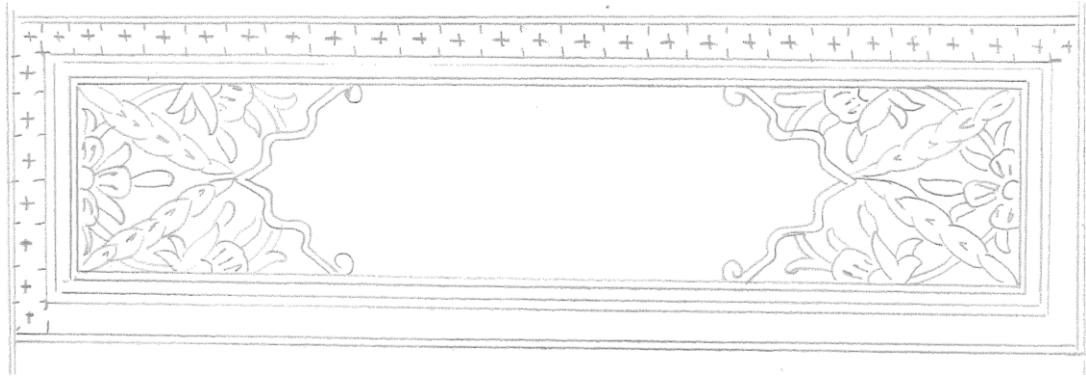
Çizim 5.52.1: En'âm-ı Şerif - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 46a

Çizim 5.52.2: En'âm-ı Şerif –Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 46b

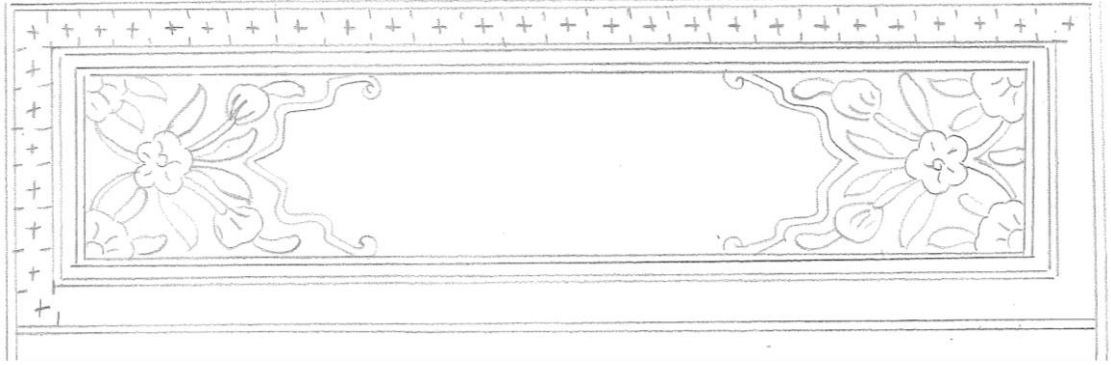

Resim 5.53: En'âm-ı Şerif - Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 47a-47b

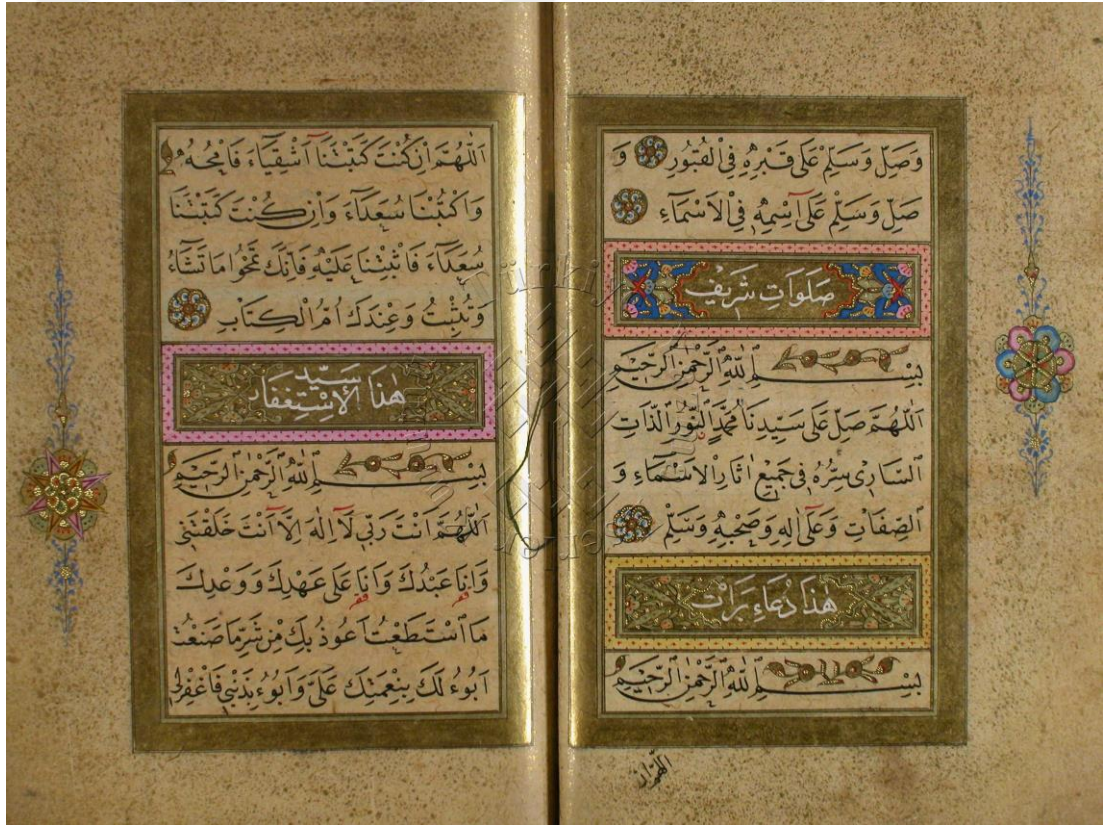

Çizim 5.53.1: En'âm-ı Şerif - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 47a

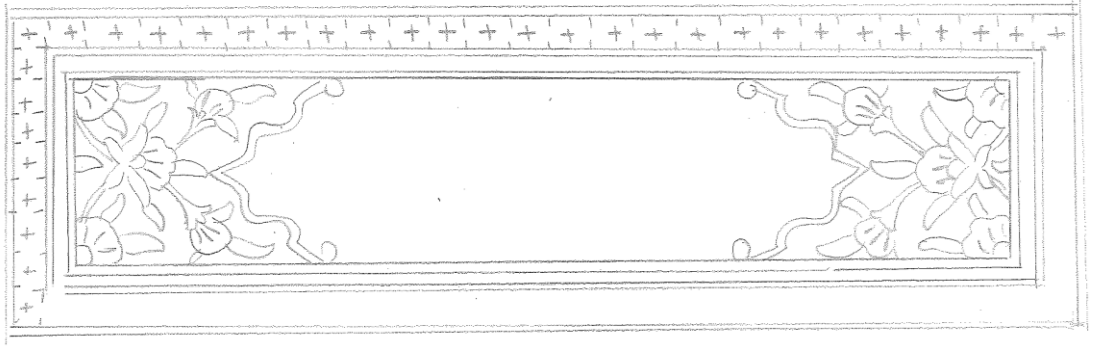

Çizim 5.53.2: En'âm-ı Şerif –Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 47b

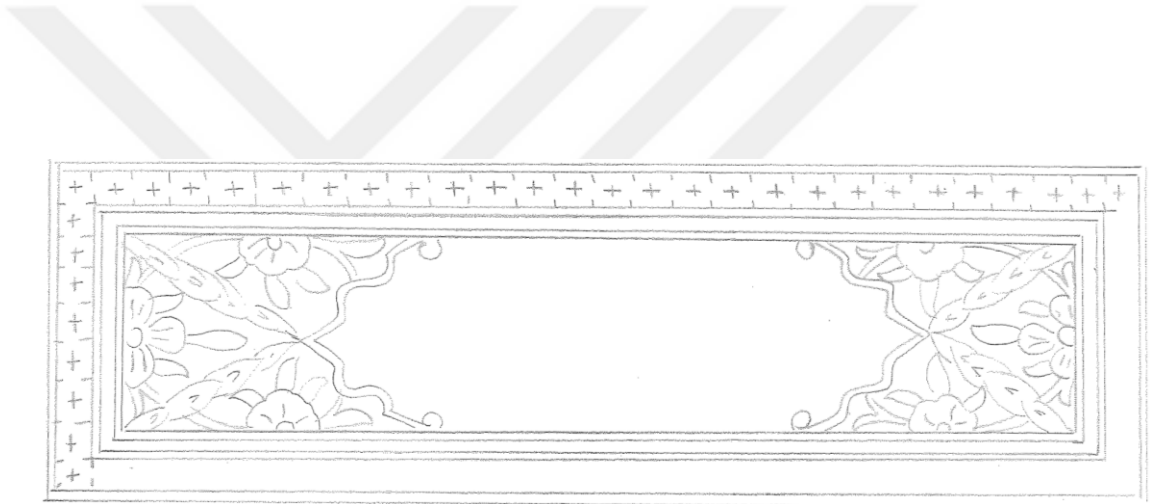

Resim 5.54: En'âm-ı Şerif -1207. Klasik Tezhip ve Hizip Gülü. Varak 48a-48b

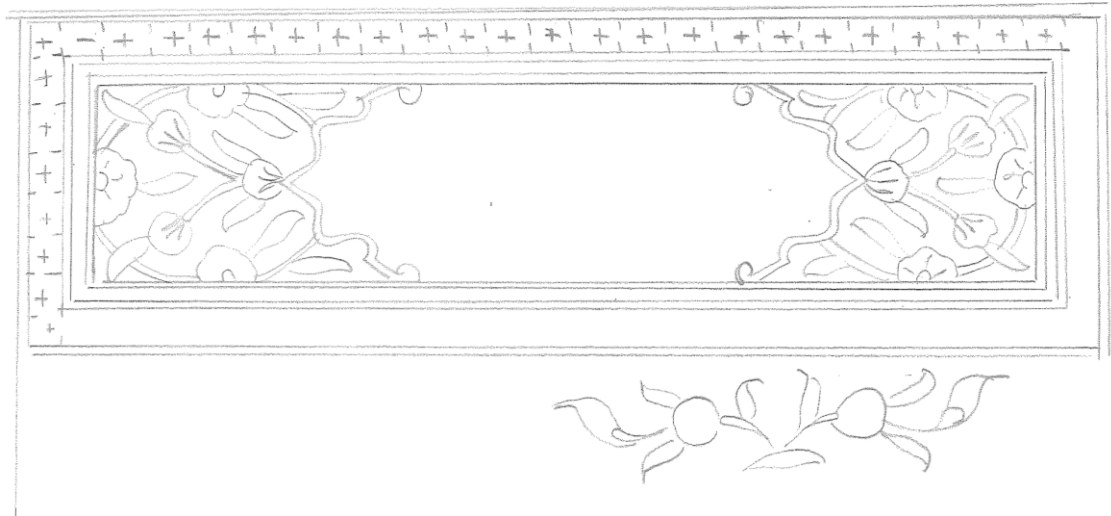
Çizim 5.54.1: En'âm-ı Şerîf -Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 48a

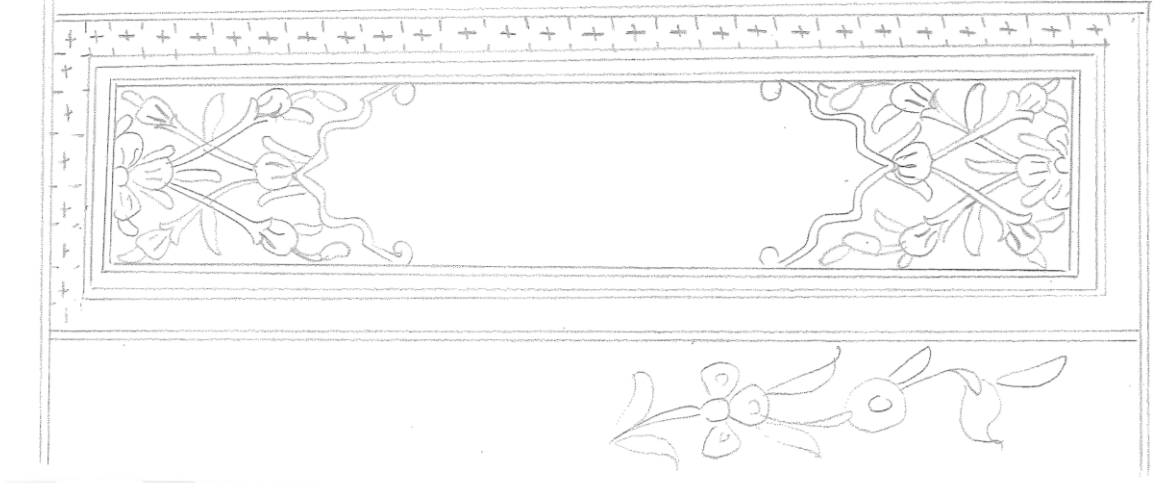
Çizim 5.54.2: En'âm-ı Şerîf – Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 48b

Resim 5.55: En'âm-ı Şerîf - Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 49a-49b

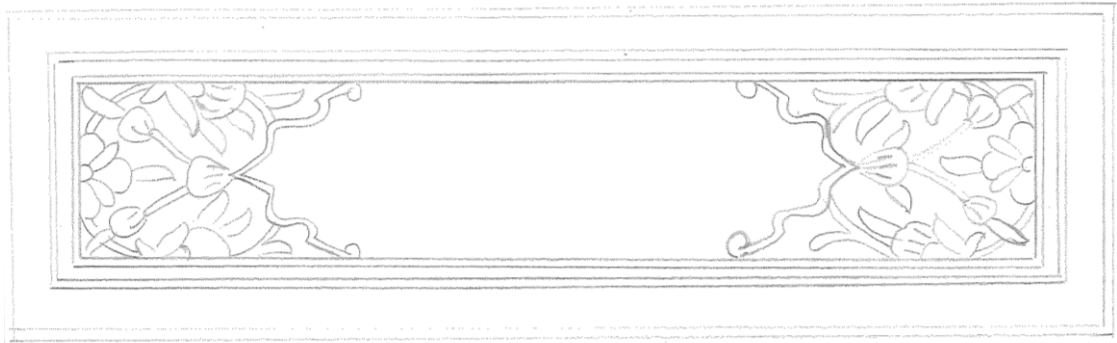
Çizim 5.55.1: En'âm-ı Şerîf - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 49a

Çizim 5.55.2: En'âm-ı Şerif - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 49b

Resim 5.56: En'âm-ı Şerif - Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 50a-50b

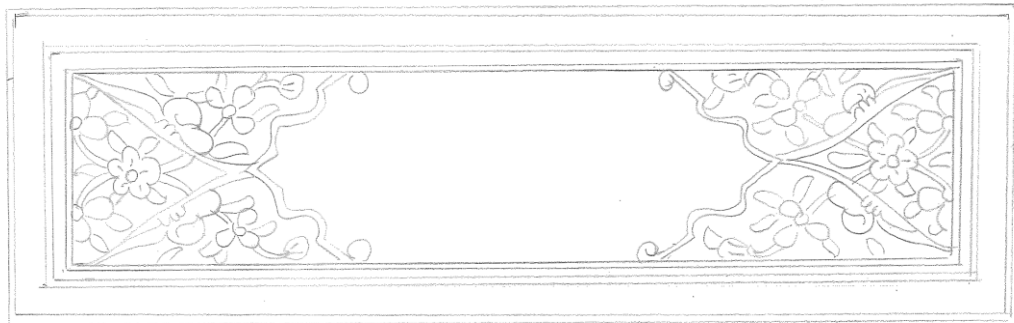

Çizim 5.56: En'âm-ı Şerif - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 50b

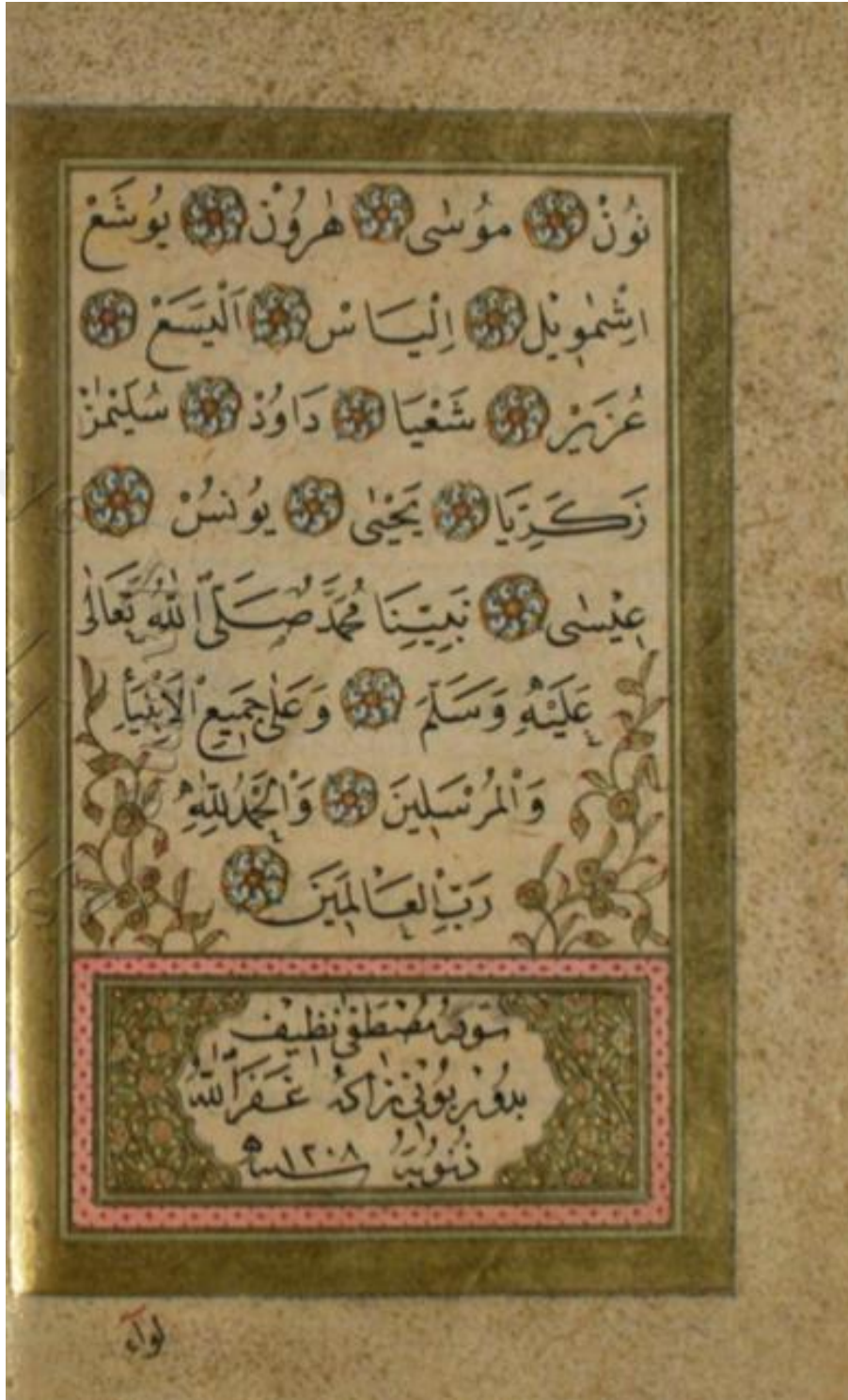

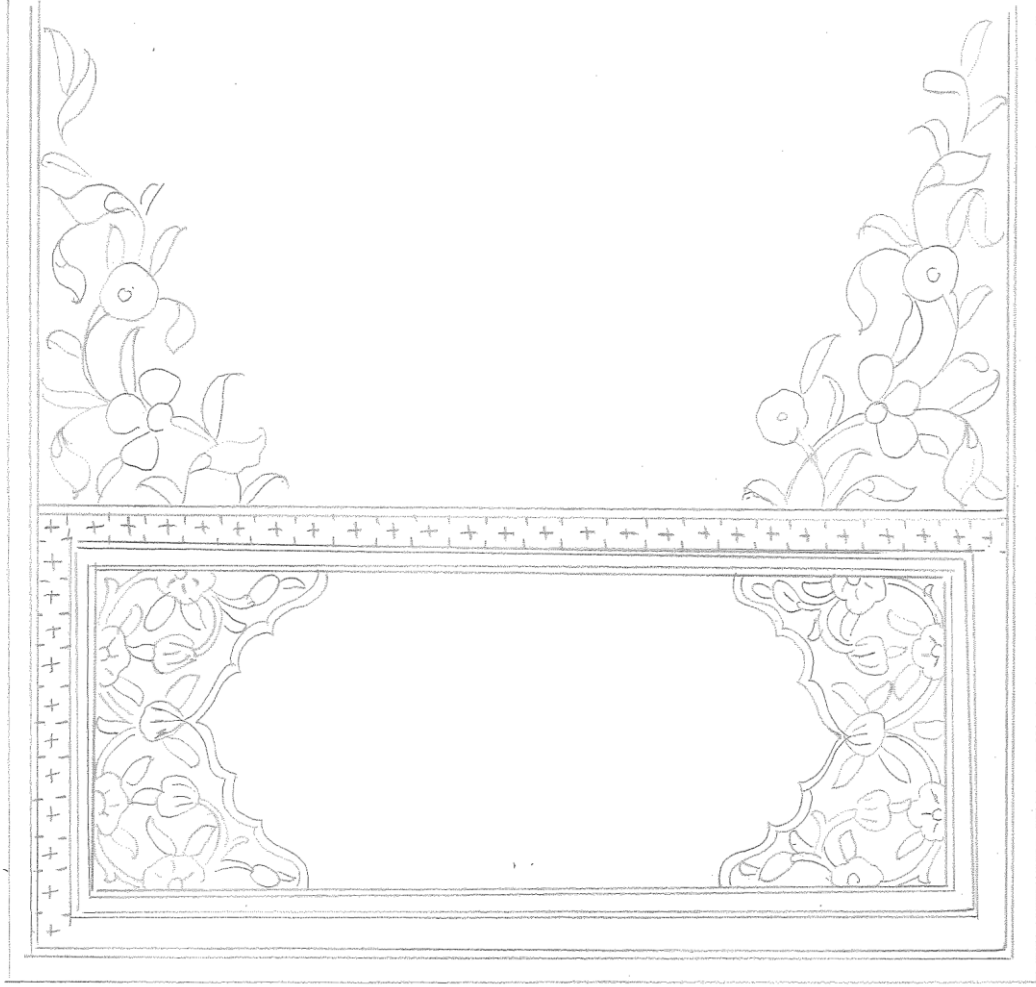
Resim 5.57: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 52a-52b

Çizim 5.57: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 52b

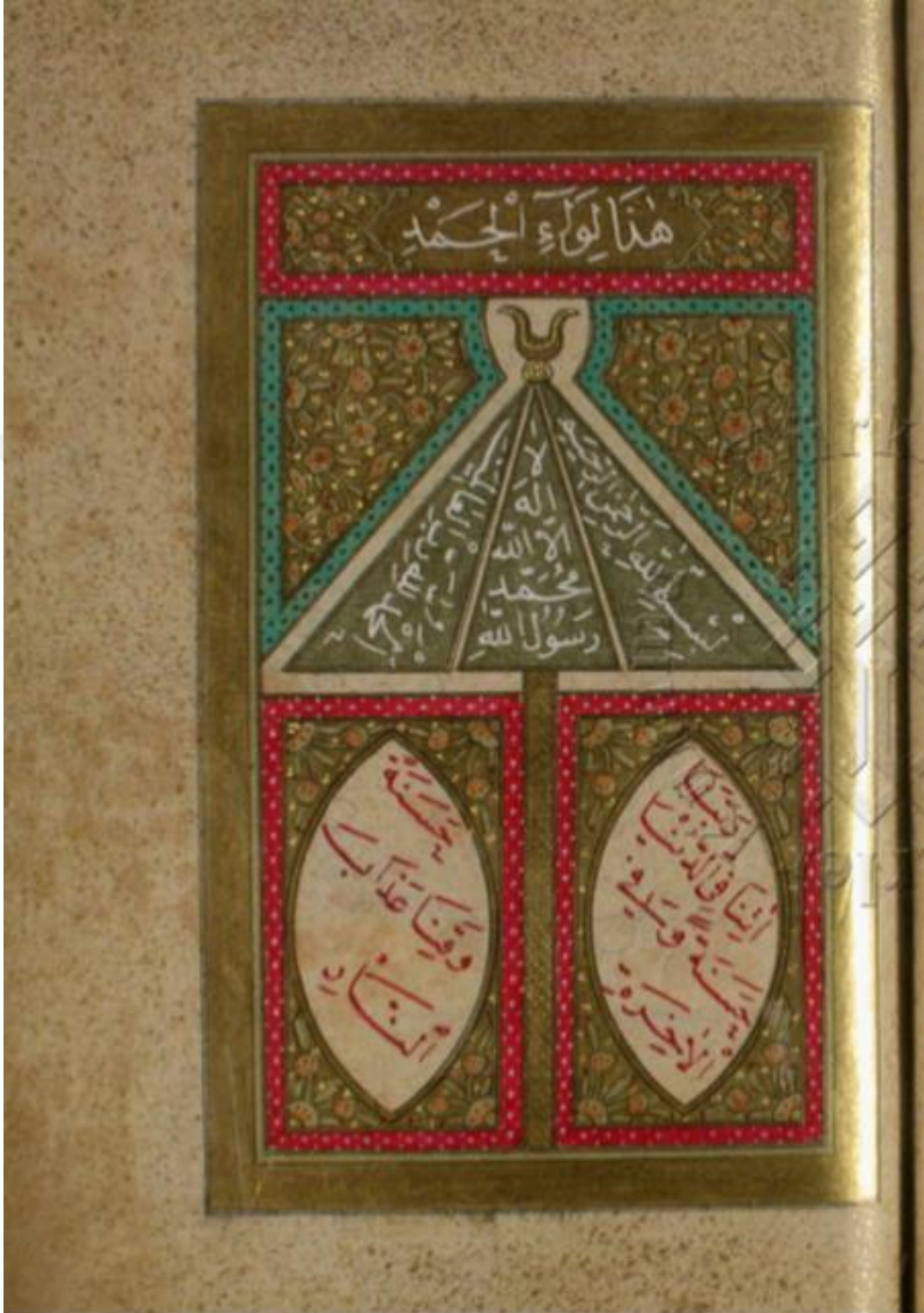

Resim 5.58: En`âm-ı Şerif -Ketebe Sayfası. Klasik Tezhip. Varak 53a

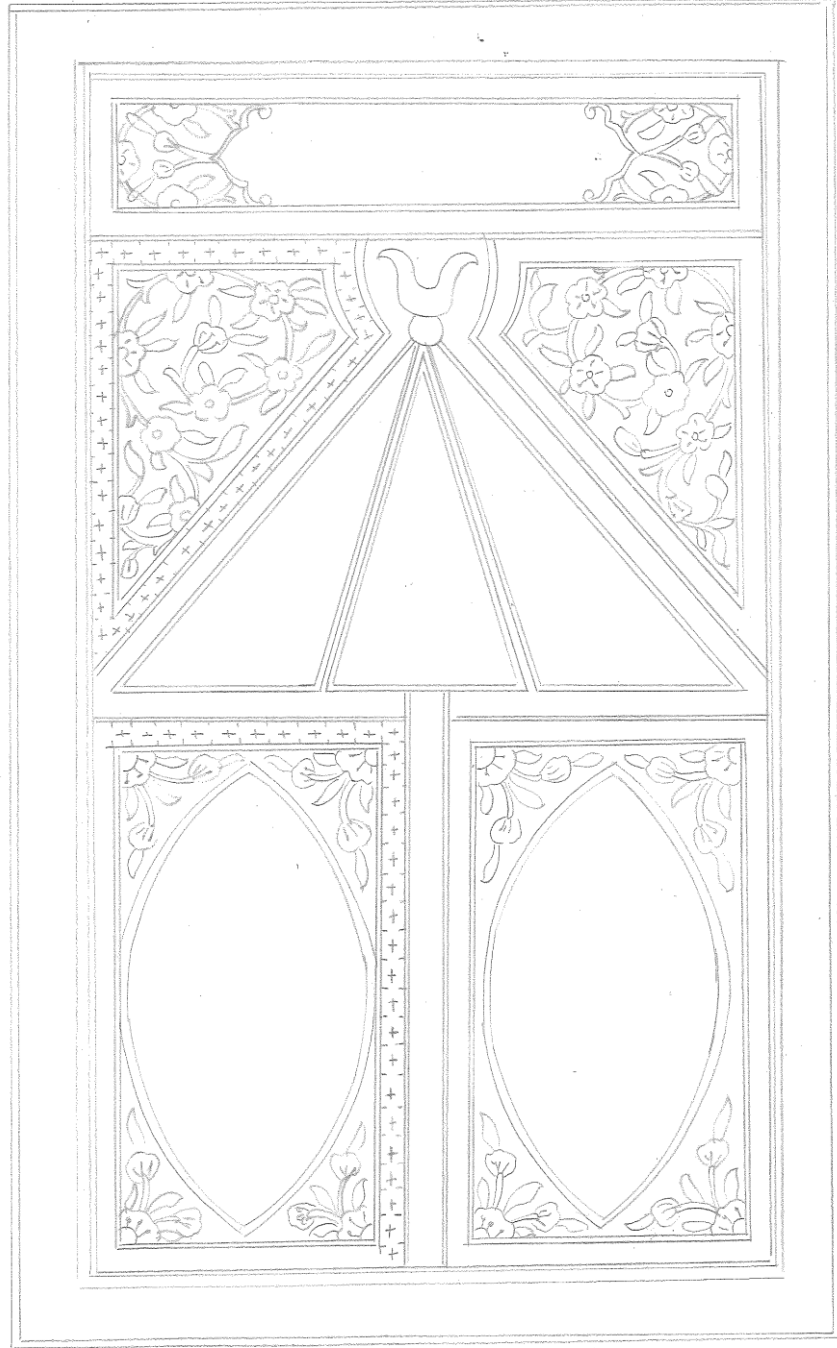
Çizim 5.58: En'âm-ı Şerif -Ketebe Sayfası. Klasik Tezhip. Varak 53a

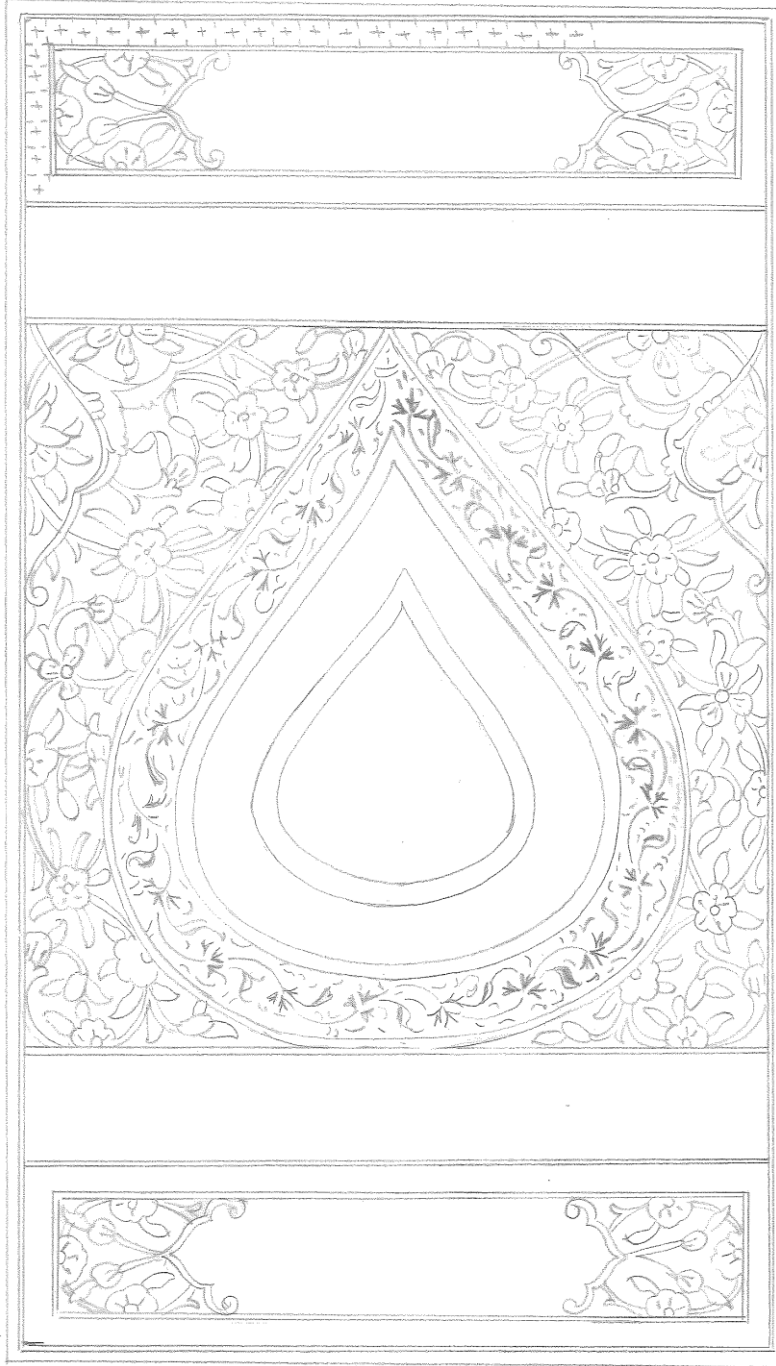
Resim 5.59.1: En'âm-ı Şerif -Geometrik Formlu Klasik Tezhip, Varak 53b

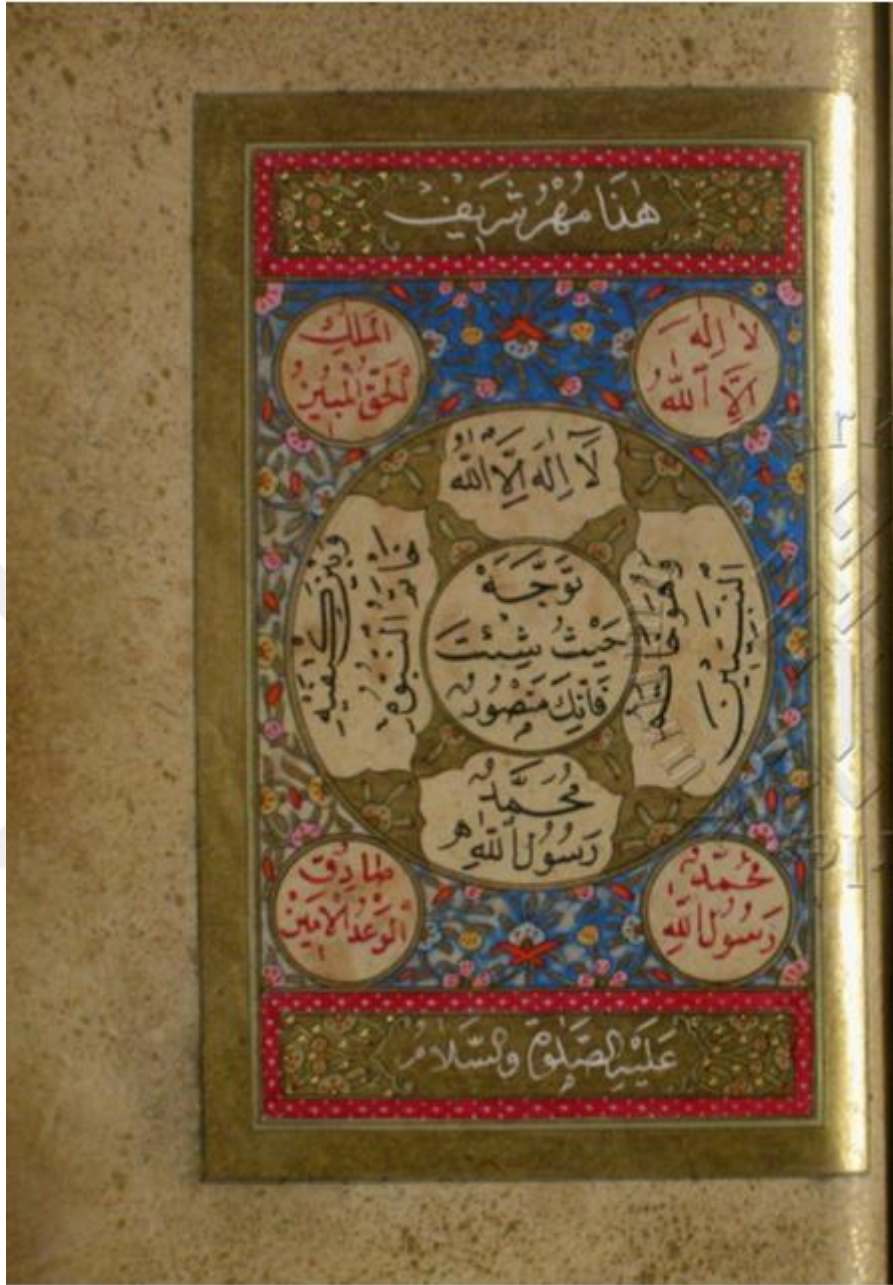

Çizim 5.59.1: En'âm-ı Şerîf - Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 53b

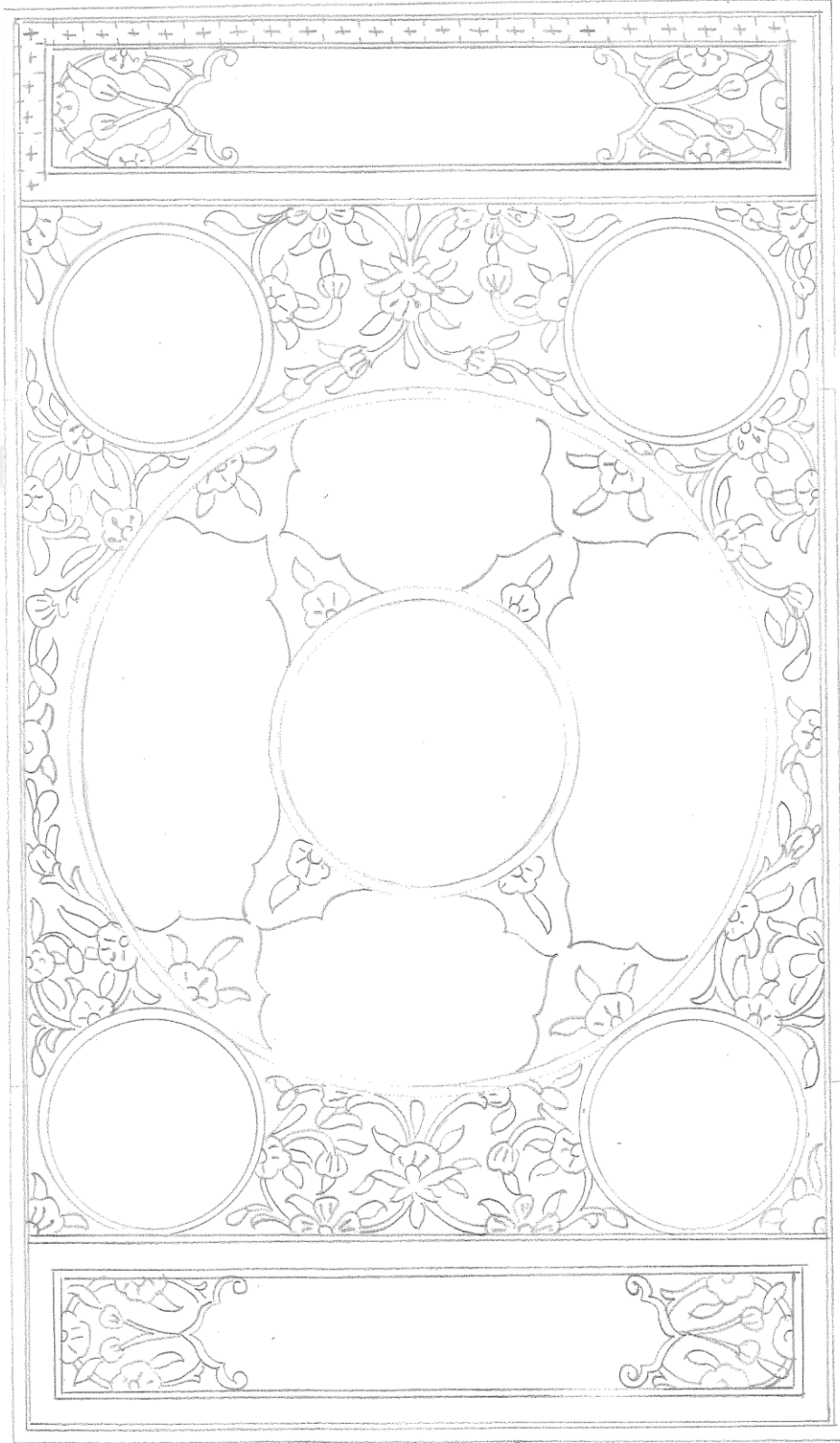

Çizim 5.59.2: En'âm-ı Şerif -Geometrik formlu Klasik Tezhip. Varak 54a

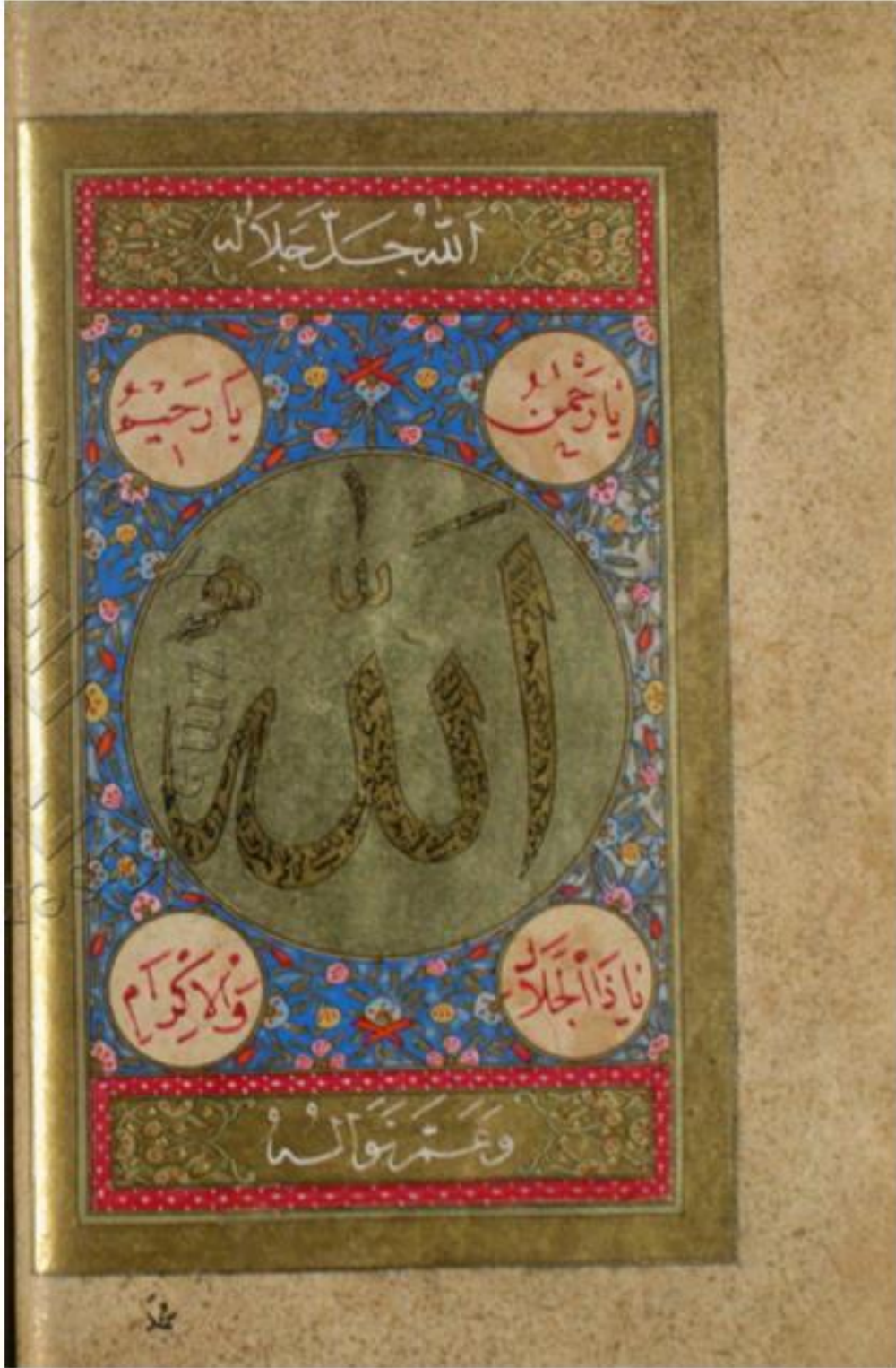

Resim5.60.1: En'âm-1 Şerîf -Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 54b

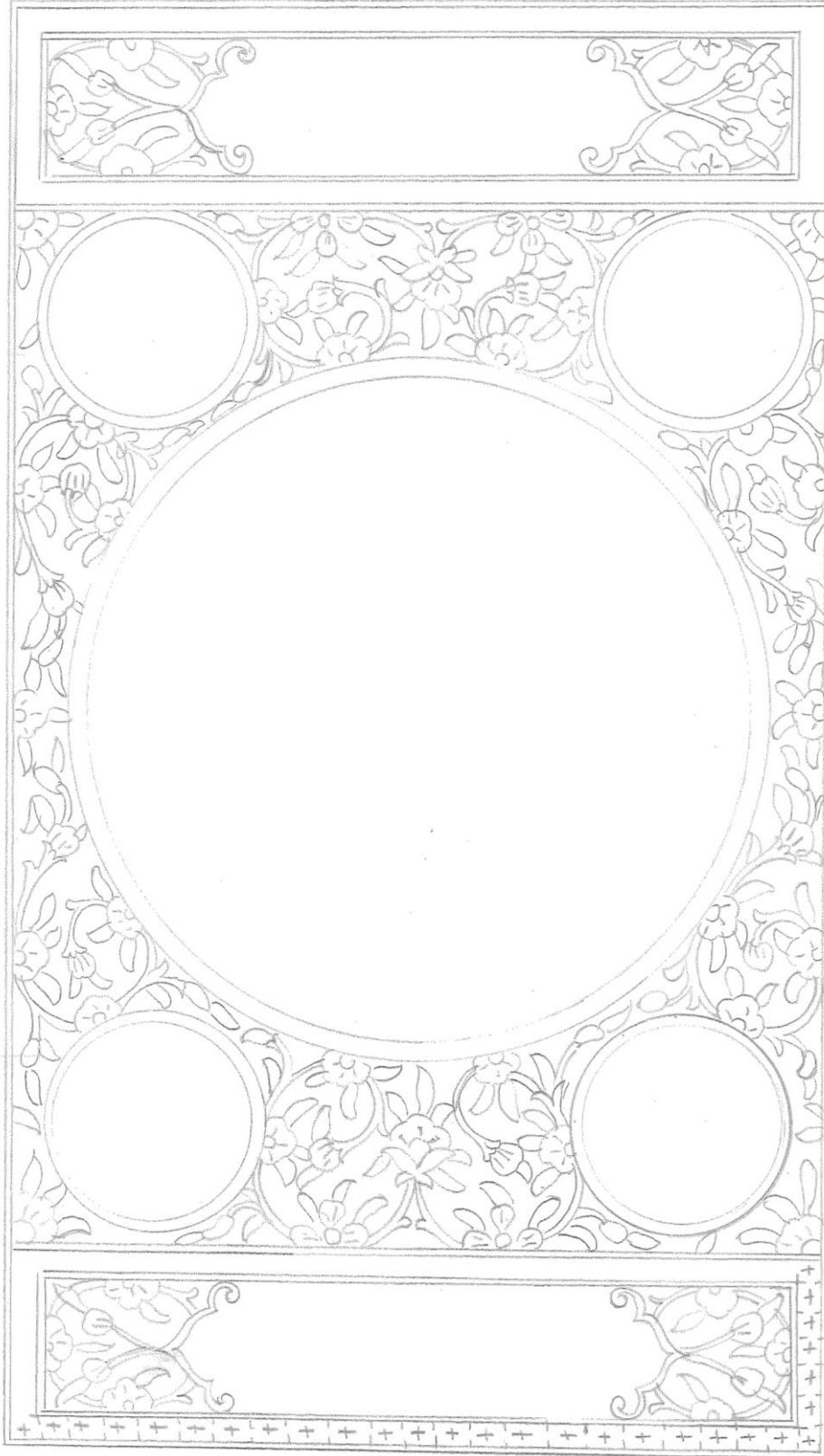

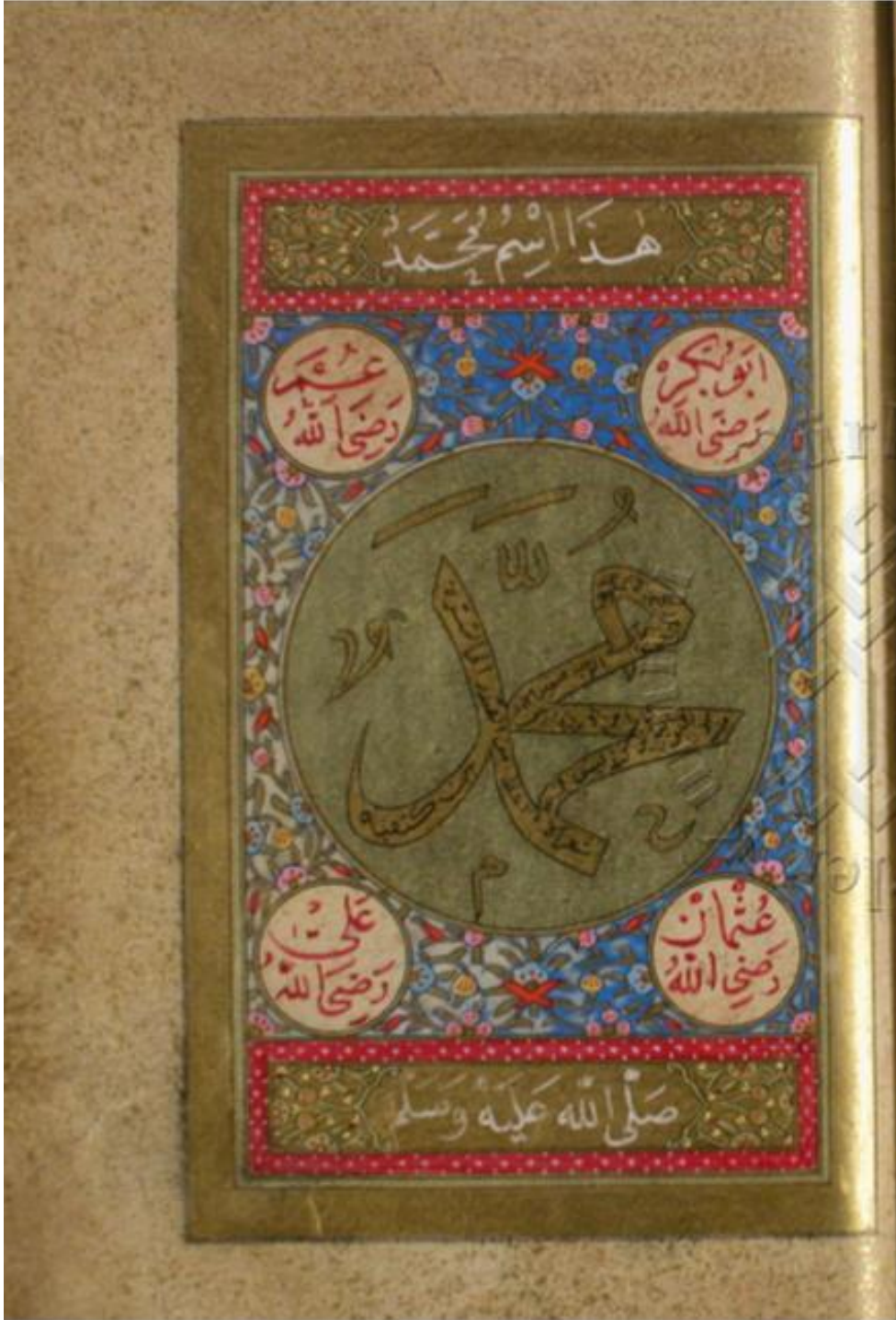
Çizim 5.60.1: En'âm-ı Şerîf -Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 54b

Resim 5.60.2: En'âm-1 Şerif -Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 55a

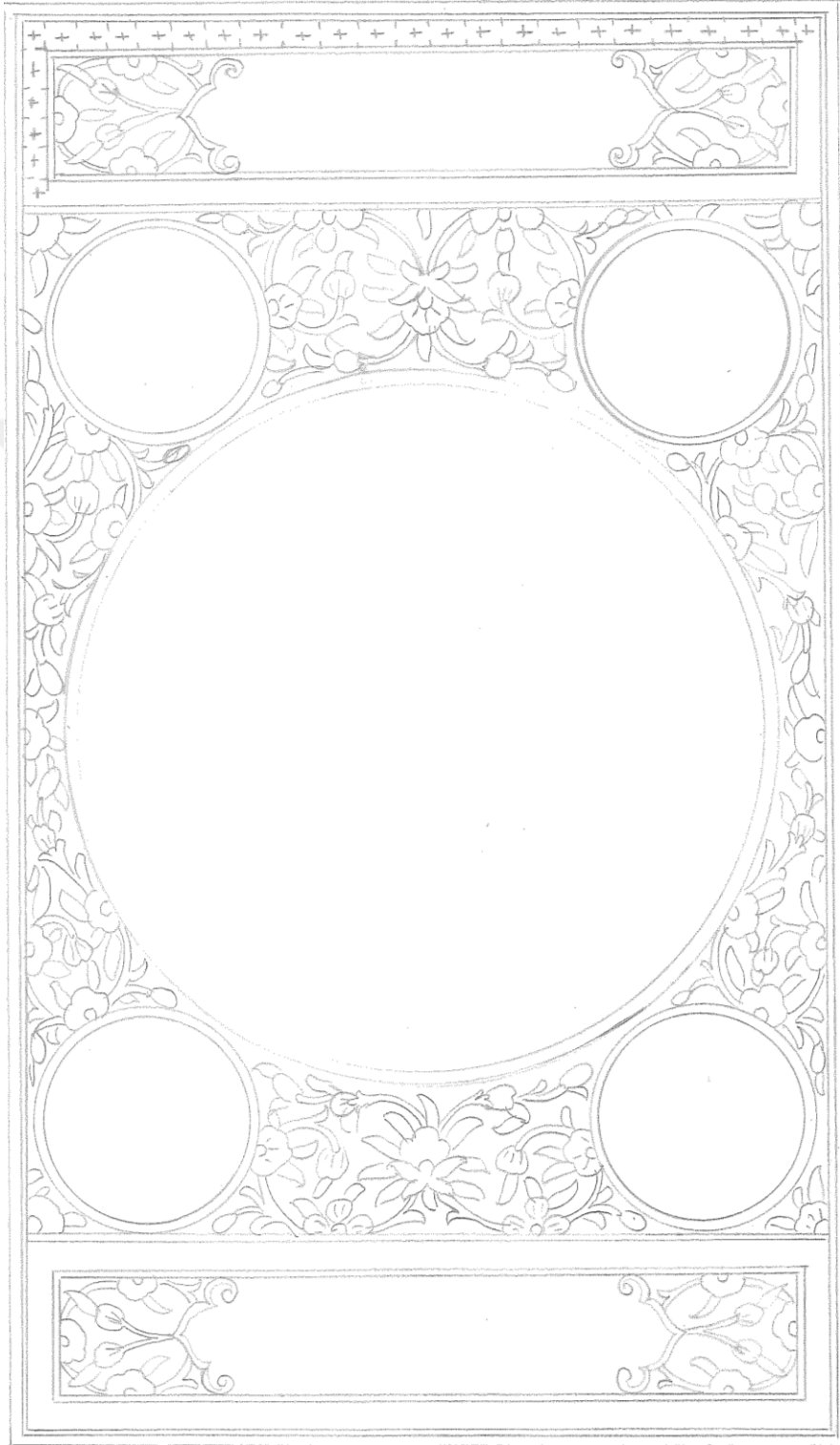

Çizim 5.60.2: En'âm-ı Şerif -Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 55a

Resim 5.61.1: En'âm-ı Şerif -Geometrik formlu Klasik Tezhip. Varak 55b

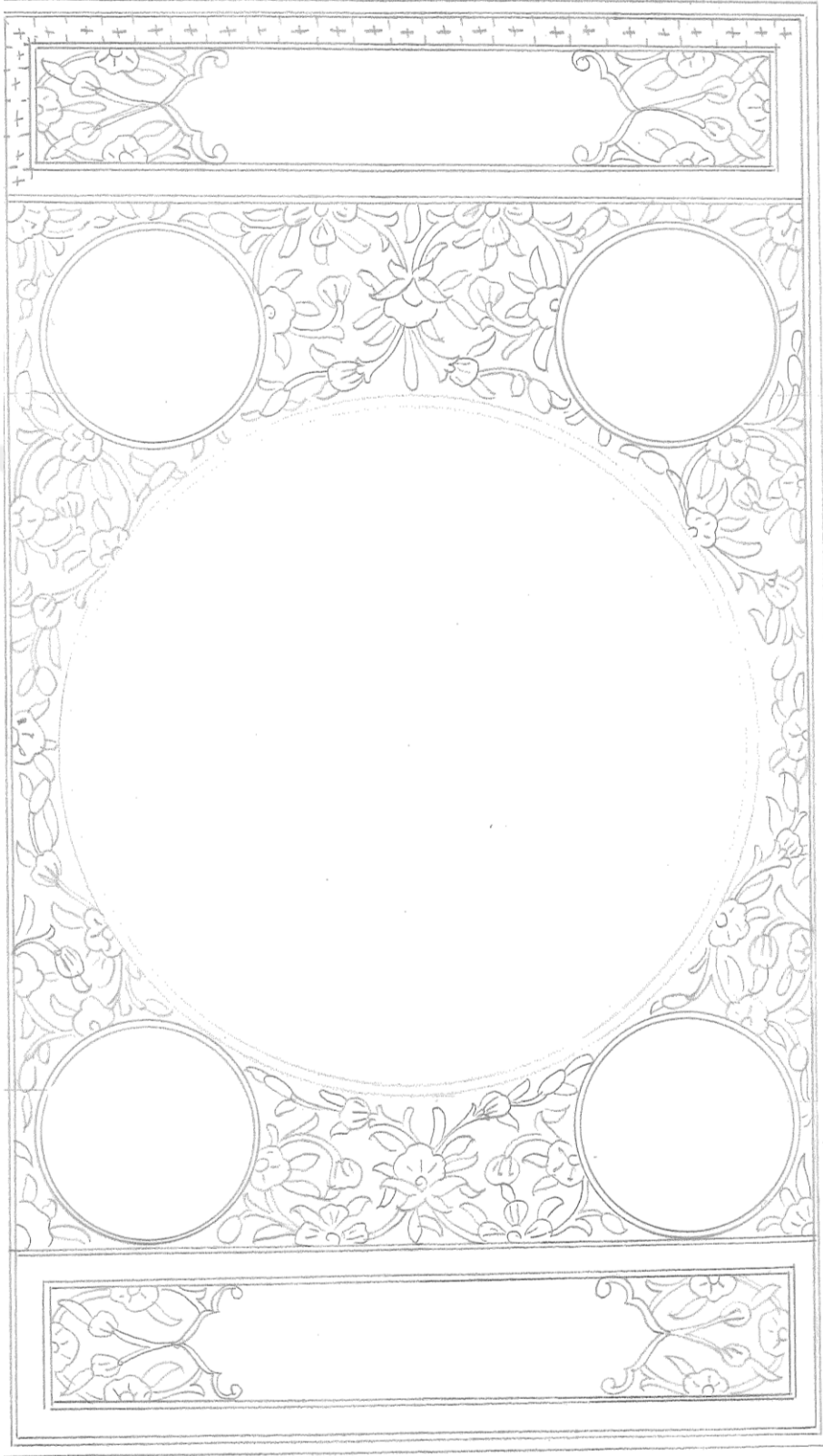

Çizim 5.61.1: En'âm-ı Şerîf - Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 55b

Resim 5.61.2: En'âm-ı Şerif -Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 56a

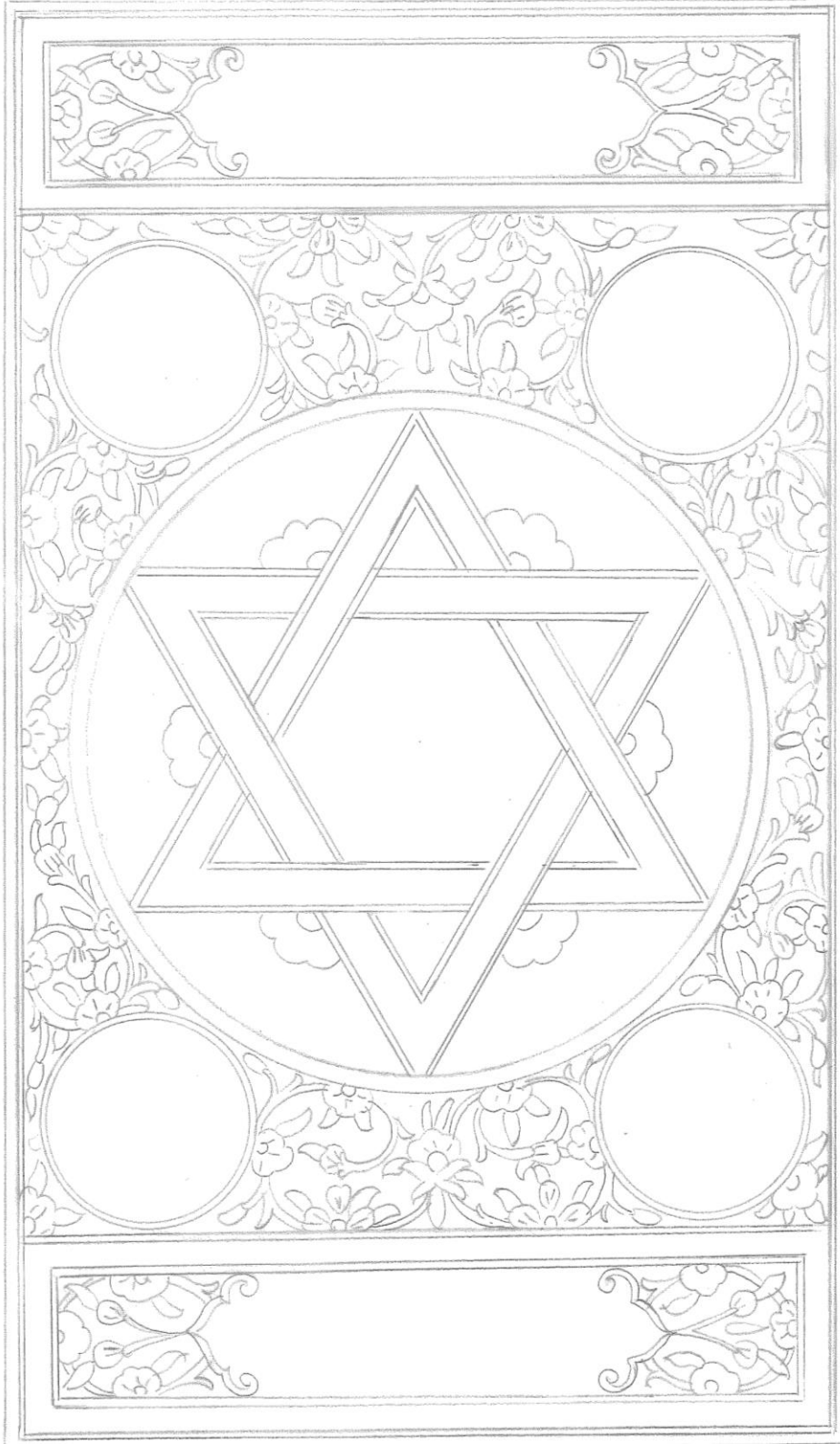

Çizim 5.61.2: En'âm-ı Şerîf - Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 56a

Resim 5.62.1: En'âm-ı Şerîf -Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 56b

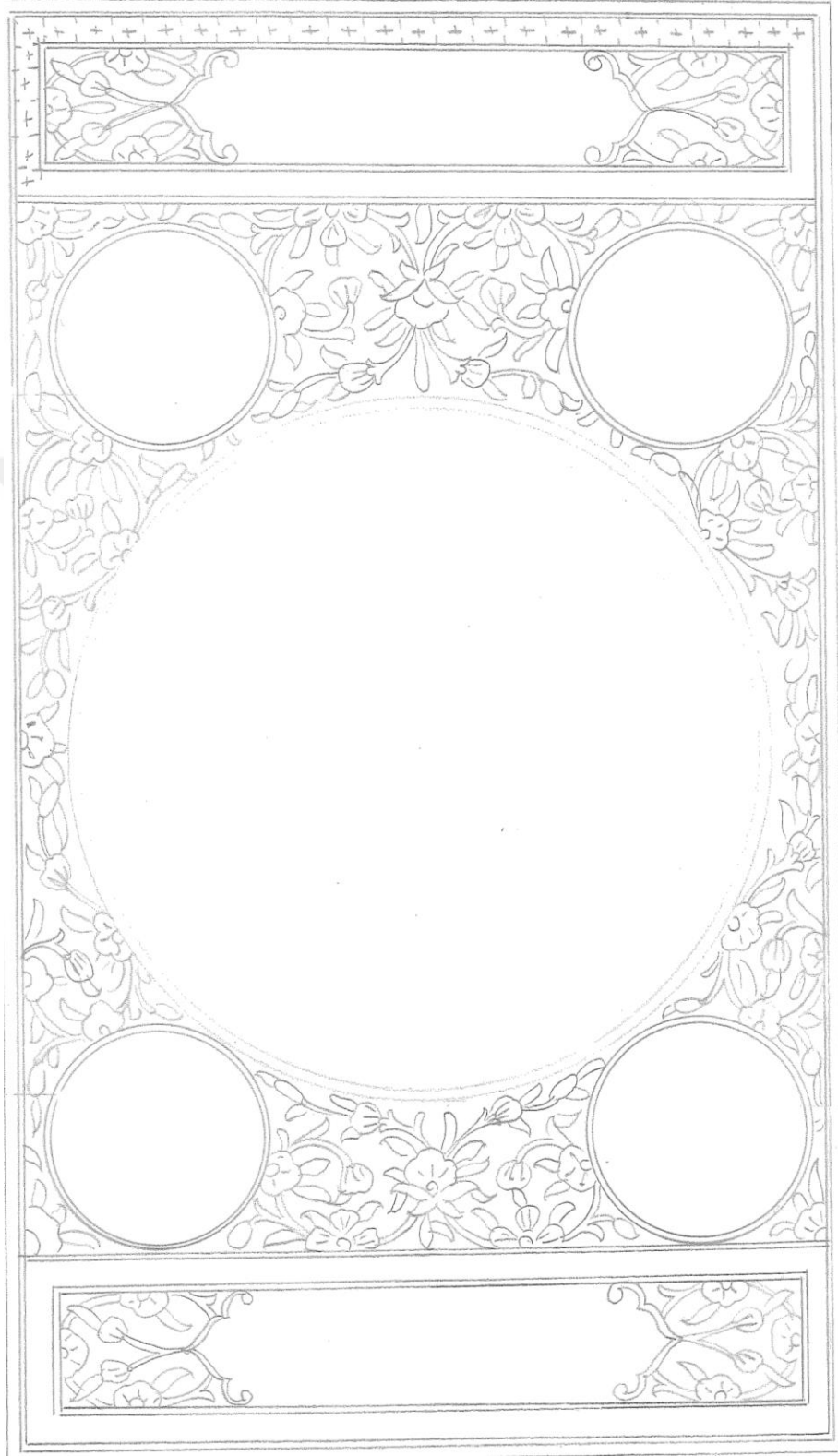

Çizim 5.62.1: En'âm-ı Şerif -12. Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 56b

Resim 5.62.2: En'âm-ı Şerif -1208H/1793M. Geometrik form. Klasik Tezhip. Varak 56.

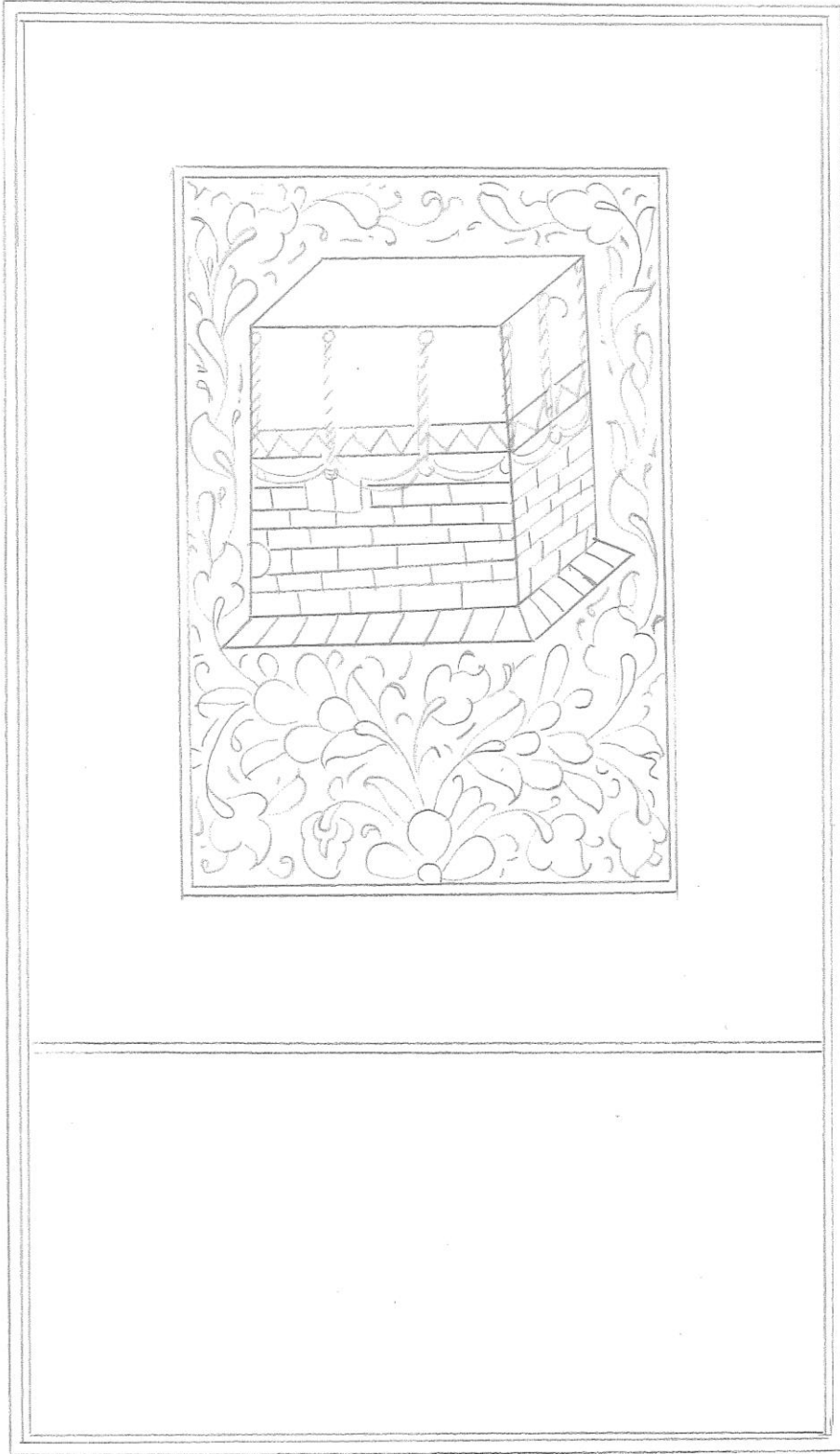

Çizim 5.62.2: En'âm-ı Şerif -1208H/1793M. Geometrik form. Klasik Tezhip. Varak 56.

Resim 5.63.1: En'âm-ı Şerif -Kâbe Mînyatürü ve Halkârî. Varak 57a

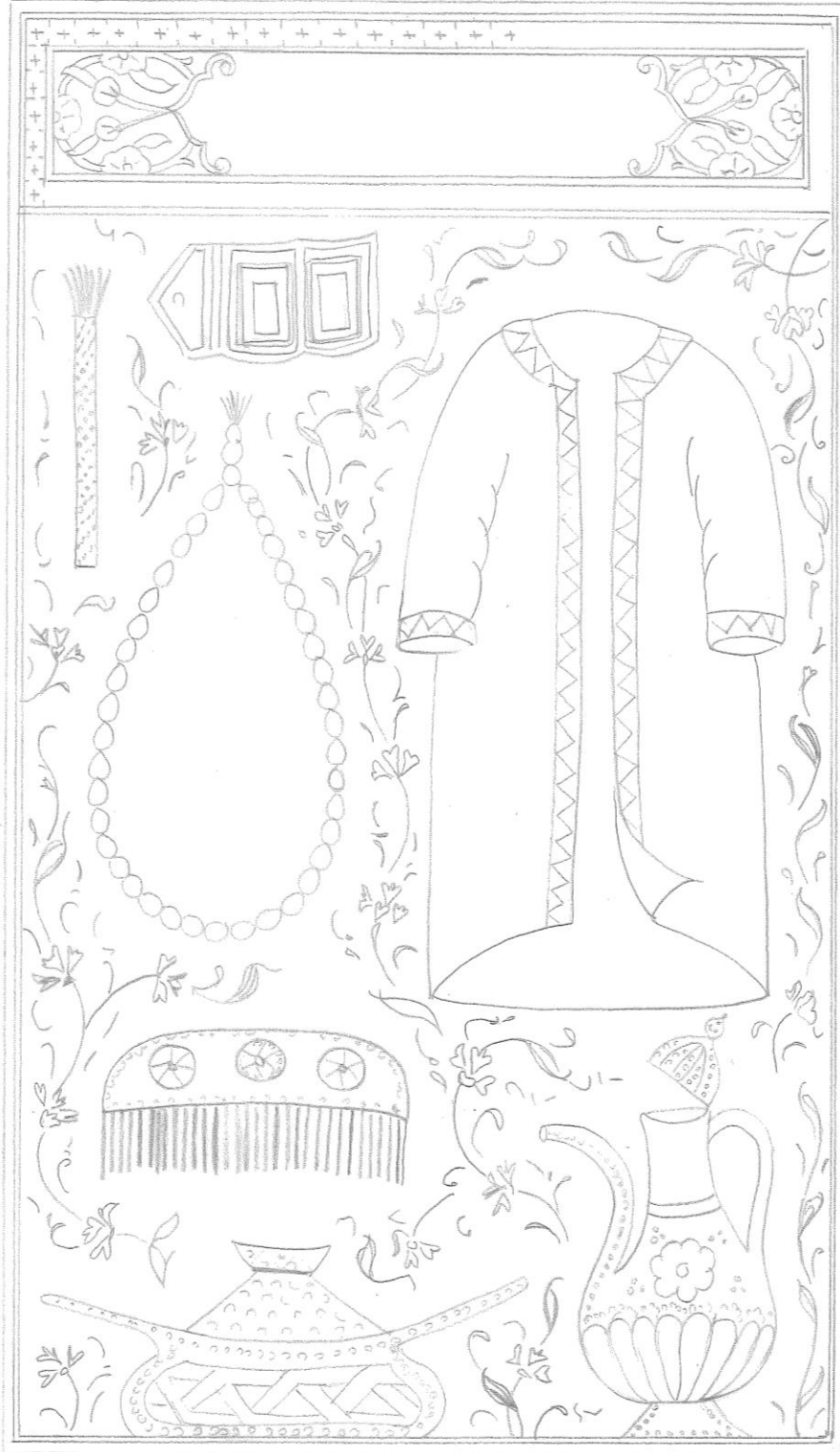

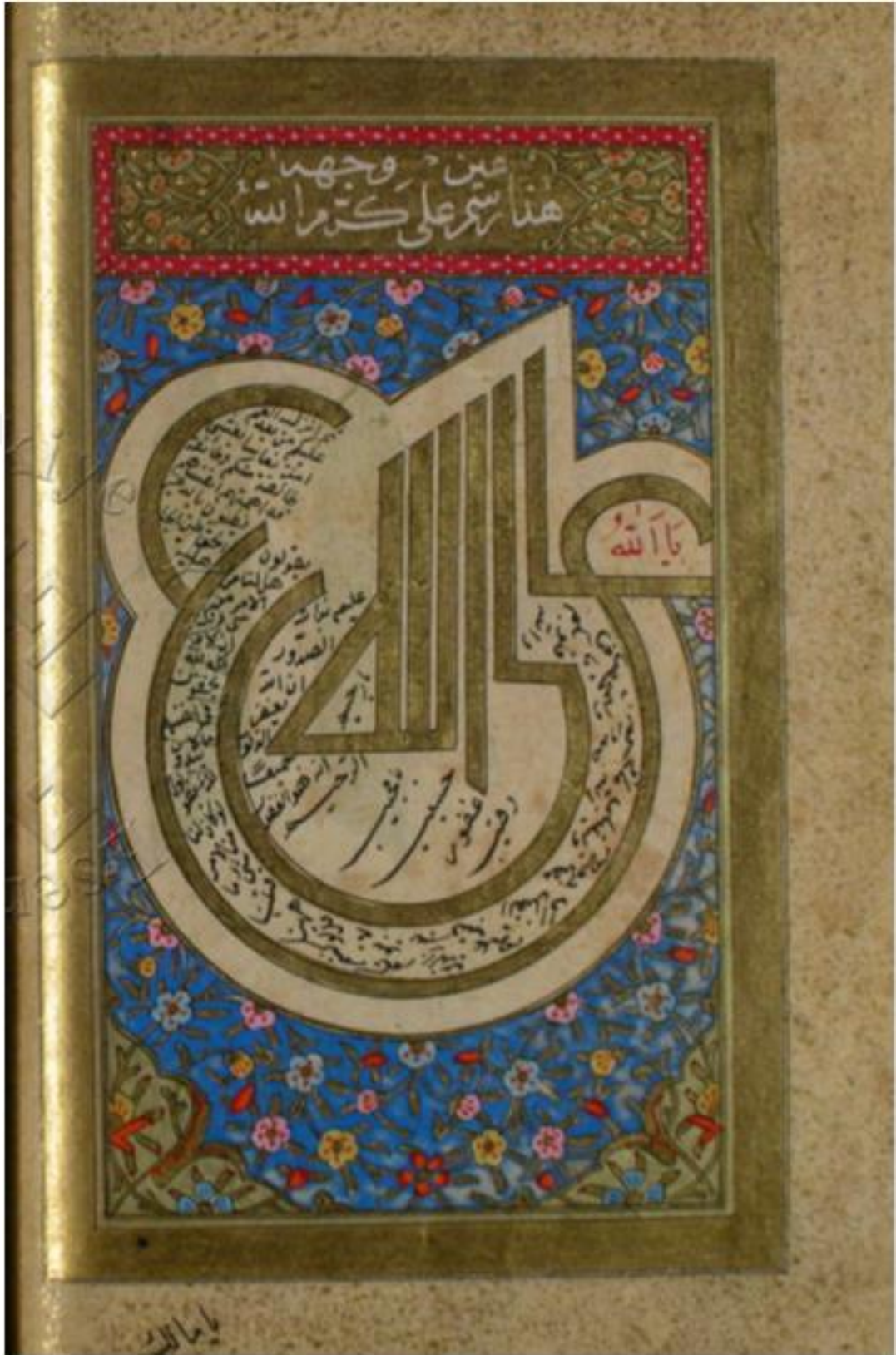
Çizim 5.63.1: En'âm-ı Şerif -Kâbe Minyatürü ve Halkârî. Varak 57a

Resim 5.63.2: En'âm-ı Şerîf -. Hz. Muhammed (S.A.V.)'in Kullanım Eşyaları Minyatürü ve Halkâr.
Varak 57b

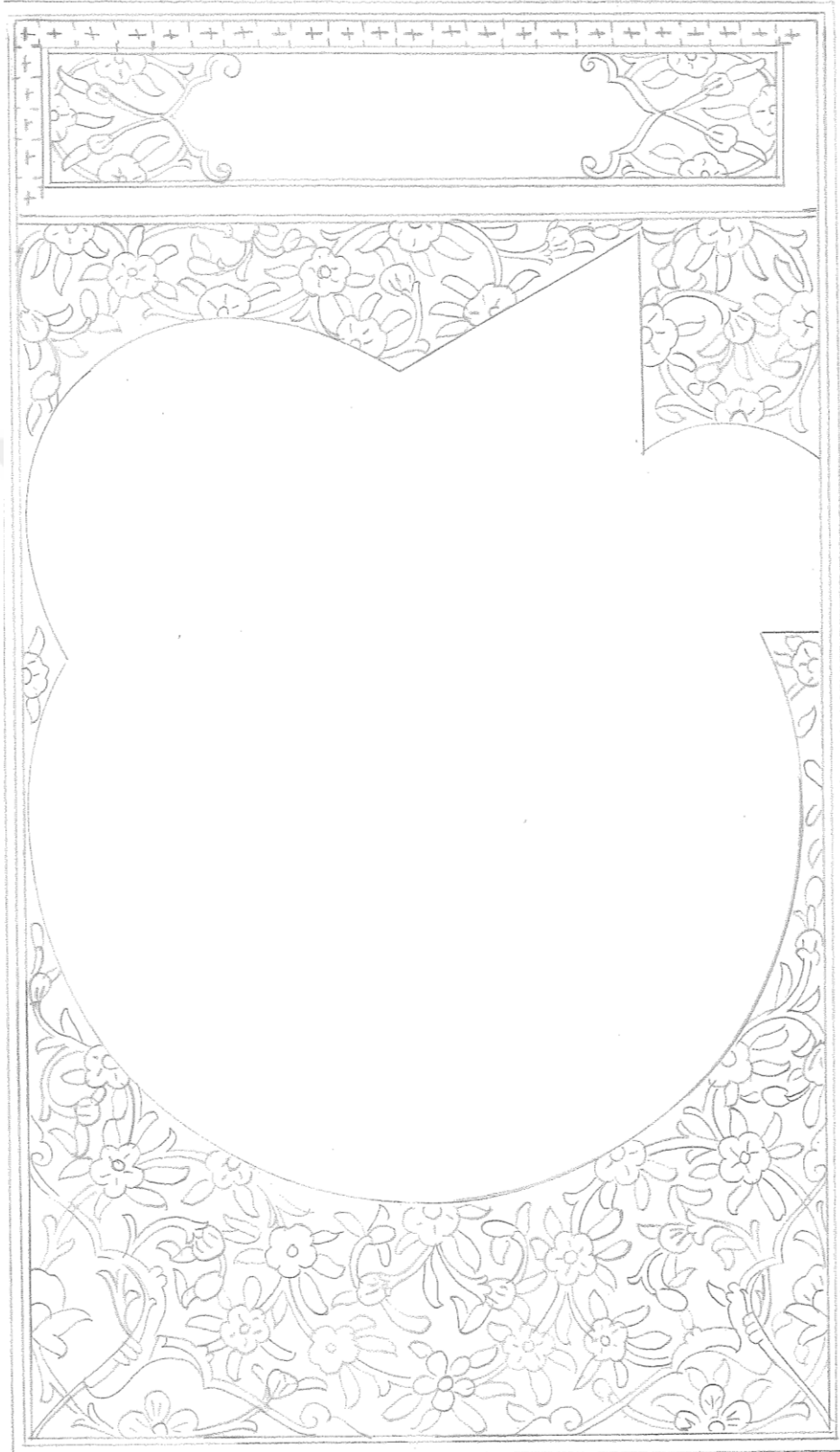

Çizim 5.63.2: En'âm-ı Şerîf - Hz. Muhammed (S.A.V.)'in Kullanım Eşyaları Minyatürü ve Halkârî.
Varak 57b

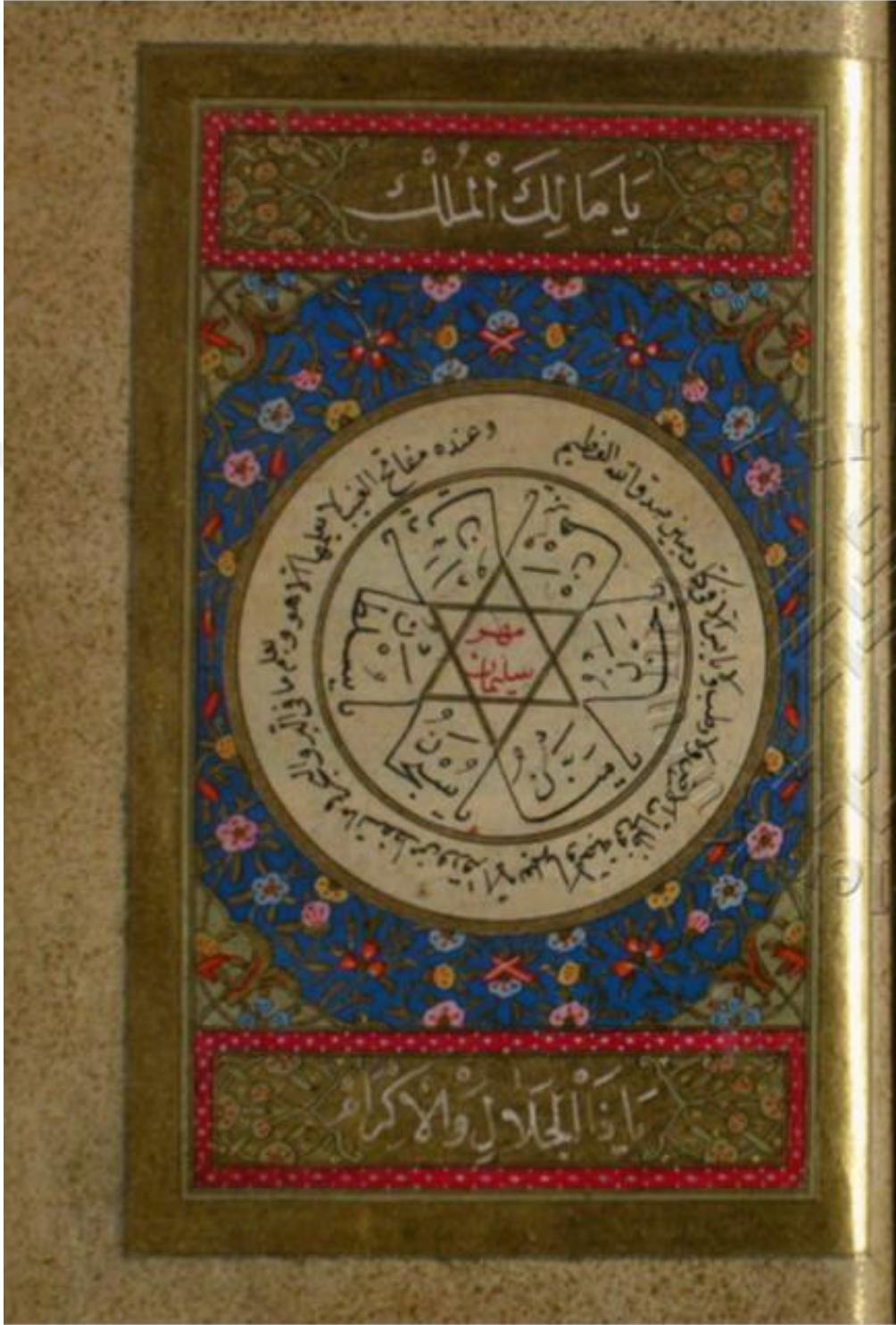

Resim 5.64.1: En'âm-ı Şerif - Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 58a

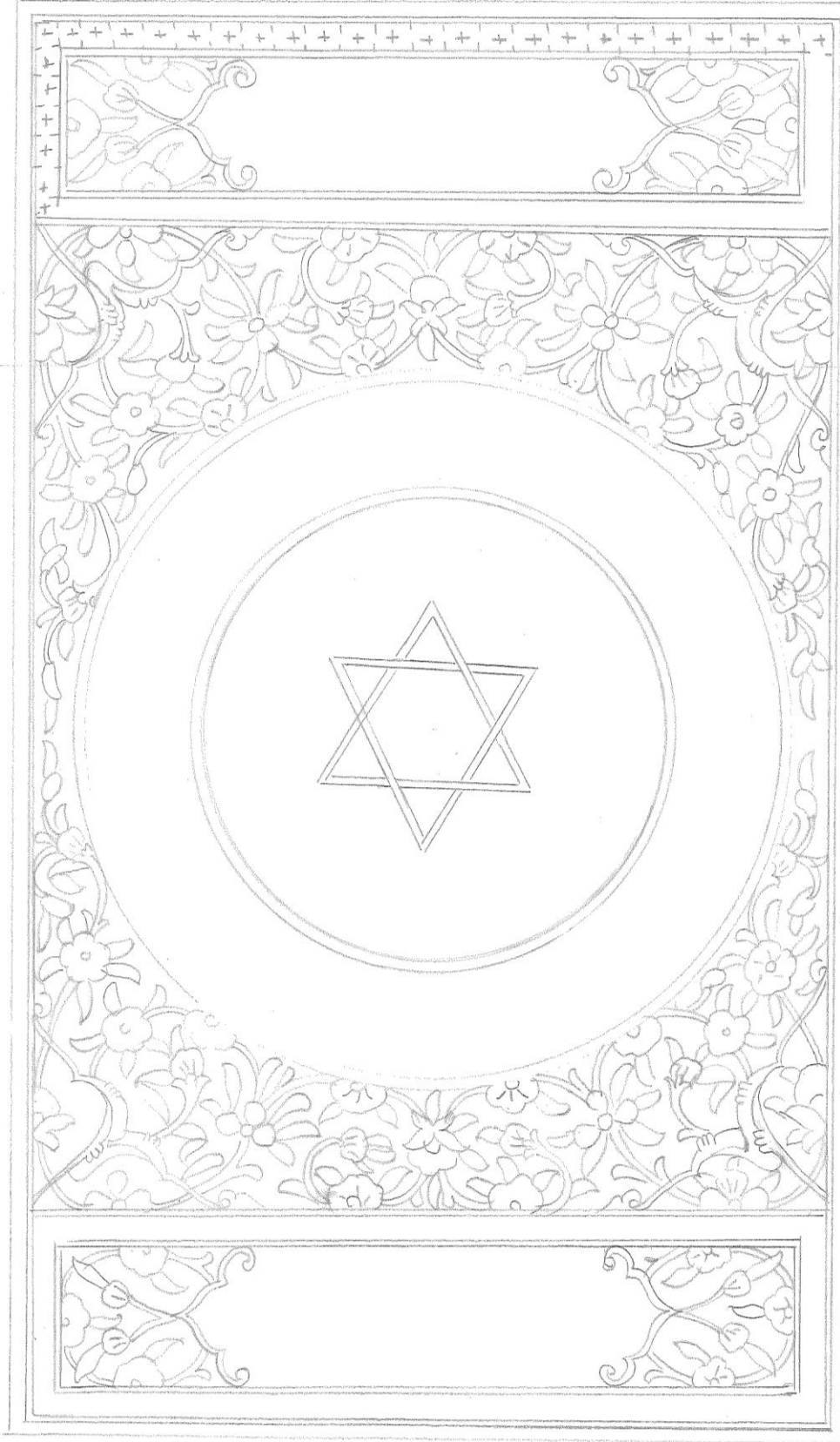

Çizim 5.64.1: En'âm-ı Şerîf - Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 58a

Resim 5.64.2: En'âm-ı Şerif - Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 58b

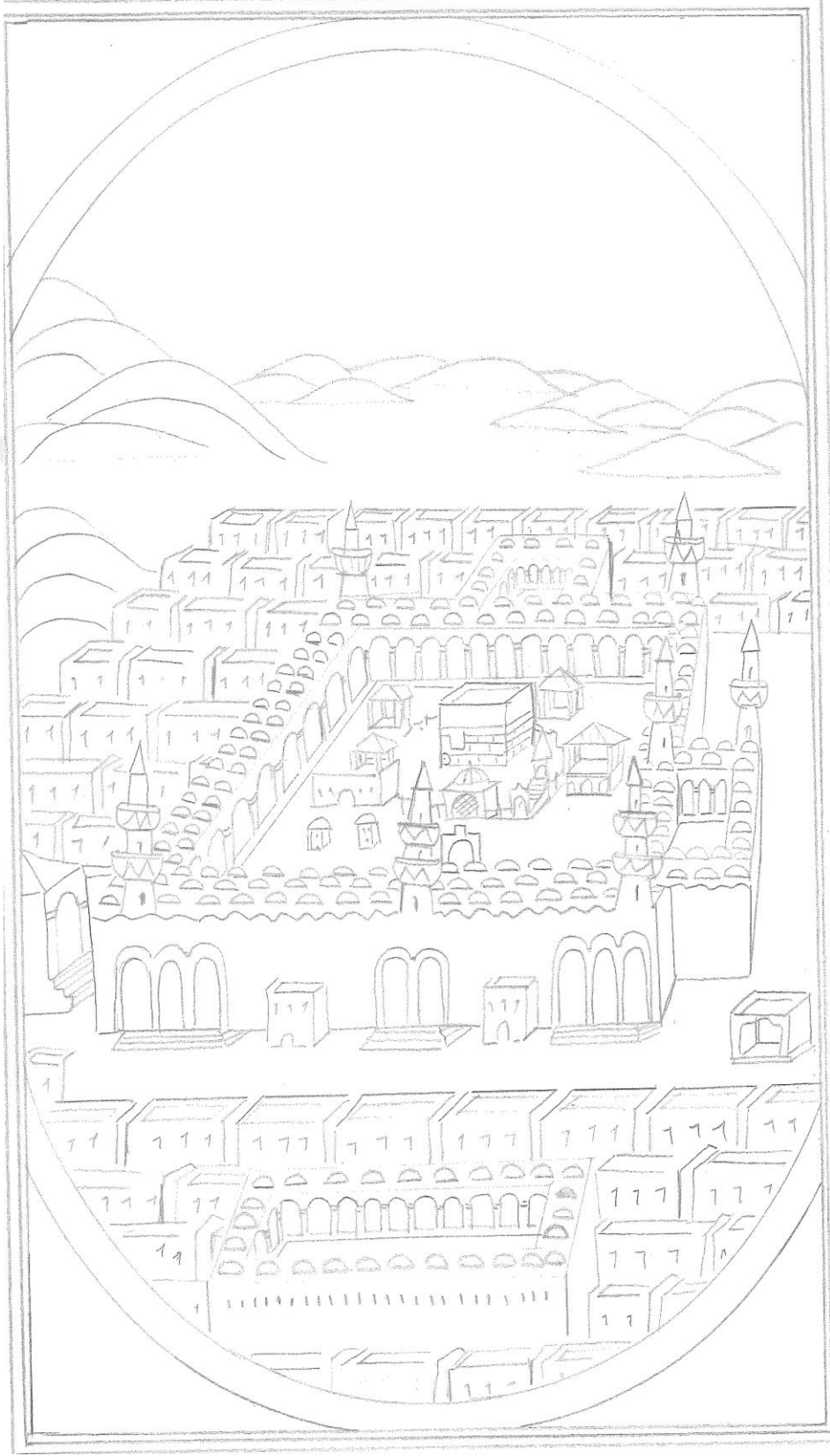

Çizim 5.64.2: En'am-ı Şerif -Kâbe Mînyatürü ve Halkârî. Varak 58b

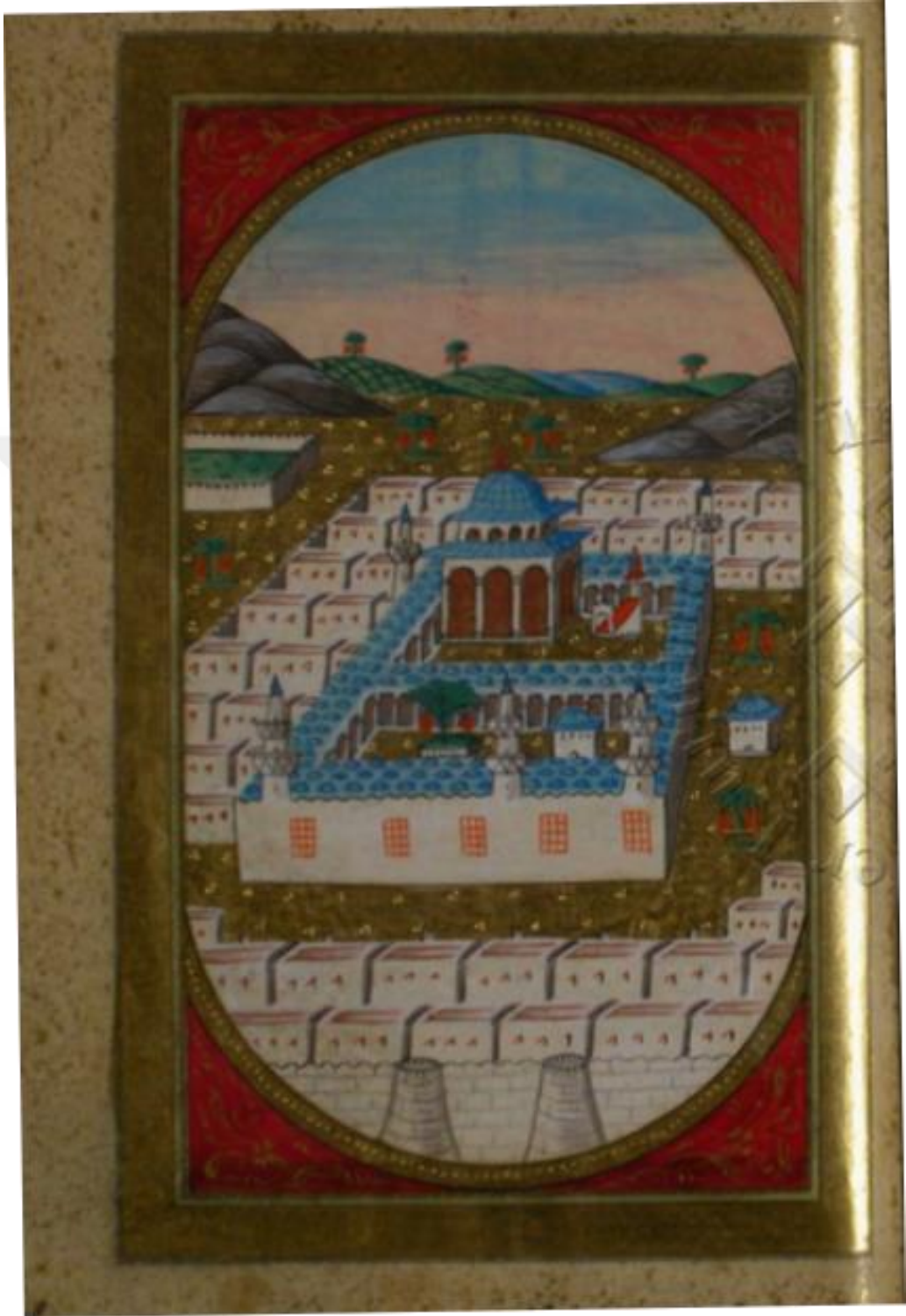

Resim 5.65.1: En'âm-ı Şerîf - Medine Mînyatürü. Halkârî. Varak 59a

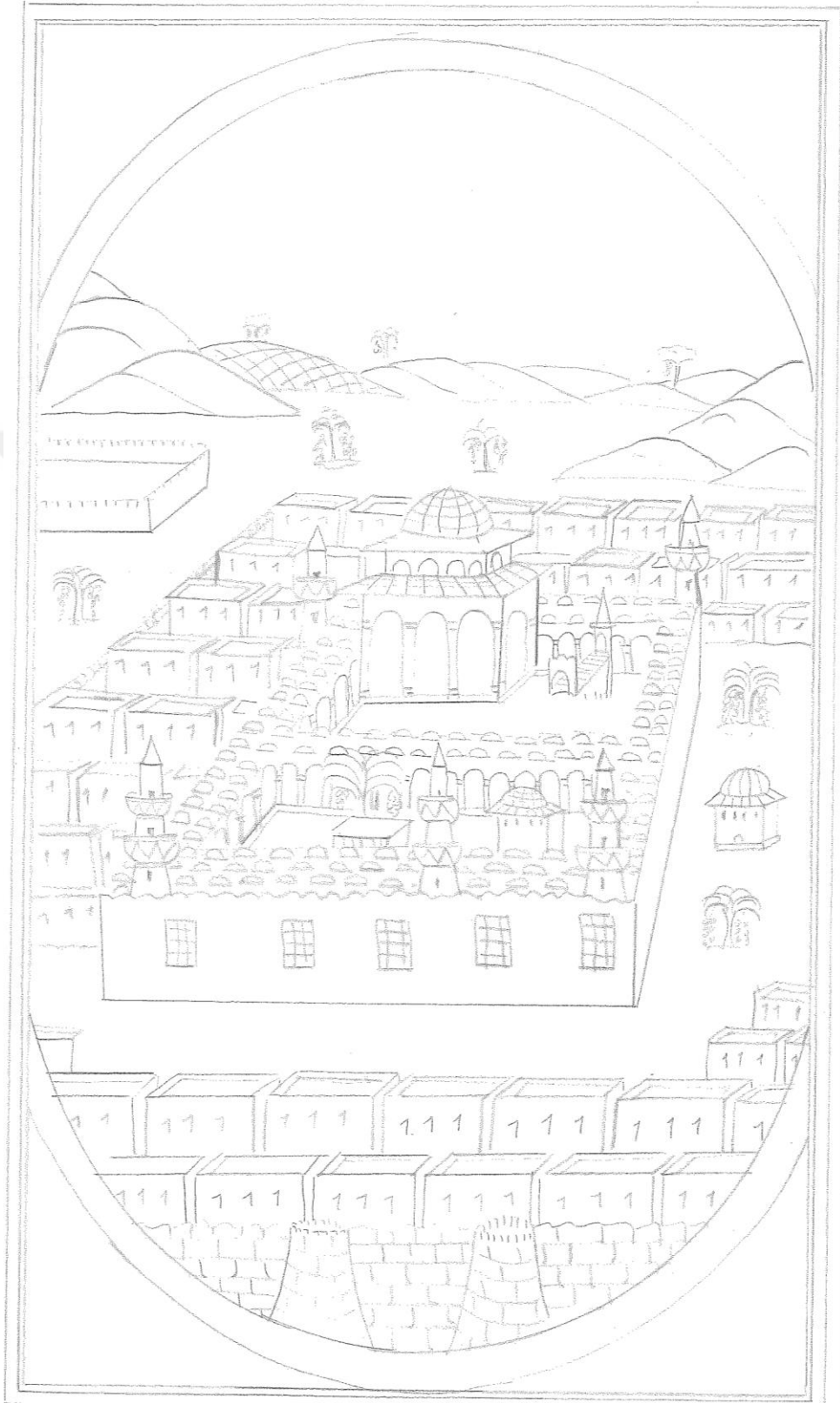

Çizim 5.65.1: En'âm-ı Şerîf - Medine Minyatürü. Halkârî. Varak 59a

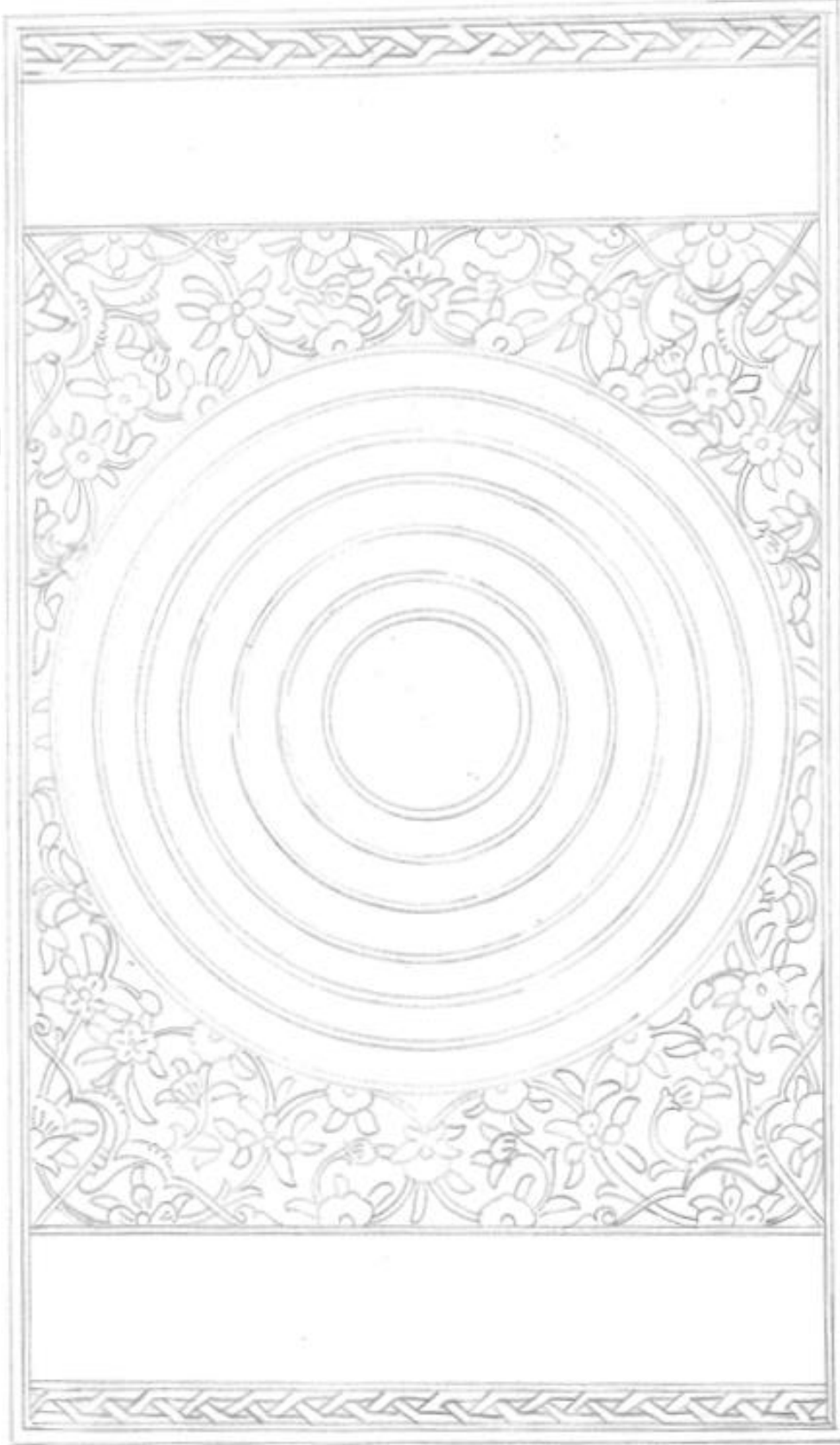
Resim 5.65.2: En'âm-ı Şerîf - Medine Mînyatürü. Halkârî. Varak 59b

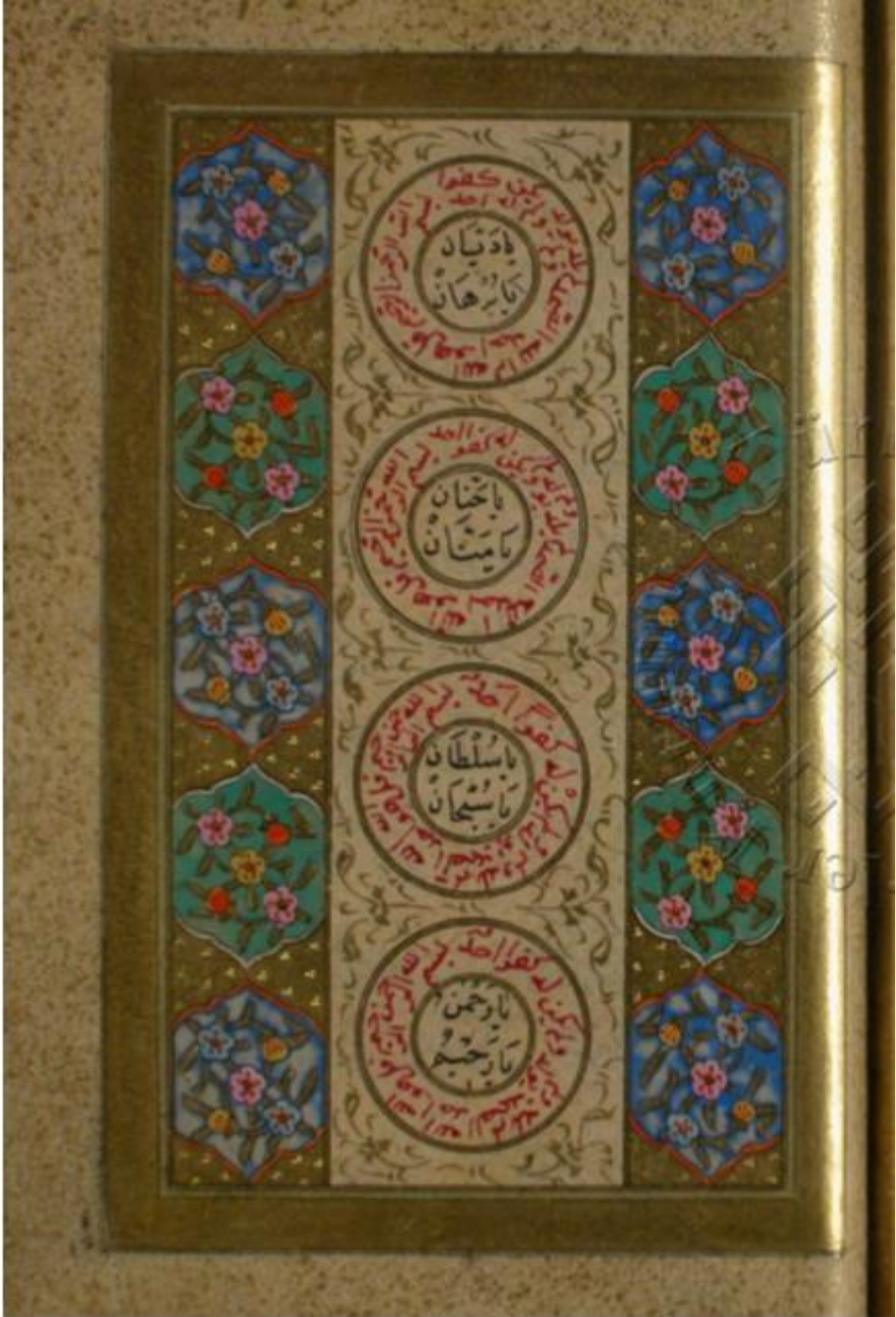
Çizim 5.65.2: En'âm-ı Şerîf - Medine Mînyatürü. Halkârî. Varak 59b

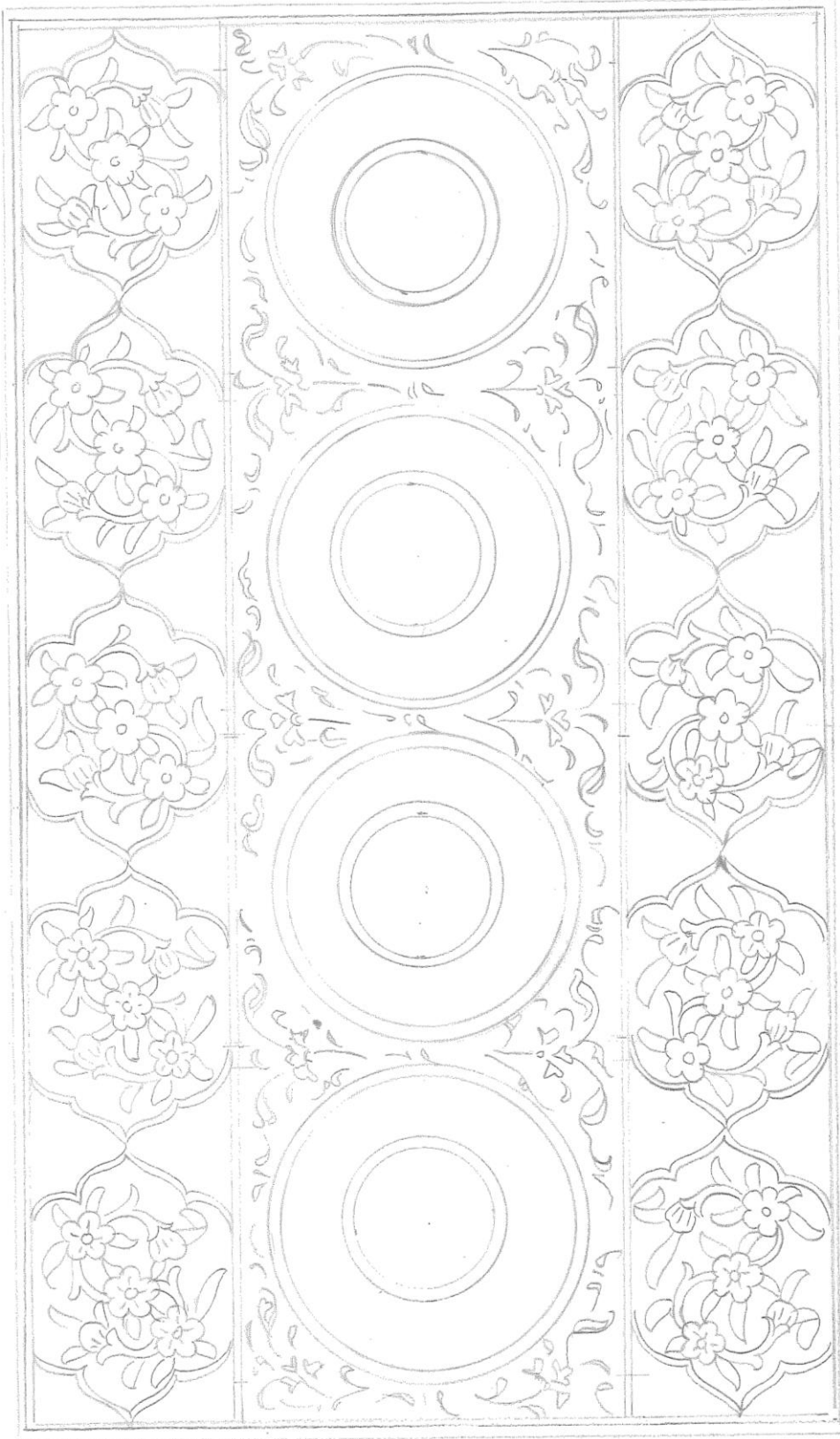

Çizim 5.66.1: En'âm-1 Şerîf - Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 60a

Resim 5.66.2: En'am-ı Şerif -Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 60b

Çizim 5.66.2: En'âm-ı Şerif - Geometrik Formlu Klasik Tezhip. Varak 60b

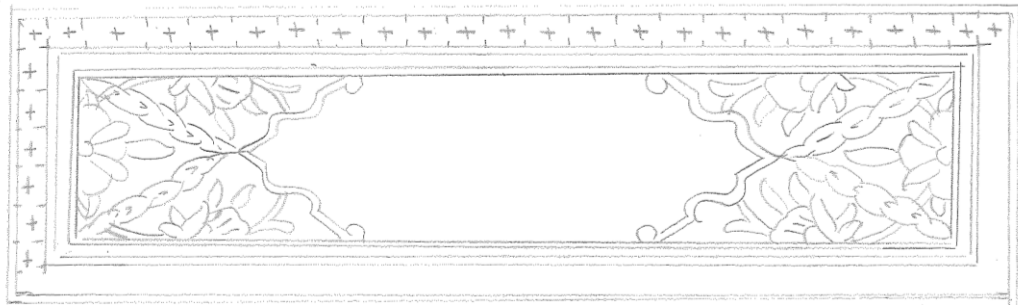

Resim 5.67: En'âm-ı Şerif -Klasik Arabaşlık ve Gül Tezhibi. Varak 63a-63b

Çizim 5.67.1: En'âm-ı Şerif - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 63b

Çizim 5.67.2: En'âm-ı Şerif - Klasik Arabaşlık Tezhibi. Varak 63b

6. BULGULAR

6.1 Delâ'ilü'l Hayrât

Cilt: Kitabın cildi 19.5cm x12.5cm boyutlarında bordo renkli olup sarı altın ile rokoko tarzında üstten ayırma teknik kullanılarak yapılmıştır. Cetveller çekilerek arada kalan alanlara değişik tarzda dört adet kompozisyon uygulanmıştır.

Tezhipli alanlar: Eserde üç adet başlık tezhibi ve çift sayfa halkârî tezyinatı, yirmi dört adet arabaşlık tezhibi, altı adet gül tezhibi, bir adet ketebe sayfası tezhibi, iki adet Mekke ve Medine minyatürünün yer aldığı sayfalar, beş adet sayfa sonu tezhibi görülmektedir.

Cetveller ve Duraklar: Eserin Başlık sayfası hariç kitabın tamamında cetveller 4mm. olup, duraklar 2mm ve üzeri büyüklükte yirmi dört adet penç, hatâyî, rumi, mücevher, çarkıfelek şeklindedir.

Motifler ve Güller: Eserde altı adet değişik kompozisyonlarda gül çeşitliliğine rastlanır. Penç, hatâyî, büyük ve küçük boylarda yaprak motifleri, sap çıkmaları, yarım penç, rokoko motifi kapalı formlar, S ve C kıvrımlı akantus yaprak motifleri, natüralist çiçek buketleri ve vazolardır. Motif renkleri; yeşil, mor, pembe, ohre sarı, mavi, turuncu ve lacivert iken sarı, yeşil ve beyaz renklerde altın kullanılmıştır. Eserde altı adet değişik kompozisyonlarda gül çeşitliliğine rastlanır.

Tığlar: S ve C akantus yapraklı ve bitkisel kaynaklı negatif tarzda lacivert renktedir.

6.2 En'âm-ı Şerif

Cilt: Kitabın cildi 16,9 cm x 11.5cm bordo renkli olup klasik yekşah cilttir. Şemse, salbek ve köşebentler kitabın orta bölümündedir. Cetveller çekilerek arada

kalan alanlara dar ve geniş olmak üzere kalıpla aynı tarz uygulanmıştır. İkisi arası kalan alanda ise üç iplik uygulanmıştır.

Tezhipli alanlar: Eserde bir adet başlık tezhibi ve karşı sayfasında halkârî tezyinatı bulunmaktadır. Arabaşlık tezhipleri altmış iki adettir. Kırk iki adet gül tezhibi, bir adet ketebe sayfası tezhibi, on bir adet geometrik formlu klasik tezhipli sayfalar, bir çift minyatür ve halkârî, bir çift Mekke ve Medine minyatürü ve halkârî, elli sekiz adet keşide üstü tezhibi eserin tamamında görülür.

Cetveller ve Duraklar: Eserin Başlık sayfası hariç kitabın tamamında cetveller 4mm. olup, duraklar 2mm ve üzeri büyüklüktedir. Eserde durak motifleri birbirinin tekrarı şeklinde olup, bu duraklar küçük ve orta boylarda pençlerdir. Motif zeminleri beyaz boyanıp mavi ve lacivert renkle gölgelendirilerek altınlı alanlara noktasal parlatmalar yapılmıştır.

Motifler ve Güller: Tezhipli alalarda kullanılan motif grupları penç, Goncagül, rumi kullanıldığı görülür. Eserde 42 adet gül yer alırken bu güller birbirinin tekrarı şeklinde sayfalarda yer almaktadır. Bu çalışmada en belirgin özelliklerin göze çarptığı güller resim ve çizim olarak belirlenmiştir. Belli sayfa aralıklarında bulunan güller pençberk, hatâyî, çarkifelek, yıldız ve rumili motif gruplarıyla turuncu, pembe, mavi, lacivert renk kullanılarak tezyin edilmiştir. Altınlı alanlara iğne perdahı yapılmıştır. Güllerin tığları ise lacivert renkte bitkisel motiflerle negatif tarzda çalışılmıştır.

Tığlar: Başlık tezhibi ve güllerin tığları ise lacivert renkte bitkisel motiflerle negatif tarzda çalışılmıştır.

7. SONUÇ

Tezhip sanatı uzunca bir geçmişe sahip olan, Geleneksel Türk Sanatlarımızın önemli bir dalıdır. İlk örneklerinin Uygurlar döneminde görülmüş bu bezeme tarzı, İslam dünyasında daha çok kabul görmüş, kutsal kitapların ve yazma eserlerin sayfalarının daha güzel ve daha estetik bir görünüm kazanabilmesi için tatbik edilen güzellik statüsü ve zenginlik göstergesi olmuştur.

Devlet büyüklerinin, sanat hamisi sultanların, sanatseverlerin ve önemli kişilerin ilgisi ve desteğiyle her devir her dönem gelişerek varlığını sürdürmüştür. Sarayın değişen nakkaşları sayesinde kültürel etkileşime girerek farklı teknik ve üsluplar ortaya çıkan bir sanat dalı olmuştur.

XVII. ve XVIII. yüzyıllarda siyasi nedenlerden dolayı Osmanlı Devleti dışarı açılmaya, Batı'ya yönelmeye mecbur kalmıştır. 1720-1721 yılları arasında Fransa'ya elçi olarak gönderilen Yirmi sekiz Mehmet Çelebi, burada Fransız kültürü ve sanat ortamından etkilenerek bu kültürün tesirlerini saraya taşımıştır. Osmanlı'nın Avrupalılaşmasında önemli rol oynamıştır. Özellikle sanat alanında etkili olan Batı kaynaklı Barok-Rokoko sanat akımı Osmanlı sanatkârları tarafından tasarım kalıplarına uygulanarak yeni tarzların doğmasına sebebiyet vermiştir. Klasik tezhip anlayışıyla harmanlanan bu akımın sonucunda da "Türk Rokokosu" adı verilen yeni bir üslup ortaya çıkmıştır.

Bu dönemde yazılmış, "Türk Rokokosu" tarzında tezhiplenen yazma eserler, Kur'an-ı Kerim'ler, elifba cüzleri, dua kitapları, Delâ'ilü'l-Hayratlar, şüküfenameler, murakka albümleri, Esmâ-i Hüsnâ, Hilye-i Şerifler, levhalar, çiçek albümleri, tuğrular, kıt'a, ferman, icazetnameler, berat gibi yazma eserlerdir.

Tez konusu olan Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan Nuri Arlasez 317' koleksiyon numaralı 1220/1805 tarihli Delâ'ilü'l-Hayrât isimli eser ve Pertevniyal 43

koleksiyon numaralı 1208/1793 tarihli En-âm-ı Şerîf isimli el yazması eserin karşılaştırma ve değerlendirmesi başlık tezhipleri, motifler, güller, duraklar, cetveller, tığlar vb. açısından ele alınmıştır. Her iki eserde görülen ortak özellikler şöyledir:

- Her iki eser aynı dönemde yazılmıştır.
- Her iki eserin cildi bordo renklidir.
- Her iki eser arapça nesih hat ile 11 satırlı yazılmıştır.
- Metin alanları dikdörtgen şeklindedir ve kâğıt açık nohudi renktedir.
- Cetveller 4mm sarı altın ile cetvellenmiştir ve renk kullanılmamıştır.
- Her iki eserde sarı ve yeşil altın kullanılmıştır.
- Her iki eserin arasularında kurtçuk görülür.
- Tığlar lacivert renkle negatif üslupta tezyin edilmiştir.
- Her iki eserde iğne perdahının çokça kullanıldığı göze çarpar.
- Durak motiflerinde ortak nokta penç motifidir.
- Her iki eserde halkâr tezyinatı yapılmıştır.
- Her iki eserdeki halkârî tarzı tezyinat gölgelendirme şeklindedir.
- Her iki eserde Mekke ve Medine minyatürleri yer alır.
- Güllerde ortak nokta tığlarının lacivert renkte olmalarıdır.
- Her iki eserde arabaşlık tezhiplerinin yazı alanlarında altın zemin üzerine beyaz renkle hat yazıldığı görülür.
- Her iki eserde bir adet ketebe sayfası bulunmaktadır.
- Her iki eserde de zahriye sayfası yer almamaktadır.

Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan Nuri Arlasez 317' koleksiyon numaralı Delâ'ilü'l-Hayrât isimli eser ve Pertevniyal 43 koleksiyon numaralı En-âm-ı Şerîf isimli el yazması eserin ayırıcı özellikleri şöyledir:

- Delâ'ilü'l-Hayrât 'ın cildi rokoko üsluplu üstten ayırma kalıp kullanılarak yapılmıştır. En-âm-ı Şerîf 'in cildi ise yekşah cilttir.

- Delâ'ilü'l-Hayrât Türk rokokosu tarzında iken En-âm-ı Şerîf klasik tarzdadır.
- En-âm-ı Şerîf 'in sayfa kenarlarında kalbur zer-efşanı kullanılırken zer-efşan Delâ'ilü'l-Hayrât 'ta kullanılmadığı görülür.
- Delâ'ilü'l-Hayrât 'ta yirmi dört ara başlık yer alırken En-âm-ı Şerîf 'te altmış iki adet arabaşlık vardır.
- Delâ'ilü'l-Hayrât 'ın sayfa kenarlarında altı adet gül yer alırken En-âm-ı Şerîf 'te kırk iki adet olduğu görülür.
- Delâ'ilü'l-Hayrât 'ta geometri formlu tezhipler yer almazken En-âm-ı Şerîf 'te on bir adet geometrik formlu tezyinat bulunmaktadır.
- Delâ'ilü'l-Hayrât 'ta beş adet sayfa sonu tezhibi yer alırken En-âm-ı Şerîf 'te olmadığı görülür.
- Delâ'ilü'l-Hayrât 'ta keşide üstü desenleri dokuz adetken En-âm-ı Şerîf 'te elli sekiz adettir.
- Delâ'ilü'l-Hayrât 'ta Hz. Muhammedin kullandığı eşyalar belirtilmezken En-âm-ı Şerîf 'te minyatür şeklinde belirtildiği görülür.
- Delâ'ilü'l-Hayrât 'ın tezyinatı işçilik açısından En-âm-ı Şerîf 'e göre daha özenlidir.

Tasvir yasağından dolayı kutsal kitapların süslemelerinde sadece stilize edilmiş bitkisel motifler kullanılırken, batılılaşmanın etkisi ile süsleme sanatlarına dâhil edilen barok–rokoko akımının yansımaları dini yazmalarda da görülür. Bu dönemde sanatçılar batı etkili eserler üretmeye yönelmiş olsalar da, klasik tezhip üslubu terk edilmemiş her iki tarzı bir arada kullanarak farklı yorumlarla çeşitlendirmişlerdir.

8. ESER ÇALIŞMALARI

Tez/eser çalışmasının uygulamaları “Kitap Kabı” ve “Levha Tezhibi” olmak üzere iki ana başlıkta toplanmıştır. Kitap kabı ve Levha tezhibi çalışmalarında renk, desen, kompozisyon açısından incelenmiş olunan, tez konusu olan eserlerin verildiği yüzyılın tezhip özellikleri dikkate alınarak tasarım yapılmıştır.

8.1 Kitap Kabı

Koruma ve süsleme amaçlı yapılan kitap kapları daha çok deriden yapıldığı için cilt adını almıştır. Kâğıdın icadından önce papirüs ve bal mumu levhalar üzerine yazılan, yazıların muhafazası için iplerle bağlanılan tahta kapaklar kullanılmıştır. İlk Türk ciltleri elde bulunan üç örnekte, Uygur Türklerine aittir.

Kitap kabı uygulamasında form olarak klasik Türk cilt kabı örneğinden yararlanılarak malzeme mukavva, deri, şiraze örgüsünde renkli ipler kullanılmıştır. Kabın süslemesi ise Barok-Rokoko etkili serbest kompozisyon tasarımı uygulanmış ve dönemin motiflerinden gül, natüralist çiçekler ve akantus yaprak motifleri ile süslenmiştir.

Çizim 8.1.1: Kitap Kabininin eskiz aşaması, rokoko motiflerle oluşturulan alt kapak desen kompozisyonunun $\frac{1}{4}$ kısmı.

Çizim 8.1.2: Kitap Kabının eskiz aşaması, natüralist çiçekler ve akantus yaprak motiflerinden oluşturulan alt kapak desen kompozisyonunun $\frac{1}{4}$ kısmı.

Çizim 8.1.3: Kitap Kabinin eskiz aşaması, natüralist çiçekler ve akantus yaprak motiflerinden oluşturulan üst kapak desen kompozisyonunun ½ kısmı

Çizim 8.1.4: Kitap Kabının eskiz aşaması, natüralist çiçekler, gül ve akantus yaprak motifleriyle oluşturulan “Miklep” deseninden detay görüntüsü.

Çizim 8.1.5: Kitap Kabının “Miklep” bölümüne ait kompozisyonun tamamının görüntüsü.

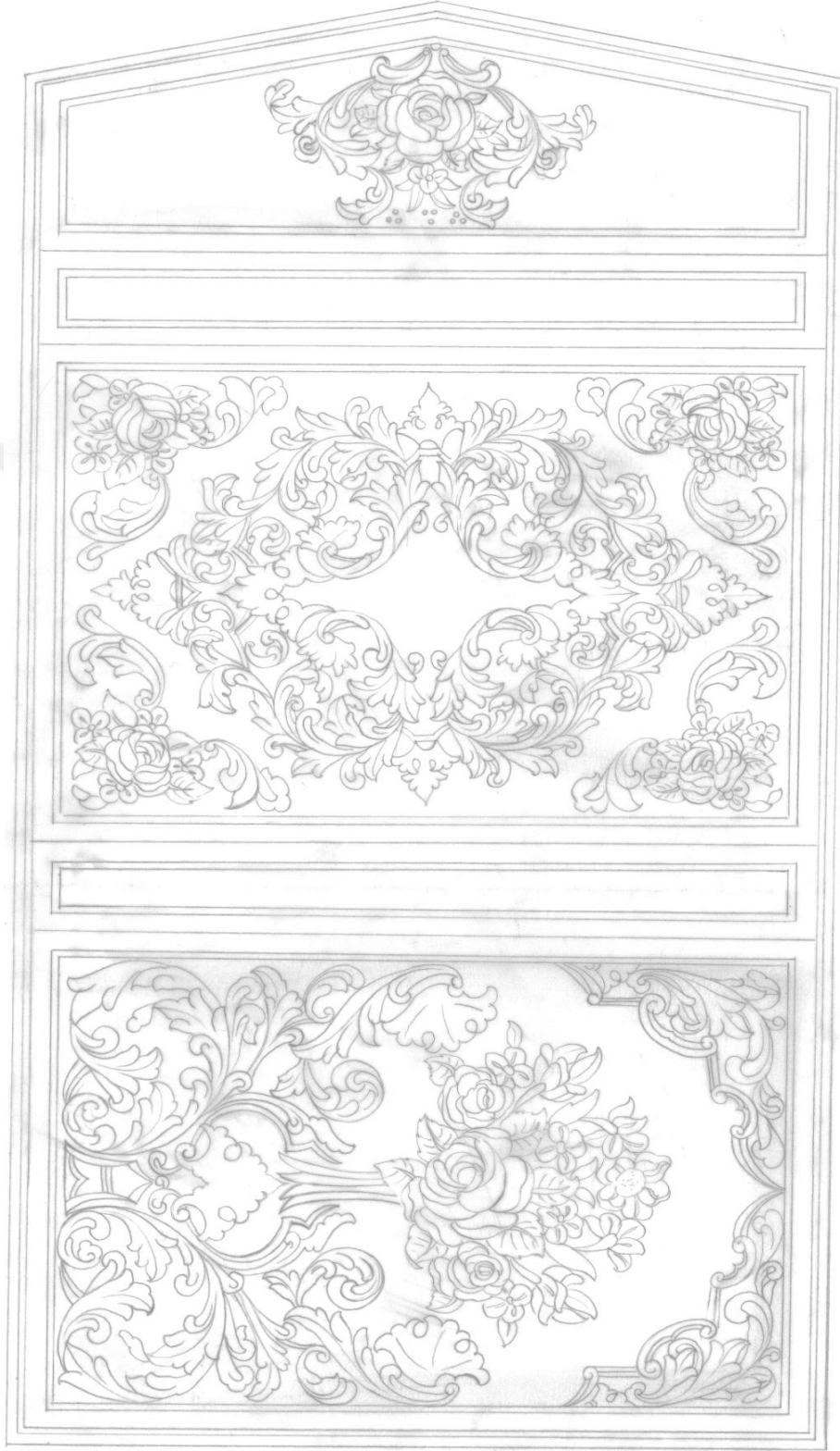

Çizim 8.1.6: Kitap Kabinin eskiz aşaması, natüralist çiçekler, gül ve akantus yaprak motiflerinden oluşturulan “Alt Kapak” deseni kompozisyonunun tamamı.

Çizim 8.1.7: Kitap Kabının eskiz aşaması, natüralist çiçekler, gül ve akantus yaprak motiflerinden oluşturulan “Üst Kapak” kısmına ait desen kompozisyonunun eskizinin tamamı.

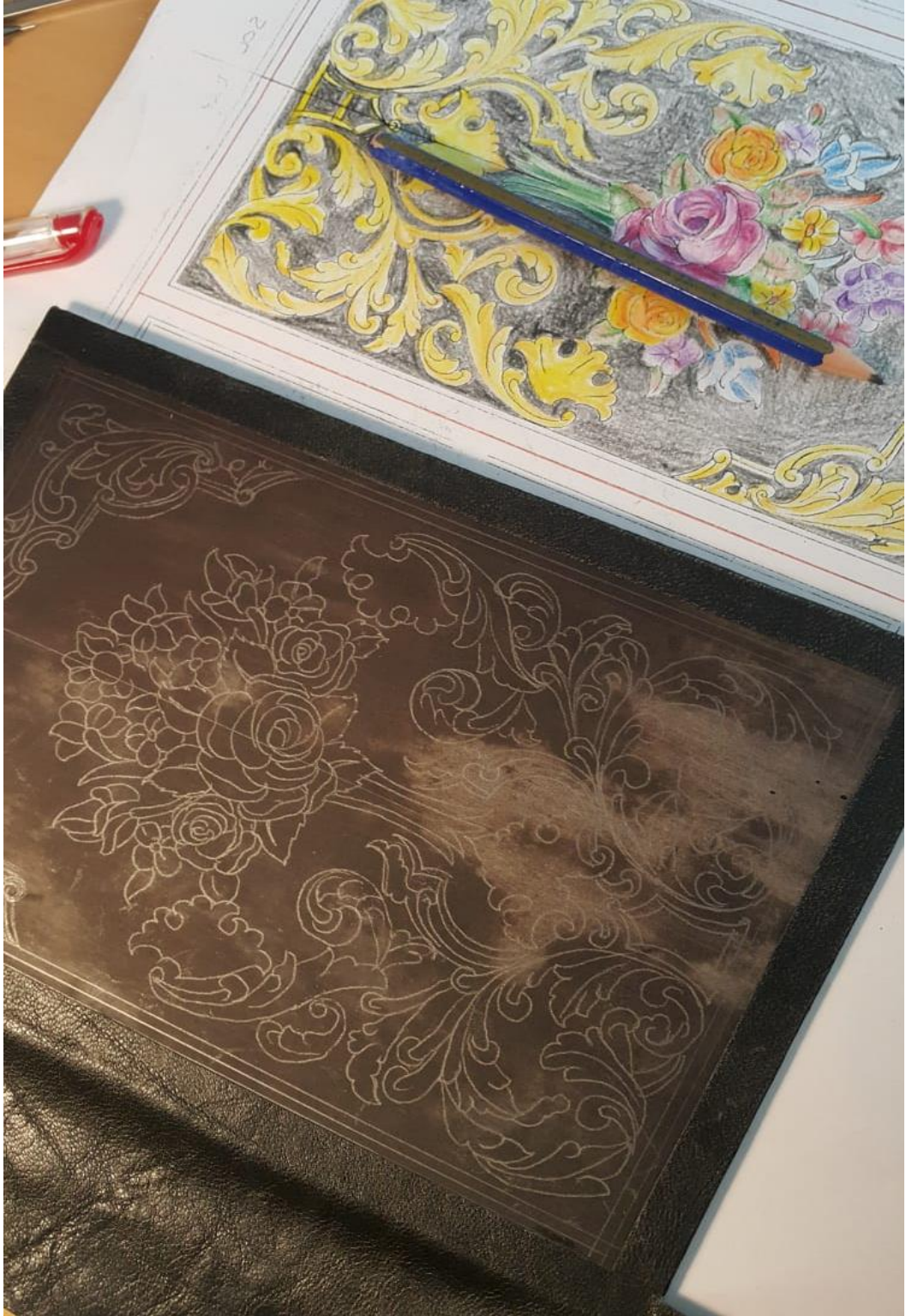
Çizim 8.1.8: Kitap kabı desen tasarımı kompozisyonunun tamamının örneği.

Resim 8.1.1: Kitap kabına ait mukavva ve deriden yapılmış üst kapak parçası.

Resim 8.1.2: Kitap kabına ait mukavva ve deriden yapılmış alt kapak ve Miklebi.

Resim 8.1.3: Kitap kabının üst kapak parçasına aktarılmış desenin görünümü.

Resim 8.1.4: Kitap Kabı “Üst Kapak” rokoko desenlere sıvama altın sürülmüş astarı atılarak motifler tarama, noktalama ve sulandırma tekniği kullanılarak yapılmıştır.

Resim 8.1.5: Kitap Kabı “Üst Kapak” rokoko desenlere sıvama altın sürülmüş astarı atılarak motifler tarama, noktalama ve sulandırma tekniği kullanılarak yapılmıştır.

Resim 8.1.6: Kitap Kabı. Alt Kapak ve Miklebin tezhibi yapılacak alan üzerine işlenilecek desenlerin aktarılması ve sıvama altın sürülen motif detayları.

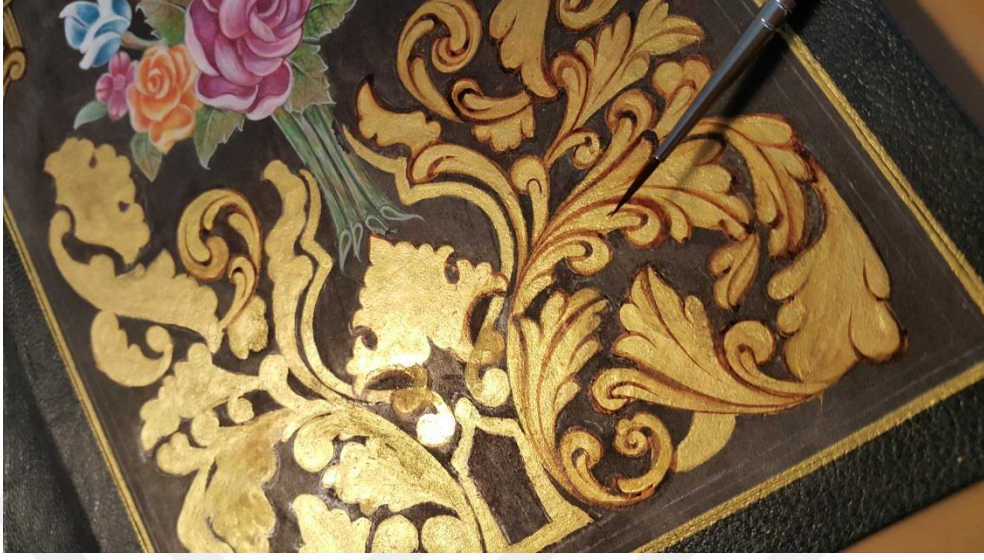

Resim 8.1.7: Kitap Kapa. Miklep bölümünün tezhibi yapılacak alan üzerine aktarılan desenlerin sıvama altın sürülen motifler ile astarı atılan natüralist çiçeklerin tarama, noktalama ve sulandırma tekniğiyle renklendirme detayları.

Resim 8.1.8: Kitap Kabı. Alt kapak bölümünün tezhibi yapılacak alan üzerine aktarılan desenlerin sıvama altın sürülen motifler ile astarı atılan natüralist çiçeklerin tarama, noktalama ve sulandırma tekniğiyle renklendirme detayları.

Resim 8.1.9: Kitap Kabi. Motif detaylarının Sepya mürekkebi ile kontörlleme işlemi.

Resim 8.1.10: Kitap Kabi. Motiflerin altın zeminleri perdahlanarak noktasal parlatma işlemi yapılmıştır.

Resim 8.1.11: Kitap Kabı. Altın zemin üzerine arasuyu zencerekler kalıp ile çakılmıştır.

Resim 8.1.12: Kitap Kabı. Miklep bölümüne uygulanan tezhipli alanın bitmiş hali.

Resim 8.1.13: Kitap Kabı. Alt kapak ve miklep bölümünden yazma cildin tamamlanmış görünümü.

Resim 8.1.14: Kitap Kabı. Üst kapak bölümünden yazma cildin tamamının bitmiş hali.

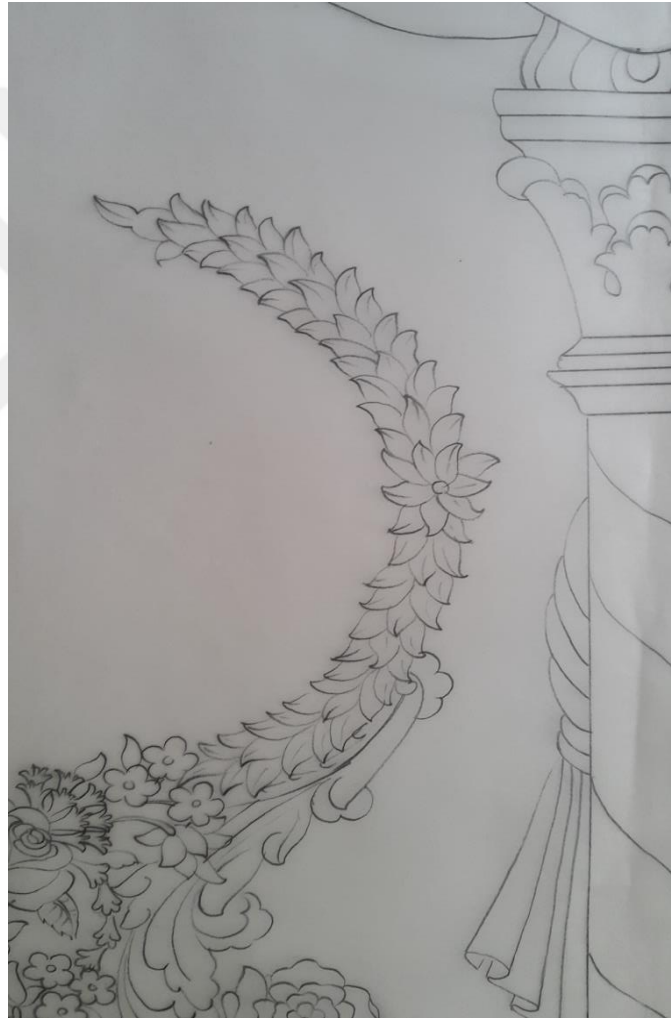

Resim 8.1.15: Kitap Kabı. Üst kapak ve miklep bölümlerinden yazma cildin bitmiş hali.

8.2 Levha Tezhibi

Levha kelimesi Arapça “Levh” kökünden gelir. Yassı düz demektir. Levha geleneği XIX. yüzyıldan sonra güzel sözlerin duaların ayet ve hadislerin belli bir düzende tertiplenerek tezhiplenip cam çerçeve içine alınarak levha olarak duvarlara asılma geleneği oluşmuştur.

Çizim 8.2.1: Levha tezhibine ait deseni meydana getiren rokoko motifler, sütun, perde, yaprak ve natüralist çiçeklerden oluşan kompozisyonunun detayı.

Çizim 8.2.2: Levha tezhibine ait deseni meydana getiren rokoko motifler, akantus yaprak ve natüralist çiçeklerden oluşan kompozisyonunun eskiz detayı.

Çizim 8.2.3: Levha tezhibine ait deseni meydana getiren rokoko motiflerden perde detayı.

Çizim 8.2.4: Levha tezhibine ait deseni meydana getiren rokoko motiflerden perde, sütun ve motif detayı

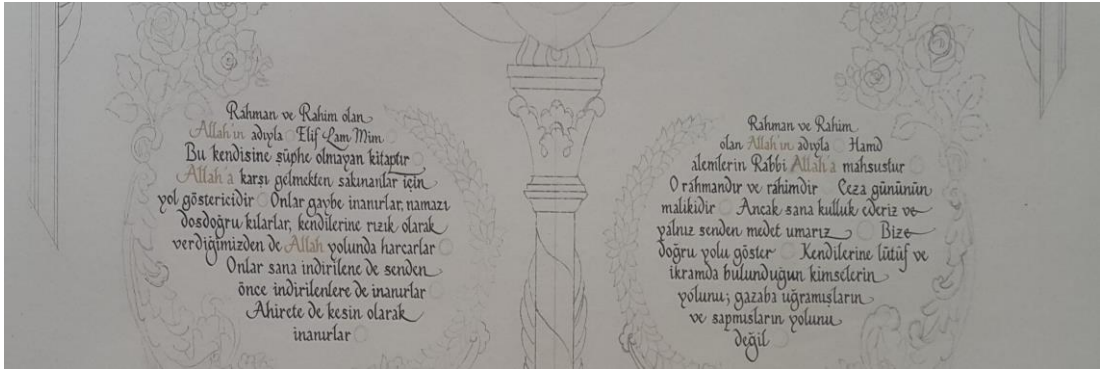

Çizim 8.2.5: Levha tezhibine ait desen kompozisyonunu meydana getiren rokoko motiflerden perde, gül, natüralist çiçek ve yaprak motif detayı.

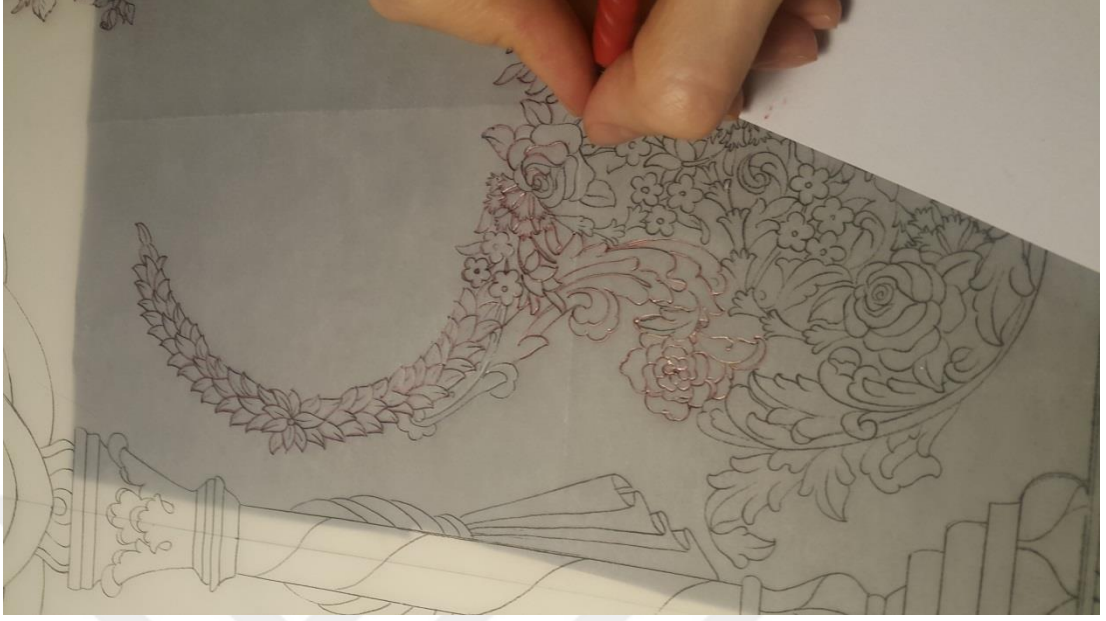
Çizim 8.2.6: Levha Tezhibine ait desen kompozisyonunu meydana getiren rokoko motiflerden perde, sütun, gül, natüralist çiçek ve yaprak motiflerinden oluşan ½ desenin tamamı.

Çizim 8.2.7: Levha tezhibinin, soldan Bakara suresinin ilk dört ayeti ve sağ tarafına ise Fatiha suresi İspanyol stili kaligrafi tarzında yazılmıştır.

Çizim 8.2.8: Levha tezhibinin Ayet yazılı paftaları ve desen kompozisyonunu meydana getiren rokoko motiflerden perde, sütun, gül, natüralist çiçek ve yaprak motiflerinden oluşan ½ desenin tamamı.

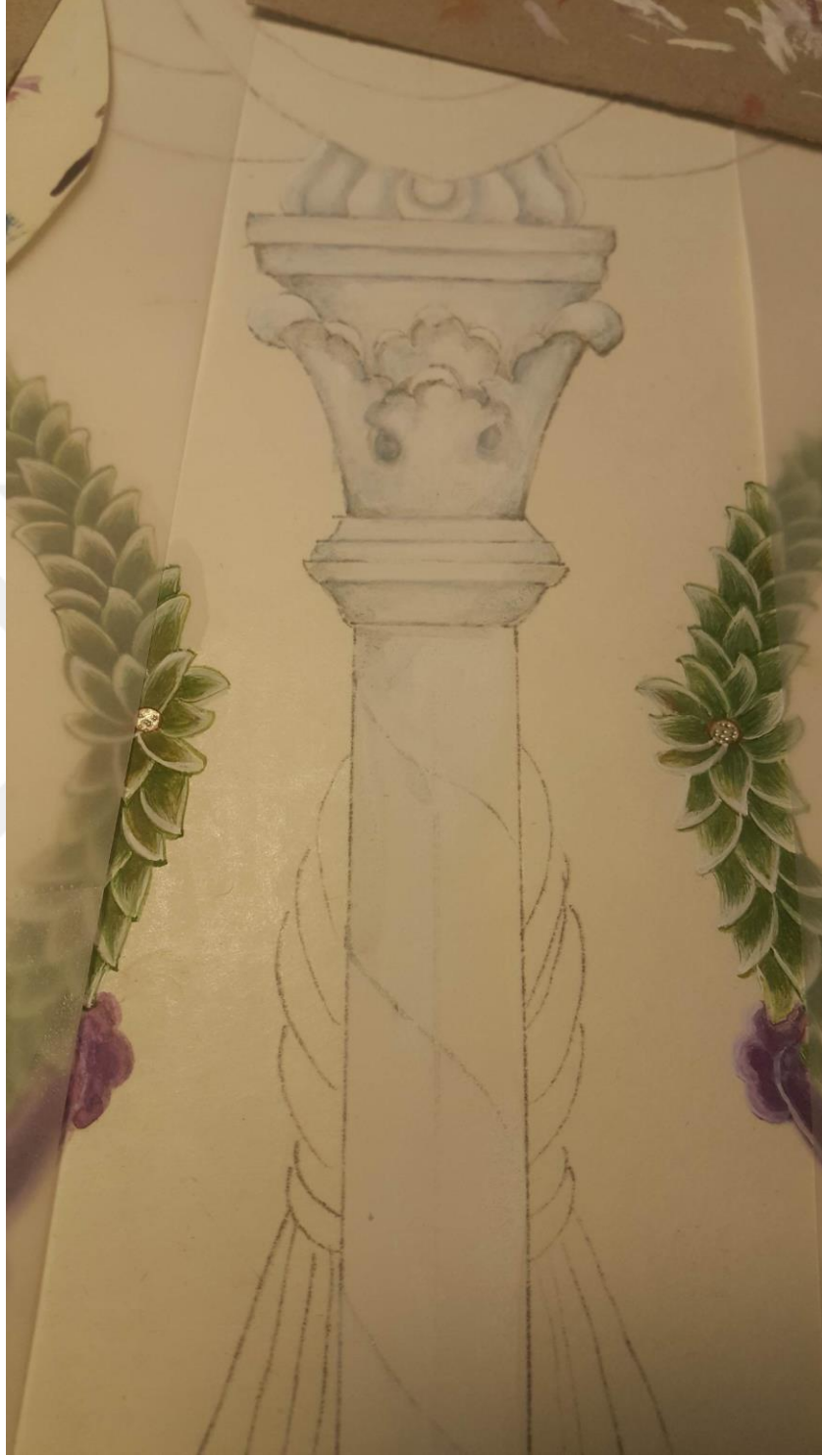

Çizim 8.2.9: Levha Tezhibi, Tasarımı yapılan deseninin el yapımı murakka üzerine aktarılma işlemi.

Resim 8.2.1: Levha Tezhibi, Tasarımı yapılan deseninin el yapımı murakka üzerine aktarılma işleminden sonra motifler sulandırma, tarama ve noktalama tekniği kullanılarak renklendirilmesi yapılmıştır.

Resim 8.2.2: Levha Tezhibi, Tasarımı yapılan deseninin el yapımı murakka üzerine aktarılma işleminden sonra sütun motifinin sulandırma, tarama ve noktalama tekniği kullanılarak renklendirilmesi yapılmıştır.

Resim 8.2.3: Levha Tezhibi, Tasarımı yapılan deseninin el yapımı murakka üzerine aktarılma işleminden sonra motifler sulandırma, tarama ve noktalama tekniği kullanılarak renklendirilmesi yapılmıştır.

Resim 8.2.4: Levha Tezhibi, Tasarımı yapılan deseninin el yapımı murakka üzerine aktarılma işleminden sonra motifler sulandırma, tarama ve noktalama tekniği kullanılarak renklendirilmesi yapılmıştır.

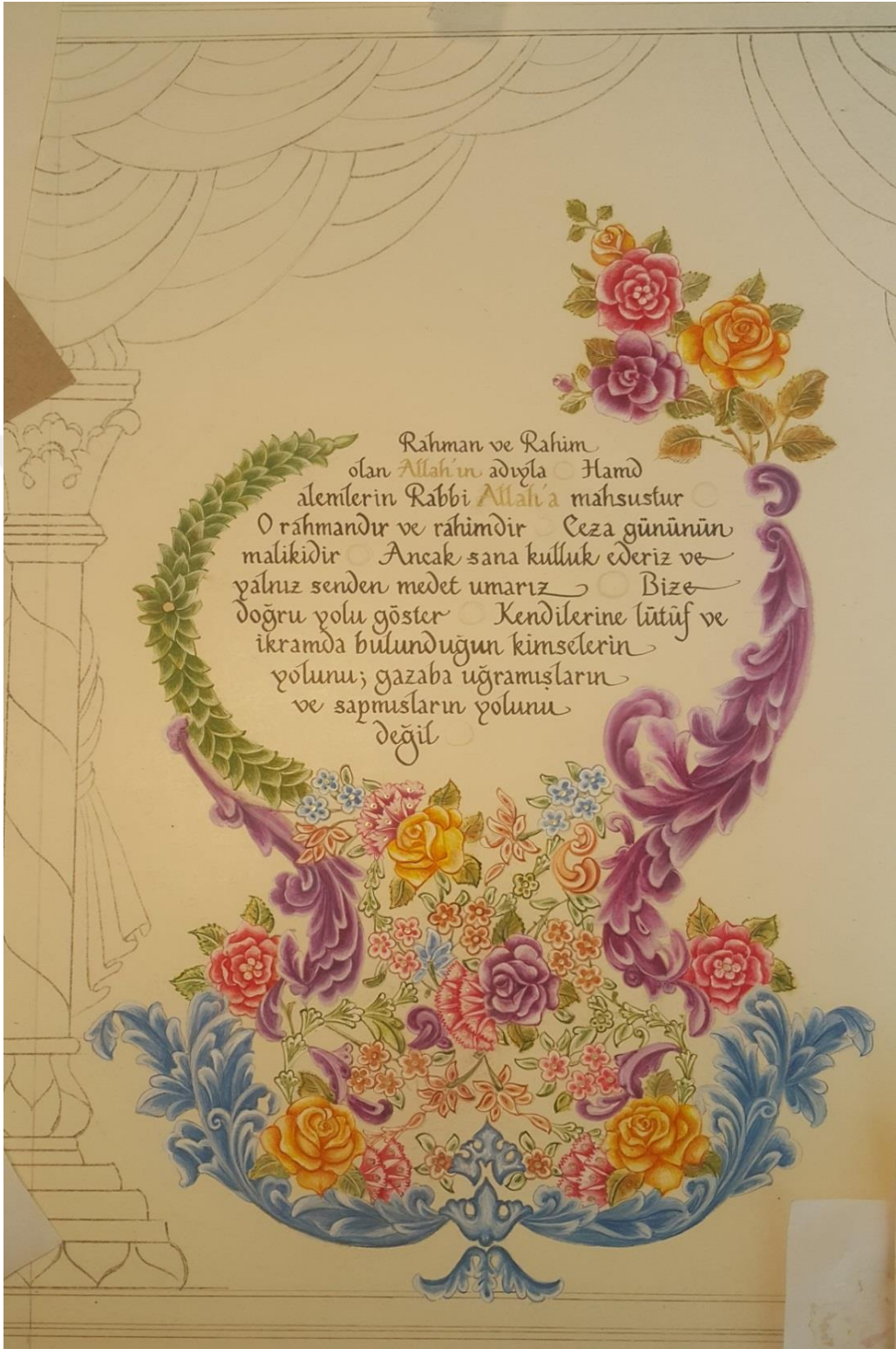

Resim 8.2.5: Levha Tezhibi, Tasarımı yapılan arasuyu deseninin altın zemin üzerine aktarılma işlemi yapılmıştır.

Resim 8.2.6: Levha Tezhibi, Tasarımı yapılan arasuyu deseninin altın zemin üzerine aktarılma işleminden sonra motifler fırça ile sürülerek renklendirilmesi yapılmıştır.

Resim 8.2.7: Levha Tezhibi, Tasarımı yapılan deseninin ½ si renklendirilerek tamamlanmıştır

Resim 8.2.8: Levha Tezhibinin desenini oluşturan motifler, farklı kalınlık ve incelikte fırçaların yardımıyla altın, guaj, akrilik ve suluboya ile sulandırma, tarama ve noktalama tekniği uygulanarak renklendirilip tamamlanmıştır.

9. KAYNAKLAR

AŞICI, Seher (2009), **Hat ve Tezhip Sanatı**, Ali Rıza Özcan, ‘‘ Kitap Dostu Bir Sultan: FATİH ‘‘ , T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Ankara

BİROL, A. İnci, Derman, Çiçek (2007),**Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, İstanbul

BİROL, A. İnci, (2008), **Türk Tezyini Sanatlarında Desen Tasarımı**, İstanbul

DEMİR, Betül Gündüz, (2018), **5. Uluslararası Geleneksel ve Yöresel Değerler Sempozyumu (UGYDES) Bildirim Kitabı**, İstanbul

DEMİRİZ, Yıldız (2005), **Osmanlı Kitap Sanatlarında Doğal Çiçekler**, Yorum Sanat, İstanbul

DERMAN Uğur (2000), **Türk Petrol Vakfı Söyleşi**, İstanbul

DOĞANAY, Aziz (2009), **Hat ve Tezhip Sanatı**, Hatâyî Üslubu Motifler-Bulut Motifleri, Ali Rıza Özcan, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Ankara

DURAN, Gülnur (2008), **Ali Üskûdarî Tezhip ve Rugani Üstadı Çiçek Ressamı**, Kubbealtı, İstanbul

DURAN, Gülnur (2009), **Hat ve Tezhip Sanatı**, XVIII. yy. Tezhip Sanatı, Ali Rıza Özcan, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Ankara

MAHİR, Banu (2004),**Osmanlı Minyatür Sanatı**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul

MESERA, Gülbün (2009), **Hat ve Tezhip Sanatı**, Kanuni Sultan Süleyman'ın Sernakkaşı Karamemi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Ankara

OKUMUŞ, Asiye (2016), **Türk Süsleme Sanatlarında Barok ve Rokoko**, İlke Basım Yayın Evi, İstanbul

ÖZEN E., Mine (2003), **Türk Tezhip Sanatı**, Özen Kitap ve Yayın Evi, İstanbul

ÖZKEÇECİ, İlhan (2014), **Türk Sanatında Tezhip**, Yazıgen Yayın Evi, İstanbul

TANINDI, Zeren (2009), **Hat ve Tezhip Sanatı**, Başlangıcından Osmanlı'ya Tezhip Sanatı, Ali Rıza Özcan, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Ankara

TAŞKALE, Faruk (2009), **Hat ve Tezhip Sanatı**, XX. yy. Tezhip Sanatı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Ankara

TAŞKALE, Faruk (...), **Tezhip Sanatı Notları**, İstanbul

Türk Dil Kurumu, www.tdk.gov.tr

Türkiye Diyanet Vakfı (1994), **TDV İslam Ansiklopedisi**, 9.Cilt, İstanbul

10. ÖZGEÇMİŞ

1977 İstanbul/Türkiye’de doğdu.

2011 yılında Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü Tezhip Minyatür ana sanat dalından Prof. Çiçek Derman danışmanlığında mezun oldu. .

2014 yılında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 18. Devlet Türk Süsleme Sanatları yarışmasında Minyatür sergileme ödülü aldı.

2014 yılında Küçükçekmece Belediyesi Tasvir-i Zaman karma sergisine katıldı.

2014 yılında Hünkâr Kasrı Tasviri Zaman Karma sergisine katıldı.

2016 yılında Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Pedagojik Formasyon eğitimi aldı.

2017 yılında Yunus Emre Enstitüsü Londra Tezhip minyatür karma sergisine 12 eserle katıldı.

2017 yılında Hünkâr Kasrı Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Mezunlar sergisine katıldı.

2018 yılında Yedi Tepe Bienali İstanbul Hane sergisine katıldı.

2018 yılında Zaman-SAL sergisine katıldı.

2019 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Haneler Karma sergisine katıldı.